
3 1761 03546 2167

GRÓF ZRINYI MIKLÓS KÖLTŐI MŰVEI

A M. TUD. AKADÉMIA IRODALOMTÖRTÉNETI BIZOTTSÁGÁNAK MEGBÍZÁSÁBÓL A KÖLTŐ KÉZIRATAI ALAPJÁN SAJTÓ ALÁ RENDEZTE S JEGYZETEKKEL KÍSÉRTE

SZÉCHY KÁROLY

LEV. TAG.

SZÉCHY KÁROLY JEGYZETEIT SAJTÓ ALÁ RENDEZTE S HAGYATÉKÁNAK FELHASZNÁLÁSÁVAL A BEVEZETÉST ÍRTA

BADICS FERENCZ

LEV. TAG.

BUDAPEST, 1906.
A M. TUD. AKADÉMIA KIADÁSA.

HORNYÁNSZKY VIKTOR
császári és királyi udvari
könyvnyomdája
Budapest

33,872.

BEVEZETÉS.

A legutóbbi évekig vitás kérdés volt irodalmunkban, hogy Zrinyi Miklós mikor írta költeményeit, különösen legnevezetesebb alkotását: *Szigeti Veszedelem* czímű eposzát. Széchy Károly a költő nagyszabású életrajzában[1] eredeti kéziratokból és levéltári adatokból kétségtelenül megállapította, hogy költeményei nagyobb részét (a mik a jelen kiadásban a 288-ik lapig foglaltatnak) 1645—46-ban, vagyis akkor írta, mikor első feleségével, Draskovich Eusebiával jegyben járt, majd «kegyetlenségével küszködött». Szerelmi keservei közepett fordult tehát a Múzsa vigasztalásához; még 1645 végén hozzáfogott a *Szigeti Veszedelem* írásához is, s zavartalanul dolgozott rajta a következő év elején, lakodalma (1646 febr.) utánig; mikor a kanizsai basa, a béke ellenére, haddal támadta meg (1646 márcz. elején) csáktornyai várában, már a IX. énekig jutott s aztán hamarosan be is fejezte nagy művét. Kiadni azonban egyelőre nem lehetett szándéka; nagyon jól tudta, hogy még sok javítani való volna rajta, hiszen míg Virgilius tíz évig dolgozott *Aeneis*én, — «neki egy esztendőben, sőt egy télben történt véghez vinnie munkáját», s «írta, az mint tudta, noha némely helyen jobban is tudta volna, ha több munkáját nem szánta volna vesztegetni».[2]

Mikor azonban (1651 tavaszán) elveszti szeretett hitvesét s egy időre félrevonul a világtól: csáktornyai magá-

[1] *Gróf Zrinyi Miklós.* Irta *Széchy Károly.* I. köt. Budapest, 1896. 150—168. l.
[2] Zrinyi előszava munkái első (1651) kiadásában.

nyában a múltak emlékeivel enyhítgetvén bánatát, előkeresi régi költeményeit, melyekben «szerelemnek édes verseivel játszott», majd azt is, melyben «fegyvert és vitézt énekelve» megörökítette nagy őse dicsőségét. Szerelmi bánata néhány új vers írására indítja, s mikor újra elvonul előtte a szigeti hős zord ideje, néhány epigrammában fejezi ki gondolatait a versengő hún királyokról s nagy őse legkedvesebb vitézeiről. A feszület előtt térdeplő szigeti hős s ekkori bánatos hangulata indíthatta a *Feszületre* czímű, mély vallásos érzéséről tanúskodó költeménye megírására. Mikor ezekkel is megszaporodnak versei, akkor határozza el kiadásukat. Mindösze annyit változtat régi kéziratán, hogy gondosan átjavítja a tisztázott kézirat helyesírását, itt-ott kitörül egy-egy szót vagy néhány versszakot és újakat ír azok helyébe, melyek a változott viszonyoknál fogva módosítást kivántak;[1] de különben az eposz lényegén nem változtat semmit; úgy, hogy joggal nevezte munkáját «elméje első szülésé»-nek, melyet «soha meg nem corrigált, mert ideje sem volt hozzá»; neki — úgymond — «nem a poesis a mestersége, hanem országunk szolgálatja» ; s aztán «ha corrigálná is, úgy sem volna tökéletes, mivelhogy semmi sem tökéletes a nap alatt».[2]

Így jelent meg 1651 őszén költeményeinek kötete, melynek teljes czíme: *Adriai* | *Tengernek* | *Syrenaia,* | *Groff Zrini* | *Miklos.* | *Nyomtatta Béchben a' Koloniai Vduarban* | *Kosmerovi Máte Czászár ő Felsége Könyvnyomtatója.* | *Anno M.DC.LI.*[3] Ki járt kezére a nyomtatásban, nem tudjuk; de az bizonyos, hogy a ma szokatlan czímet nem «a kiadásra ügyelő» adta a kötetnek, mint Toldy gyanította,[4] mert az eredeti kéziratban is ez a kötet czíme. A nyomtatott kötet elején hajót ábrázoló kép áll s ennek széltől dagadó vitorlájára is fel van írva a föntebbi czím, az árboczon lengő szalagon pedig a költőnek ez a jelmondata: *Sors bona, nihil alivd.* A czímlapon belül a *dedicálás* s aztán *Az olvasónak* szóló előbeszéd következik, úgy mint a jelen kiadásban. A kötet tartalma: két *Idilium* (az első 71, a második 36 négysoros versszakban), aztán az *Obsidio Szigetiana,* tizenöt részben, ezt követi az *Arianna sirása*

[1] Az eredeti kézirat és az első kiadás különbségeiről alább részletesen szólunk.

[2] A költőnek az első (1651) kiadás elé írt előszavából.

[3] A merített papiroson díszesen kiállított kötet 4r. A—R. = 40 ív = 160 számozatlan levél (az utolsó lap üres).

[4] Toldy: *Magy. költészet története.* Pest, 1867. 228. l. és *Magy. költők élete.* Pest, 1870. I. 106. l.

(37 négysoros versszakban), továbbá czím nélkül *Az vadász elnyugszik* kezdetű (Viola és Titirus párbeszéde, 24 változó sorú versszakban) és a *Te, ki gyönyörködöl* kezdetű (8 számozott és 1 számozatlan, különböző sorú versz.) költemények, majd *Orfeus az szép Euridice után futván* stb. feliratú 25 négysoros versszakban s folytatólag *Ez után következik* stb. feliratú 5 nagyobbrészt kilenczsorú versszakban; végül *Epigrammata* főczím alatt *Atilla,*[1] *Buda, Szigeti Zrini Miklós, Deli Vid Sarkovich, Radivoi és Iuranich Vajdák* és *Farkasich Péter* czímmel kisebb költemények különböző versformákban, aztán a *Feszületre* czímű költemény 13 négysoros, s legvégül a *Peroratio* 4 számozatlan négysoros versszakban.

Zrinyi költői műveinek ez az első, bécsi kiadása, melyből ma már mindössze csak tizenegy példány ismeretes,[2] volt harmadfél századon át a későbbi kiadásoknak alapja. Nem is harmadfél, hanem csak alig száz év óta, mert másfél századon át Zrinyi *a költő* jóformán teljesen ismeretlen volt. De a mit a *Peroratió*ban oly önérzetesen mond magáról és munkájáról, ha későn is, bekövetkezett: «nagyhírű munkáját sem irigy üdő, sem tűz el nem bonthatta, sem ég haragja, sem vas el nem ronthatta», és «híre, böcsülete, valamig világ lesz», el nem múlik.

Az első emléket öcscse állította neki, mintegy viszonzásul a testvéri szeretetnek páratlan megnyilatkozásáért (a XIV. ének bevezetésében); még a költő életében kiadta az *Adriai Tenger Syrenájá*nak horvát fordítását.[3] De különben Zrinyinek a mellőzést már kortársai részéről tapasztalnia kellett, akkor, a midőn költeményeit még nem lehetett összehasonlítani Gyöngyösi verseivel. Jellemző bizonyság erre *báró Megyery Zsigmond*, a költő bizalmas embere, ki, midőn 1657-ben a legnagyobb magasztalásokkal küldi vissza a *Mátyás király életéről* való elmélkedéseket, a *Centuriáka*t és *Aphorismáka*t, egy szóval sem említi az *Adriai Tengernek Syrenaiát*. Pedig az író egyéniségéről is szól. Az *Aphorismáka*t dicsérve, azt mondja többek között, hogy «ez igazán kiábrázoló magzatja szülejének, kinyilatkoztatója foglalatosságának és kimondója akaratjának; kár volna setétben maradni ennek a carbunculusnak» s arra kéri Zrinyit, hogy

[1] Tulajdonkép az *Atilla* szó áll előbb (főczímül) s alatta az *Epigrammata* szó, nyilván sajtóhibával.

[2] Szabó Károly: *Régi Magyar Könyvtár*. I. köt. 1879. a 359. lapon felsorolja.

[3] *Adrianszkoga Mora Syrena: Groff Zrinszki Petar.* Stampana ù Beneczih. (Velencze) 1660.

«ne szánjon egy kis gyertyát gyujtani neki az kinyomatással». Mert — így végzi levelét — ha a Zrinyi-nemzetség valaha kihalna is: «ez a könyv elég volna az utánunk valóknak repraesentálni Zrinyi qualitásit és személyét böcsülni».[1] Mindezt azonban fokozottabb mértékben elmondhatjuk az *Adriai Tengernek Syrenaiá*ról is; hogyan lehetséges tehát, hogy a ki Zrinyi kézirati munkáit is ismeri, sőt ezek kinyomatását sürgeti, ne ismerje Zrinyinek már kiadott költői műveit; hogy a ki oly nagy tisztelője Zrinyinek és egész nemzetségének, szinte tiszteletlen hallgatással mellőzze annak olyan elme-szüleményeit, melyekre maga a szerző is oly büszke volt? Bizonyosan ismerte ezeket is, — az ellenkezőt alig lehetne elhinnünk, — de mint kortársai, Megyery uram is csak a külsőnél maradt, az eposz tartalmi fenségét fel nem fogta, költői és hazafias czélzatát meg nem értette.

Valóban, Zrinyi a költői művészetben századokkal megelőzte korát, de nyelv és vers-technika tekintetében korának középszerű verselőitől is elmaradt. Kortársai a verses elbeszélést általában históriának nevezték; ilyen értelemben nevezi annak Zrinyi még Homerus és Virgilius eposzait is, s a maga nagy művét sem tartja egyébnek, annál inkább, mert alig száz évvel azelőtt valóban megtörtént, nagyhírű dolgokról mond verset. De kortársai — úgy látszik — tartalmilag nem tartották elég históriainak, hiszen Istvánffy s mások történeti adatait lépten-nyomon — s tegyük hozzá: tudatos művészettel — megmásítja,[2] a Homerus és Virgilius (s bizonyára a meg nem nevezett Tasso) példája után is belekevert «fabulák»-kal pedig mesésen költőivé teszi a «lett dolgokat». Idegen szókkal és szófűzésekkel kevert nyelve s rhythmustalan verse aztán a verskedvelőket még inkább visszariasztotta műve olvasásától. Ebbeli «fogyatkozásait» — melyekre különben maga is rámutat előszavában (idegen szókkal kevert nyelvét még védelmezi is) — a kevésbbé tanult olvasók is észrevették, a szerkezet és jellemzés jelességeit, az alapeszme s a conceptio fenséges voltát azonban, valamint az egész mű történelmi igazságát a tanultabbak sem tudták méltányolni. Így borult rá csakhamar a meg nem érdemelt feledés.

Még jobban háttérbe szorult aztán, midőn Gyöngyösi munkái megjelentek: 1664-ben a *Murányi Vénus*, 1690-ben

[1] Idézve: *Gr. Zrinyi M. hadtud. munkái.* Bevezetéssel és magyarázó jegyzetekkel ellátta *Rónai Horváth Jenő.* Budapest, 1891. 64—65. l. és kivonatosan *Széchy K.* Zrinyi id. életr. m. II. köt. 230—232. l.

[2] L. bővebben Széchy K. Zrinyi id. életr. m. II. köt. 156. s köv. l.

a *Rózsakoszorú*, 1693-ban a *Kemény János emlékezete* stb. Mikor a háborús idők lezajlásával az emberek jobban ráértek olvasni, Gyöngyösi munkái voltak legkedveltebb olvasmányaik; a XVIII. század alig tudott betelni velük: minden évtizedben újra meg újra kiadták, Gvadányi, Dugonics és mások még a század végén is utolérhetetlen szépségűeknek tartották.[1] Mikor azonban Gyöngyösit ilyen elragadtatással magasztalják, mindig páratlanul szép nyelvére, zengő verseire s csengő rímeire gondolnak, mire nézve addig valóban senki sem múlta felül, sőt meg sem közelítette, bár az éktelenül romlott kiadások meg-megcsökkenthették az olvasók élvezetét. Ez a tapasztalat s az általános tetszés a század utolján három tisztelőjét (Ráday Gedeont, Kovásznai Sándort és Dugonicsot) is arra indítja, hogy kritikai kiadásban bocsássa közzé Gyöngyösi műveit, de csak Dugonics készült el vele.

Zrinyi költeményes munkáiról eközben szinte végkép megfeledkezett az olvasó-közönség. A ki véletlenül megismerte, Gyöngyösivel összehasonlítva, az is lenézte, kigúnyolta. Jellemzők a korra azok a bejegyzések, melyeket a *Szigeti Veszedelem* 1651-iki kiadásának a M. Tud. Akadémia tulajdonát képező példányába a XVIII. század első felében írtak bele akkori tulajdonosai. A hol Zrinyi (az előszóban) azt mondja, hogy ha megcorrigálta volna munkáját, akkor sem volna tökéletes, ezt jegyzi oda: «Gyümölcs esmerteti fáját, Vers dicséri poétáját, Kit-kit megdicsér munkája, nem maga kérkedő szája». A hol pedig azt mondja Zrinyi, hogy «török, horvát, deák szókat kevert verseibe, mert szebbnek is gondolta így, osztán *szegény az magyar nyelv*, az ki históriát ír, elhiszi szavát», — ezt a gúnyos sort veti oda a másik: «Ha Gyöngyösi István eszével birnál, nem mondanád azt». Mily nagyra becsülték ezek Gyöngyösit éppen szép nyelveés hangzatos verseléseért! Szavaikból szinte az egész század ízlése és ítélete hangzik felénk.

Zrinyi *írói neve* a kurucz-világban tűnik föl először, halála után negyven esztendővel. II. Rákóczi Ferencz vitéz tábornoka, *gr. Forgách Simon* támasztotta föl benne a *hadtudományi írót*, midőn 1705-ben *Ne bántsd a magyart* czím alatt kiadta az addig csak kéziratból ismert *Török Áfium ellen való orvosságot*.[2] A fejedelemhez, mint Zrinyi

[1] L. bővebben *Gyöngyösi István munkái* új kiadásának (Franklintárs. *Magyar Remekírók* III. k.) bevezetését *Badics Ferencztől.*

[2] *Ne bántsd a magyart.* Symbolum illustr. Dni Com. Nicolai *Zrini*: Nemo me impune lacessit. — Excusum Anno 1705. (Hely nélkül.)

véréhez intézett meleg hangú ajánlat szerint ez a munka két okból nem mehetett eddig sajtó alá: egyrészt a «nagy vitéz és méltóságú horvátországi bán családjának kihalása», másrészt a miatt, hogy a «nyomorult sorsra jutott szegény árva» magyar hazában «senki a hadakozásról, annak módjáról és hadi disciplináról nem is gondolkodhatott, sőt arról álmodozni nem is merészlett». A fejedelemnek azonban «szent igyekezeti lévén a jó militáris disciplina», melyben a kiadó maga is nevelkedett és annak hasznát érezvén, gyönyörködött: neki ajánlja a munkát, azzal az óhajtással, hogy a magyar nemzetet «a hadi jó rend és disciplina helyreállításával necsak az idegen nemzet igájától szabadítsa meg, de az ő vitézkedésre teremtett virtusi által más nemzeteknek is példája és dicsősége lehessen». Ím e gyakorlati czél vezeti a kurucz generálist a munka kiadásában, melynek nagynevű szerzője a magyar vitézségnek ragyogó példája, munkája pedig a nemzeti egység és összetartozás, a nemzeti hadsereg és katonai fegyelem lelkes hirdetője. De míg ezekért maga is lelkesedik s követendő példákul állítja: eszébe sem jut, hogy Zrinyi nemcsak jeles hadvezér és hadtudományi író, hanem költő is, ki nagy ősének önfeláldozásában szintén a hazaszeretet dicső példáját állítja a nemzet elé s ezáltal a maga kora nemességét szintén egyesülésre, a török ellen indítandó nagy és szent háborúra lelkesíti, költői szóval ugyan, de Túri Györgyben és a szigeti Zrinyiben a katonai erényeknek: a vitézségnek, a fegyelem- és okos rendtartásnak olyan példáit rajzolván, minőket hadtudományi munkáiban kiván. Úgy látszik azonban, hogy Forgách Simon vagy nem olvasta a *Szigeti Veszedelmet*, vagy — mint kortársai — ő sem tartotta olyannak, mely a nagyméltóságú s vitéz bánnak dicsőségét növelje s azzal a kurucz vitézeket lelkesítse. Jobban megkapta figyelmét az *Áfium*ból kiérezhető idegen-gyűlölet s a nemzeti erő kifejtésének vágya, az erős meggyőződés s a meggyőzés tüzes ereje. Ezek hatása oly ellenállhatatlan volt, hogy a XVIII. század végén (1790), a nemzeti ébredés korában, újra kiadták Marosvásárhelyt,[1] érthető czélzással az akkori közérzésre és vágyakra.

Zrinyi költői műveire a XVIII. század derekán esett az első méltató figyelem. Nem az olvasó-közönségnek, még nem is az irodalomnak, csak egyetlen, de nagyműveltségű írónak, az idősb Ráday Gedeonnak figyelme. Ráday, midőn

[1] *Ne bántsd a magyart.* Irta gr. Zrinyi Miklós, és mos újjonnan ki-bocsáttatott. Marosvásárhely. 1790.

három évi külföldi tanulás és utazgatás után hazatért, a gazdálkodás mellett egész hosszú életét (1713—1792) legszívesebben — páratlan buzgósággal gyűjtött könyvei között — a nagy szellemek társaságában töltötte. Irodalmi ízlését a római classikusokon s az újabb franczia és német irodalom termékein fejlesztvén, sokaknál fogékonyabb volt a költői alkotások szépségeinek megértése s belső és külső tökélyeik méltánylása iránt. Nemcsak a más munkáit élvezte, hanem a mit azokban szépnek ismert, a maga munkáiban is igyekezett követni. Valami nagyobb műve nincs, egész életében csak kisérletezett, fordítgatott, átdolgozott, de nem a nyilvánosság, hanem csak a maga s legfeljebb barátai számára, kik aztán — már élete végén — a közönségnek is bemutatták néhány munkáját az akkori folyóiratokban. E néhány darabnak is nemesítő hatása volt irodalmunkra. Még többet hatott széleskörű műveltségével s választékos ízlésével azokra, kiknek alkalmuk volt szeretetreméltó egyéniségével közelebbről megismerkedni. Egy ilyen találkozáskor hívta fel Kazinczy figyelmét is Zrinyi költői műveire, miután maga már jóval előbb igen behatóan tanulmányozta. Bizonynyal ő az első, ki Zrinyi nagy költői szellemét megértette s a *Szigeti Veszedelem* költői becsét felismerte. Nagyon fejlett forma- és nyelvérzéke lévén, természetesen észrevette Zrinyi fogyatkozásait, de egyszersmind azt is, hogy a költő sokszor szándékosan hibáz (mint a hogy szándékosan használja az idegen szókat is), s többet ügyel «az válogatott szókra és az dolognak eleven kirajzolására», mint a rhythmus hibátlanságára; a sormetszetet szándékosan viszi át a hetedik, sőt néha más szótagra, egyrészt, hogy «az által az affectust nagyobb mértékben adja ki», másrészt, hogy «az verseiben nagyobb varietas légyen és így az monotoniának elkerülése által, a versnek szépsége is nevekedjen». Azt tanácsolja tehát Kazinczyhoz írott levelében:[1] hogy «az, ki Zrinyit olvassa, azt ne a szokott hemistichiumok szerént, hanem commák szerént olvassa»; eleinte furcsa lesz ugyan az ilyen olvasás, de «végtére szépséget fog benne találni».

Ráday tehát Zrinyinek nem annyira a nyelvét tartja hibásnak, mint inkább a verselését, s hogy az élvezésnek ezt az akadályát elhárítsa, megkisérlette a *Szigeti Veszedelmet* hexameterekbe átírni, jóval előbb (1751 körül) mint az

[1] Id. Ráday Ged. levele Kazinczyhoz 1788 jan. 4-ről. *Kazinczy Ferencz levelezése.* Közzéteszi Váczy János. I. köt. Budapest, 1890. 158. l.

ó-classikus irány e századi munkásai felléptek. Bár eredetileg az volt a terve, hogy az egészet átírja, úgy látszik, inkább csak arra volt kiváncsi, mikép hangzanék a hősi eposz a görög-római classikusok szabatos versformájában. Később inkább kedvelte ugyan a nyugot-európai mértékes-rímes versformákat (Ráday-versek), de a régi magyar négyes-rímű alexandrint sem nézte le, sőt — nyilván megint a forma hatását figyelgetve — az *Aeneist* és *Telemachust* a Gyöngyösi négyrímű alexandrinjeiben kezdte fordítgatni, mert hisz ennek nyelvét és csengő verseit akkoriban senki sem tudta igazabban méltatni mint ő, ki Gyöngyösi műveit ki is akarta adni, de mint sok egyéb terve, ez is abban maradt. Ő tehát, midőn a *Szigeti Veszedelem* bevezetését átdolgozta, csak a classikus tartalomhoz talán jobban illő classikus formát keresett. De a kisérletnek is csak a kezdetén maradt, s mindössze 23 sort írt, ebből is csak ez 9 sor a Zrinyi átdolgozása:

Én, ki játszodozám iffjantann a szerelemnek
Édes verseivel, s könyörűletlen Violámnak
Szíve keménységét ostromlám énekeimben:
Fegyvert énekelek már most hangosb hadi verssel,
S oly maga-szánta vitézt, ki az ellene gyűlt törököknek
Roppant táborait bé mérte várni Szigéthez;
Sőt noha már maga is Szulimán oda érkeze haddal,
Mégsem rettene meg nagy szíve ama Szulimántól,
A kinek Európa réműlt hírére, ha hallá.

Ez a 9 sor megfelel a Zrinyi I. é. 1—2. versszakának; a többiben (10—16) a költő elnézését kéri, hogy munkáját «mérészli mértékre szabott versekbe kitenni» s «ha talám szép gondolatit kifejezni annak kelletéként nem tudná»; aztán (17—23) Mária Teréziához fordul, hogy ő legyen vezérlője és segítője a munkában, s ha szunnyadoz elméje: «éleszsze fel aluvó tüzét nagy tettei által». A költői segélykérésnek ezt a szokatlan módját csak a Ráday loyalitásából lehet magyarázni. Mint Pest vármegye követe, ott volt a nagy királynőnek mind a három (1741. 1751. és 1764.) országgyűlésén s így tanúja volt az általános lelkesedésnek, melyben sokakkal együtt maga is őszintén osztozott. Midőn később ez átdolgozása megjelent,[1] két érdekes jegyzetet fűzött hozzá; az egyikben azt mondja: «Én elsőben *ifjabb koromban* az egész Zrinyi munkáját hexameterekre szándékoztam fordítani», a másikban: «Ezen fordításomat még a *Nagy Mária Therésia*

[1] Magyar Museum 1788. és 1789. I. köt. 3-ik negyed 212—213. l., a folytatás prózában.

idejében kezdettem». A két jegyzet összevetéséből kitűnik, hogy Ráday ez átdolgozást nem 1760—70 közt írhatta, mint Váczy János véli[1] (mert hiszen akkor ő már 47—57-ik életévében járt), hanem jóval régebben, 1751 körül, a midőn még 38 éves, tehát «ifjabb korú», a királyné pedig már nagyon népszerű volt. — Rádaynak e korai kisérlete természetesen nem hibátlan, de bátor kezdése igen figyelemreméltó; a föntebb közölt sorok elég gördülékenyek,[2] a sormetszet mindenütt meg van tartva, csak a két utolsó sor gyengébb, laposabb és a nem idézett (10—23.) részben fordulnak elő hibás lábak; szinte érzi az olvasó, hogy a költő a saját fogalmazású versekben bátortalanabbul halad, mint a hol Zrinyi gondolatait és szavait kellett hexameterbe igazítania.

Ez a kisérlet tehát a legelején félbenmaradt; Ráday azonban nem szűnt meg Zrinyi iránt érdeklődni: később átírta a *török ifjú énekét* s hozzáfogott az egész eposznak prózába átírásához. Ezekről alább szólunk. Időrendben előbb *Kónyi János* átdolgozásával kell foglalkoznunk.

— — — — — — — — — — — — —

KÓNYI JÁNOS,[3] a magyar haza együgyű hadi szolgája, 1777-ben Szigetvárt volt állomáson. Erős magyar és derék katona létére a hely történeti nagy emlékeinek hatása alatt felbuzdult az *Adriai Tenger Syrenájá*nak olvasásában; s a megújhodás korának hazafias lelkesedésével föleleveníttette képzeletében hadi diadalmainkat, melyek dicsőségénél sem a rómaiak, sem a görögök, sem más nemzetségek nem dicsekedhetnek fényesebbel. Mivel pedig nekünk «Plutarchusunk, Xenophonunk, Homerosunk, Virgiliusunk és más historicus könyveink» nincsenek: azért elhatározta magában, hogy a szigeti Hectornak, Zrinyi Miklósnak történetét és a pogányok ellen való vitéz maga-viselését hamvábul fölkelti s az *Adriai Tenger Syrenájá*ból újra írja. De szorosan ehhez nem alkalmazkodott, mert úgy az ő közönségének mind az elbeszélés, mind a verselés *izetlen* lett volna: hanem belőle sokat kihagyott, sokat meg benne más művekből, Istvánffyból,

[1] *Gróf Ráday Gedeon összes művei.* Összegyűjtötte s bevezette *Váczy János.* Budapest, 1892. (Olcsó kvtár.) 18. l.

[2] Földi gáncsoló szavai (l. levelét Kazinczyhoz 1793. aug. 12. *Kazinczy levelezése.* II. köt. 305—306. l.) Rádaynak nem egyenesen ezekre a hexametereire vonatkoznak, hanem általában s inkább egyéb verseire, melyeket akkor írt, midőn a magyar prosodia szabályai még szóba sem kerültek.

[3] Innét kezdve a XXI. lap — — jelzéseig *Széchy Károly* munkája.

Révayból megjavított, — s a hősi eposzbul hadi regényt készített. Az eredeti szerint aztán «egy kevés megengedhető szerelmes állapottal is *megsózta*, mert talán a haragos kardoknak mindenkor szikrázó balhái némelyeket megunatna s kedvetleníthetne».

De a Kónyi sok kihagyása és sok javítása révén az ő hadi regényében mivé lett a Zrinyi alkotása! A csodásság és nagyszerűség minden jegyét elveszti a mesteri szerkezet és jellemzés erejével, a hősi beszéd lüktető hevével együtt. Az első ének fenséges égi jelenete az Isten haragjának megokolásával, előterjesztésével és megváltó erkölcsi czélzatával teljesen elmarad: Kónyinál Szulimán azért indít háborút Magyarország ellen, mert nem fizeti *pontosan* az adót. A *Szigeti Veszedelem* magasztos indítéka a hadi regényben kicsinyes felfogással silány pénzbeli okká válik, a pogányság és keresztyénség halálos küzdelme apró csetepaték egyenletes sorává, mikben az arányok eltörpülnek, a szenvedélyek hatalmas hullámai locsogó habokká tördelőznek. A mint a roppant török birodalomban a szultán szándékának híre kél:

Az ezer-ötszáz és hatvan hatodikban,
Fujják a trombitát minden szeglet s likban,
Remegett s döbögött a szív is olyikban,
Sokban már vér sem volt, mint az ijjett tikban.[1]

Szulimán ilyen készület után, ilyen néppel fog vállalatába, hogy a magyarokat adó-hátralékaikért megbüntesse, kikre haragjában minden szőre felborzad, mivel üresen állnak a pénzcsűrei. Természetes, hogy a hadi regény ilyen alapvetése, ilyen hangja mellett a hősök nagyrészint átlagos hadi szolgákká lesznek, többször mosolyra indító, mint megható rajzban. A Kónyi Delimánja Kumilláért majd megvész, mert ez olyan szép rózsa, hogy még a magyar Győr városa is csodálná, ha látná; mikor tehát Landor-Fejérvárban összejő *cum illa*, a levente ugyancsak örvend és örvend Kumilla. A Kónyi Kerecseny Lászlója frigyesének, a töröknek szalonnája lesz; Mehmetje és Szkendere meleg kávé mellett jó dohányt pipálnak; Farkasich Pétere pisztolylyal «Piff! Paff!» Rahmatra lő; Zrinyi pedig, a sárkány-tejjel tartott, különösen zokon veszi Szulimánnak, hogy kevélyen dohányoz aranyos székében; népe fölesketése után akasztófát csináltat s ijesztésül a kapun kívül felállíttatja. Aztán Deli Viddel, ki

[1] Kónyi János: *Magyar Hadi Román, avagy gróf Zrinyi Miklósnak Szigetvárban tett vitéz dolgai.* Pest, 1779. Összesen 188 l. Lásd 2—4. l.

hasonló volt Márshoz, négy ölnyi dárdája meg egyenlő a nyárshoz: az Almás vize mellett sok törököt és jancsárt elpusztít, mert ott 3000 török és 500 jancsár hever, a ki Szulimánnak több kávét nem kever. De derűre ború: Farkasich Péter meghal régi betegségben; s Zrinyi azzal búcsúztatja, hogy a sok bánattal mindaddig harczolunk, míg egyszer elrántják a gyékényt alólunk. S bizony Kónyi is elrántja valamennyi alól. Kumilla meghal véletlenül, Szulimán hasfájásban, de előbb Zrinyinek a várba lőtt levéllel meghódolás fejében felajánlja tulajdonául Horvátországot, Dalmácziában és Szlavoniában meg a palatinusságot; a hős nem hallgat a csábításra, mert nem evett bolondos gombát. Aztán meghal Éva, a Deli Vid felesége, vitézül férje oldalán; míg Vid Demirhámnak orrát a szájára csapja, Demirhám meg Vidnek hasát kihasítja, — úgy vesznek el. Az utolsó kitörésnek ebben a rohamában Delimán Zrinyinek ugrik, fogát vicsorgatva: de a bán megnyitja a bősz tatárnak lapoczkáját, mire kidől a hurkája; Zrinyi pedig vakszemén golyótul találva földre omlik. A törökök fejét veszik, Budára, majd a komáromi táborba küldik, míg Tahy Ferencz és Bottyány Bódis Csáktornyán eltemetik első felesége és leánya mellé.

Az utolsó ének nagy mennyei jelenete, az angyali sereg és pokolbeli lelkek harcza, Zrinyinek a Delimánon és Szulimánon való fényes diadalma s a szigeti vitézek lelkeinek Isten eleibe vitele helyett a Szulimán hasfájása, Demirhám orra leütése, Deli Vid felhasítása s a Delimán hurkája kidűlése, a Novák és Kecskés kis toronyba menekülése, majd felkonczoltatása, az Alapi, Cserengő, Orsich és Etréczi megmegmaradása, majd kiváltatása, a puskaporos torony felrobbanása, még ha 3000 török vesz is el miatta, — igen szegényen kárpótol. Kónyi a *Szigeti Veszedelem* tizenöt énekét tizenháromba írja át; s az első és utolsó ének kivételével meglehetős híven követi, fenségéből mégis egészen kivetkezteti. A mint van, sem nem hadi regény, a minek Kónyi adja, sem nem történeti eposz, a minek Toldy veszi: egyszerűen történeti elbeszélés, általában folyékony, sőt olykor zengzetes versben, néhány érzelmes és sikerült helylyel, de nagyon alantas szellemmel. S kénytelenek vagyunk szerényen megvallani, hogy minden jóakaró kereséssel sem találjuk meg benne sem azokat a részeket, melyekben Kónyi mind a dolgot magát, mind a Zrinyi tüzét és elevenségét oly szerencsésen fejezte ki, a hogy Ráday mondja, sem azt a sok szépséget, melyet Toldy érezett. Azt hiszszük, hogy az első elismerés a Zrinyi tiszteletén, a második a Ráday tekin-

tályén alapszik. A Kónyi becsületes fáradozásának, nemzete iránt való kész szolgálatának annyi eredménye mégis volt, hogy az *Adriai Tenger Syrenájá*nak emlékezetét megújította s az irodalomban megerősítette.

RÁDAY maga még egyszer visszatért élte alkonyán, 1788-ban, a *Szigeti Veszedelem*hez. Most már nem hexameterekben, hanem prózában akarta átdolgozni; azzal a szándékkal, hogy pár éneket mutatványul közöl a kassai Magyar Museumban s az egészet önállóan bocsátja közre. Így készült el az első, harmadik és ötödik ének rövid tárgyi felvilágosításokkal jegyzetek alakjában. Nem is folytatta tovább. Prózája szép, világos és hangzatos, mindenütt az eredeti színéhez és fordulataihoz alkalmazkodik. Különösen ügyel a hathatós szóknak megtartására, a dolgoknak eleven kirajzolására; ennélfogva sok olyan kifejezést és alakzatot őriz meg, mely a Zrinyi nyelvének mind régiességénél, mind egyéni bélyegénél fogva egyenesen jellemző sajátossága. Bár az ilyenek fölvételében finom fogékonyságot és kitartó figyelmet árul el: prózája mégis csak próza, a költő tömött, sokszor éppen tömöttsége miatt nehézkes verseinek föleresztése, melybe nem egyszer belevegyül az átdolgozó öreg korának beszédessége és a XVIII. századvégi magyar styl terjengése is. A III. ének idylli részletét, a szép török gyermek dalát a szerencséről versbe önti. Zrinyi alexandrinokban írta, mint az egész eposzt, Ráday lyraibb alakot választ, hogy a gyöngéd érzések és eszmék hangulatához illőbb és zengzetesebb legyen. A Zrinyi nyolcz szakasza nála is nyolcz szakasz, de azok négy sora nyolcz sorrá fejlik, így a Zrinyi 32 sora 64 sorrá. Igaz, hogy a Ráday sorai rövidebbek, ötödfeles és négyes iambusok, az első felében váltakozva keresztrímekkel, a második felében előbb az ötödfeles, aztán a négyes iambusok párrímekkel: de a szótagok száma mégis jelentékenyen megszaporodik, a minek természetes következése a tartalomnak kibővítése, vagy legalább kiszínezése. Ráday védekezik is, hogy a versnem módja szerint kénytelen volt nem ugyan új gondolatot, hanem bővebb leírásokat szőni bele; ennek következtében a szép török gyermek dala nem annyira újraöntés, mint inkább újra-költés. A Ráday kisérlete egészben véve művésziebb, mint az eredeti; s akad ilyen szép szakasza is:

Sokak felett szeret szultánom,
  A nép közt minden rend becsűl:
Én senki kincsét nem kivánom,
  Mert nagy értékem gyűltön gyűl;

A szépek közt (bár irigy lássa):
Nincs szép szerelmesemnek mássa.
Van harczhoz készült jó lovam,
S éles kard őrzi oldalam.

Nem egy helyen azonban rímelése mesterkélt, a jelző fokozása, mint a *vidámb, érzékenyb,* nehézkes; a leírások részletessége sem mindig válik szépségök emelésére és a hang melegségére, mint például az egyszerű *őszszel* időhatározónak ez a czifra átírása: «Midőn az ősz borzadt szárnyával Dércsipetten hozzánk béjő.» A Zrinyi verse egyszerűbb és naivabb, éppen azért természetesebb és hangulatosabb, a szép török gyermek korához valóbb. Alaki gyöngéi helyett bőven kárpótol belső szerkezetének egysége, fokozatos fejlődése és csattanós kikerekedése. S ez a művészet egészen a költő erejére vall, ez a művészet magasabb a külső csillogásnál. Az ő eposza sem a próza folyamatosságával, sem a versbeli megsimítással nem nyerhet: Zrinyi csak a maga eredeti alkotásában az igazi Zrinyi.

A Kónyi és Ráday fáradozásainak következtében az érdeklődés Zrinyi felé fordult. Csokonai Mihály már 1799-től fogva azzal a gondolattal foglalkozott, hogy az első kiadásból újra nyomassa. Maga is költő és egyéniség lévén, a *Szigeti Veszedelem* lángeszű írójának hatalmas erejét a maga eredeti mivoltában és megnyilatkozása módjában tisztelni tudta s nagy érdemei és apró fogyatkozásai előtte egyiránt becsesek voltak. Nyugtalan élete, örökös hányódása miatt azonban egyre halogatta szándéka kivitelét, halogatta annyival inkább, mert kézirati másolatbul, nyomtatott példány nélkül, bele sem foghatott; pedig nyomtatott példányt egész Dunántúl s éppen a költő szűkebb hazájában, még a Muraköz urainak, a Festetich grófoknak könyvtáraiban sem kaphatott. Ez az akadály a kiadástól el nem kedvetlenítette s a mikor 1800 májusában a Somogyságot végkép elhagyandó volt, egyenesen abból a czélból Szigetvárnak került, hogy a dicsőséges magyar epopoeiának, a mint mondja, színterét megjárhassa. Elment a várba, a tábornak és Szulimán szállásának helyére a gróf Festetich Lajos kocsiján, ki azt is megigérte neki, hogy a szigeti székesegyház félgömbszerű kupolájának pompás festményét, mely a Zriniás foglalatját adja elő, a könyv eleibe lerajzoltatja. Gróf Festetich György meg azzal biztatta, hogy mind a szigeti hősnek, mind a nagy énekesnek képeit, melyek Csáktornyán megvannak, rendelkezésére bocsátja. Csokonai akképen tervezte a kiadást, hogy kritikai méltatással, a hősköltemény ismertetésével és tartalmi váz-

latával, az író életrajzával látja el, aztán a verses szöveget közli, majd prózai átírásban adja, végül történeti és széptani magyarázatokkal, név- és tárgymutatóval világosítja meg; ennélfogva két kötetre terjedt volna, az első kötet élén a hős Zrinyi képével és a szigetvári egyház kupolabeli festményének rajzaival, a második élén a költő Zrinyi képével és a kursaneczi erdőbeli emlék másával; ezek szerint egészen tudományos kiadás lett volna. Sajnos, a Csokonai anyagi viszonyainak nyomorúsága s még inkább az ő korai halála meggátolta létrejöttét.

De már ebben az időben KAZINCZY is foglalkozott a kiadás tervével. Bár lelki hajlamánál és irányánál fogva különösen az újabb irodalmak remekein csüngött, bár korszakos izgatásával és hatásával főleg a nyelvnek és ízlésnek megújítására törekedett: a nemzeti szellem régibb emlékeit mégis nagyon tudta becsülni, mert széptani műveltsége nyelvtörténeti ismeretekkel párosult. A Zrinyi tiszteletét még Ráday Gedeontól örökölte, az *Adriai Tenger Syrenájá*nak példányát is tőle kapta: az ő finom elméjének a nagy énekest megismerni és csodálni egy volt. Kegyeletes kézzel sajtó alá készítette s 1803-ban a nagyváradi könyvvizsgáló elé terjesztette azzal a kéréssel, hogy a könyvet el se olvassa, mert az régi lévén, illő, hogy jó vagy rossz, a maga egészében jelenjen meg. Szerdahelyi Antal azonban, mert ez volt a könyvvizsgáló neve, nem nyugodott meg a Kazinczy elvében s jó magyar vérének és nevének ellenére meg akarta védeni a németet — Zrinyi ellen. S a VI. énekben Halul beszédéből kitörölte azt a részletet, melylyel a németet jellemzi, hogy Zrinyit a föld alá kivánja, a magyar katonát gyűlöli s ha hoz is Szigetnek, rákháton hoz segítséget, a mikor már késő lesz, mert a török kezében találja a várat. Mintha bizony a szigeti hősnek és költőnek tapasztalását és a történet tanuságát egy tollvonással meg lehetne czáfolni. Hiában, az irodalmi erkölcsnek és rendnek őre akár magyar, akár német névre hallgatott, egyiránt a hatalom czélzatához alkalmazkodott. A kiadás, valószínűen Kazinczy egyéb elfoglaltsága miatt, elmaradt s csak 1817-ben jelent meg két kötetben az illető versek kihagyása nélkül. Az első kötetet a szigeti hősnek, a másodikat Zrinyi Péternek képe díszíti, a mi arra enged következtetni, hogy Kazinczy a szigeti hőst a költőnek vette, mert különben a második kötet élén ez állana. Legalább a természetes eljárás ezt kivánta volna; ha ő másképp cselekedett: vagy tévedett a képben, vagy hibázott a megválasztásban.

A kiadás czíme: *Zrinyinek Minden Munkáji.*[1] Majd a következő lapon az első kiadás régi felírása olvasható, a költő ajánlása és előszava után pedig harmadik czímül: *A Zriniász vagy Az Ostromlott Sziget.* Az Ilias példájára, vagy a Hunniás és Rudolphiás emlékezetéből Kazinczy így nevezi Csokonaival a hőskölteményt, s az egyes részeket Ráday után *ének* szóval jelöli meg a latin *pars* helyett. Mind az egyik, mind a másik elnevezés forgalomba került; az éneket az irodalom általában elfogadta, de a Zriniászt is elég gyakran használja. Maga a költő művét az előszóban magyarosan *Szigeti Veszedelem*nek, a szöveg fölött latin fordítással *Obsidio Szigetianá*nak mondja, a minek jelentése teljesen azonos. Az obsidio lehet ugyan *megszállás* vagy megvételre czélzó *bekerítés,* de lehet annak következése, a *veszedelem* is. S a magyar czím bizonysága szerint Zrinyi kétségtelenül ebben az értelemben alkalmazta. Az *Ostromlott Sziget* tehát önkényes magyarázat. Szerencsésebb Kazinczy az idylliumoknak és Orpheus panaszainak elkeresztelésében. Kiadásának első kötete a *Szigeti Veszedelem* tíz énekét foglalja magában, második kötete előbb a hátralevő öt éneket közli, aztán az *Elegyes versezetek* következnek két könyvben, még pedig az első könyv az első pár idylliummal, mely az eredeti kiadásban az eposz előtt áll; majd a második könyv a többi kisebb költeménynyel: elől vannak a második pár idyllium és *Orpheus panaszai* feleségének elvesztéről, aztán az *Arianna sirása,* mely az eredeti kiadásban közvetlenül a *Szigeti Veszedelem* után következik; végül pedig sorban az *Epigrammata,* a *Feszületre* és a *Peroratio* jönnek, megtoldva *Az török Afium ellen való orvossággal,* gróf Forgách Simon kiadásából s az ő ajánlásával.

Zrinyi az idylliumokat és Orpheus panaszait czím nélkül adja, Kazinczy ellenben megczímezi őket; ennélfogva idézésök szabatosabb és könnyebb. Nála az első idyllium — *A vadász,* a második — *Violához,* a harmadik — *A vadász és Viola,* a negyedik — *A vadász és Echó*; az Orpheus panaszai közül pedig nála az első — *Orpheus keserve,* s a második — *Orpheus Plutónál.* Sőt az Epigrammata és Peroratio latin czímeket is megváltoztatja s azt *Felülírások*kal, ezt *Berekesztés*sel helyettesíti. Mindezeket az elnevezéseket a Felülirások kivételével Toldy szentesíti s az irodalom rendszerint követi.

[1] Kazinczy Ferencz: *Zrinyinek Minden Munkáji.* Két kötetben Pest, 1817. I. kötet 189 l. II. kötet 205 l.

Kazinczy a mellett a *Szigeti Veszedelem* közlésében is használ bizonyos megjelölést. Zrinyi, a mint tudjuk, Ariosto módjára, némely éneket elmélkedéssel vagy leírással nyit meg, melyek nem tartoznak ugyan szorosan az elbeszéléshez, de az emberek általános vagy a költőnek személyi vonatkozásainál fogva mindig érdekesek s az események folytatásához előkészítik a hangulatot. Kazinczy ezeket az elmélkedéseket és leírásokat az elbeszéléstől elválasztja azzal, hogy utánok a következő versek fölé oda teszi: *A Zriniász*; de ebbeli eljárásában sem elég szabatosságot, sem elég következetességet nem mutat, mert az elválasztást nem mindenütt jelöli meg, nem is mindig kellő helyen a maga egészében. Igy mindjárt az *I. ének* segélyhívásából a négy első versszakot elkülöníti s az ötödik fölé írja: *A Zriniász*; holott még ez a szakasz is a hatodikkal együtt a segélyhíváshoz tartozik. A *II. énekből* megint elválaszt négy szakaszt s az ötödik felett ott a jelzés: *A Zriniász*; pedig ennek az elválasztásnak és jelzésnek semmi értelme nincs, mert a részlet nem általános bevezetés, hanem a budai Arszlán bég annyira fontos palotai kalandjának bejelentése, mely a legszorosabban összefügg az elbeszéléssel, különösen a kaland elmondásával. Ellenben Kazinczy a *III. ének* első versét az ember hiában való elhatározásáról és a *IV. ének* első tizenkét szakaszát a szerencse állhatatlanságáról és a nap fölkeltéről elkülönítés nélkül adja, holott elmélkedő kitérések. A *VII. ének* négy első versét viszont az Osmán basa veresége és a Hamviván eleste hírének a császár táborába érkezéséről és a Demirhám feljajdulásáról az elbeszéléstől elszakítja, az ötödiket már a *Zriniász* felírással jelöli; pedig ez a részlet csak a Demirhám fogadalmának és a vár megszállásának előkészítése. Ellenben a *VIII. ének* első tíz szakaszát a szép piros *Hajnal* megszemélyesítéséről, a keresztyének iránt való részvétéről és a Zrinyi magasztalásáról nem veszi külön, noha egészen kikerekedő leírás. A *IX. ének* négy első verse, melyben a költő a kis készülettel való tengerre indulásáról és a kanizsai török hirtelen rajta-ütéséről megemlékszik, önmagától válik el; itt az ötödik szakasz felett éppen helyén a felírás: *A Zriniász*; míg a *X. ének* megnyitójában a négy első versnek az ötödiktől elválasztása hibás, mert mind az öt szakasz a szerenese változandóságáról szól. A *XI. ének* elején Kazinczy ismét elkülönít négy szakaszt, pedig csak a két első vers a szerencse káros voltáról általános elmélkedés, míg a harmadik már közvetlenül az elbeszélés folytatása. A *XIII. éneket* szintén hibásan töri meg, mert az isteni

végzés betöltésének hirdetése, a szigeti Zrinyi és Deli Vid sorsának előre segíttetése öt szakaszba van bele foglalva; ennélfogva a négy első verset az ötödiktől elválasztani nem lehet. S ennek a felírása: *A Zriniász,* csak a hatodikhoz illik. A *XIV. énekben* viszont az első tizenkét szakaszt a költő képzelt tengeri útjából való visszatéréséről és üdvözletére gyűlt barátai felsorolásáról nem különíti el, holott ennél a részletnél és a IX. ének kezdeténél lazább összefüggésben az eposz szerkezetével semmi nincs. Mind a kettő merő személyi vonatkozás. Ha a kiadó valahol tehetett, itt tehetett volna megkülönböztetést. Miért hagyta el? Úgy látszik, hogy az ily jelzések megtételében és mellőzésében csak szerkesztői szeszély és nem széptani elv vezette; mert különben annyi irodalmi ízléssel és műveltséggel, mint a mennyi Kazinczyban megvolt, több következetességet és szabatosságot lehetett volna kifejteni. A Kazinczy kiadásában egyéb eltérés nincs, mindössze még néhány szembeszökő sajtóhiba kijavítása.

Harmincz esztendő múlva, 1847-ben, megint új kiadásra volt szükség. Székács Pál rendezte a Trattner-Károlyi czég megbízásából két kötetben.[1] Az első kötet az eposz tíz énekét, a második a hátralevő részt és az *Elegyes versezetek* két könyvét foglalja magában, mindenütt a Kazinczy czímezésével, de az énekek elején az elmélkedések és leírások megjelölése és elkülönítése nélkül. A míg ebben hívebb az eredetihez: addig másban sokat változtatott önkényesen rajta. Így mindjárt Zrinyi a maga művét nem *dedicálja*, hanem *ajánlja* a magyar nemességnek, előszavát nem *az olvasónak* írja, hanem *az olvasóhoz* intézi; több kikezdéssel közli és egész pontosan keltezi: «Chák-Tornyán, 1650 eszt.» Legalább az ország ne legyen többé kétségben az idő iránt. Azt Székács Pál nem tudta, adatok hiányában nem is tudhatta, hogy az *Orpheus panaszai* 1651 előtt nem foganhattak, mert a költő felesége csak ennek az évnek áprilisában halt meg, pedig az előszót mindig a *kész* kötethez szokás írni; azt azonban kiadó létére tudnia kellett volna, hogy az irodalmi emlékeken változtatni nem szabad, mert minden változtatás az író eredeti egyéniségének köteles tiszteletébe ütközik és a munkája egyénies jellegének megrontására vezet. A legkevésbbé szabad pedig változtatni oly lángésznek az alkotásain, mint Zrinyi, kinek minden sajátsága éppen tünemé-

[1] Székács Pál: *Zrinyi Miklósnak Minden Munkáji.* Két kötetben. Második pesti kiadás. 1847. I. kötet 179 l. II. kötet *Az török Afium ellen való orvosság*gal 181—387. l.

nyes nagyságánál fogva kegyeletet érdemel, sőt követel. Minden változtatás, akár a mai szép ízléshez, akár a mai élő nyelvhez való közelebb hozás ürügyével a nagyobb simaság vagy megérthetőség végett történik: vétség a szükséges kegyelet ellen. Székács Pálnak, a ki *Az török Afium ellen való orvosság*ot minden megjegyzés nélkül közli a maga keletes előszavú kiadásában, noha az 1660 augusztusának vége, Nagyvárad eleste előtt nem készülhetett, — úgy látszik, nem volt történeti érzéke sem az események meghatározására, sem az irodalmi emlékek megbecsülésére, nem volt tiszta tudata a kiadó kötelességének és jogainak határairól; azért több újítást követ el: a régi írásmód helyett az újat használja az eredeti kihangzáshoz való alkalmazkodás nélkül, sőt szóalakokat, ige- és névragokat is fölcserélget a maga önkényének egyszerű követésénél.

Ilyen előzmények után bocsátotta közre Toldy Ferencz Kazinczy Gáborral együtt az *Új Nemzeti Könyvtár*ban, 1853-ban és ismét rögtön 1854-ben *Zrinyi Miklós Összes Munkáit* a költő képével és a csáktornyai vár rajzával.[1] A kiadás értékét különösen emelte az, hogy az író egyéniségét a maga egész mivoltában *először* mutatta be teljesen, mert ezzel az alkalommal jelentek meg először, *Az török Afium ellen való orvosság*on kívül, hadtudományi értekezései: *A vitézség circumstantiáiról*, az *Aphorismák* és *Centuriák*, a *Mátyás király életéről való elmélkedések* és a *Tábori kis Tracta*, Kazinczy Gábor gondjai alatt a kötet második felében. De emelte az is, hogy a kötet első felében, a költői művek közlésében Toldy Ferencz ismert történeti érzékével, az irodalmi emlékek iránt való kegyeletes buzgóságával járt el. A bécsi kiadást követi híven, bár új írásmóddal, de a régi kihangzás szerint. Csak a beosztást változtatja meg, a mennyiben előbb a kisebb költeményeket közli egy csomóban, de könyvekre tagolás nélkül az eredeti sorrendben; aztán a *Szigeti Veszedelmet*, az énekek elején a Kazinczy elkülönítései nélkül, de a helyett rendszerint az énekek rövid foglalatával. Toldy e vázlatokban, melyek közül a legterjedelmesebb sem hosszabb *tizennégy* petit sornál, csak a legfőbb mozzanatokat emeli ki, sem az epikai események szerves összefüggésére, sem a cselekvő hősök jellemének fejlesztésére és szerepének megokolására nincs tekintettel: de

[1] Kazinczy Gábor és Toldy Ferencz: *Zerinvári gróf Zrinyi Miklós Összes Munkái.* Első, a szerző kiadatlan prózai műveivel kiegészített kiadás. Pest, 1853. Negyedrétben, 420 hasábon. A költői művek 192 hasáb.

eleget mond legalább arra, hogy a közönség az eposzt nagyobb érdeklődéssel olvassa és tisztábban felfogja. A kisebb költemények egy csomóba foglalásával és előre helyezésével Zrinyi ajánlása és előszava messze esett volna a *Szigeti Veszedelem*től, ha az *Adriai Tenger Syrenája* szerint a kötet élén marad vala: Toldy azért közvetlenül az eposz elébe teszi, a czím alatt mintegy bevezetésül s közvetlenül az eposz után adja a *Berekesztés*t. A mi ha nem is felel meg a bécsi kiadás rendjének, megfelel a tárgyi igazságnak és a széptani követelésnek, mert az ajánlás czélja és az előszó minden kijelentése csaknem kizárólag a Szigeti Veszedelemre vonatkozik s a legszorosabban ahhoz tartozik. Toldy egész eljárása tehát menthető és megokolható: mégis helyesebb lett volna, ha a bécsi kiadás szövegével annak eredeti beosztását is megtartja. — — — — — — — —

Már Kazinczy kiadásának is megvolt irodalmi hatása, s mindenesetre az ő érdeme, hogy Zrinyi az őt megillető helyre került az irodalomtörténetben. Míg *Pápay Sámuel* 1808-ban még csak annyit mond Zrinyiről, hogy «emlékezetre méltó azon derék vegyezettye» (t. i. a *Szigeti Veszedelem*) s a XVII. század «legjelesebb, halhatatlan nevű poétájá»-ul Gyöngyösit jelöli meg[1]): Kazinczy *A amgyar literatúra történetei* cz. kis értekezésében (1814.) már Gyöngyösi fölé helyezi Zrinyit. Követi őt ebben *Kölcsey* is (Berzsenyi *Versei*nek bírálatában, 1817.), de csak a költő összes műveinek megismerése után hasonlíthatta össze oly alaposan Körner Zrinyijét a *Szigeti Veszedelem* hősével (1826.) Utána *Toldy* az első, ki 1828-ban már teljes érdeme szerint méltatja s idylljein kívül a *Szigeti Veszedelem*ből is nagyobb mutatványokat közöl.[2])

Még nagyobb hatása volt Toldy és Kazinczy Gábor Zrinyi-kiadásainak. Először ismét maga Toldy foglalkozott behatóan a *Szigeti Veszedelem* széptani méltatásával,[3] utóbb legnagyobb epikusunk, Arany János fogott hozzá nagy költőtársa művé-

[1] Pápay Sámuel: *A magyar literatúra esmérete.* 391. l. Megjel. a Magyar Minerva IV. kötetéül, Veszprém, 1808.

[2] Toldy F.: *Handbuch der ungarischen Poesie.* I. B. Pest u. Wien, 1828. a XXVIII—XXX. és 55—65. lapokon. — Jósika Miklós figyelmét is nyilván Kazinczy és Toldy méltatásai irányozták Zrinyire, midőn 1843-ban *Zrinyi a költő* czím alatt négy kötetnyi «regényes krónikát» írt róla.

[3] 1853—54-iki egyetemi előadásaiban, melyeket előbb a Pesti Naplóban, utóbb *Magyar költészet története* cz. alatt adott ki. Pesten, 1854, és 2-ik kiadásban 1867, Heckenastnál.

nek fejtegetéséhez,[1] s bár a czím csak *Zrinyi és Tasso* viszonyát igéri s a dolgozat nincs is befejezve (csak a III. énekig terjed az összehasonlítás): Zrinyi más classikus példányait és forrásait is figyelemmel kiséri s mélyen bevilágít a költői alakítás és jellemzés művészetébe. Ép ily alapvető az a tanulmány, melyben Salamon Ferencz, a kitünő aesthetikus-historikus, *Zrinyi a költő* czímű értekezésében (1863),[2] majd *Zrinyi Miklós ifjúsága* czímű korrajzában[3] ad történelmileg hű képet; s bár *Az első Zrinyiek*ről írt nagy monographiája[4] nem készült el teljesen, nagy mértékben hozzájárult ahhoz, hogy Zrinyire irányozza a közfigyelmet. Bizonyára ennek egyik eredménye *Szász Károly*nak *Zrinyi a költő* czímű «történeti költői beszélye» is, mely 1865-ben jelent meg.

Nyilván ezek a körülmények indították a későbbi jeles aesthetikust, Greguss Ágostot arra, hogy Zrinyi legkiválóbb alkotását a nagyközönségnek is érthetőbbé s így élvezhetőbbé tegye. Ezért a Heckenast Gusztáv által megindított *Magyar Remekírók* sorozatában kiadja a *Szigeti Veszedelmet*[5] «a mai nyelvhez alkalmazva s magyarázó név- és szótárral ellátva». Nem minden kétkedés nélkül fogott a munkához. «A mai nyelvhez alkalmazni Zrinyi remekét; tehát megváltoztatni; tehát elrontani — kérdi az előszóban — szabad-e?» A kérdésre újabb kérdésekkel felel: hogy «minden változtatás egyszersmind rontás-e?» és — «bizonyos czélra mégis el nem kerülhetetlen-e?» Majd azt bizonyítgatja, hogy a legsikerültebb műfordítás is eltér egyben-másban eredetijétől, s ki tagadná mégis a fordítások hasznát és szükségét. A németek a Nibelungen-éneket is lefordították a mostani német nyelvre, hogy a közönség is érthesse. A Zrinyiász ugyan sokkal közelebb áll hozzánk s így könnyebben is érthető, mégis úgy véli, hogy míg tudósok számára «változatlan, az eredetihez még netáni hibákban is szorgosan ragaszkodó hű kiadás kell, de a nagyközönségnek olyan, a melyet élvezhessen». Az élvezetet felvilágosítás, ezt magya-

[1] Arany értekezése akadémiai székfoglalóul készült (felolv. 1859 okt. 31-én), s nyomtatásban Csengeri A. Budapesti Szemléje VII. és VIII. kötetében, utóbb *Prózai dolgozatai* közt 1879-ben jelent meg.

[2] Salamon Fer. *Zrinyi a költő* czímű értekezése Arany *Koszorú*jában (1863.) jelent meg.

[3] Salamon Fer. *Zrinyi Miklós ifjúsága.* Kisebb történelmi dolgozatai közt. Budapest, 1875. Ráth Mórnál.

[4] *Az első Zrinyiek.* Pest, 1865-ben Heckenastnál.

[5] *Zrinyi Miklós Szigeti Veszedelme.* A mai nyelvhez alkalmazta s magyarázó név- és szótárral ellátta *Greguss Ágost.* I—II. köt. Pest, 1863. A *Magyar Remekírók* gyémántkiadásának IX—X. kötete.

rázat vagy módosítás által érhetni el. Ő e kettőnek előnyeit egyesíteni törekedett, akkép, hogy «a hol lehetett s a menynyire szabadnak vélte, módosította, de úgy, hogy az eredetit eredetiségéből ki ne forgassa»; másfelől — Budenz József segítségével — nyelvi és tárgyi magyarázatokat csatolt az eposz végére, szótári alakban, hogy könnyebben lehessen használni. Zrinyi előszavát természetesen mellőzte, e helyett a II. kötet elé a maga eljárását igazoló előszót adott, az I. kötet elé pedig a költőnek 1646-iki Wiedemann-féle ismert arczképét tette.

Nézzük már közelebbről a módosításokat. Greguss a «hősköltemény» minden éneke előtt rövid tartalmi kivonatot ad, a szövegben pedig a mostani kiejtést és nyelvszokást követi; ezzel tehát letörli nemcsak a költemény régiségének, hanem a költő egyéniségének, kiejtése sajátosságának bélyegét is. De nyelvi sajátságait is megmásítja, mert sokhelyt megváltoztatja a szórendet s az idegenszerű vagy feszes szófűzést, a hibásan írt neveket és idegen szókat visszaállítja eredeti alakjokba, továbbá «a homályos kitételeket — mint maga mondja — világosakkal, a megváltozott értelműeket a jelentésnek megfelelőkkel, a végkép elavultakat dívókkal, a már szokatlan latinosakat magyarokkal (*subscribálás*, *penna*, *commendálás* helyett *aláírás*, *toll*, *ajánlás* stb.) váltotta föl». A hol csak teheti, igyekszik a költemény verselési hibáit is megjavítani: a sormetszet megtartásával s jobb rím alkotásával a verseket hangzatosabbakká tenni. Végül ezek után igen természetes, hogy a mit sajtó- vagy tollhibának néz, azt önkényesen kiigazítja s néha bizony e javítással alaposan el is rontja a szöveget, mint pl. a XII. ének 57, és 58. versszakában; midőn ugyanis a török sereg zúgolódik a szultán makacssága miatt, az egyik vitéz kifakad, hogy (az 1651-iki kiadás szerint):

Meg-aggot a chászár az ő elméjében . . .
Azt mondgya, hogy be megy erővel Szigetben,
Ha Török nem marad chak *egyis* életben.

Mettzen osztan várral, *mettzen* Chászársággal,
Ha ezt be-tölteny akarja haraggal.

Greguss ezt teljesen félreértve így javítja:

Ha török nem marad csak *egy kis* életben.
Messen aztán várral, *messen* császársággal,
Ha ezt betölteni akarja haraggal.[1]

[1] A *mettzen*, mely a jobb kiadások helyes átírása szerint *metszen*, a kéziratban pedig *mecen*, — úgy látszik — Széchyt is tévedésbe ejtette,

De lássunk néhány példát — csupán az I. énekből — egyéb javításaiból is:

Az 1651-iki kiadásban:		*Greguss kiadásában:*
1. vsz. 2. s.	Iáczottam szerelem*nek* édes *versével.*	Játszottam szerelem édes *énekével.*
12. vsz. 1. s.	*Maga* te tekinch meg kőrősztyén világot.	*Ugyan* tekints*d* meg *a* keresztyén világot.
17. vsz. 4. s.	Bekeséget, tisztesseget *nekik* adtam.	*Nekik* békeséget, tisztességet adtam.
20. vsz. 3. s.	Es kůldgyed el aztot *Szultán* Szulimánban.	És küldjed el aztat Szulimán *szultánba.*
23. vsz. 3—4. s.	Es ha idején *eszben* nem veszik magok, Örők átkom, haragom *lészen* ů rajtok.	És ha idején *nem veszik észbe magok,* *Lészen* örök átkom, haragom ő-rajtok.
37. vsz. 4. s.	Igy meg verém *Campsont* . . .	Igy *verém meg Kanszut* . . .
39. vsz. 4. s.	Isten azon *bennünk*...	Isten azon *minket* . . .
44. vsz. 1—3. s.	*Igy Szultán* Szulimánnak Alecto szollot, Es *az mely* mérges kigyot kezében hozot, *Azt* á Szulimánnak ágyában bochátot.	Szulimán *szultánnak* Alekto *így* szólott, És *egy* mérges kigyót, *mit* kezében hozott, A Szulimán *császár* ágyába bocsátott.
51. vsz. 2. és 4. s.	És vezéreket *magával* ki-hiva devánra, Ottan *nekik* beszélle illy*en* formára.	És *a* vezireket kihivá divánra, Ottan *ő* beszéle *nekik ily* formára.

Így folytathatnók ezt véges-végig; de ez is elég, hogy véleményt alkothassunk Greguss módosításairól. Szó sincs róla, Zrinyi költeménye így több tekintetben szabatosabb s könnyebben megérthető; de Zrinyié lesz-e az, ha kiforgatva eredeti alakjából, egészen modern ruhába öltöztetjük, a kor változó ízlése s szeszélyes divata szerint való ruhába? A fenséges tartalom, ha a darabos vers és nehézkes nyelv koldus-mezében fáradságosabban közelíthető is meg, két-három ének elolvasása

mert a nyelvi jegyzetekben (l. 403. l.) így magyarázza: *szakítson,* holott az a XVII. századi irodalomban többször előforduló szó nem egyéb, mint népies összerántása ennek: *mit teszen?* Az idézett hely értelme tehát: ha a szultán annyi emberének föláldozásával bolondul ragaszkodik akaratához, ő lássa, hogy mit csinál aztán a várral meg a császárságával.

után már annyira leköti figyelmünket, oly gazdag kárpótlást nyújt, hogy szinte megfeledkezünk fogyatékosságairól. Az olvasó-közönség kényelme semmi esetre sem kivánhat akkora áldozatot, hogy a legnagyobb szellemek alkotásait, ha csak nyelv és verselés tekintetében is, meghamisítva juttassuk kezébe. Hiszen ha Greguss elvét követjük, akkor már Kazinczy és Berzsenyi, sőt a hozzánk még közelebb eső Kölcsey és Bajza sokhelyt feszes költői nyelvét is ki kell *javítanunk*, hogy a mai olvasó könnyebben megérthesse. Hová vezetne ez? Akkor eljön az idő, a midőn Petőfi és Arany nyelvét is módosítani, *javítani* kell, mert száz év múlva némely szólásmódjuk s talán éppen a legmagyarosabbak, akkor már nem lesznek közkeletűek, talán érthetők sem.

Greguss példája és irodalmi tekintélye másokat is megtévesztett. Mikor az iskolai tantervek mindjobban sürgetik a remekírók eredetiben való olvasását, SCHLATTER M. ALFRÉD, kassai főgymn. tanár, *Zrinyiász* czím alatt (1878) kiadja az ifjúság számára.[1] Csak az I., V., VI., VIII., IX. és XV. énekeket adja teljesen, a többit vagy rövidítve s tartalmi kapcsolatokkal, mint a II., III., IV. és XIV. énekeket, vagy csupán tartalmi kivonatban, mint a VII., X., XI., XII. és XIII. énekeket. *A szöveget azonban mindenütt Greguss javításai szerint közli*, a kit a jegyzetekben is nagyrészt követ. Bevezetésül a költő rövid életrajzát s a szöveg után az eposz széptani elemzését találjuk Toldy, Arany, Salamon s mások fejtegetéseinek felhasználásával. Nem lévén önálló munka, ezeket mint tényeket egyszerűen megállapítjuk, hozzátéve, hogy a kötetke 1892-ben második kiadásban is megjelent.

Irodalmi igénynyel lépett azonban fel az a kötet, melyben ABAFI LAJOS Zrinyi *Szigeti Veszedelmét* és kisebb költeményeit adta ki (1879) előszóval és magyarázó jegyzetekkel.[2] Abafi — előszava szerint — arra törekedett, hogy kiadását «az irodalomtörténet búvára is használhassa, az olvasó-közönség is élvezettel forgathassa». Ezért nemcsak a mai helyesírást viszi bele a szövegbe, hanem «a hibás verset és szórendet, a hol könnyű szerrel lehetett, kiigazította, néhány latinos kifejezést magyar szóval helyettesített, de mindig óvakodott, hogy önkényt vagy erőszakot el ne

[1] *Zrinyiász*. A tanuló ifjúság részére földolgozta *Schlatter M. Alfréd*, főgymn. tanár. Kassa, 1878. Kiadja Maurer Adolf.

[2] *Gróf Zrinyi Miklós Szigeti Veszedelme és kisebb költeményei*. Magyarázó jegyzetekkel kiadja *Abafi Lajos*. Budapest, 1879. A *Nemzeti Könyvtár* IX. köt.

kövessen». A javításra különben — úgy hiszi — a költő maga is feljogosítja, mert maga megvallja, hogy műve javításra szorulna.

A javításban Abafi mindenesetre óvatosan járt el s korántsem ment annyira, mint Székács és Greguss; de a hol javít, rendesen átveszi Greguss változtatásait, a személynevek írásában s a jegyzetekben is őt követi: *Campson, Menethám, Tommem, Kajer* nála is *Kanszun, Mehmed khán, Tumán, Káhir*, a *cirkassok* és *zincsiek* is *cserkeszek* és *zendsiek*. A helyesírás változtatásával jár, hogy az *ű, az* (névelő), *hütöt, szűvel, penig* helyett nála *ő, a, hitet, szívvel, pedig* szók állnak; de Gregusstól átveszi a következő javításokat is (az I. é.-ben): *szultán Szulimán* (20. és 31. vsz.), *az ű panaszira — az ő panaszukra* (22. vsz.), *érkezik, beférkezik — érkezék, beférkezék* (32. vsz.), *beszéllé — beszélte* (60. vsz.) stb. A többi összes szórendi és versbeli változtatásokat azonban, miket Gregussnál az I. énekben talál (s a többiben is sokszor), mellőzi s a szöveget a Toldy kiadása szerint adja; de a *mettzen*t Greguss után ő is *messen*re javítja. Abafi kiadása egészben véve mégis hívebb a Gregussénál, de még korántsem hű, a *javítások*, bármily óvatossággal készültek, mégis csak változtatások. A költő szavaira való hivatkozás pedig félreértése az ő nyilatkozatának. A költő érzi, tudja, hogy verseiben, nyelvében sok a hiba; egyszerűen mentegetőzik tehát, hogy a *Szigeti Veszedelmet* nagyon rövid idő alatt írta, különben sem a poesis az ő mestersége, de szándéka volt megjavítani, csakhogy sohasem ért rá. Ez a nyilatkozat senkit sem jogosít fel arra, hogy a költő helyett elvégezze, a mit ő nem tett meg. Végre is művét nem az ő akarata ellenére s tudta nélkül adták sajtó alá, mint a Tasso *Gerusalemme Liberata*ját; ha tehát ő a meglevő hibákkal is érdemesnek tartotta a kiadásra, olyannak kell vennünk, a milyen, s így kell elbírálnunk.

Az önkényes javításoknak új irodalmi kiadással kellett véget vetni. A Heckenast örökét átvevő Franklin-társulat, midőn a Remekírók gyémántkiadásában újra kiadta (1880) a *Szigeti Veszedelmet*,[1] többé nem a Greguss-féle változtatással, hanem — Gyulai Pál utasítására — az első 1651-iki kiadás után adta a szöveget, Zrinyi előszavával és dedicálásával együtt, de az arczképet meghagyta; a Greguss

[1] *Szigeti Veszedelem.* Irta *gróf Zrinyi Miklós.* Az első 1651-iki kiadás után. Ötödik kiadás. Budapest, Franklin-társ. 1880. A *Magy. Remekírók* gyémántkiadásának IX., X. kötete egyben. (Tudtunkkal *Angyal Dávid* hasonlította össze a szöveget az eredetivel.)

magyarázó szótárának kétségkívül becses szó- és tárgymagyarázatait pedig — újakkal bővítve — szétosztotta az egyes énekekhez, melyeknek elején új tartalmi kivonatot is adott. Bevezetés is van az I. kötet előtt, Zrinyi életrajza Toldytól. Ez tehát irodalmi kiadás, mely a mai helyesírás szerint adja ugyan a szöveget, de különben nem változtat rajta, azt a nehézséget pedig, a mivel a régi költői alkotás olvasása jár, a bevezetéssel és a jegyzetekkel igyekszik eloszlatni.

Ugyanezt a kiadást nyomatta le Gyulai Pál az *Olcsó könyvtárban* (1895)[1] ugyanazokkal a jegyzetekkel s ugyancsak Toldy életrajzi bevezetésével, melyet csak öt sorral told meg (a mit helyesebb lett volna jegyzetbe tenni), közölvén benne, hogy Zrinyi prózai munkáit, melyeket először Kazinczy Gábor adott ki a Nemzeti Könyvtárban (1853.), *másodszor* a M. T. Akadémia hadtudományi bizottsága adta ki *Gróf Zrinyi Miklós hadtudományi munkái* czímmel, *Rónai Horváth Jenő* honvédszázados bevezetésével és magyarázó jegyzeteivel, 1891-ben.

Hogy a kiadásokat teljesen felsoroljuk, még néhány iskolai kiadást kell megemlítenünk. Ezek egyike a *Magyar Könyvtár* czímű vállalatban jelent meg (1897)[2] Rövid bevezetés után az eposzt a hiteles kiadások alapján készült szöveggel adja, mai helyesírással és a rövidített helyeken tartalmi áthidalásokkal, a végén pedig a *Peroratiót* is hozzákapcsolva. Jegyzetek és fejtegetések nincsenek benne.

A másik a *Jeles írók iskolai tárá*nak egyik kötetéül jelent meg (1901.) Endrei Ákos bevezetésével és magyarázataival.[3] A szöveget az 1651-iki után készült kiadások alapján, mai helyesírással és teljesen adja, a *Berekesztés*sel együtt. A bevezetésben szól a költő életéről, az eposz forrásairól és mintáiról, közölve magyar fordításban Istvánffy *Históriájá*nak XXII—XXIII. könyvéből azt a részt, melyből a költő a történeti anyagot merítette. Minden egyes ének után bő nyelvi és tárgyi magyarázatok következnek, az egész Zrinyi-irodalom felhasználásával, továbbá összefoglalások és kérdések iskolai czélra. Az eposz rövid szép-

[1] U. a. czím alatt, hatodik kiadáskép. Budapest, Franklin-társ. 1895. Az *Olcsó könyvtár* (szerk. *Gyulai Pál*) 349-ik számául.

[2] *Zrinyi Miklós Szigeti Veszedelem*. Budapest, Lampel R. (Wodianer) 1897. A *Magyar könyvtár* (szerk. Radó A.) 8. füzetéül. Két lapnyi bevezetés: (*Zrinyi a költő*) M. L.-től. Az egész füzet 80 lap.

[3] *Gróf Zrinyi Miklós Szigeti Veszedelem*. Hősköltemény tizenöt énekben. Bevezetéssel és magyarázattal ellátta *Endrei Ákos* főgimn. tanár. Négy képpel. Budapest, Franklin-társ. 1901. A *Jeles írók iskolai tárá*nak LXXI. kötete.

tani fejtegetése s a Zrinyi-irodalom bibliographiája fejezi be a könyvet, mely minden előző iskolai kiadásnál teljesebb és használhatóbb.

Kevesebb igényű a harmadik, mely Szegeden jelent meg Szinger Kornél bevezetésével és magyarázatával (1903).[1] Az egyes énekeket bő szemelvényekben, tartalmi kapcsolatokkal adja; jegyzetek és iskolai czélra szolgáló magyarázatok egészítik ki a kis füzetet.

Igy vált Zrinyi nagy műve az irodalmi oktatás által is ismertebbé, s ma már megállapodott ítélete az irodalomtörténetnek, hogy a *Szigeti Veszedelem* régi irodalmunknak legkiválóbb, sőt Aranyig egyetlen igazán classikus becsű nagy eposza.

Két jelentősebb irodalmi kiadás fejezi be a Zrinyi költői munkáinak kiadását; egyik Négyesy Lászlóé, mely a Wodianer-féle *Remekírók Képes Könyvtárá*ban 1904-ben[2], a másik Széchy Károlyé, mely a Franklin-társulat *Magyar Remekírók* cz. kiváló vállalatában 1905-ben jelent meg. Négyesy *Gróf Zrinyi Miklós válogatott munkái* elrendezésében Kazinczy és Toldy kiadásait követi. A költeményeket nem az első kiadás sorrendjében adja, hanem — úgy mint Kazinczy — előbb a *Szigeti Veszedelmet* (csakhogy nem választja külön az elmélkedő bevezetéseket, és — mint Toldy — a *Berekesztést* mindjárt az eposz végéhez csatolja), aztán *Elegyes költemények* (Kazinczynál *Elegyes versezetek*) czím alatt a kisebb költemények következnek. Ezek czímeiben is jórészt megtartja a Kazinczytól eredő s Toldytól átvett czímeket: *A vadász, Violához, Arianna sirása* (Zrinyinél is), *Tityrus és Viola* (Kazinczynál: *A vadász és Viola*), *Vadász és Echo, Orpheus keserve, Orpheus Plutónál;* az *Epigrammák* (Kazinczynál: *Felülirások*) sorát a *Feszületre* írt költemény zárja be. Négyesy is megtoldja a kötetet, mint Kazinczy, *A török áfium ellen való orvossággal*, de mellőzi Forgách Simon ajánlását. A kötetet Zrinyi élet- és jellemrajza vezeti be s szöveg-magyarázó jegyzetek egészítik ki. A szöveg az első kiadás átírása a mai helyesírás szerint.

Eddig tehát valamennyi kiadásnak — közvetve vagy közvetlenül — az 1651-iki kiadás szolgált alapul. Széchy Károlynak a Franklin-társulat *Magyar Remekírói* első köte-

[1] A *Segédkönyvek a magyar irodalmi oktatáshoz* cz. vállalat 3. füzete. Szeged, 1903. Traub és társánál.

[2] *Gróf Zrinyi Miklós válogatott munkái.* Bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta *Négyesy László.* Magyar művészek rajzaival. Budapest, 1904. Lampel R. könyvkeresk. (Wodianer F. és Fiai) r.-t.

tében adott Zrinyi-kiadása az első, mely az *eredeti kéziratok figyelembe-vételével* készült[1], annak a betűszerinti kiadásnak alapján, melyet a M. Tud. Akadémia irodalomtörténeti bizottságának megbízásából már 1895-ben munkába vett, de a mely csak most — az ő halála után — készülhetett el teljesen. Széchynek e kiadása, mely csak a *Szigeti Veszedelmet* foglalja magában, életrajzi bevezetéssel és rövid magyarázó jegyzetekkel, a nagyobb közönség használatára készülvén, a szöveget mai helyesírás szerint átírva (de a kiejtés színezetét megtartva) adja, de vonal alatt a kézirat kitörült részeinek közlésével teszi becsesebbé. A *Szigeti Veszedelem* közkézen forgó összes irodalmi (s természetesen iskolai) kiadásai között mindenesetre Széchynek e kiadása a leghitelesebb, de mégsem a legeredetibb.

Zrinyi költői műveinek az elsőnél (1651) is hitelesebb s legeredetibb kiadása egyedül az, melyet a költő kéziratai és saját javításai alapján a jelen kiadásban bocsátunk közzé. Ennek a kiadásnak története van, melylyel bővebben kell foglalkoznunk.

Zrinyi költői műveinek kéziratai csak a múlt évtizedben, könyvtárának fölfedezése után kerültek elő. Ez a könyvtár, melyet Zrinyi páratlan fegyver-, régi pénz- s egyéb gyűjteményével együtt *Tollius Jakab* 1660-ban csáktornyai látogatása alkalmával látott, s melyről humanista magasztalással szól[2], egyike volt akkor a leggazdagabb magánkönyvtáraknak. A classikus latin irodalom költőin és történetíróin kívül képviselve voltak benne a koráig terjedő magyar, latin és olasz irodalom költői, történelmi, politikai, hadtudományi, földrajzi, gazdasági tárgyú legjelesebb művei, sőt volt benne egy-két görög, horvát, spanyol és török nyomtatvány és kézirat is. A költő által 1662-ben készített lajstrom 11 csoportban 404 nyomtatványt és 16 kéziratot sorol fel, melyek ékes bizonyságot tesznek a nagy költőhadvezérnek nemcsak tudományszeretetéről, hanem nagy műveltsége- és alapos tudományos készültségéről is. Halála után a könyvtár — egyéb gyűjteményével és vagyonával együtt — fiára, *Zrinyi Ádámra* szállt, ki azt kegyelettel

[1] *Báró Balassa Bálint és Gróf Zrinyi Miklós.* Sajtó alá rendezte és bevezetéssel ellátta *Széchy Károly.* Budapest, 1905, a Franklin-társ. kiadása. Az életrajzi bevezetésben (142. lap) maga is mondja, hogy a *Szigeti Veszedelmet* «ebben a kiadásban ***a költő eredeti kéziratának magajavította tisztázatából közli.***»

[2] Jac. Tollii: *Epistolae Itinerariae.* Ed. Christ. Henneius. Amstelodami, 1700. 237. s köv. l.

őrizte, sőt tetemesen szaporította is. Midőn 1691 aug. 19-én a zalánkeméni ütközetben elesett, a becses gyűjtemények a könyvtárral együtt özvegyének, Lamberg Mária Katalin grófnőnek birtokába jutottak; tőle aztán második férjétől, gr. Wlassin Miksa Ernőtől származott leánya, Leopoldine s ennek férje gr. Daun Henrik örökölték. Így jutott Zrinyi nagybecsű könyvtára (s vele kéziratai) ez idegen főúri családnak Morvaországban fekvő vöttaui várkastélyába, s itt is maradtak több mint másfélszáz esztendőn át teljesen elfeledve, míg egyszer Szluha Lászlónak alkalma nem nyilt megtekinteni s így fölfedezni.[1] (1880.) Ez értesítés kapcsán a Történelmi Társulat a tulajdonos Daun grófhoz fordult, a ki készséggel megküldötte a könyvtár jegyzékét; az 1881 szeptemberében a könyvtár tanulmányozására Vöttauba küldött *Csontosi János* azonban semmit sem végezhetett.[2] Tíz évig aztán semmi sem történt ez ügyben. A tulajdonos halála után (1890 okt.) özvegye az összes ingóságokat eladta, s mire a Nemzeti Múzeum kiküldöttje, *Majláth Béla* könyvtárőr odaért, már bécsi antiquariusok kezében volt a könyvtár, ezektől pedig nem tudta megszerezni[3]; utóbb Zrinyinek egész könyvtárát kézirataival együtt a horvát országos kormány szerezte meg a zágrábi egyetemi könyvtár számára.

Pedig a gyűjtemény s főkép a kéziratok éppen a magyar irodalomra nézve megbecsülhetetlen értékűek. Tudta ezt *Kende S.* bécsi antiquarius is, ki *Die Bibliothek des Dichters Nicolaus Zrinyi* czím alatt[4] egy 88 lapra terjedő kötetben — irodalomtörténeti bevezetés kapcsán — részle-

[1] Toldy László felolv.: *Szluha László és a Zrinyi-könyvtár*, a a Tört. társ. 1880. máj. 7-iki ülésén; megjel. külön kiadásban.

[2] Majláth Béla: *Zrinyi, a költő, könyvtára* cz. akadémiai felolvasásában azt mondja: hogy Csontosi «közbejött akadályok miatt a könyvtárban néhány negyedóránál tovább nem időzhetett». Akad. Értesítő 1891. 400. l.

[3] Felolvasásában azt mondja: «Az áldozatkészség daczára, melylyel mind a magas közoktatási Ministerium, mind a M. N. Múzeum igazgatója az országos könyvtár törekvését *e csakis reánk nézve érdekes* könyvtár megszerzésében támogatta, e törekvésünk sikertelen maradt». (Id. h. 416. l.) A következés megmutatta, hogy föltevésében csalódott: a Zrinyi-könyvtár másoknak is volt olyan érdekes, hogy többet igérve, megvehették.

[4] Teljes czíme: *Bibliotheca Zrinyiana. Die Bibliothek des Dichters Nicolaus Zrinyi.* Ein Beitrag zur Zrinyi-Literatur. Mit Literar-Historischer Einleitung. Mit dem Portrait des Dichters nach E. Wiedemann, einem Facsimile und einer Stammtafel. Wien, 1893. Verlag von S. Kende. XIX. és 89. l.

tesen ismerteti Zrinyi könyvtárát s teljes mértékben feltünteti annak fontosságát. A kéziratok közt talált *Chariklia*-fordítás nem bizonyult ugyan — mint Majláth után Kende is hitte — Zrinyi munkájának, de a többinek irodalmi jelentőségét kellő szakértelemmel méltatja: igen szemesen kutatja Zrinyi érdekes bejegyzéseit az egyes könyvekbe, a költő eredeti kéziratából teljesen közli a fia halálára írt szép elegiát (melyet Majláth csak Szluha L. régi másolatából közölt), s Majláthnál sokkal jobban felismeri a *Szigeti Veszedelem* kéziratának rendkívül nagy irodalmi becsét és fontosságát.[1]

A Kende-féle kiadvány a 41—42. lapokon ekkép ismerteti a *Szigeti Veszedelem* kéziratát,[2] mely a Zrinyi eredeti könyvjegyzékében a VII. csoport 57. sz. alatt van felvéve:

Eredeti kézirata[3] a legkiválóbb magyar műeposznak. Czímlapján ez a felirat van: ADRIAI TENGERNEK SYRENAYA. 348 beirt lap (3 számozatlan és 184 számozott, köztük 13 üres levél, az 56-ik lap át van ugorva); ívrétalak, pergamentkötés.

Tartalma:

1. *Idilium.* (Kazinczynál: A vadász.)[4] 71 négysoros versszak.

2. *Idilium.* (Kazinczynál: Viola.) 36 négysoros versszak.

3. *Obsidio Szigethiana.* (Szigeti Veszedelem.) Eposz 15 énekben.

4. *Arianna sirása.* 37 négysoros versszak.

5. *Fantasia poetica.* (Kazinczynál: A vadász és Viola.) 24 különböző sorú versszak.

6. *Te ki gyönyörködöl . . .* kezdetű, czím nélkül. (Kazinczynál: A vadász és Echo.) 8 különböző sorú versszak.

7. *Orfeus.* (Kazinczynál: Orpheus keserve.) 25 négysoros versszak.

[1] Majláthot inkább a könyvek érdekelték; a kéziratok közül legtöbbet foglalkozik felolvasásában a *Charikliá*val, mert azt hitte, hogy ebben Zrinyinek ismeretlen munkáját fedezte föl, s míg ennek ötödfél lapot szentel, a *Szigeti Veszedelem* kéziratával mindössze fél lapon végez.

[2] Az eredeti kézirathoz nem férhetvén, ismertetésében a Kende-féle kiadványra és Széchy Károlynak a M. T. Akadémia irodalomtörténeti bizottságához intézett (s alább egész terjedelmében közlött) kiadványára vagyunk utalva.

[3] Majláthnál szabatosabban: «A kézirat Zrinyi Miklós íródeákjának az írása.» (Id. k. 408. l.)

[4] A zárjelek közt levő czímek Kendénél nem egészen pontosak, azért egyöntetűség kedveért mindenütt a Kazinczy által adott czímeket idézzük.

8. *O nagy Abissusnak* . . . kezdetű, czím nélkül. (Kazinczynál: Orpheus Plútónál.) 5 versszak, 6 és 8 soros.

9. *Epigrammák.* (Attila, Buda, Szigeti Zrinyi Miklós, Deli Vid Sarkovich, Radivoi és Juranich Vaidák, Farkasich Péter.)

10. *Feszületre.* 13 négysoros versszak.

«Ez a kézirat, mely — a Kende-féle kiadvány bevezető ismertetése szerint[1] — a legnagyobb valószínűség szerint a költő kézipéldánya, Zrinyi kitünő költői munkájának szövegkritikai megítélése tekintetében megbecsülhetetlen értékű. Nem tekintve ugyanis a számos széljegyzetet, melyekkel költeményének egyes helyeit igyekszik megvilágítani, itt csak azokat a feltünőbb eltéréseket említjük meg, melyek a kézirat és az 1651-ben megjelent első kiadás közt vannak. A *Szigeti Veszedelem* I. é. 97. versszaka pl. a kéziratban át van húzva, de még olvasható. A II. é. 5—7. versszakai szintén ki vannak törölve, és sem ezek, sem az előbbi versszak nincsenek meg az 1651-iki kiadásban. A VI. é. 113. versszaka is át van húzva és mással pótolva. A XIV. é. 4. és 5. versszakai ki vannak törülve, de még olvashatók, a 6—12. versszakok pedig egészen mások mint a nyomtatásban.[2] Többé-kevésbbé lényeges eltérést még számtalan helyen találunk a rendkívül érdekes, külsőleg szépen írt és a legjobb karban levő kéziratban.»

A kisebb eltérések pontosan föl vannak sorolva kiadásunk jegyzetei között, ezekkel tehát itt nem foglalkozunk; de szóvá kell tennünk a nagyobbakat.

Mint már e Bevezetés elején említettük, Zrinyi azzal menti «verseinek fogyatkozásait» és egyéb «csorbáit», hogy «soha meg nem corrigálta munkáját». Valóban, költeményeinek nemcsak nyelvén és verselésén nem javított (pedig ezekre vonatkoznak a «fogyatkozások és csorbák»), hanem — a mi sokkal fontosabb — teljesen érintetlenül hagyta eposzának alapeszméjét, szerkezetét és jellemzését.[3] Még olyan hézagot sem pótolt, a mit maga is annak jelzett; így a II. ének végén, mely valamennyi között a legrövidebb, a kéziratban megjegyzi, hogy «*It ennihány Uers hea*», s még sem írja meg a hiányzó verseket. Legfeljebb — mint

[1] L. id. m. X—XI. lapjait.

[2] Majláth id. h. 408—9. l. közli a II. é. 5—7. versszakait, s a XIV. é. 5. versszakát az utolsó szavak híján; Kende kiadványában nemcsak a II. 5—7., hanem a XIV. 4—5. versszak is teljesen megvan, német fordításban is.

[3] Széchy K. *Gr. Zrinyi Miklós.* II. k. Budapest, 1898. 6. lap.

föntebb láttuk — kitörül egy-két versszakot. A XIV. ének bevezetése azonban olyan volt, melyet nem lehetett meghagynia. Mikor ugyanis képes beszéddel elmondotta, hogy a tengeren szerencsésen átjött és a kikötő felé tart (vagyis midőn — Széchy magyarázata szerint[1] — «a munka nehezén átesett és czéljához közeleg»): a kéziratban felsorolja barátait, kik a parton nagy örömmel üdvözlik; ezek között vannak Lippay György érsek, Bottyán Ádám, Nádasdy Ferencz, Csáky és Eszterházy László, Homonnai Gyurkó. Öt-hat év óta azonban — mint Széchy részletesen kimutatja[2] — sok változás történt az országos és magánviszonyokban, a mik a költő érzelmeit is megváltoztatták. Ezért már a kéziratban kitörli az érsekről szóló 4. és 5. versszakot, a nyomtatás előtt pedig (vagy már annak folyama alatt) a többit is mind elhagyja s a régi 4—12. versszakok helyett újakat ír: a 4—9. versszakokban igen meleg hangon s büszkén, de balsejtelmekkel szól öcscséről, Zrinyi Péterről (kivel 1646 elején perben állt, de azóta kibékült), a 10—12. versszakokban pedig Wesselényit és Bottyánit üdvözli s «száz másokat» is köszönt. Ez az egész bevezetés azonban olyan subjectiv kitérés, a mely semmikép sem érinti az eposz cselekvényét, s a mű egysége érdekében legjobb lett volna a költőnek akár egészen elhagynia.

Ép így elmaradhatott volna az a versszak, melyet a XIV. ének végéhez toldott Deli Vid dicsőítésére s az az ötsoros versszak, melyben a XV. ének végén Zrinyit magasztalja. Figyelemreméltó, hogy az 1651-iki kiadásban *ez a két versszak nincs számozva és dűlt betűkkel van szedve.* Úgy látszik, ezeket is a nyomtatás előtt vagy éppen nyomtatás közben szúrta közbe a költő, mert *a kéziratban mindkét versszak hiányzik.* E subjectiv toldalék nélkül bizonyára ellehetne mindkét ének s bár egy-két kifejezése előfordul a költemény más helyén is (Széchy ez alapon meri Zrinyiének mondani[3]): éppen nem lehetetlen, hogy a költemények ismeretlen sajtó alá rendezője toldotta oda a henye versszakokat. Mert feltünő, hogy ezek nélkül mind a XIV-ik ének (a 114-ik versszakkal), mind a XV-ik (a 108-ik versszakkal) úgy végződik, hogy csak ez az egy-egy versszak jut a lapra (a mire más költemények és énekek végén nincs eset); ezt a sok üres helyet pedig a nyomdai ízlés ma is

[1] Zrinyi id. életrajza, I. köt. (1896) 161. lap.
[2] U. o. 164. s köv. l. s a II. köt. (1898.) 10. s köv. l.
[3] Zrinyi id. életrajza, II. köt. (1898.) 18. lap.

igyekszik elkerülni, s a Zrinyi könyvét díszesen kiállító nyomdásznak: «császár ő Felsége könyvnyomtatójá»-nak már bizonyosan volt ez iránt érzéke. Nem lehetetlen tehát, hogy az ő sürgetésére kellett az üres helyeket egy-egy versszakkal betölteni, de a sietségben elfeledték ezeket megszámozni. Vagy talán ekként is s a dűlt betűkkel is jelezni akarták a többi szövegtől való különbözést, a minthogy a könyv más helyén ilyen írás csak a tartalmat jelző hosszú czímeknél fordul elő.

Majláth felolvasása (1891.) s még inkább Kende S. kiadványa (1893.) az irodalomtörténet művelőit rendkívül érdekelte és módfelett meglepte.[1] *Széchy Károlyt*, ki a *Képes Irodalomtörténet* számára ép akkor írt Zrinyiről nagyobb tanulmányt, kétszeresen érdekelte, s mivel Zrinyi könyv- és kéziratgyűjteménye már akkor Zágrábba került, a magyar kormány közbenjárásához kellett fordulnia, hogy innét tanulmányozás végett kikölcsönözhesse nemcsak a kéziratokat, hanem a könyvtár több kötetét is. 1894. januárjában már kezében volt minden, a mit kért. «Alig olvasta át őket, a mikor a forgalomban levő kiadások száz és száz apró hibája és eltérése miatt a *Zrinyi költői műveinek első teljes és hű* kiadására vállalkozott s alig határozott erről az Akadémia, a *Magyar Történeti Életrajzok* akkori szerkesztője, Szilágyi Sándor, Zrinyi Miklós életrajzának megírására szólította föl.[2]

Ezek a *Zrinyi költői művei* jelen kiadásának és a költő életrajza megírásának történeti előzményei.

Széchy úgy hitte, hogy *Zrinyi költői műveinek* kritikai kiadására első sorban a M. Tud. Akadémiának lehet igénye, sőt joga, annyival inkább, mert csak nem rég (1891.) jelentek meg kiadásában *Zrinyi hadtudományi munkái* is, Rónai Horváth Jenő honvédszázados bevezetésével és szövegmagyarázatával. A mint tehát áttanulmányozza a Zrinyi-kéziratokat s megállapítja a kiadás tervezetét, egy Kolozsvárott 1894. október 28-án kelt beadványt intéz az Akadémia Irodalomtörténeti Bizottságához. Ezt a beadványt, mivel nemcsak e kiadás történetéhez tartozik, de ezt több tekintetben előlegesen ismerteti is (s így föntebbi ismertetésünket kiegészíti), egész terjedelmében ide iktatjuk:

[1] Kende S. gondoskodott, hogy kiadványa mennél szélesebb körökben elterjedjen, s ezért nemcsak a közkönyvtáraknak és intézeteknek, hanem az irodalomtörténet és történelem művelőinek is megküldötte.
[2] Széchy K. *Gr. Zrinyi Miklós.* I. köt. Budapest, 1896. Előszó VIII. l.

Tekintetes Bizottság!

Pár esztendő múlva harmadfél száz éve lesz, hogy *Zrinyi Miklós Szigeti Veszedelme* apróbb költői műveivel első kiadásban megjelent. Már e kiadás is, melyből el eddig az egész országban 11 példány ismeretes, az akkori sajtó tökéletlensége, a helyesírás ingatagsága s a javítás gyakorlatlansága miatt fölötte hibás, mert tömérdek hangtani, helyesírásbeli, ragozási és szóbeli eltérése van a költő tisztázott, *vöttaui kézirati példányától*, melyet maga igen gondosan és igen szemesen általnézett és végig javított, s ezzel nagy alkotása kétségtelen erejű szövegeként hitelesített. Már ezek az eltérések szinte teljesen kivetkőztetik az első magyar műeposzt a dunántúli nyelvjárás jellegéből, melyet pedig Zrinyi híven és következetesen megtart kéziratában; de a mellett sokat rontanak nyelvén, verselésén, rímelésén, sőt értelmén is. A többi kiadás pedig, még a Toldy-féle is, annyival rosszabb, úgy hogy immár *alig van a Szigeti Veszedelemnek versszaka,* mely változást ne szenvedett volna. Minden énekben *százával* fordul elő a kisebb-nagyobb hiba, úgy hogy a lángszellem e legbecsesebb hagyatéka lassan-lassan teljesen meghamisult. Nem lehet itt helye, hogy ez eltéréseket összeállítsuk, mert akkor íveket és íveket kellene írnunk; de mutatóba jellemzésül néhányat mégis közlünk, hogy a Tekintetes Bizottságnak sejtelme legyen a nyomtatott és kézirati szöveg különböző voltáról; a költő például szinte kivétel nélkül ő, ők, őket helyett *ű, űk, űket,* keresztyén helyett *körösztént*, ből-ből, tól-től helyett *búl-bűl, túl-tűl* alakokat ír s olvasmányának hatása csak ritkán nyomja el nyelvjárásbeli következetességét. Az efélék ugyan apróságoknak látszanak: de az egész köteten keresztül egészen más hangszinezést adnak. S a nyomtatásban tömérdek alkalommal fordul elő kötőszók vagy igekötők beszúrása vagy kivetése, a hol a költő kézirati példányában éppen ellenkezőleg áll; s tömérdek számmal fordul elő a verselés- és rímelésbeli, meg az értelmi eltérés, mindég a nyomtatás hátrányára. A nyomtatott szövegben például Mehmet Skander bégnek azt mondja:

III. 21. v. Gyalázatos hirrel Bosznában indulnék . . .
A kéziratban pedig:
Gyalázattal hires Bosznában indulnék.

III. 44. v. Nem fél keresztyéntül beszélli föl szóval . . .
A kéziratban:
Nem fél *köröszténtül* beszélli *fönszóval.*

IV. 7. v. Örülsz Zrini Miklos, Törököt meg veréd . . .
A kéziratban:
Örülsz Zrini Miklos, Törököt *megverted.*

V. 4. v. Soha még mi reánk nem jutott szégyenség . . .
A kéziratban:
Soha még mi reánk *nem jüt rút szégyenség.*

V. 27. v. Hartzolnunk peniglen nem akarmi okért
Kel, hanem keresztény szerelmes hazánkért . . .
A kéziratban:
— — *szerelmes körösztény hazánkért.*

VI. 20. v. Alázd meg magadat ad meg ezt az várat,
Mellyet semmiképpen többöl meg nem tarthatsz.
A kéziratban:
Alázd meg magadat, ad meg *eszt az Várot*
Mellyet semmiképpen *te meg nem tarthatod.*

VI. 26. v. Talán van, ki biztat, téged füst azokkal . . .
A kéziratban:
Talán *van oly,* ki biztat, téged *füst szókkal.*

VI. 103. v. De Vid mint kűszikla ál az habok közöt . . .
Nagy fegyver szélvészel kemény paysa megtölt . . .
A kéziratban:
De Vid mint kűszikla ál az *habok előtt* . . .
Nagy fegyver szélvészel kemény *paisa tölt.*

VII. 5. v. Hogy magamtul hartzon tégedet elhadgyalak
És Kaur kardgyának praedául talallyak?
A kéziratban:
Hogy magamtul harczon *tégedet elhadlak*
És Kaur kardgyának *praedául hadgyalak.*

VII. 59. v. De Stipán Golemi tűle meg nem ijet,
Nézi ellenségét, s mint töll all szél előt.
A kéziratban:
De Stipan Golemi tűle meg nem *iét,*
Mint töly szél előtt áll nézi ellenségét.

VIII. 15. v. El veszet kezem miát Uluduveidar,
Szélös Aegyptomban nékem eset kis kár . . .
A kéziratban:
Elveszet kezem *miat* Uluduveidár,
Szeles Egyptomi, nekem eset kis kár.

IX. 1. v. Hova ragattattam én könyü pennámtul . . .
A kéziratban:
Hova *ragattatom,* én, könyü pennámtul?

X. 93. v. De Demirhám ront, bont, de veszti az népet,
Csak nem maga rontya Keresztény sereget . . .
A kéziratban:
De Demirhám ront, bont, de veszti az *népét,*
Csak nem maga rontya *körösztény seregét.*

X. 106. v. Ők penig körüle, mint oroszlány kölkök,
Vigadnak örülnek, s néki hizelködnek . . .

A kéziratban:
Ük penig körüle mint oroszlány *kölkek,*
Vigadnak örülnek s *neki hizelkednek.*

XII. 90. v. Es igy szolla társának: o, szüvem gyöngyöm,
O, szemem világa, o, én jobbik lelkem!

A kéziratban:
És igy szolla társának: o szüvem *gyöngyem,*
O, szemem *világja,* o, én iobbik *lölkem.*

XIII. 9. v. (Toldy-féle kiadás):
Száll Márs ő szüvében, s nem mint más, sirással
Vagy nyomorult föcske hosszu jajgatással
Csak ohajtva társát . . .

A kéziratban:
Szál Márs *ű szüvében,* s nem mint más sirással
Vagy nyomorult föchke hoszu iaigatással
Chak *ohajtya* társát . . .

Az efféle változatoknak, melyek mindég vagy a gondolatot teszik hatásosabbá, vagy a kifejezést szabatosabbá, vagy a rímet jobbá és elfogadhatóbbá, vagy pedig néha éppen az értelmet igazítják meg, énekenként hosszú sorozata állapítható meg.[1] A költő kézirati példánya nemcsak kiadásainak botlásait tisztázza, de szellemét a maga eredetiségében és hűségében tárja elénk: azért annak kiadása elmulaszthatatlan kötelességünk. Ha már megesett rajtunk magyarokon a Nemzeti Muzeum kiküldött tisztviselőinek könnyelműségéből, hogy Zrinyi szellemi hagyatéka idegen kézbe került: legalább azzal hozzuk helyre a vétket, *hogy hű, pontos és teljes kiadásáról mi gondoskodjunk.* A költő iránt való kegyelet és a magunk iránt való becsület egyiránt követelik tőlünk! S az Akademiának nemcsak kötelessége, de hivatásánál fogva joga is, hogy á kiadást ő vegye kezébe.

A mellett a költő kézirati példányának becsét és érdekét rendkívül emeli, hogy belőle az eposz készültének idejét meg lehet határozni; hogy a XIV. ének bevezető 12 szakasza egészen más; úgy látszik, a költő csak a revisio alkalmával változtathatta meg: az eredeti bevezetés, a mint az ide mellékelt és visszavárt másolat mutatja, személyi és történeti vonatkozásainál fogva igen értékes; azonkívül emelik a széljegyzetek, melyekkel a költő sokszor a történeti forrására utal. Például, hogy csak egy-két helyet említsünk: a *Szigeti Veszedelem* első énekének 59-ik verséhez Tamma

[1] L. a *Szöveg-eltérések* cz. jegyzeteket.

kilétének megfejtéseként oda veti: «Schaci Ismaelis filius, in hunc iuxta conatum arma moverat Suliman. Vide Jacobum Boysardum in vitis Sultanorum.» A 62-ik versszakban pedig a török kifejezést *Nisa egim* kihúzza és helyébe a *török deák*ot teszi; széljegyzetül aztán mellé írja: «Cancellarius, vide Istvánffy lib. 17. 272. numero 20.» A nyolczadik ének 15-ik versében az *Uluduveidár* magyarázataként széljegyzetül odateszi: «Nomen arabicum, id est magnus militiae Praefectus. Vide Joannem Jacobum Baisardum: folio 178. Tommabei vita.» Tehát Zrinyi előtt nem Leunclavius állt, a mint Thury József állítja. (Irodalomtört. közl. 1894. 130. l.) Ilyféle felvilágosító jegyzete egész csomó van.

Tekintetes Bizottság! Évek óta foglalkozom egyetemi előadásaimban és irodalmi kutatásaimban Zrinyivel; fölfedezett kéziratai a magyar kormány és horvát bán közbenjárására a f. évi januártól tanulmányozás végett kezeimben vannak eredetiben. s *a hű, pontos és teljes kiadás számára immár az utolsó vonásig szabatos másolatban.* A bevezető kritikai tanulmánynak, valamint a forrástörténeti összehasonlító irodalmi és nyelvtudományi jegyzetek feldolgozásának anyaga már együtt, csak Zágrábban kell még egy-két hetet töltenem a Zrinyi-könyvtár maradványainak bejegyzései végett: *úgy hogy a költő összes verses művei végre hozzá méltó kiadásban 1895 május 1-re sajtó alá mehetnek.* A kötet az első kiadás történeti rendje szerint magában foglalja mindazt, a mi ebben benne van; azonkívül *Orpheus siralma* után *Elégiáját* fia haláláról s epigrammái közt *kiadatlan versét a szerencséről* (*Assai ben balla, a chi la fortuna suona*), valamint *versét az idő hatalmáról* (*Az Idő és Hírnév*) a Centuriák végéről. A *Chariklia-fordítás*, melyet Majláth Béla az Akadémiában a Zrinyi kisérleteként mutatott be, fájdalom, *nem az övé.* Szelleme, nyelve, verselése egészen elüt a költőjétől; már maga az, hogy *150 nagy oldalon egyetlen sormetszeti hiba sem fordul elő,* nyilván ellene dönt. Az egész kötet a *Régi magyar költők tárá*nak alakjában 16, az első kiadás formájában, melyet mi jobban szeretnénk, 20 ív lesz, a bevezető tanulmánynyal és jegyzetekkel együtt 32—36 ív.

Van szerencsém ezt a kiadást, mely Zrinyire egészen új és tiszta világot derít, a Tekintetes Bizottságnak elfogadás végett felajánlani.

Kolozsvár, 1894 október 28.

Széchy Károly.

Az Irodalomtörténeti Bizottság — *1894 nov. 5-én tartott ülésében*[1] — az előadó javaslatára a következő határozatban fogadta el Széchy ajánlatát: «A bizottság a felolvasott tervezetből teljes meggyőződést szerezvén az iránt, hogy Zrinyi Miklós költői műveinek hű, pontos és teljes kiadása a költő által sajátkezűleg javított kézirat alapján múlhatatlanul szükséges: Széchy Károly úrnak a kiadásra nézve benyújtott tervezetét s ajánlatát egyhangúlag elfogadja. A kiadás alakjára nézve elhatározza, hogy az az első kiadáséhoz legyen hasonló, a tartalom egészíttessék ki a kiadatlan versekkel s az egész bevezető tanulmánynyal s jegyzetekkel láttassék el. Széchy Károly úr a kiadás elkészítésével megbizatik, az előadó pedig utasíttatik, hogy a költségek egy részét a jövő évi előirányzatba vegye föl.»

E határozat alapján nyerte Széchy Károly a megbízást *Zrinyi költői művei*nek kiadására s a munkához azonnal hozzá is látott, úgy hogy egy év múlva — az Irodalomtörténeti Bizottság *1895. évi okt. 28-án tartott gyűlésén* — az előadó már azt jelenthette, hogy «a Zrinyiász kiadásából a szöveg teljesen ki van nyomva[2] s a jegyzetek és bevezetés kéziratát is rövid időn be fogja küldeni Széchy Károly». A Bizottság «*Zrinyi költői művei* kiadásának előhaladását örömmel vette tudomásul s a szerkesztő tiszteletdíjában 300 frtnak kifizetését jóváhagyta».

Az előadó jelentése azonban kissé korai volt, mert ugyanő az *1897. évi okt. 23-án* tartott bizottsági gyűlésen azt jelenti a Zrinyiász új kiadásáról, — «hogy Széchy Károly a Zrinyi-féle szöveget revideálva beküldötte s nyomhatónak mondotta. Mivel azonban az általa kiigazított hibák közül egynéhány javítatlanul maradt a nyomdában s azokon kívül is fordult elő néhány kérdéses hely, a melyek szükségessé teszik, hogy Széchy Károly az egész szöveget még egyszer összehasonlítsa a kézirattal: a revisio mindkét példánya elküldetett neki. Reménylhetőnek mondatott, hogy ezekkel együtt végre a Bevezetés és Függelék kézirata is minél előbb meg fog érkezni».

Az *1897 decz. 6-iki ülésen* mindjárt első tárgyul jelenti az előadó a Zrinyiász kiadásáról, hogy «a szöveg imprima-

[1] Az ülésen jelen voltak: *Szász Károly* elnök, *Szilády Áron* előadó és *Badics Ferencz, Bánóczi József, Beöthy Zsolt, Hellebrant Árpád, Nagy Gyula, Pasteiner Gyula, Szilágyi Sándor, Zichy Antal* és *Volf György* biz. tagok.

[2] A «*ki van nyomva*» az alábbiakból kitünőleg nyilván tollhiba, e helyett: «*ki van szedve*».

turral ellátva a nyomdában, csupán a papirra való várakozás hátráltatja a nyomás megkezdését. A mi a Bevezetést és jegyzeteket illeti, azok kézirata még nem érkezett meg s Széchy Károly a mai napon azt sürgönyzi, hogy: *készül, de még nem kész*». A Bizottság a jelentést tudomásul vette s utasította az előadót, hogy «a kiadást, a mennyire lehet, siettesse».

De hiába siettette. A következő — *1898. márczius 28-iki* — ülésen ismét csak azt kellett jelentenie, hogy «Zrinyi Miklós költői műveinek szövege már ki van nyomva, azonban *a Bevezetést és a jegyzeteket Széchy Károly még nem küldötte meg* s utasítást kér arra nézve, hogy ha ezek beérkeznek, a birálatnak lehető gyors eszközlése iránt miképen járjon el?» A határozat szerint: «A Zrinyi M. költői műveihez írt Bevezetés és jegyzetek birálatának teljesítése az előadó kötelességévé tétetik s utasíttatik, hogy a kézirat beküldését sürgesse s a birálat eredményéről tegyen jelentést.»

Még kétszer szerepel ez évben a Zrinyi-kiadás ügye a Bizottság jegyzőkönyveiben: *1898. nov. 4-én*, midőn az előadó jelenti, hogy «Széchy Károlytól ismételt sürgetésre sem nyerhetett tájékozást, a Bizottság pedig felhivja őt, hogy «a jövő évi költségvetés tárgyalásáig okvetetlen szerezze meg Széchy Károlytól a szükséges felvilágosítást»; — és *1898. decz. 10-én*, a midőn jelenti, hogy «*Széchy Károly értesítése szerint még e télen elkészül a Zrinyi műveihez szükséges előszóval s jegyzetekkel*», a mit a Bizottság «megnyugvással» vett tudomásul.

Ezzel a Zrinyi-kiadás ügye lekerült a napirendről a nélkül, hogy a munka elkészült volna. Pedig Széchynek igaza volt, midőn 1897. végén azt sürgönyözte az előadónak a Bevezetés s a jegyzetekre vonatkozólag, hogy «készül, de még nem kész». Ilyen értelemben felelt ismételve nekem is, midőn a Bizottság sürgető határozatairól magán-levelekben értesítgettem. A *Bevezetés*nek az a része, melyet föntebb egész terjedelmében fölhasználtam[1], valóban olyan papirszeletekre van írva, melyeknek hátlapjain *1897. júniusi keltezések* vannak. A *Szöveg-eltérések* papirosa is egészen elfakult, valószinűleg tehát még régibb s abból az időből való,[2] mikor a szöveg-revisiót készítette. 1895. júl. 21-én pedig arról értesíti a nyom-

[1] L. feljebb a XI—XXI. lapokon.

[2] Széchy K. az Akadémia főtitkárához intézett s 1895. ápr. 21-én kelt levelében (Főtitk. levéltár 236/1895. sz.) intézkedést kér arra nézve, hogy a Zrinyi-kéziratokat 1896. jan. 1-ig megtarthassa. «Én — úgymond többek közt — május elsején a kéziratot sajtó alá adom, de

dát (a szedés első lapjait visszaküldve), hogy «a végleges javítást és a jegyzeteket csak akkor fogja megküldeni, ha már az egész szedve és tördelve lesz». De bizony e jegyzetek s a bevezetés még évek múlva, 1898 végén sem voltak annyira készen, hogy sajtó alá lehetett volna adni. Pedig Széchy éppen az 1897—98. évek folyamán nagyon sokat foglalkozott Zrinyi költői munkáival; hiszen Zrinyi életrajzának II-ik (37 ívnyi) vaskos kötete, mely 1898-ban jelent meg, egészen azokkal, különösen pedig a *Szigeti Veszedelem*mel foglalkozik; e kötet írása közben tényleg irogatja a Bevezetést és jegyzeteket, s annyira bízott maga is a munka megjelenésében, hogy a Zrinyi életrajzának 1896-ban megjelent I. kötetében, mikor a költemények írásának történetével foglalkozik, úgy hivatkozik *Gr. Zrinyi Miklós költői művei* kötetére, mint *1896-ban,*[1] az 1898-ban kijött II-ik kötet több helyén[2] pedig úgy, mint *1898-ban* megjelent munkára.

Sajnos azonban, e munkával haláláig sem készülhetett el teljesen. A késedelmet eléggé megmagyarázzák Széchy Károly viszonyai s egyéb irodalmi kötelezettségei. 1895-től 1898-ig már két kötetet kiadott Zrinyi életrajzából, s hátra volt még az 1902-ig megírt és kiadott további három kötet, melyekhez még az anyag sem volt teljesen összegyűjtve. 1895-től kezdve éveken át minden nagyobb szabadidejét — januárban, husvétkor és nyáron — úton, levéltári kutatásokkal töltötte; egyébkor pedig — rendes dolgain kívül fennmaradt idejében — föl kellett dolgoznia a nagy szorgalommal gyűjtött rengeteg anyagot. S mire az utolsó kötet kikerült sajtó alól, már újabb megbizásokat kapott: hogy a Franklin-társulat *Remekírói* részére rendezze sajtó alá *Balassa Bálint* és *Zrinyi Miklós költői műveit*, az *Egyetemes Irodalomtörténet* czímű vállalatba pedig írja meg az egész magyar irodalom történetét. Ennyi munka közepett aztán nem jutott ideje, hogy első s legrégibb kötelezettségének eleget tegyen.

De elméjének, kezének utolsó munkája is Zrinyivel foglalkozott: a *Képes Irodalomtörténet* sajtó alatt levő 3-ik kiadása számára átdolgozta *Zrinyiről irott régi tanulmányát* s a *Remekírók*ban nagyobb bevezetéssel és jegyzetek-

természetesen a revisióig itt kell tartanom az eredeti kéziratokat, mert betűhíven, az első kiadás alakjában bocsátjuk közre». E szerint a Szöveg-eltérések kézirata valószinűleg 1895 folyamán készült.

[1] L. az I. köt. 161. lapján.

[2] A II. köt. 7. s köv. lapjain.

kel kiadta *Zrinyi Szigeti Veszedelmét*. Ez a kötet 1905 őszén, halála (1906. jan. 3.) előtt pár hónappal jelent meg. Ennek bevezetését és jegyzeteit nagy munkája alapján nagyon könnyen, de már betegeskedve s nehéz kézzel, alig olvashatóan írta. Megérte mégis, hogy Zrinyinek legfőbb költői műve, ha nem is abban a kiadásban, melynek betűszerinti hűségű szövegjavítását annyi gonddal végezte, de legalább a mai helyesírás szerint való átírásban — megjelenhetett.

Széchy Károly halála után a M. Tud. Akadémia I. osztálya, 1906. január 8-án tartott ülésén, engem tisztelt meg a feladattal, hogy az ő irodalmi hagyatékának felhasználásával *Zrinyi költői műveinek* kiadását befejezzem. Én a megbízásnak igyekeztem lelkiismeretesen és baráti kegyelettel eleget tenni. Eljárásomról a következőkben számolok be a t. Akadémiának.

Széchy irodalmi hagyatékát özvegye szíves segítségével átvizsgálván, örömmel győződtem meg, hogy a bevezetés és a jegyzetek anyaga jobbára együtt van s azokat, ha tovább él, néhány hónapi munkával teljesen elkészíthette volna. Nevezetesen, valamelyik tanítványa tisztázatában, sajtó alá készítve, teljesen megvolt a *Név- és tárgymutató*; sajátkezűleg kezdte tisztázni a *Szöveg-eltéréseket*, de e tisztázatból csak néhány lap volt, a többi csak egyes — számozatlan — papirszeletekre, nagyobbrészt irónnal jegyzett, s bár nehezen olvasható, de mégis használható anyag volt; a *Szó- és szólásjegyzék* alá foglalt nyelvi jegyzetek még csak czédula-szeleteken, tehát teljesen feldolgozatlanul maradtak hátra. Legkevésbbé készült el a *Bevezetés*, melyből csak az a töredék maradt, melyet e tanulmány derekául be is szőttem. Az első lap kezdő soraiból úgy látszik, hogy ennek meglehetett az eleje is, de ez — iratainak ismételt s a leggondosabb átnézése után sem került elő; vége pedig nem is készülhetett el, mert a czikk egy megkezdett lapnak *közepén* végződik.

Átvévén ez anyagot, igyekeztem azt azzal a lelkiismeretes gonddal feldolgozni, melylyel a munkát elhúnyt barátom végezte volna, s a melyet e kiadás irodalmi fontossága is megkivánt. Mindenekelőtt gondosan egybevetettem az első, 1651-iki és a jelen kiadásnak már 1898-ban kinyomott szövegét, hogy a *Szöveg-eltérések* pontosan föl legyenek tüntetve. A számjelzés utalásai szerint, minden egyes adatot megnéztem mindkét kiadásban, s ha — a sokszor alig olvasható idézet helyesírása — nem volt elég pontos, a szövegek adatai szerint kijavítottam. Széchy jegyzeteihez nem tettem semmit; itt-ott azonban úgy vettem észre,

mintha némely eltérés kikerülte volna figyelmét, vagy hogy oka volt ezek mellőzésére, a mit azonban nem jegyzett föl. — A *Név- és tárgymutató* tisztázva lévén, kevés igazítani valót kivánt, s itt inkább csak a hivatkozások ellenőrzésére kellett ügyelnem. — A *Szó- és szólásjegyzék* 3517 darab czéduláját azonban, mivel teljesen nyers anyag volt, előbb rendeznem és szerkesztenem kellett, s több helyt az adatokat is pótolnom. Volt t. i. több olyan szó és kifejezés, a mik nem maradhattak ki a jegyzékből s talán másokkal együtt meg is voltak, de — Széchy költözködése alkalmával, mivel nem voltak sem betűrendbe szedve, sem összekötve — elveszhettek. Ezeket' teljesen pótolni annyi lett volna, mint Zrinyi összes költői műveit újra kiczédulázni, a minek eredménye aztán az lett volna, hogy bizonyára kerültek volna a jegyzékbe új adatok, de sok meg kimaradt volna az övéiből. Ezért, bár nézetem szerint az idézett adatokból sok bátran el is maradhatott volna, megbízásom értelmében arra törekedtem, hogy Széchy hagyatékát teljesen feldolgozva, az idézeteket az új kiadás helyesírása szerint gondosan átjavítsam s az idézetek helyét pontosan ellenőrizzem. — Végül majdnem teljesen új munkát kellett adnom a *Bevezetés*ben, mert — mint föntebb jeleztem — ez maradt hátra legkészületlenebbül, csak éppen töredékben. Széchy hagyatékát itt úgy értékesítettem, hogy e töredéket (l. fentebb a XI—XXI. lapokon) minden változtatás nélkül beleszőttem e tanulmány megfelelő helyére.

Bár e Bevezetés — a közbeszőtt töredéket s Széchynek jelentését leszámítva — a saját munkám, már egyöntetűség kedvéért is akkép igyekeztem összeállítani, mint a hogy Széchy tervezte s a dolog természete is kivánta. A keretet megállapította a közbeszőtt két részlet. A dolgozat első felében át kellett vizsgálnom *Zrinyi költői művei*, különösen a *Szigeti Veszedelem* kiadásának történetét, a mi előzményeiben és következményeiben természetesen összefügg Zrinyi költői hírneve terjedésének, érdemei méltatásának történetével. A dolgozat második felében a jelen kiadás létrejöttéről kellett beszámolnom, a mi meg a Zrinyi-könyvtár és Zrinyi-kéziratok viszontagságos történetével függ össze. Az egyöntetűséget úgy iparkodtam megvalósítani, hogy a mennyire csak egyezett nézeteimmel, Széchy felfogását igyekeztem érvényre juttatni, a mint ez a föntebbi töredékből és jelentésből, továbbá Zrinyi életéről írott nagy munkájából kiviláglik; a hol azonban eltérő nézetem volt, ezt az övé ellenében megokoltam.

Eljárásomról beszámolva, még csak azt említem meg, hogy Széchynek e kiadásra vonatkozó jelentéséből s az Irodalomtörténeti Bizottságnak akkori határozatából kitünőleg *Zrinyi költői műveinek* jelen kiadása — hozzávetőleges számítás szerint — akként volt tervezve, hogy a szöveg 20 ív, a bevezető tanulmánynyal és jegyzetekkel együtt 32—36 ív legyen. Ezt a terjedelmet sikerült nekem is megtartanom, a mennyiben a szöveg a jegyzetekkel együtt 27 ívet foglal el, e bevezető tanulmány pedig a czímlapokkal együtt 3 ívet s így az egész kötet 30 ívet. Ha Széchy maga fejezheti be a munkát, egy-két ívvel talán terjedelmesebb s bizonyára jobb is lett volna. Én örülök, hogy hátrahagyott munkájának közlésével és kiegészítésével lehetővé tettem e régóta nagyon várt kiadás mielőbbi megjelenését, s ezzel is egy babérlevelet fűzhettem elhúnyt nagyérdemű barátom írói koszorújába.

Fonyód, 1906. augusztus hó 6-án.

Badics Ferencz.

ADRIAI TENGERNEK SYRENAIA,

GROFF ZRINI MIKLOS.

Nyomtatta Béchben a' Koloniai Vduarban
Kosmerovi Máte Czászár ö Felsége Könyvnyomtatója.

ANNO M. DC. LI

DEDICALOM
EZT AZ MVNKAMAT.
MAGYAR NEMESSÉGNEK,
ADGYA ISTEN HOGY VÉREMET UTOLSÓ
CHÖPPIG HASZNOSSAN NÉKI
DEDICÁLHASSAM.

AZ OLVASONAK.

HOMERUS 100. esztendövel az Trojai Veszedelem-után irta historiáját; énnékemis 100. esztendövel az után történt irnom Szigeti veszedelmet. Virgilius 10. esztendeig irta Aeneidost; énnékem penig egy esztendöben, söt egy télben teortént veghez vinnem munkámat. Eggyikhezis nem hasomlitom pennámat; de aval ő elöttök kérkedhetem, hogy az én professiom avagy mesterségem nem az Poesis, hanem nagyob s' jobb országunk szolgálattiára annál: az kit irtam, mulatságért irtam, semmi jutalmot nem varok érette. ő nekik más gondgyok nẽ volt; nékem ez leg-utólso volt. irtam, az mint tuttam, noha némely helyen jobbanis tuttam volna, ha több munkámat nem szántam volna vesztegetni. Vagyon fogyatkozás verseimben, de vagyon mind az holdban mind az napban, kit mi eclipsisnek hivunk. Ha azt mongyák: *saepe et magnus dormitat Homerus,* bizony szégyen nelkül szemlélhetem chorbaimat, igassággal mondom, hogy soha meg nem corrigaltam munkámat, mert üdöm nem volt hozzá, hanem elsö szülése elmémnek. Es ha ugyan corrigálnám is, ugy sem volna *in perfectione, quia nihil perfectum sub Sole, nam nec chorda sonum dat, quem vult manus et mens.* Fabulakkal kevertem az historiát; de ugy tanultam mind Homerustul mind Virgiliustul; az ki azokat olvasta

meges-merheti eggyiket az masiktul, Török, Horvát deák szokat kevertem verseimben, mert szebnekis gondoltam ugy, osztán szegény az magyar nyelv: az ki historiát ir, el-hiszi szómat.

Zrini Miklos kezének tulaidonitottam Szultán Szulimán halálát: Horvát és Olasz cronikábul tanultam, az Törökök magokis igy beszéllik és vallyák. Hogy Istuanfi, és Sumbucus másképpen iria, oka az, hogy nem ugy nézték az magános való dolgoknak keresését, mint az országos dolognak historia-folyását: akarmint volt, ott veszet Szulimán Chászár, az bizonios. Irtam szerelemrülis de chendessen, nem tagadhatom, hogy olykor azis nem bántot, osztán nem egyenetlen az szerelem vitézséggel, abbul az versbül tanúltam:

In galea Martis nidum fecêre columbae,
Apparet Marti quam sit amica Venus.

Isten velünk.

Groff Zrini Miklos.

IDILIUM.

AZ HOL EGI UADÁSZ VIOLÁNAK KEGYETLENSÉGÉRŐL PANASZOLKODIK.

1.

EGY megh busult Vadász kikelet ideién
Egikoran könnű Nilát magához uéuén,
Egy sebes ſzaruas gémnek nyomát keresuén,
Sokat, de heában iárt Dráua erdeién.

2.

Végre fáratságát hogy heában látta,
Egy nagy iegenye dűlt fát nem meszi láta,
Az hol fáratságát le ülue mulatá,
Gondoluán, bánattját hogy euel mulatná.

3.

De nem niugodhaték it Cupidó miát,
Melli neki igy monda: keresd megh Indiát,
Kelly ſzárniadra, iárd megh az uadon Lybiát,
Mindenűt ot látod ereős kezem iját.

4.

Tules Islandia, Tanais el nem reőyt,
Ha megh nylik Atlas, s maga gyomrában rőyt,
Valamint az a gém beőr alat sebet reőyt,
Vgy tégedet nylam mindenűt ől és foit.

5.

Igy monda Cupidó; és ugyan igaz lén,
Mert mindenkor benne úyult az égeö ſzén,
Vagy uolt az esztendö iffiu auagy uén,
Mindenkor ö sziue háboruságban lén.

6.

Az ſzép Violának nagy kegyetlenségét,
Magas keő ſzikláknak engedetlenségét,
Sokſzor keőnyueiuel irá keménységét,
Az dűlt fáról mostan igy kezdé el versét.

7.

O, te ſzép Viola, te két ſzemed melly szép,
Annira kegyetlen hozzám mint máruány-kép,
Mast minden vigaſzik az kikeleti nép,
Csak az én örömöm te miattad nem ép.

8.

Mast siuó oroſzlány le teſzi haragiát,
Mast erdei kan nem köſzörűlli fogát,
Te kegyetlenségednek nem látom módgyát,
Eörökkén rám gyutod ſzűuednek haragiát.

9.

Mit haſznál ha ſzűuem oltathatlanul ég,
Ha kemény ſzűuedben uan oluadhatlan iég,
Mast, im, iómra uagyon ſzépen megh derült ég,
Ha ſzemem esőiének nem szakadhat uég.

10.

Mit örülök raita, ha hegyrűl le ment hó,
Ha bánat ugy hordoz, mint ereős ſzáiu ló,
Ha az én sok kőnyuem áruizhez hasomló,
Ha búm örökke nő, mint fára az komló.

11.

Az én könyuem áruiz és Tenger bánatom,
Immár chak aliglan magamat állatom,
Mert teőb bú engem uér, azt igazán látom,
Hogy sem hab kű ſziklát, uagy ſzél nagy fát parton.

12.

Az Helka tűzei nekem kegyelmessek,
Nekem Késmárk keőuei engedelmessek,
Az Dráua uizei nekem nem sebessek,
Chak az te szép szemeid nem kegielmessek.

13.

Az Tigris nem örül ugy uéres praedában,
Mint te, ó kegietlen, lölköm fáydalmában,
Gyöniörködöl szűuem szaggatatásában,
O, te Uadnál uadab, s kegyetlenb magadban.

14.

O, hányszor kiuánom, Mongybel esnék rám,
Életemmel edgyüth mulnék el bús órám,
Ha olly igen gyűlölsz, ölly meg te, Uiolám,
Mondhassam, miattad fogy el uégseő órám

15.

De te irgalmatlan örülsz én kinomnak,
Örülsz s nem kiuánod, hogy egyszer meg halliak,
Hanem uéghetetlen nehéz bánatomnak
Böuitted örökken forrását kinomnak.

16.

Ha oroszlány Anyád is let uolna néked,
Scitiai medue ha szoptatot téged,
Mégis nem kellene igy kegyetlenkedned,
Igy kinban örülnöd, s uér szopouá lenned.

17.

Acél megh lágyulhat tűzzel, mesterséggel,
Hangya nyom kű sziklán eszmerszik üdőuel,
Heában tégedet apolgatni uersel,
Tűzzel, mesterséggel s nem haiulsz üdőuel.

18.

Sohaitásim annit lágytnak teraytad,
Mint giönge ſzél Tölyfán, az melly nem haiulhat,
Az mint nagy kű ſziklát Tenger hab nem ronthat,
Ugy uerseim tégedet nem lágythatnak.

19.

Méért ſzépségedben magadat elbiſztad,
Melly, mint egy szép gyöngy uirágh, hamar el rothad,
Mint egy churgó patak, melly uiſza nem folihat,
Vgy fut el ſzépséged, uáltozik szép orcád.

20.

Futsz mast én előttem, mint galamb öllyu előt,
De ha ſzárnias uagys, nem éred az üdőt,
Eſztendő is el fut te ſzépséged előt,
Azt tudode, szépség hogy néked örököd?

21.

Leſzedi orcádrul az üdő ſzép rósát,
Sűrű barázdákkal megh ſzántya orchádat,
Ezüsté fordittya szép arany haiadat,
Bánny de heában fogod tet dolgodat.

22.

Akkor fogod mondani, oktalan uoltam,
Rosát uirágiában le nem ſzakaſztottam,
Mikor megh lehetet, akkor el mulattam,
Mast, mikor nem lehet, kezdeny akartam.

23.

Ah, ne légy kegyetlen, uégy példát mindenről,
Tanuly, és uégy példát keſerues ſzűuemről,
Megh esmered kinnyát bánatos Uersemről,
Talám ſzerelemtől ment leſzesz egiedül?

24.

Mindenben ſzerelem nagyon uralkodik,
Az ſzéles uilág is mind néki adózik,
Nézd, ſzerelem miat madár mint kinlódik,
Nézd szép fülemilét, melly igen aggódik.

25.

Az szerelem miat nem talállya helét,
Giűrűrűl feniőre uáltoztattia helét,
Mindenűt uyittia ſzép siralmas uersét,
Mert bánnya társának tűle táuul létét.

26.

Hát eőzvegy gilicze, mert elueſzté társát,
Miként ſzáraz ágról teriеſzti panaszát,
Vntalan, óránként neveli sirását,
Bánatban nem látny neki lankadását.

27.

Nem ſzóllok ezekről, mert gyönge madarak.
Talán nem chudálod, ſzerelemtűl agnak,
De ki ſzerelmeſseb, mint az fene uadak,
Griffek, oroszlányok, s kegyetlen hiennák.

28.

Kegyetlen az erős és uitéz oroſzlány,
De nőstennye előt ſzeléd, mint egy bárány,
Ama külömb ſzőrő, szép mint egy ſziuáruány,
Vad Tigris társához, mint egiűgiű bárány.

29.

De mi uagyon fenéb iſzonyú meduénél,
Ezis ſzerelemben nem mint kegyetlen él,
Zönghnek az keő ſziklák ű bömbölésével,
Társat keres magának sok mesterséggel.

30.

Tugja az ſzerelmet az ſzaruas mit téſzen,
Addigh niugodalmat magának nem uéſzen,
Mig orditásáual sok panazt nem tészen,
Migh kedves társától örömet nem uéſzen.

31.

Mit nem chinál az ló, és mit nem fáradoz,
Nyerit, rúg és kapál, mig nem iut társához,
Lángot fuj száiából, ſzüuében halált hoz,
Más louat ha közel lát kedues társához.

32.

Azt tudode, az halak Tengerbe mentek
Szerelemtűl? elhidgyed azok is égnek,
Balénak, Cethalak és görbe Delfinek,
Cupidónak haráchot ezek fizetnek.

33.

Melly szépen énekel Tengeri Sirénes,
Eő ſzép gyönge uerse olly igen keserues,
Hogy mégh Pluto előtt is volna az kedues,
Hát minden, uilágon az ki él, ſzerelmes.

34.

O, tudgia Pluto is, mit teſzen ſzerelem,
Noha irgalmatlan, s ninch nála kegyelem,
Az a rettenetes s keuély feiedelem,
Nem talállya helét, mert foytia ſzerelem.

35.

Nézd, Proserpináért miként ſzűue ſzakad,
Mint Cupidó miat nyaualyásul lankad,
Nézd, melly igen haytia tűzhányó louakat,
Noha érdemetlen éli Proſerpinát.

36.

De mit mondgyak mindenható Jupiterrűl,
Sokszor el feletkezik Istenségéről,
Szállétotta ſzokſzor szerelem le éghbűl,
Sokſzor levetkőzöt Isteny köntösből.

37.

Az ſzerelem űtet Sassá uáltoztatta,
Mikor Ganymedest az égben ragatta,
Danaéra magát aranyul ſzállatta,
Europais Jupitert Bikáuul látta.

38.

O, te kegyetlen érc, egyedűl kegyetlen,
Földön, nagy keőſziklákon, mélly Tengerekben,
Irgalmatlan poklokban, magas egekben
Van ſzerelem, de ninch czak az te ſzűuedben.

39.

Mert bizony eddigh enny keönyörgésemre,
Nagy Késmárk is illy alázatos uerſemre,
Megh indult volna sok hullatot könyuemre,
Duna viſza folyna az magos hegyekre.

40.

Az mérges kigyótis meg ſzelédéthetném,
Baſiliscus haragiát meg enyhithetném,
Sárkànt enny űdőre meg fékeſzhetném,
Ihon, te kegyelmedre szert nem tehetém

41.

Talán nem hiheted sok eskűuésemet,
Édes szép Violám, s nem hiſzed hitemet,
De az én homlokomon látod szűuemet,
Látod beő forrású nyaualiás ſzememet.

42.

Bár ne hidgy énnekem, kérdezd kűſziklákat,
Kérdezd meg ezeket az nagy álló fákat,
Kérdezd meg ezeket az vad barlangokat,
Az honnan Echo ád sok bús válaſztokat.

43.

Ninch it olly kis erdeő, sem olly kichin fűzes,
Sem nyár, sem iegenye, sem fenyős, sem egres,
Az hol az te neued iól nem esmeretes.
Mindenűt neuedről zőngöt untalan uers.

44.

Ha téged megh challak, ſzerelmes Violám,
Mindgyárt nagy Vesuuius szakadgyon én reám,
Fordullyon rám elseö Szaruasra lűt nylam,
Vagy éltemben hollók kákogianak én rám.

45.

Ixion kereke tőrie meg chontomat,
Titius kániáya rágia meg gyomromat,
Ne legyen ki ſzánnia én állapatomat,
Nap gonoſzra fordicha én minden iómat.

46.

Nálad uan én lelkem, hid megh, nem chalhatlak,
Chak anny lélek uan bennem, hogy ohaitlak,
Holtnak én magamat, téged lángnak tartlak,
Láng éghben el röpül, it holtak maradnak.

47.

De te, ohaitásommal könnyebben röpűlsz,
Ez az holt teſt nem mehet oda, az hun űlsz,
Méért hát nyladdal holtom utánnis lűſz,
Mert érdemetlenűl reám kegyetlenűlſz.

48.

Szüuemet eluitted, it hattál magamat,
Vagy ad meg sziuemet, uagy uigyel magamat,
Vagy minden két réſzel edgyűt ölly magamat,
Ne nézd illy örömmel ſzörnyű halálomat.

49.

Az Vadász nyul után futtat sok földeken,
Erdeőkön, mezeőkön, hegieken, uőlgyeken,
De ha halua láttya fűgue' egy tőrſőkőn,
Nem örűl már rayta, mást keres mezeőkőn.

50.

De te, ó uérſzopó, nem elégh, megh őltél,
Holtom után inkáb raitam győniőrkőttél,
Te ſiuó oroſzlány igy nem győniőrkőttél
Piramus ruháiában, kit kútnál lőltél.

51.

Ne fus én előttem, o, te giönge uirágh,
Ne röpüly el tűlem, o, ragiogó czillag,
Nézd én bánatomat, melly belől engem rág,
Űzze el rólam ezt kezedből egy szép ág.

52.

Lám, az uad Kerechent megh ſzeligythetni,
Lám, sebes Solymotis kézre fűuőlthetny,
Pánnak nehéz nem uolt holdot el hitetny,
Hogy Éghből le ſzállyon, s kéſz legyen ſzeretni.

53.

De, o, én nyomorult bolond, mit chinálok,
Sisiphus keőuéuel nagy hegyet haigálok,
Azt tudom kigyónál kegyelmet találok,
Azt tudom, örömre nagy bánatbul ſzállok.

54.

Szeret az Viola, de iaj, nem engemet,
Szereti Licaont, azt az hamis ebet,
Az ki meg nem giőzhet ſemmiuel engemet,
Annak atta magát, ſzagatuán ſzűuemet.

55.

O, haragos Viola, én ellenségem,
Chak azt mond megh igazán, kérlek, énnékem,
Licaon miuel giőz, uagy tud giőzni engem,
Miuel kérküdhetik igazán ellenem.

56.

Musáknál laktam én, Apollót ſzolgáltam,
Verſemmel mindenkor nagy fát mozdithattam,
És noha te ueled ſzerenchétlen uoltam,
Kegyetlenségednek tulaidonéthattam.

57.

Versent uerset Licaon ha mond én uelem,
Vgy iár, mint Mársiás az Apolló ellen,
Hogyha penig akar uersent futny uelem,
Vgy iár, mint sok másis Atalanta ellen.

58.

Hogyha kételkedik ű az én erőmben,
Vgy iár, mint Acheolus Hercules ellen,
Változzék bár mindenné az én kezemben,
Nem leſz tágossága én erős őblömben.

59.

És noha ugy gyűlőlsz, mint Sárkánt, engemet,
Nem uagyok én olly rut, hogy sérchem ſzemedet,
Mert nem régen láttam magam ſzemélyemet,
Az sebes Dráuában minden termetemet.

60.

Ha engemet nem chal az én hamis képem,
  Külömb Licaonnal én deli termetem,
  O, hànyszor kiuánnak az ſzép Nymphák engem,
  Hányſzor chókot hánnak rám uton mentemben.

61.

Esküszöm tenéked az Szűz Diánára,
  Esküſzöm Cupidóra, s az ű nylára
  Hogy mint ſzalma lángon, ugy ég szép Berleba
  Miattam, ugy éget és égis heába.

62.

Én penig előtte, mint köd az Szél előt,
  Mint te én előttem, mint árnyék nap előt,
  Vgy futok, és buiok szép szemei előt,
  Mégis én rut uagiok az te kedued előt.

63.

Szálly le, szép Violám, mint harmat az égbűl,
  Vetkeőzzél le immár kegietlenségedből,
  Szálly az én kezemre, mint karualy fölyhőből,
  Szánd meg ezt az ſzegént, kit gyűlölsz sziuedbűl.

64.

Én sok mulatságot tenéked találok,
  Madarat uagi uadat, mindeneket találok,
  Madár fogó hálochkát ollyat chinálok,
  Hogy láthatatlanok leſznek cérna-ſzálok.

65.

Hogyha hoſzu náddal halat chalny akarsz,
  Abbannis én nálam mesterséget találsz,
  Nálam sikos anguillát, ha akarsz, foghatsz,
  Egy szóual mind ugy lesz, az mint megh gondolhatsz

66.

Szálly le, szép Violám, és ſzeres engemet,
Néked othon tartok két ſzép heüz kölyket,
Minap szerenchédre iártam az erdőket,
Annyokat megh öltem, megfogtam kölykeöket.

67.

Vgy megh ſzelédűltek, hogy iárnak utánnam,
Sok iáczásokat nézni ugian kiuánom,
Sokan kérték tűlem, senkinek nem adom,
Néked, édes Violám, azokat tartom.

68.

Eſztelen, mit beſzélsz, hániod panaſzodat,
Mostis nem esmerede bolond uoltodat,
Gyűlöli Viola te ayándékodat,
Gyűlöli Verseidet és te magadat.

69.

Az te dolgod nem más, chak panaſzolkodgyál,
Bánat közt, mint Scilla Tengerben, aggógiál,
Neueld az uizeket könyűhullatásiddal,
Sűrösicz fölyhőket sok sohaitásiddal.

70.

Igy uégezé versét búsult ſzerelemben
Az iffiu uadász és esék kétségben,
Az neuét nem irom ebben az könyuemben,
Mert az Diánátol tilalom uan ebben.

71.

Ád iobbat az Isten, meg sárgul az kaláſz
Üdőuel meguidul az meg busult uadász,
Valaha meg fordul az rut fekete giász,
Kit gyűlölsz Viola, keduedben leſzen az.

IDILIUM.

1.

KEgyetlen? houa futsz, te árnyéknál könnyeb,
Méért megnem halgatsz Aſpinnal süketteb,
Ah, ne légy mint egy kű- s máruánnál kemén-
Ne légy Salamandra és iégnél hidegeb. [nyeb,

Aſpisok kigiok, azt mondgiák, hogy az farkával bé teſzik az fülét, hogy ne halhasson.

2.

Talán félsz ſzűueimtűl, hogy olly erőssen ég,
Ne oluadgion ſzűued, melly mint egy hideg iég,
Ne fély, szűuem tűzének mert uagyon oly uég,
Az én lölköm küül senkin ez nem ég.

3.

Talán félsz Iamtól, kit hordozok uelem,
Cupidó Ia az, kiben nincz kegyelem,
Nylamnak ninch hegye, ninch mérges ſzerelem
Iamban, de uagyon chak tűled félelem.

4.

O, te nagy forgó szél, állich meg futását,
Az én gilicémnek tarch meg száladását,
De félek, hogy teis nem éred futását,
Röpűlni ereszti ha sebes sugárát.

5.

O, ne fus előttem, ſzép Viola uirágh,
Nem erdei chuda uagyok, ki füuet rág,
Nem uagyok Hárpia, kit látny is rutság,
Nem, kit Hercules tet Egekben, uad chillagh.

Hercules az melly medvét megh ölt, az egekben chillaggá let. Ursa maior.

6.

Noha mit tagadom? bizony chuda uagyok,
Szerelem chudáia és monstruma uagyok,
Bizony meg uáltoztam, mint Görög hadnagyok,
De ne félj, ártalmas nemis fene uagyok.

Circé az Görög hadnagyokat külömbféle állatokká valtoztatta, carminibus Circe socios mutavit Ulyssis.

Penenus király lednia Daphne, Apollo ſzerelme elöt ſzaladva, Laurussá valtozot.

7.

Ne fus, kérlek, előttem, iusson eſzedben,
Peneus leánia öltözöt törsökben,
Laurusá uáltozot, úgy akarta Isten,
Mert kegyetlenségért Istenis kegyetlen.

8.

Apollo Istennek sok ſzép könyörgését
Nem akarta hallany siralmas uersét,
Te penig ennek is neueted esetét,
Neueted Cupidónak erős fegiuerét.

9.

Nem chuda, mert kű uagy, mert Alabaſtrumnál
Keménnyeb téli iégnél és Porfirusnál,
Cupidónak nyla ellened nem haſznál,
Meg tompul te raytad, s teſtedben megh nem ál.

10.

Ha Isten akarná, uáltoznál chudára,
Nem hiſzem, uáltoznál gyönge Laurus ágra,
De Kézmárk teteyén nőt kemény tölfára,
Ottan hadakoznál ſzeleknek urára.

11.

Az is meg lágyulna én keőnyörgésemre,
Vgy hiszem meg ſzóllalna enny uerſemre,
Te penig, mint uad Griff, szomiúzol uéremre,
Nemis néſz én rámis, nem hogy beſzédemre.

12.

Nem haſznál te nálad az én kőnyuhullásom,
Nem haſznál ſzép uersem, s utánnad yárásom,
Kegyetlen Siréna, nézheted sirásom,
Nem könyörülſz, nem ſzánsz, látuán káruallásom.

13.

Mint ama könyű köd az forgó szél előt,
 Eltűnsz én előttem és ſzemeim előt,
 Mint hideg hó harmat nap melege előt,
 Mint fűr karualy előt, mint árnyék nap előt.

14.

Bár uolna lábadis olly mozdulhatatlan,
 Az mint kemény szűued, melly olly irgalmatlan,
 Nézd a merre te futsz, tüske melly szántalan,
 Oltalmazd magadat, ne mennyen lábadban.

15.

Jai, szerelmes Violám, óiad magadat,
 Meg ne czipye hangya szép feiér lábadat,
 Ne ſzakasza szederyen arany haiadat,
 Állich meg, állich meg, kérlek, futásodat.

16.

De mindenre bátor uagy, czak én tűlem féſz,
 Erdőkön, pusztákon uadak közt bátran élſz,
 Engem rút kigiónak, engem Sárkánnak uélſz,
 Mert ſok köniörgésimre czak meg nemis térsz

17.

Bár fus el te magad, chak ad meg ſzűuemet,
 Nem tudom, loptade uagy erőuel uetted,
 Azt tudom bizonnyal, hogy magaddal uitted,
 Ha uiſza nem adod, hát uigy el engemet.

18.

Ad megh zálogomat, mert maidan el ueſzek,
 Vagy hogy, mint ſzép Biblis, uiz folyása leſzek,
 Mert ſzemeim untalan forrású uizek.

19.

Niaualyás mit futok? mint az szomiú szaruas
Forráshoz, utánnad, az ki uagy, mint egy uas,
Mint ſzelégythetetlen sebes keselyő sas,
El röpűlsz előttem, s el futsz mint uad farkas.

20.

De bizony nem úgy uan, mert szeb uagy farkasnál,
Nem ſzeligyeb, feiéreb fekete Sasnál,
De nemis màrváni uagy, mert ha máruány uolnál,
Én előttem oly igen el nem futhatnál.

21.

Sasnakis szűue ég, az ſzerelem miát,
Nézd megh társa után magasrul mint kiát,
Hordozza farkasis ſzerelem igáiát,
Mert társa keduéért ſzereti barlangját.

22.

De mi uagyon kemény Magnesnél keménieb,
De mi uagyon ennél ismeg szerelmesseb,
Szereti az uasat, te penig keménnyeb
Mágnesnél és uasnál, és iégnél hidegeb.

23.

Bizony most elhittem Caucasus uolt anyád,
Örmény Oroſzlány uolt ſzoptató daikád,
Mert nem gondolsz, érted hogi én ſzűuem lankad,
Nem gondolsz, teſtemtűl maid lölköm elſzakad.

24.

Ally megh, édes uadam, bátor ne sokáig,
Had nézzem ſzemeidet chak fél óráig,
Nem gondolok oſztán, ha lölköm eluálik
Világh unta teſtemből, ki uan moſt alig.

25.

Bolond mit törődöm? és az üdőt uefztem?
Hogy reménségemet föuenyen épitem,
Könyű forgó szelet heában kergetem,
Igy minden reménség eltűnik előttem.

26.

Édességet találnék elöb epében,
Hogy sem fzelégyűlést az te uad fzűuedben,
Előbbis árnyékot meleg uerőfényben,
Lágyulást gyémántban s irgalmat Tengerben.

27.

Jól tudós uagyok már én állapotomban,
Tudom, hogy szeretlek, tudom, hogy héában,
Tudgya iól Tantalus, nem efzik álmában,
S mégis kapdos utánna s fárad héában.

28.

Mégis utánnad én, mint Echo szó után,
Mint deres hó harmat nap melege után,
Mint tudatlan fűr chalogató sip után,
Mint egy kemény Mágnes az hideg uas után.

29.

Énis kész akartua hordozom hálómat,
Láncozva, kötőzve látom fogságomat,
Látom és fzeretem én nehéz igámat,
Mégis mint egy Magnes szeretem uasamat.

30.

De te kegyetlenb uagy haragos Circénél,
Mérges Morgonánál, hamis Dalilénél,
Ravafz Armidánál és Falsirenénél,
Medufsánál, Scillánal és Tisiphonnél.

31.

El biztad magadat ſzép feiér orczádban,
Engemet ſemminek uélſz keuély uoltodban,
Mert hogy fekete uagyok ábrázatomban,
Azt tudod, uad ember chinált Libiában.

32.

Tudode, fagyalfának feiér uirágia,
Le hul az földre, s nem lesz semmi haſzonra,
De noha fekete az szagos Viola,
Fel ſzedik és teſzik süueg karimában.

33.

Nem iobbe az föld is, melly inkáb feketéb,
Énis noha fekete, de ſzerelmesseb
Vagyok; állandóbis, feiérnél keménnyeb,
Noha nem tagadom, leg ſzerenchétleneb.

34.

Mert ſzintén annit teſz te neked ſzolgálnom,
Mint Duna partot reménséggel ſzántanom,
Jégre épitenem és ſzerechent mosnom,
Hodra haragudnom, chillagok' ſzámlàlnom.

35.

Ezt iőuendőlte, lám, undok ſűuöltéssel
Egy rut füles bagoly minden nap ió reggel,
De bizony én bűnöm mást most nem érdemel,
Hogy megh untam haynalt, utánnad mentem el.

36.

Viola nem leſzeſz ezután gyötrelmem,
Mert bolondságomat már iól meg esmértem,
Az szép haynalchillag lesz az én ſzerelmem,
Báluányom, oltárom és minden uig keduem.

OBSIDIONIS SZIGETHIANAE

PARS PRIMA.

1.

En, az ki az előt iffiu elméuel
Jácottam ſzerelemnek édes uerséuel,
Kűſzkettem Viola kegyetlenségéuel,
Mastan immár Mársnak hangassab uerséuel

2.

Fegyuert s Uitészt éneklek, Török hatalmát,
Ki megh merte uárny Szuliman haragiát,
Ama nagy Szulimánnak hatalmas kariát,
Az kinek Európa rettegte ſzabláiát.

3.

Musa, te ki nem rothandó zöld Laurusbul
Viseled koſzorúdat, sem gyönge ágbul;
Hanem fényes mennej szent chillagokbul
Van kötue koronád holdból és szép napbul.

4.

Te, ki Szűz Anya uagy, és szülted Uradat,
Az ki örökken uolt s imádod fiadat,
Vgymint Istenedet és nagy Monárkádat,
Szentséges királyné, hiuom irgalmadat.

5.

Adgy pennámnak erőt, ugy irhassak, mint uolt,
  Arról ki fiad szent neuéért bátran holt,
  Meg uetuén uilágot, kiben sok iaua uolt,
  Kiért él szent lelke, ha teste megis holt.

6.

Enged meg, hogy neue, melli mostis köztünk él,
  Bőuűllyőn ió hire, ualahol nap iár kél,
  Láſsák Pogány ebek, az ki Istentűl fél,
  Soha meg nem halhat, hanem örökkén él.

7.

Az nagy mindenható az földre tekénte,
  Egy szem fordulásban uilágot megnézte,
  De leginkáb Magyarokat eſzben uette,
  Nem iárnak az uton, kit fia rendelte.

8.

Látá az Magiarnak álhatatlanságát,
  Megh uetuén az Istent, hogy imádna báluánt;
  Chak az, ereſztené száiára az zablát,
  Chak az, engedné meg, tölthetné meg torkát.

9.

Hogy ő Szent neuének ninchen tiszteleti,
  Ártatlan fia uérének böchületi,
  Jószágos chelekedetnek ninch keleti,
  Sem öreg embernek ninchen tiſzteleti.

10.

De sok feslet erkölch és nehéz káromlás,
  Irigység, gyűlölség és hamis tanáchlás,
  Fertelmes faytalanság és rágalmazás,
  Lopás, emberölés és örök tobzódás.

11.

Megh indult ezekért méltán ű haragia,
Azért Mihály Archangyalt magához hiuá,
És kemény haragyában igy paranchold,
Eő Szentsége előt Archangyal ál uala:

12.

Nézd, ama kemény nyaku és keuély Sciták
Jó Magiaroktul melly igen el faizottak,
Szép keresztény hitet lábok alá nyomtak,
Gyönyörködnek külömb külömb uallásoknak.

13.

Maga te tekinch meg köreöfztény uilágot,
Nem találfz azok közt, kiuel tettem töb iót,
Ki hoztam Scitiából, melly nekik fzűk uolt,
Az én Szent lelkemis ű reáiok fzállot.

14.

Scithiábul, azt mondom, ki hoztam űket,
Mikint Egiptusbul az Sidó népeket,
Hatalmas karommal uerém nemzeteket,
Mindenűt rontám, vefztém ellenségeket.

15.

Teiel mézzel folyó fzép Pannoniában
Meg telepétém űket Magyar orfzágban,
És megis áldám minden állapattiában,
Meg halgatám, segitém minden dolgokban.

16.

Sőt uitéz szűuelis meg áldottam űket,
Vgy hogy egy io Magyar tizet mást kergetet,
Sehol nem találtak olly nagy ellenséget,
Az ki, mint por fzél előt, el nem kerenget.

17.

Szentséges lölkömöt reáiok ſzállattam,
Az kereſztény hitre fiam által hoztam,
Szent királyokkal is meg ayándékoſztam,
Békeséget, tiſztességet nekik attam.

18.

De ők enny iókért, Ah, nehéz mondany
Ah, háládatlanok és mertek el hadny,
Nem ſzégyenlik Isteneket elárulni,
Ellenemre minden gonoſzban merűlni.

19.

Ah, bánom enny iót hogy eő uélek tettem,
Neme Uiperákat keblemben neueltem?
De immár ideie uélek eſmértetnem:
Én uagyok ama nagy boszú álló Isten.

20.

Eregy azért, Archangyal, ſzálly le Pokolban,
Válaſz egyet az haragos Furiákban,
És küldgyed el aztot Szultán Szulimánban,
Jutassa Magyarokra ualó haragban.

21.

Én penigh Töröknek adok oly hatalmat,
Hogy elrontya, ueſzti az roſz Magyarokat,
Mind addigh töri iga kemény nyakokat,
Mig nem esmerik meg, el hatták Vrokat.

22.

Kiáltnak én hozzám s nem hallom meg űket,
Hanem fogom neuetni nehéz ügyeket,
Az ű panaſzira nem haytom fülemet,
Ű nyaualyáiokra nem teſzem ſzememet.

23.

Ez mind addig leſzen, mig boszut nem állok,
Harmad negyed ízig bűntetés leſz raitok,
És ha ideién eſzben nem ueſzik magok,
Örök átkom, haragom leſzen ű raytok.

24.

De ha hozzám térnek, meg bánuán bűnöket,
Halálrul életre ismég hozom űket,
Jai, Török néked, haragom ueſzeiének,
Te uagy, de el törlek, ha ezek megtérnek

25.

Michael Archangyal kezde könyörgeny,
És az igazakért igen esedezny:
Vram? iámborokot fogode rontani,
És az hamissakért fogode meg uerni.

26.

De az élő Isten kéſz lőn meg felelny:
Te akarode én tanáchomat tudny,
Vagy el röytöt nagy titkaimat uizgálny,
Az mellyeket teneked nem lehet tudny.

27.

Ostorom ſzolgámra nem tiltom, hogy ſzállyon,
Melynek nem kel törődni semmit halálon,
Akarom neky könnyebségére ſzállyon,
És lelkének hűuösűlésére állyon.

28.

Nem felele töbet Archangyal Istennek,
Hanem sugár ſzárnyait ereſzté égnek,
Rőpűlle mind addigh és nem nyugouék meg,
Mig Alectot Pokolban nem talála meg.

29.

Száz láncal uan kötue, száz belinch az kezén,
Kigyókbul ál haya, s kötelőznek feién,
Véres mérges tayték foly ki az két ſzemén,
Dohos kénkű pára iűn ki rút gégiéién.

30.

Illy Furiát Archangyal meg szabadita,
És Isten hatalmáual neki igy szólla:
Alecto, az Isten nekem paranchollya,
Hogy tégedet kűdgyelek Török orſzághban.

31.

Szultán Szulimánnak szállyad meg az ſzűuét,
S neueld Magyarokra ű haragos mérgét,
Vigye ráiok nagy rettenetes fegyuerét,
Roncha Uraságát és minden ereiét.

32.

Örül az Furia, nem késik Pokolban,
Röpüllését tartia nagy Török orſzágban,
Éfélkor érkezék Constantinapolban,
Ottan bé férkezék Szulimán házában.

33.

S hogy inkáb hamaráb elhitesse uéle,
És hogy meg retteneſt ſzűuében ne tenne,
Magára nagy Szelimnek formáiát uéué,
Szelim Szulimánnak Attya uolt, mig éle.

34.

Fiam, te aluszol, igy kezdé beſzédét,
S nem ueſzed eſzedben Istennek kegyelmét,
Hogy erőt adot néked és Uitézséget,
Ió ézt, ió tanáchot és elég értéket.

35.

Alufzol te mostan és nem néfz elődben,
Melly nagy főlhőt kerenget Cárol elődben,
És hogyha ideyén nem uefzed efzedben,
It fogsz meg nyomódny aluuó helyedben.

36.

Hidgyed, hidgyed az én meg őszült feiemnek,
Hogy ha üdőt nekik adfz, téged el uefztnek,
Orfzágostul kaurok, hitetlen ebek,
Mert ha egyességek uolna, uan ereiek.

37.

Lefzis, mert alkusznak, de te menny ű ráiok,
Ne késél és ne hadgy űdőt alkudniok,
Igy rontatatának tűlem Mamalukok,
Igy meguerém Campsont, s romlának Sirusok.

38.

Kely fel, éles kardot köss az oldaladra,
Induly megh hadaddal téuőlgeő Magyarra,
Én leszek melletted és minden dolgodra
Vigyázok hyuséggel s minden nyaualiádra.

39.

Bolondság teneked Kazulokra iárni,
Sok ió uitézt te neked oda rontani,
Az mi fátumunk azt nem hagia romlani,
Isten azon bennűnk akar tanitany.

40.

Izmael énnekem sok bofzúkat fzerze,
De ugyan megh tőrnöm uégig nem lehete,
Hát teneked Tamma menny bofzut teue,
Nagy részét hadadnak rauafsággal ueré.

41.

De az Magyarokon mindenkoron nyertűnk,
Nemis kel olly meſzi nekünk fegyuerkeznűnk,
Sem annyt költenűnk, sem annyt ueſztenűnk,
Sem győzedelemben nekünk kételkednűnk.

42.

Ne fély, hogy segéche senki Magyarokat,
Mert iól esmérem én bolond Kaurokat,
Mig nem láttyák égny magok házokat,
Nem segéti senki meg szomſzéd házokat.

43.

Ne félly, mert lám mondom, én leſzek melletted,
Az Szent Mahometis uezeti kezedet,
Osztán, édes fiam, az Uitéz embernek
Kel ualamit engedny az ſzerenchének.

44.

Igy Szultán Szulimánnak Alecto ſzóllot,
És az melly mérges kigyót kezében hozot,
Azt az Szulimánnak ágyában bochátot,
Nem nyuguék az kigyó, migh hozzá nem iutot.

45.

Válláról mellyére, mellyérűl ſzűuében,
Valamerre chúſz el, mindent hágy méreghben,
Gyúytia kemény ſzűuét, s hadgya lángos tűzben,
Haragban hentergeny és keuélségben.

46.

Nagy uigan Alecto el tűnék ott mingiárt,
Mert látá, haragra gyúytotta Szulimánt,
V penigh fel ugrot, fegyuert fegyuert kiált,
Mert ſzintén eſzeueſzet Alecto miát

47.

Kiált az Szulimán, o, te bátorságra
Ki engemet inditſz illyen nagy dolgokra,
Nagyob uagy Embernél, noha Ember módra
Láttalak tégedet, ſzólua tanácholua.

48.

Kéſzen uagyon Szulimán, el megyen oda,
Az houa meg hattad, Kaurt rak halomban,
Meg festem louamat köröſztény uėr tóban,
Városokat, Várokat rőytők hamuban.

49.

Felkeluen ágyábul ű meg parancholá,
Hogy minden Vezér táborában ſzállana
Válogatot néppel, kinek mint hatalma,
Valaki Bégséget és Timárt tartana.

50.

És hogy Drinápolyban Máiusnak fottára
Az egéſz hadak ſzállanának táborban,
Futnak az Chauzok feiér pattiolatban,
Hirdetik az hadat minden orſzágokban.

51.

Azonban Szulimán űle ió louára,
S Uezéreket magáual ki hiuá déuánra,
Kertektűl nem meſzi egy széles halomra,
Ottan nekik beſzélle illyen formára:

52.

Vezérek és Baſsák, ti okos uitézek,
Kiknek eſzek után sok birt népet nézek,
Ti uattok tartói én erősségemnek,
Ti meg hóditói pogány köröszténynek.

53.

Im, mi állapotunk, láttyátok, miben uan,
Erős birodalmunk henyélést nem kiuán,
Az mit kardal nyertünk, nem tartya meg diuán,
Fegyuert s erős Uitészt birodalam kiuán.

54.

Euel győſztűk mi meg keresztény uilágot
Az melly inkább kiuán fizetny haráchot,
Hogy sem uitéz módon reánk uonnion kardot,
Euel böchültettyük mi Musulmánokat.

55.

Mégis, de nem sokan, kik ellenűnk iárni
Vannak és mernekis fogokat mutatny,
Bolondok nem tudgyák, hogy iób meguallani
Az erőtlenséget, hogy sem kárt uallani.

56.

Az Magyarok ezek, kik fei nélkűl uannak,
Mint töröt hayó habtul úgy hányattatnak,
Miuta el uéuén életét Layosnak,
Sokan Coronáért mostis uonyakodnak.

57.

Igaz, nem tagadom, ha egyesség uolna
Köztök, bizony nekünk nagy gondokat adna,
Az ennehány Magyar és meg chorbitaná
Fényes Coronánkat, s talán meg rontaná.

58.

De Isten ostora mast ſzállot reáiok,
Fösuénység s gyűlőség uralkodik raitok,
Ninch szeretet köztök, sem okos tanáchok,
Kiért esőben uan fénies Coronáiok.

59.

Szem látomást láttyuk az Isten irgalmát,
Mert minekűnk szánta Magyar birodalmát,
Mindenkor azután megh taláÍlyuk Tammát,
Ronchuk mast az Magyart, s az ű birodalmát.

Tammas Saphi Persa, Schaci Ismelis filius, in hunc iuxta conatum arma moverat Suliman. Vide Jacobum Boysardum in vitis Sultanorum.

60.

Esküszöm én néktek az élő Istenre,
Mi fényes hódunkra, s éles fegyueremre,
Az éyel Mahumet én attyám képébe
Ezeket mind nekem okossan beſzéllé.

61.

Az Arszlán uezéris Budárol ir nekem,
Hogy győzedelemben ne legyen kétségem,
Im, az leuelet is hozom előtökben,
Oluasd hangal, deák, had uegiűk elménkben.

62.

Itt igy Török Deák föl szóual oluasuán:
Győzhetetlen Chászár, az te rabod Arſzlán,
Budai fő Uezér te kegyelmed után
Ir alázatossan, neked feiet haytuán.

Cancellarius, vide Istvánffy lib. 17. 272. numero 20.

63.

Ha tudni akarod köröſztények dolgát,
Azok veſzny hatták magok állapottiát,
Cárol gyűlésekről gyűlésekre magát
Hordoſztattia, s nagyon forgattya hit dolgát.

64.

Ninch sohun kész hada, nemis gondolkodik,
Mint bolond, hogy ualaha talán kölletik,
Ám Maximilian Magyarok köſzt lakik,
Gonduiseletlenűl chak eſzik és iſzik.

65.

Az Magyarok penig leghenyélőb népek,
Egyk az másikát gyűlölik, mint ebek,
Ninch köztök had tudó, ha uolnais, ezek
Az Tiſztuiselőnek soha nem engednek.

66.

Vram, ha uolt módod ualaha az hadban,
Ninchen most keueseb illyen állapatban,
Vgy tecik, hogy immáron Magyar orſzághban
Látok uér patakot, sok kaurt halomban.

67.

Meg haluán Uezérek az Arszlán tanáchát,
Főképpen Chászárnak el szánt akarattyát,
Senki tartoztatni nem meré az uttyát,
Hanem minden Uezér iauallya szándékát.

68.

Nem sok űdő muluán az nagy Ásiábul
Sok had érkezék, kik uoltak Tengeren tul,
Sok szántalan Tatár Meotisi tótul,
Ezek küldettettek Chan Praecopitátul.

69.

Delimán Iffiu ezeknek Uezérek,
Fia az nagy Hamnak, s nagy feyedelemnek,
Huſzon öt ezer ez, és mind ió tegzesek,
Sok száz ezer közűl uálogatot népek.

70.

Könyű had és bátor és gyors mint az áruiz,
Vgy tecik, kezében mindenik halált uiſz,
Mert ió loua hátán chak ió fegyuerben hisz,
Ninchen tartalékia, sem tűz, sem sebes uiz.

71.

Azt mondgiák Delimán, mikor orſzágokat
Járt uolna látásért, hires uárosokat,
Galatában meg látá az szép Cumillát
Cumillát az szépet, Szulimán Leányát.

72.

Cumilla szép haya meg kötözé szűvét,
Iffiu Delimánnak és minden keduét,
Egy tekéntet uéué el minden ereiét,
Vgy hogy nála nélkűl nem kiuánnya éltét

73.

Akkor haza ment uolt, mast szép haddal iűt meg,
Törődués, szép Leánt miként nyerhetné meg,
Véletlenűl szegény de chalatkozot meg,
Mert addig eluéué Cumillát Rustán Bég.

74.

Mast már nyughatatlan bánattul ál uagy űl,
Vntalan szegénnek ſzeme keseruel fűl,
Melly miat az ſzűue, mint az hideg iég, hűl,
Éltéuél halálban bánattya közt merűl.

75.

Őrizd Rusztán Uezér iól ettűl magadat.
Mert mint dühös farkas lesi halálodat,
Az Uitéz Delimán nem tűrheti buyát,
Ki tölti, ha lehet, rajtad boszuságát.

76.

Az Tatárok után őtt roppant seregek,
Azt tudnád táuulról, hogy siuó ördögök,
Ezekis Drinapolban el érkezének,
Sok harcokon forgot uitéz Szerechenek.

77.

Mindenikben vala hat hat ezer ember,
Mindenik hárommal meguerekedni mér,
Loua mint egy madár, maga mint egy tündér,
Mert olly könnyen fordul, mint esti deneuér.

78.

Ezek Kazul Basra iártak Szulimánnal,
Ezek Laios királt meguerték chidákkal,
Vitézek mind egyg s nem fegyuer derékkal,
S paisal födöznek, sem sűrű páncérral.

79.

Ezek előt megien uitéz Amirassen,
Magais fekete, louais szerechen,
Az ű kedues loua Karabul, kényessen
Mellyet ű iártatot had előt s keuélyen.

80.

Mondgyák, hogy Karabul nagy Arabiában
Széltűl fogantatot egy hires kancában,
Hihetőis, szélben mert ninch, sem az lángban
Olly uidámság, giorsaság, mint uagyon abban.

81.

Amirassen után három fő kapitán,
Egyk az Olindus, melly okosságh után
Ment mind nagiob tisztre, uégre let kapitán
Negyedik részének az Szerechen hadban.

82.

Siriay király, az okos Menethám,
Kűlte másadikát, ez uolt szép Hamuiuán,
Szerechenek közűl iűt ez Siriában,
De uala harmadik kegyetlen Demirhám.

83.

Demirhám az ereős, mellynél erősb nem uolt
Sohun, ualamerre Szulimán parancholt,
Mert ez gyökeréből nagy Tölyfát kirántot,
Eőkőllel agyon uert egy nagy Elefántot.

84.

Eőtödik Alderán, Báttya Demirhámnak,
Volt gonduiselőye az Szerechen hadnak,
Ez magyarázóya uolt minden álomnak,
És ki feytőie Mahumet irásának.

85.

Ezek után iűnnek Uitéz Mamelusok,
De szerenchétlenek, mert ninch nekik Urok,
Szulimánnak nem régen lettek hódulók,
Az nagy s bőv Aegyptusban ezek lakosok.

Propter discordias Civiles victi, ultime sub Tommobeio in Puniciae provinciam redacti a Sulimanno.

86.

Kayer Bég iűn uélek, mellyet szégyenére
Mehmet Junnus Bassának tet fő uezérré
Az Szulimán Chászár, mert ű tűle féle
S illy nagy tisztre szolgáiát uini nem meré.

Iunnus, vel Mehmet Passa subegit Mameluos et cum maxima ingratitudine Solimanus istam Puniciam dedit Gaier Bego, cum iniuria Iuni, quia timebat eius potentiam.

87.

Ezek husz ezeren ió louasok uoltak,
Mert Tommembeitől uitézséget tanultak,
És noha külömb nemzetekbűl állottak,
De okos uezér alat egyessek uoltak.

88.

Nem mefzi Cirkások ugyan szomszéd népek,
Mamelukoktul rendelt seregben iűnnek,
Ezek de lehetnek őtuen két ezerek,
Mert Zinchiek, Géták s Barstok vannak uélek.

Isti omnes uno nomine Circassi dicuntur, sed habitant differentes Provincias.

89.

Magok uálaztottak Kapitánt magoknak,
Eztet hyák haduerő Aygas Bassának,
És bizony nem heában neuezték annak,
Mert ez volt oka sok nemzet romlásának.

90.

Aigas Bassa után iűnnek Zagatárok,
Legbelsőb Scytiából ualó Tatárok,
Hifzik az Alkoránt, de zöld pattiolatok
Megesmértetik, kik Törökök, Tatárok.

91.

Ellepték az földet ezek, mint az hangyák,
Auagy széles mezőben az sok kalangyák,
Mindenűt uilámnak chak nylak, az fzablyák,
És mindent rettentnek lobogós kópiák.

92.

Ezek soha olly helre nem fordultanak,
Az mellyet fegyuerrel nem hóditottanak,
De inkáb azt mondom, hogy elpusztitottak,
Valamerre ezek Világon iártanak.

93.

Seőt mikor Törökre ezek támattanak,
Chak nem tellyességgel űket el rontották;
De mi bűneinkért raytunk marattanak,
Istentűl ostorért mert hagiattattanak.

94.

Lám Scita Tamburlan megh ueré Musulmánt,
Eleuenen meg fogá Baiazitet nagy Chánt,
Akkoris láthattuk az Isten hatalmát,
Chak iátékul tartia az emberek dolgát.

95.

Soha az Scitákat senki megh nem uerte,
Sem ű ueszedelmeket soha nem érte,
Mitridátes király háborgatny mérte,
De mond meg énnekem, mit uihete uégbe.

96.

Hallották Rómaiaknak nagy hatalmát,
Magokon soha nem látták birodalmát,
Nagy Sándor megh látá Scita bátorságát.
Midőn uéue nehezen meg egy kű ſziklát.

97.

Négy táborban ezek iárának ékessen,
Mindenikben uala húsz ezer tegzeſsen,
Egyknek paranchol fekete Szerechen,
Hármának Uldair, Lehel és Turanchen.*

98.

Ki számlálhatná meg az Tenger őruéniét,
Vagy Herciniának szántalan leuelét,
Az megh számlálhatná Szulimánnak népét,
Az is irhatná meg roppant seregeket.

99.

Mert ualaki hallá, haddal megy Szulimán
Körösztényekre és megyen sok Musulmán,
Mindenik siete haddal Chászár után,
Mindenik gyönyörködnék Kaur romlásán.

---

* *A kéziratban itt ez a vers következett:*

Mindezeknek penigh Halamir paranchol,
Nagy okossággal bir és ha chak edgyet ſzól,
Többet teſz, mint más ha nap estig karattiol,
Károssá nem marad senki tanáchából.

100.

Mert szép Indus uizén tul Török nem lakik,
Sem ű Chászárioknak soha nem adózik,
Mégis ide gyűue király Atapalik,
Mert látni akará, körösztény mint romlik.

101.

Iai, houa ez az nagy fölyhő fog omlani,
Melly Világ szegletre fog ez le szakadni,
Melly nagy haragyát Istennek fogya látni,
Az ki ezt magára iűnni fogya látni.

102.

Mint eget az fölyhő, ellepte az földet,
Az sok roppant sereg és idegen nemzet,
Még meg nem számláltuk Asiai népet,
Sem Europai hadakozó sereget.

PARS SECUNDA.

1.

Budai fő Uezér megh hallá Arszlán Bég,
Hogy ű tanáchábul meg bomlék békeség,
Gondolá, mindenben árt késedelemség,
De leginkáb hadi dologban árt röstség.

2.

Az ű elméyeis uala niughatatlan,
De okosság nélkűl, azért álhatatlan,
Ṽ minden dolgában uolt igen oktalan,
Azértis roſzul iára minden dolgában.

3.

Vra hire nélkűl sok hadakat gyűyte,
Mert aual kegielmét nyerny reménlette,
Hogyha kaurokat miként meguerhetne,
Vagy ualami kű Várat tűlők nyerhetne.

4.

Nyluán mondgya uala, meg ſzállya Palotát,
Senki előt nem titkolá ű tanáchát,
De kérkedik uala, le rontia bástyáyát,
És el uágia Turi Györgynek uitéz nyakát.

5.

Azonban dühössen öszve gyűyté hadát,
Valaki köthetet oldalára szabliát,
De mind meg bőuité az Uezér táborát,
Röuid nap számlála tiſzör ezer szabliát.

6.

Meg ſzállá Palotát Uezér enny néppel,
Sok ágyual, elég tűzes mesterséggel,
Ũdőt nem mulatuán sok álgyu lőuéssel,
Móre bástiát tőrni kezdé keménységgel.

7.

Szégyenli az Turi, hogy uagyon kű falban
Sáncolua, akarna lenny táborában,
Mint erős oroſzlány nem késik barlangban,
Mikor fekue talállyák uadáſzok abban.*

8.

Kiugrik haraggal, sok erős dárdát ront,
Vadászt halomban mar, erős hálókat bont,
Valamerre fordul, piros uért sokat ont,
Igy Turi chelekeſzik, Töröktűl bántódot.

---

* *A kéziratban a negyedik vers után áthúzva a következő szakaszok állanak:*

5.

És ez az bátor uitéz uala Palotán
Király hagiásából ió gondos kapitán,
Ez Arszlánnak mérgét ideién meghaluán,
Kezde szorgoskodny mindenrűl gondoluán.

6.

Előszöris ira az Salmensis Groffnak,
Kűdgiőn segétséget korán Palotának,
Azért Groff meg hagyá Izdenchi Istvánnak,
Hogy száz gyaloggal segéchen Palotának.

7.

Lén Pápárólis alkalmas segéchége,
Mert harmad fél száz gyalogh onnan el iűue,
Turi Farkast, öchét, kapitán elküldé
Maximiliánhoz, segéchéget kérne.

9.

Ió rendet ben hagyuán maga két száz feiel
Palotábul iűn ki, mind hires uitézzel,
Törökre rá űte, okos meréſséggel
Sokat bennek le uág uitéz keménséggel.

10.

Istráſát nem talál, mert bizuást aluſznak,
Éfélkor uala ez s békéuel hortiognak,
Nem félnek Túritol és nem is gondolliák,
Hogy illy dolgot Magyarok megproballianak.

11.

Kurt aga legszélről az Vár felől uala,
Bolond merészségbűl sátorát ot uonyá,
U körülette három száz Janchár hála,
Azokra Túri Geőrgy bátran rá rohana.

12.

Chak hamar százötuenöt Török el esék,
Mégis alig Kurt aga álmábul ugrék,
Mert estue uachorán sok huzomost iuék,
Turi ueſzedelmére sokat eskűuék.

13.

Mezételen kardal kiszökék sátorbul,
Kiált segécheget, mellyet uár Arszlántul,
Kiáltya társait az Sátorok alul,
De mindennek gongya uan nagyob magáról.

14.

Szintén immár lóra ugrany akara,
Hogy Arſzlán táborához elszaladhatna,
Ot éré Tót Balás s az feyét el chapá,
S az ű szép Sátorát az magyar meg rablá.

15.

Mélly álmában sok Janchár megölettetik,
De nem meszi álombul halálba ugrik,
Soknak teli gégéiébűl az bor kiomlik,
Minniáian részegségnek ot iutalmát ueſzik.

16.

Az három száz közűl tizen öt szalada,
Az ki Arszlán Uezérnek errűl hirt ada,
Haragiában ketté ű chak nem szakada,
Gyorsan két ezerrel a felé szágoda.

17.

Turi immár Palotában bement uala,
Azért Arszlán Vezér ottan nem találá,
De láta sok Török uért ottan omolua,
Holt testet, romlot Sátort sokat halomban.

18.

Táborában megtére sokat eskűuén,
Mahomet Propfétának arra feleluén,
Hogy Turit meg nyúzattya mindgyárt mereuén,
Kurt aga temetésének tisztességén.

19.

Az szép piros haynal azomban eliűue,
Harmattal s uilággal földet ékeséte,
Szép gazdagságáual mindent őruendite,
Chak tégedet Arſzlán meg keduetlenite.

20.

Azért nagy ágiukkal giorsan elrontatá
Az Móre bástiáiát s földhöz hasomlitá,
Louára fel ugrék, trombitát fuiatá,
Ostromnak az tábort bástiának inditá.

21.

Mindennap áſiumot ű eſzik uala,
Hogy köröſztény uérre ű kegyetlenb uolna,
Már maſzlagtul uezér reggel réſzeg uala,
Vgy hogy nemis tudá maga, mit chinála.

22.

Száguld az bástiához, az kapitánt ſzidgia,
Esti deneuérnek és lopónak hya,
De néki meg felelt Turi György ágyuya,
Mert ió louát alatta ketté ſzakaſztá.

23.

Ha gyorsan Janchárok el nem kapták uolna,
Az másik ágyuis magát lűtte uolna,
Gyalázattal azért onnan el ſzalada,
Réſzegségnek mindenkor az az iutalma.

24.

Az ió haduiselő bor nékűl el legyen,
Részegitő eszközt most hozzá se uegyen,
Ha akarya ió hirén chorbát ne tegyen,
És hogy ű hadais kárt tűle ne uegyen.

25.

De miuel külömböz oktalan állattul,
Ki el uálik akartua okosságátul,
Kinek feie teli páráual sok bortul,
Nem tudgya meg uálaſztany iót az roſztul.

26.

Arſzlán részeg uala bortul és maszlagtul,
Kárt és szégyent ualla gyózan kapitántul,
Kurt Agát elueſzté, magát nyaualyásul
Alég mentheté meg ueszedelem alul.

27.

De az ostromonnis két száz embert ueszte,
Mert füstelgő szemmel romlot bástyát nézte,
Mert még bástyán belől két árok födöszte
Palotát, kapitán kit akkor uéſete.

28.

Két ió pattyantyustis elueszte az harcon,
Maga Öchét, Durmist, második ostromon,
Immár tized napia, hogy heuer az sáncon,
Minden dolga fordul chak ſzántalan káron.

29.

De az Luftis Aga igen meg iészté,
Mert körösztény hadat hogy siet, hirdeté,
Arszlán sátorokat gyorsan felszedeté,
Félue és rettegue onnan elsiete.

30.

Ez lén uége Palota megszállásának,
Ez lén uége Arszlán uezér haragyának,
Ió hire marada Turi kapitánnak,
Ezután békesége lén Palotának.

31.

Szent Iuán hauának tizedik napián
Constantinápolbul megindult Szulimán,
Aual az sok haddal uizeket ſzároſztuán,
Nagy hegyeket bontuán, Városokat rontuán.

32.

Egy fekete Szerechen ló uolt alatta,
De képiró falra szebbet nem irhatna,
Nem uélnéd hogy éri földet száraz lába,
Olly szépen egyeránt, s halkal uáltoztattia.

33.

Véres nagy szemei ugyan ki dűltenek,
Száróz feiechkéién uan hele üstöknek,
Az orra likyain lángos ſzelek mennek,
Száya taytékot uér, mint uizi Istennek.

34.

Magassan költ nyakán feiét alá hayttya,
Szálos rõuid serényét ſzél haytogattya,
Széles mellyel Elefántot hasomlittya.
Körmel, ſzároz innal szaruast meg haladgyá.

35.

Iámboron, chendessen Chászár alat iára,
De hogy ha az Ember fogdosni akará,
Mint az sebes sólyom mikor kél ſzárnyára,
Vagy ha könnyű euet ugrik fáról fára.

36.

Űl uala mereuen nagy Chászár nyeregben,
Feiér uékony patiolat uagyon feiében,
Két choport kochaktol alá ál ſzéltében,
Szakálla merő őſz, haluány személyében.

37.

Szép arany hazdia fűg alá uállárul,
Az dolmányais szintén ollyan kaftánbul,
Kemény miſziri kard fűg le oldaláról,
Mellyet Szultán Musa nyert Görög chászártul.

38.

Szörnyű méltósággal két felé tekintget,
Könnyen esmerhetni, hogy nagy gondgya lehet,
Ez uiſzen nagy szűuében lángot és fegyvert,
Ez körösztény Világnak nagy veszedelmet.

39.

Az sok sürű kopia utánna s előtte
Sok földet rettenetességgel be fötte,
Azt tudnád, hogy nagy erdő iár körűllette,
Janchár, mint az hangya, az földet el lepte.

40.

Szántalan sok ágyu, az ki kű falt tőr, ront,
Vonyatik utánna, kiuel sereget bont,
Sok Taraczk pattantyu, ki körösztény uért ont,
Golyóbis, puska por, s mindenféle profont.

41.

Minden áchszerszámok, nagy erős kötelek,
Deſzkák és uas machkák. kikből hidat uernek,
Tudós Ali Portu paranchol ezeknek,
Ágyuknak, ſzekereknek, minden meſternek.

42.

Sok ſzekszenás louak ezek után iűnnek,
Hoſzu nyaku teuék és erős öſzuérek,
Bialok, szamárok és ökör szekerek,
Hat Elefántis iűn, kiben sok emberek.

43.

Megyen Chászár előt meſszi két mér földel
Hosa hatuan három, pénzt oſztnak mind széliel,
Minden nyomorutnak, hogy ezek Istennél
Szerezzenek ſzerenchét könyörgésekkel.

44.

Igazat kell irnom, hallyátok meg mostan,
Noha ellenségünk volt Szultán Szulimán,
Chak aztot kiueſzem, hogy hiti uolt pogán,
Soha nem volt illy Ur Törökök köſztt talán?

45.

De talán nélkülis bátran azt mondhatom,
Pogányok köszt ſoha nem uolt az föld háton
Illyen Uitéz és bölch, ki enny harczokon
Let uolna giőzedelmes és sok országon.

46.

Vitézség s okosságh egyeránt uolt benne,
Hadbéli ſzorgosság nagy szorult ű benne,
S ha kegyetlenség szűuében ielt nem tenne,
Talán körösztény köſztis legnagyob lenne.

47.

De fiát, Musztafát, mikor megöleté,
Akkor ſelettéb magát meg esmérteté,
Sőt maga nemzetiuel meggyűlölteté,
Roxa szerelméiért eſztet chelekedé.

48.

Szerenche ű uéle nem iácot, mint mással,
Ha ieſztenyis akarta chapással,
Vagy hadueſzéséuel, uagy más káruallással,
Mindenkor állandó uolt okosságáual.

49.

Nem haylot, mint az ág, mint kűſzikla álot
Tenger habyai közt, mert magában szállot,
Ha ſzerenche neki valamit iót adot,
S nem bizta el magát, föl nem fualkodot.

50.

Illyen Vr s illyen had iűue orſzágunkra,
S illy ártalmas fölyhő szálla le kárunkra,
Melly nem chak Magyarnak elég romlására
Let uolna, de elég Világ rontására.

51.

Kisseb haddal Sándor birá meg Világot,
Ugi hogi mind az négy rész hozot neki adót,
Soha Rómaiaknak eny hadok nem uolt,
Mind az által űkis meg birák Világot.

52.

Szorgalmatos uala Szulimán utában,
Hamar Drinápolból iűue Feiér Uárban,
Még Drinapolból küldé elő iáróban
Petráfot, hogy Gyulát ſzálná meg uttyában.

53.

Petráf nénnye fia uolt Török Cháſzárnak,
És nagy Begler bégye az Görögh orſzágnak,
Szultántul küldetuén négyezer Janchárnak
Paranchola, s huſzon öt ezer Kopiának.

54.

Harminc két ezer Török megszállá Gyulát,
Petráf besáncolá az maga táborát,
Negyuen ágyúual kezdé törni bástiáyát,
És földre rontani szép feiér kű falát.

55.

Kerecheny Láſzló uolt benne kapitán,
De kapitán neuét nagy gialázatossan
Hordozta, Gyula Várát hitre megaduán,
Magátis, nemzetünketis meg gyalázuán.

56.

De uette érdemét rosz emberségének,
Meg látá igazságát Petráf hitinek,
Vitéziuel együt fogságban uettették,
Melyből szabadságokat soha nem érék.

57.

Esztelen, ki hiſzen az Török hitinek,
Főképpen életét ha bizza Töröknek,
Török meg állany szauát tartia bűnnek,
Főképpen hogyha mit igir köröſzténnek.

58.

Forgasd föl az egész Magyar historiát,
De még az régitis, az Görög cronicát,
Meglátod, hogy Török ollyat nem fogadhat,
Az kit ű teneked örömest meg ál s tart.

59.

Azomban Török Chászár iűnny siete,
Nem tudgia, Köröszténnek árchon melly felé,
Sok felé osztatik bölch s okos elméie,
Melly Várat ſzállyon meg: Egret, Szigetete?

60.

Akkor az nagy neuű Zrini Sziget Várban
Maximiliántul rendelue kapitán
Volt, Horuáth orſzágban és töbibennis Bán,
Ez az, kirül szólni fog én historiám.

61.

Ez Török ereiét nem egyszer probálta,
És minden harcokon uitézűl rontotta,
Egész Török orſzág iól esméri uala,
Ez miat uolt nekik legnagyob romlása.

62.

Török táboroknak utolsó romlásra
Elég uolt mondani, Zrini uagyon harcban,
Mint fölyhő szél előt siet forgásában,
Vgy sietet futni Török hazáiában.

63.

Az Isten ű neki adot olly hatalmat
Ellenség előtte mint föueny elomlot,
Iól esmerte Isten, hogy hű szolgáia vot,
Azért minden ügyében tűle áldatot.

64.

Zrini egy haynalban, az mint uolt szokása,
Valamikor haynalnak uolt hasadása,
Az szent feszület előt térden ál uala,
S igy kezde könyörgeni az ű szent száia:

65.

Véghetetlen irgalmu szentséges Isten,
Az ki engem segétesz minden ügyömben,
Te uagy énnekem giőzhetetlen fegyuerem,
Paisom, kű falom, minden reménségem.

66.

Haichle füleidet az magos kék égbűl,
Hald könyörgésemet kegyelmességedbűl,
És ne chinály töruént az én érdemembűl,
Hanem uéghetetlen irgalmas szűuedbűl.

67.

Neme én tetűled chináltattam földbűl?
Nem nagy bűnnel iűtteme Anyám méhébűl?
De te irgalmaddal tiſztultam meg ebbűl,
S minden uilági iómat uettem kezedbűl.

68.

Vraságot attál, kiuel én meg érem,
S uitéz szűuel áldottál s uan böchületem
Világh előt, nem érhet az én érdemem
Annyt, menny sok iókat tetűled uettem.

69.

Mert az én érdemem nálod annyt teſzen,
Mennyi uizet kis föchke száyában ueſzen,
Az megmérhetlen Tenger méllység ellen,
Enny én érdemem te kegyelmed ellen.

70.

Mégis, én nyomorult, háladatlan uagyok.
Viab bűnre minden nap sok okot adok,
Vram, kölch föl, kérlek, én mikor ſzúnnyadok,
Mos meg szent lölköddel, mert rút s mochkos vagyok

71.

Attyáink uétkérűl meg ne emlékezzél,
Sőt minden bűnökrűl, kérlek, feleitkezzél,
Mert tégedet nem holt, hanem ki mostis él
Dichér és neuedrűl tisztességet beszél.

72.

Uram, aztis látod, az pogány Töröknek,
Mikint uásik foga az hitetlen ebnek,
Hogy mikint árthasson az kereſztényeknek,
Chak az az szándékyok, mikint törheſsenek.

73.

Ne enged meg Vram, (noha érdemlenénk),
Hogy haragod miat földig törettetnénk.
Hogy az te szent neuedet űk megnevetnék,
Mi tűlűnk, te hun uagy, keuélyen kérdeznék.

74.

Mutasd meg ű nekik, hogy te uagy nagy Isten,
Hogy te kűuűletted máshun Isten ninchen.
Ki megyen utánnad, nem iár sötétségben,
Hanem uiſzi utad az örök örömben.

75.

Nem nekünk, nem nekünk, Vram, tiſztességet,
De szent neuednek adgy örök böchületet,
Minket azért áldgy meg, hogy hiuk neuedet
Mi segétségünkre, és bizzunk te benned.

76.

Vram, te Fölségedet arrais kérem,
Látod, immár az uénség maid el ér engem,
Immár nem lesz olly erő az én teſtemben,
Hogy ellenségidet, mint előb, törhessem.

77.

Ved hozzád lölkömet, melly téged alig uár,
Miként segéchéget hadtul megszállot Vár,
Ved ki én testembűl, mellyen uagyon nagy zár,
Ne füllesze bűnöktűl megh neuelt uiz ár.

78.

Igy, az Isten előt Zrini esedezet,
Azért meghalgatá az ű könyörgését,
Haromſzor láttatot Zrininek feſzület,
Hogy hozzá le hayult, feleluén ezeket:

79.

Im, az te könyörgésedet meg hallottam,
Az te buzgô szűuedet mind által láttam.
Attyaj keduemben ügyödet fogattam,
Ne fély, mert nem héában érted megholtam.

80.

Örülly, én ió ſzolgám, mert iól kereskettél,
Mert öt talentumodra még ötöt nyertél,
Világon magadnak Coronát kötöttél,
Mellyet aranyossan Atyámhoz uiszed el.

81.

Ottan az Angyalok téged készen várnak,
Rendelt seregekben Cherubinok álnak,
Téged iob kezére Attyámnak állatnak,
Veled együt örökken uigadni fognak.

82.

Hozzám uefzem immár az te szép lölködet,
Magadis kiuánod, s igy iobnak esmerted,
De hogy még fényefseb Corona feiedet
Tifztelye, im néked adok illy kegielmet:

83.

Mártyrumságot fogsz pogántul szenuedni,
Mert az én neuemért fogsz bátran meg halni,
Zrini halgasd meg most, mit fogok mondani,
Im, te iöuendőidet fogom számlálni.

84.

Szulimán haddal iűn az Magyar orfzághra,
És leg elöszöris fog iűnni Várodra,
Lesni, mint éh farkas, fog te halálodra,
Hatalmát, ereiét ueszti Sziget Várra.

85.

De ű nem fogya te romlásodat látni,
Mert uitéz kezeid miat fog meg halni,
Sok ezer Töröknek kel ottan meg halni,
Akkor az te lölköd fog hozzám fzállani.

86.

De az te fiad, Geörgy, támasztya neuedet,
Fel serkenti fénnyel tűndeklő neuedet,
Mint Phoénix hamubul költi nemzetségét,
Vgy okossággal ez meg tartya hiredet.

It ennihány Uers hea.

PARS TERTIA.

1.

Ur Isten, embernek elméie mint fordul,
Ninch állandó tanách ember okosságbul,
Ha mit eluégezis ű gondolattyábul,
Ottan meg fordul Isten akarattyábul.

2.

Szulimán Egerre ueté gondolattyát,
Hogy annak el ki dönche erős bástyáyát,
De hamar az Isten térité tanáchát,
Hamar megforditá Szigetre haragyát.

3.

Im, meg mondám okát az ű haragjának,
Midőn már meg parancholt uolna hadának,
Hogy uttyokat Eger Vár felé tartanák,
És uiselnék gondgyát Dunán ualó hidnak.

4.

Bosznai fő Bassa Musztafa azomban
Érkezék szép haddal Chászár táborában,
Hires Uitéz uala ez Horuát országba,
Mert erőuel bémene Krupa uárában.

5.

Meg esmeré Chászár ennek emberségét,
Mindgyárt neki adá Arszlán uezérségét,
Megis hagyá mindgyárt, vegye el életét,
Részeges Arszlánnak mert látá sok uétkét.

6.

Job let uolna néked Arszlán ueszteg lenned,
Vrad hire nélkűl nemis chelekedned
Semmit, hogy sem bolondul hadat kezdened,
S hamis hirrel Uradnak fülét töltened.

7.

De Arszlán nem meré meg uárni Musztafát,
Mindgyárt Budán hagyá minden portékáiát,
És nyomozny kezdé Chászár nagy táborát,
De ugyis megtalálá maga halálát.

8.

Chászár Mehmet Guilirgi Bassának adá
Boſznát, s hogy siessen oda, parancholá,
És hogy arra szorgalmatos gondgya uolna,
Valami kárt köröſztény ot ne chinálna.

9.

Két ezer louassal Mehmet megindula,
Nem sok nap mulua érkezék Sziklós alá,
Ottan az szép mezőn táborát ſzállitá,
Maga szép sátorát ottan föl uonyatá.

10.

Siklósi Szkender bég hozzá mene gyorsan,
Mehmetnek köſzöne s igy szólla okossan:
Vram, tecik nékem ez chudálatossan,
Nem ueſzed eszedbe, hun ſzállottál mastan.

11.

Vagy azt tudode, légy békességes helyen,
Ellenség nélkűl ualó szép Török földön?
Nem uagyunk immár Drinápoli mezőben,
De Kaur kardgyának ki tettetet helyen.

12.

Az körösztény Várok nem olly mesze uannak,
Hidgyed Sziget Uárban éh farkasok laknak,
Chaknem éyel nappal ezt az mezőt iáryák,
Még az hóstádbannis mieink nem laknak.

13.

Te iűuetelednek már régen hire uan,
Itten szállásodis Pór előt nyluán uan,
Mellyet ha meg hallot Szigethi okos Bán
Fejemet kötöm én, hogy régen lesben uan.

14.

Vram, nem maradhat az Török miatta,
Ha houá uagyonis némellyeknek uttya,
Katona uagy haydú azonnal elkapia,
Vagy fejét eluiszi, testét itten hadgya.

15.

Hidgyed, Hostádbannis meg nem maradhatunk,
Onnanis lábunknál fogua uoniattatunk.
Még az Várbannis nem igen bizuást uagyunk,
Annyira félelme miat meg kábultunk.

16.

Az Szent Mahometért, kérlek Uram, téged,
Magadat te itten ne ſzerenchéltessed,
Hanem inkáb én tanáchomat köuessed,
És az keritésben táborodat uigyed.

17.

Az louak az Hostádban ot kin lehetnek,
Az Uitézek penig Várban ben férhetnek,
Kevesseb kár lészen, ha louak eluesznek,
Hogy sem enny sok és ió Török Uitézek.

18.

Külömben, Uram, magadnak ueſzélt keresz,
De még én ſeiemreis haragot ſzeresz,
Ennek tanáchodnak hire én raytam leſz,
Azért lásd, mit chinálsz, kérlek, hogy el ne uesz.

19.

Mehmet az körösztént nem esmeri uala,
Mert ű neuelkedék mindenkor uduarban,
Es ű hiszen uala bolond Alkorámban,
Egy Török hogy megől négy körösztént harcban.

20.

Azért az Szkendernek nem sokat hisz uala,
Moſolyogua magában illy uálaszt ada:
Köſzönöm tanáchodat, Szkender Alboda, *Cognomen Skenderi.*
De megbochásd, táborom helét nem uáltya.

21.

Gyalázattal hires Bosznában indulnék,
Ha én it az éyel maradny nem mernék,
És az semmi elől olly igen rettegnék,
Hogy helt is magamnak itten ne találnék.

22.

De az lágy fölyhőkis engemet biſztatnak,
Mert, la, chak hogy immár eſsőben állanak,
Nem leſz módgia az éyel kichin chatának,
Nem hogy lenne iárása derekas hadnak.

23.

De az melly Zriniről beſzélesz énnékem,
Még nagy Sztambulbanis iűt hire fülemben,
Vr Isten, ha nekem lenne olly szerenchém,
Hogy ez mezőn uéle meg esmerkedhetném.

24.

Mert hallottam az ű nyughatatlanságát,
Kiért az hatalmas Chászáris haragiát
Reá forditani akarta ſzablyáiát,
De más okok tartoztatták meg boszuiát.

25.

De űis rá kerül ualaha az tőrben,
Mint sokat chauargó róka kelepcében,
Én penig ez éyel leſzek szerenchétlen,
Mert nem látom űtet, s fekszem dichéretlen.

26.

Szkender, ha akarod, ketten együt hállyunk,
Meleg káué mellet ag szót kouáchollyunk,
Oſztán mind uirattig mi bizuást alugyunk,
Mert tudom bizonnyal kaurt mi nem látunk.

27.

Szkender igy felele: bátor it maradok,
Éfélig, Uram, körületted uduarlok,
És azután osztán Várban beballagok,
Neked nyugodalmas écakát kiuánok.

28.

Igy beszélnek ketten, azomban egy legény
Aranyos bőr zofrát földre le terituén,
Két szép bársony uánkost az zofra mellé tén,
Szerechen téſztáual Sátort meg füstöluén.

29.

Vánkusokra ketten ottan le ülének,
Egymás közt sok dologrul beſzélgetének,
Káuét kichin finchánbul hörpögetének,
Oſztán azután uachorátis euének.

30.

De az étel után egy szép Török gyermek
Vra hagyásából az házba bélépék,
Szép gyöngy házos tassan kezében tündöklék,
Feiét be tekerte gyönge patiolat uég.

31.

Az edgyk uállárul szép bársony kaftánnyát
Le bochátá, kezdé igazgatni kobzát,
Ablak felé űle, eöszue haytuán lábát,
S igy kobza szauáual nytá hangos torkát:

32.

Méért panaszkodgyam szerenche ellened,
Ha bőuited minden nap én örömemet,
Nem ſzakac el tűlem, az mint uagyon hired,
Hogy álhatatlanságban uan minden kedued.

33.

Kikeletkor áldasz az szép zöld erdőuel.
Szerelmes fülemile énekléseuel,
Égi madaraknak sok külömbségéuel,
Viz lassu zugással, szél lengedezéssel.

34.

Nem irigyled nekem az én egyesemet,
Inkáb hozzá segéc, szeressen engemet,
Soha el nem ueſzed az én uig keduemet,
Neueled óránként gyönyörűségemet.

35.

Adſz nyáron nyugouást és szép chendességet,
Szép Ciprus árnyékokat, hűuös szeleket,
Gyönge tűuel uarrot szép Sátor ernyőket,
Szomiúság meg ótó ió ſzagos uizeket.

36.

Eőszel sok gyümölchel, Citronnal, turunchal,
Ayándékosz böuen szép poma gránáttal,
Erdőn uadat nem hadsz, mert nekem azokkal
Bőuen kedveskedel és ió madarakkal.

37.

De, télen az mikor minden panaszkodik,
Akkor az én szűuem inkáb gyönyörködik,
Erős förgetegen szűuem nem aggódik,
Mert szép lángos tűznél testem melegedik.

38.

És uagyon Chászáromnál nagy tisztességem,
És mindenek közöt van nagy böchületem,
El nem fogyhat soha az én sok értékem,
Van ió louam, éles szablyám, szép szerelmem.

39.

De kötue uagy szerenche az én lábomhoz,
Mert el futtál uolna eddig gonoszomhoz,
Ha uolnál szabadon, de rám gonoszt nem hosz,
Mert kötue uagy szerenche az én lábomhoz.

40.

Igy szólla az gyermek, de nagy Szigeti Bán
Mehmet iűuetelét póróktul meg haluán,
Nem kérkedik uilággal, más gondokban uan,
Jó uitézeket mingyárt öfzue hiuatuán.

41.

Nyocz száz louast uálogat, ezer gyalogot,
Ezekkel, gondollya, uisz uégben nagy dolgot,
Jó uitéz louára magais fel ugrot,
Maga szép szolgáihoz osztán igy szóllot:

42.

Vitézek, nem szükség nektek sokat szóllyak,
És hogy én tinektek bátorságot adgyak,
Mindenitek ollyan, egy országos hadnak
ſudna parancholny, s szűuet adny másnak.

43.

Emlekezzetek meg sok uitésségtekrűl,
Nagy erős probátokrul, s szép hiretekrűl,
Chelekedgyék minden mastis olly serényűl,
Az mint eddig chelekettetek uitézűl.

44.

Ahun az pogány eb űl bizuást Siklósnál,
Boszna felé indult huszon hat zászlóual,
Nem fél köröszténtűl, beſzélli fön szóual,
Hogy Siklósi mezőn mi ſzégyenünkre hál.

45.

Azért én uitézim, minden szót fogadgyon,
Senkit az nagy bátorság el ne ragadgyon,
Minden Hadnagyától és én tűlem uárjon,
Hogy talán közünkben zűrzauart ne hozzon.

46.

És noha Mehmetnek uan tudatlan népe,
És uéres kardot nem látot Baſsa szeme,
De mi ugy gondollyuk, mint ha leg iób lenne,
Minket bizodalom mert rayta ueſztene.

47.

No már, én ió szolgáim, bátran indullyunk,
Vrunk *Jézus* neuét háromszor kiálchunk,
Az pogány ebektől mi semmit ne tarchunk,
Mert Isten mi uezérünk s kemény paisunk.

48.

Igy indulának el körösztény uitézek,
Együt Zrini Groffal szép zászlós seregek,
Dél után az óra már ütöt kettőt meg,
Lobognak az zászlók, fénlenek fegyverek.

49.

De Siklósig az éiel nem mehetének,
Haynal hasadásban nem meszi érének,
Ahun az Törökök táborban heuernek,
De menni akarnak, mert immár nyergelnek.

50.

Egy mély és hoszú uőgy fekszik tábor mellet,
Chak nem az Vár éri egyk szélső uégét,
Az másik peniglen arra, merre Sziget,
Fekszik és tart éppen egy fertály mérfődet.

51.

Szigeti kapitán minden hadayual
Az uölgyön fel mene okos rend tartással,
Az uigyázó hallik bástyáról mint szóllal,
De az körösztények uannak halgatással.

52.

Völgynek másik részén száz louas maradot,
Ezek, mihant derekassan meg uirradot,
Chöndessen ballaguán mutatták magokat,
Török tábora felé tarták utokat.

53.

Jól meg láták üket az Török seregek,
De azt uélik uala, hogy Péchi uitézek,
És hogy az Bafsához késérőül iűnnek,
Azért űk ezektűl semmit nem félének.

54.

De gyorsan szűuekbűl az kétség ki esék,
  Mert kard miatt ottan sok Török le esék,
  Sokat ez kichin choport ottan nem késék,
  Űk uiſza száguldua nyomra sietének.

55.

Rikoltás, kiáltás esék az táborban,
  Azt tudnád, ördögök ugatnak pokolban,
  Föl rözzent az Baſsa, nem késik sátorban,
  Jo louára ugrék fegyueres páncérban.

56.

Ihon már, uitézek, igy szól Törököknek,
  Kit ohaitua uártunk, ezeknek ebeknek
  Vérekben meg festhettyük uitéz kezünket,
  Ihon már az üdő, legyetek emberek.

57.

Hiszem, toluay kuruák mit chináltak raytunk,
  Ide mertek iűnny, hun az mi dondárunk,
  Maydan iutalmokat érdemre megadgyuk,
  Chak gyorsan utánnok louakon szágodgyunk.

58.

Ezeket megmondván, maga ki robbana,
  Kezében pöröguén egy szép tollas chida.
  Vtánna az dandár, futhat kinek loua,
  Chak az Bassa fia nem igen száguldа.

59.

Eöt száz louast tartot magánál meg Rézmán,
  Ez uolt neve fiának, s iára lassabban,
  Volt okossabbis ez, noha iffiantan
  Kelle ueszni szeginnek más bolondságán.

60.

Meddig Mehmet azokat heában űzé,
Addig uitéz Zrini az lesbűl ki iűue,
És Bafsa táboráig bizuást elmene,
Mert senki nem álhatot ottan ellene.

61.

Vitézeket mind együt choportban tartá,
Török táboron kapdosni nem bochátá,
Lassan Török után rendel ballagtatá,
Siklóstul s tábortul űket ki szoritá.

62.

Rézmán eszben uette körösztény dandárát,
Ot átkozny kezdé attya bolondságát,
Zrinire emberűl téríté zászlóiát,
Attyának izené nehéz állapattiát.

63.

Leg elsőben Rézmán Frank Andrást louárul
Chidáual le ueré, s kirántá torkábul,
Lölke ki ment előb ű meleg testébűl,
Hogy sem maga földre eset lágy nyergéből.

64.

Chillag Geörgy záfzlóual mellette ál uala,
Rézmán nagy chidáiához erőssen chapa,
Kemény Somfa chidát átal nem uághatá,
Magátólis az chapást nem taszithatá.

65.

Györgynek mellyén Páncér, de az sem tarthatá,
Mert erős Rézmán szűuén által taszitá,
Dárdáiáual együt életét ki rántá,
Esék le zászlóstul Chillag Geörgy hanyattá.

66.

Chak hamar Solymosit azután leueré,
Tholnay Dömötört szablyáual megölé,
Vitéz Sárkány Giörgynek ottan feiét uéué,
Iffiu Jurchichnak életét eluéué.

67.

Rézmán igy uiselé magát szablyáiáual,
De Farkasich Péter erős pallosáual
Nem chelekeszik keuesebbet Rézmánnal,
Mert miatta meghal Aga Mehmet Butal.

68.

Juszup oda Baſsát az földre teríté,
Kurtot egy chapással az földre leveté,
Teis ártatlanul meg holtál mellette
Jazichi Ahmet, mert kemény seb le uete.

69.

Iszonyú uér ontást nem ſzámlálhatom meg,
Kit ketten miuelnek Farkasich, Rézman Bég;
Mint az eleuen tűz ualamerre mennek,
Mindenűt holt testek halomban heuernek.

70.

Mindennek uagyon már szemén ellensége,
Török és körösztény öszue uan keuerue,
Halók iaygatása, élők serénsége,
Nagy porral keuereg együt magas égbe.

71.

Meſzirűl meglátá Horuáth orſzági Bán,
Mint bánik népéuel megdühödöt Rézmán,
Louát ſarkantiúual meginditá bátran,
Az hun immár népe chak nem futásban uan.

72.

Igy mond: houá futtok, ti Vitéz emberek,
Nézzétek, kichodák, kik tikteket űznek,
Tehát enny körösztént egy Török gyermek
Meg futamtat mezőben. Ah, térjetek meg.

73.

Siklós Várábanne ti akartok futni,
It akaryátoke Uratokat hadny,
De az ki engemet fog bátran köuetni,
Neki győzedelmet maid fogok mutatny.

74.

Igy szóla, s nem többet. Rézmánra szágulda.
Annak ismég kezében uan kemény dárda,
Mikor az ió Zrinihez közelyeb iuta,
Nagy erőuel, merésséggel reá haytá.

75.

Kemény uasas Pais az haytást megtartá,
De az uasa Paist ugyan átal iárá,
De belől páncéron átal nem iárhata,
Zrini éles pallossal Rézmánhoz chapa.

76.

Meg nem tartá asztot az acélios páncér,
Ki omlék Rézmánnak uállábul piros uér.
Mind az által az Uitéz Török meg nem tér,
Hanem kardal ismég Zrinihez chapni mér.

77.

Azomban Mehmetis meszirűl érkezék,
Láttya, miben uagyon az fia, Rézmán Bég,
Hogy ha nem érkezik hamar az segitség,
Ezennel egy fia éltének leszen uég.

78.

Mint magas hegyekbűl le szállot kű szikla,
Kinek sohun nem lehet nagy tartalékya,
Nagy sebességgel dűl s áló fákat rontya,
Bont, tör merre gördűl és semmi sem tartya.

79.

Vgy Mehmet fiának látuán ueszedelmét,
Valakit hun talál, elueszi életét,
Ōl, uág, ront és szaggat, az ki menetelét
Tartoztatni akaria ű sietését.

80.

De mikor oda iűn, fiát halua láttya,
Gondold meg, szűuének uagyone bánattya,
Mint az fene Tigris kölkét halua láttya,
Hálóiát Vadáſznak s magát is szaggattya.

81.

Igy mond ió Zrininek: auagy te engemet
Fiam mellé teszesz s eluiszed feiemet,
Auagy én ezentűl kiontom véredet,
S eleuenen meg rágom kemény szűuedet.

82.

Együt illyen szókkal az nagy Gróf hoz chapa,
Melyért kemény sisakia ketté szakada,
És ha Bassa kardgia meg nem fordul uala,
Az let uolna Zrininek uégső óráia.

83.

Az Isten Angyala az chapást meg tartá,
Az Mehmet kezében ſzabliát meg forditá,
Gyorsan az kölchönért kölchönt meg forditá,
Mert kardgyával együt iób kezét el chapá.

84.

Louastul kemény földre Mehmet le esék,
Vitéz Zrini utánna gyorsan leugrék,
Mehmet, roszul torlod meg fiad ueszését,
Ezentűl késérni fogod fiad lölkét?

85.

De, ne fély, meg nem halsz nagy dichéret nélkűl,
Mert, la, meg ölettetel Zrini kezétűl,
Igy monduán, ki bochátá lölkét teſtébűl,
Mert el uálék feie kegyetlen mellyétűl.

86.

Mehmet Baſsa halálán megiedének
Az egész Seregbéli Török uitézek,
Már zászlóstul együt futni kéſzűlének,
Mikor űket megtartá Péchi Olai Bég.

87.

Törököknek hangos torokal igy szólla:
Elueszet ama ió uitéz Mehmet Bassa,
Mi penig szaladunk? ez lesz meg torlása
Ű uitéz uérének, serege futása?

88.

Melly uilág szegletin ti akartok élny,
Michodás emberek eleiben menni,
Holt Uratok mellől ha fogtok szaladni,
És testét fiáual akariátok hadni.

89.

Ah, ne lásson az ég soha illyen dolgot,
Hogy illyen kár után Török agyon hátat;
De ti futástokbannis nem látok haſznot,
Hanem hogy uérünkel főſsük kaur kardot.

90.

Egy reménsége uan meg giőzetetteknek,
Hogy semmi giőzedelmet ne remélyenek,
Nem iobbé tisztességgel halni embernek,
Hogy sem ſzemén élni ſzégyennel mindennek.

91.

Én, én, ha az ti győzhetetlen szűuetek
Annit mer, az mennit miuelhet kezetek,
Én leszek dichéretre uiuő Vezértek,
Auagy meg maradandó hirrel halok meg.

92.

Igy monduán, ragada erős kemény dárdát,
Le taſzitá lórul halua Marko Szilát,
Azután Tót Bencét, és egy gyalog Vaydát,
Cherei Pálnakis megsérté az uállát.

93.

Nem tarhattya magát louon Cherei Pál,
Akarattya nélkül az kemény földre szál,
Ibraim Olai Bég már feie fölöt ál,
Könyörgeni kezde sebes Cherei Pál.

94.

Vitéz ember, ne bánch, mert ió rabod uagyok,
Elég ezüst arany pénztt magamért adok,
Én *Zrini Miklósnak* fő Embere uagyok,
Nem sokáig uasat te nálad hordozok.

95.

Kegyetlenűl Ibraim meg mosolyodék,
Monda: nem gyönyörködöm az te pénzednek,
Had othon fiaidnak és gyermekidnek,
Anekűl nem ſzűkös tárhazom, ha élek.

96.

Tűlem kegyelmet kérsz, Zrini el bontotta,
Mert kérését Rézmánnak meg nem hallotta,
Az Uitéz Bassátis az földön leuágta,
Azért Zrini öl meg téged, rauasz róka.

97.

Pál uégső óráián igen megbusula,
Kegyetlen Olai Bégnek földről igy szólla:
Ám legyen ez nekem legutolsó óra,
De te életed életemnek lesz árra.

98.

Nem sokáég kérkedni fogsz halálommal,
Nem meszi uár téged is kegyetlen halál,
Egy erős kéz miat lölköd pokolban szál,
Engem penig menyország uár kiuánsággal.

99.

Neuet kegyetlen Bég, akkor hozzá uága,
Mikor Pál még többet is szólni akara,
Az éles ſzablyáual gégéiét elchapá,
Életét és szauát egyszersmind szakaſztá.

100.

Együt az chapáſsal esztet mondgya uala,
Az én iőuendőmet chak ió Isten tudgya,
Haly meg te azomban s mondgyad menyországba,
Ibrahim Olai Bég hogy megyen Pokolba.

101.

Más felől Farkasich mint Siuó Oroszlány,
Pogán Török testet magas halomban hány,
Meg holt ű miatta Durlik Aga Rézmán,
Bassa Kiháiais fekſzik földet ráguán.

102.

Adatik ű neki tágos és széles ut,
 Mert minden előtte, az merre lehet, futt,
 Nem külömben, mikor ki lőuik az Ágyut,
 Chinál széles nyilást, az mig helére iut.

103.

Chak te magad nem futsz nagy Óriás Rahmat,
 Farkasichra bátran hozod nagy botodat,
 Régen Rahmat elhatta az maga louát,
 Gyalog, mint egy Torony, hordozza nagy bottyát.

104.

Heában Farkasich meguárnod ezt kardal,
 Nem árthatsz ű neki keménny pallosoddal,
 És hogy ha el nem eited esztet puskáddal,
 Vagy maga terhéuel le uér, uagy nagy bottal.

105.

Ottan legelőször puskához ragada,
 Az Uitéz Farkasich, s Rahmatra iránza,
 Nem iéde Rahmat, de nagy bátran monda:
 Félénk eb, meſzirűl látni akarsz halua.

106.

Bár Pattantyust oltalmodra hoz magadnak,
 Nem ártasz te aual ennek az Rahmatnak,
 Bár tűzzel álly ellen én buzogányomnak,
 De étke lész ebeknek és az hollóknak.

107.

Ottan az Farkasich nagy mellyében lűue,
 De magas óriás euel el nem dűle,
 Bottal Farkasichnak az feiét megüté,
 Fél holtan loua mellé földre teríté.

108.

Magátis Farkasichra esni bochátá,
Mert seb miat lábon touáb nem álhata,
Átkozoduán magábul lölkét bochátá,
Melly testét éltében oly keuélyen tartá.

109.

Ninch már tartalékya Zrini Seregének,
Mert futnak előtte az Török uitézek,
De, ihon, iűn gyalog kegyetlen Olai Bég,
Nem akar el futni, de akar halni még.

110.

Sisaknak chak az fele uagyon feiében,
Az többi mind el töröt sok ütközetben,
Szabláia el töröt, chak fele kezében,
Maga lustos porban és körösztény uérben.

111.

Száz lik uan paizán, száz kópia darabok,
Mast már környűl uették az egész gyalogok,
De mint kű ſziklának nem ártanak habok,
Vgy semmit nem tehetnek Bégnek gyalogok.

112.

De mihant Zrini Miklós eſztet meglátá,
Louon gyorsasággal oda szágultata,
Vitéz Olai Béget bántany nem atta,
Mert nagy uitézségét magais chudálta.

113.

Igy szólla Zrini: ad meg uitéz magadat,
Eléggé mutattad már Uitéz uoltodat,
Kiért nem kiuánom énis halálodat.
Vagyok Zrini, ne szégyeld meg adásodat.

114.

Ottan kard darabiát az Bég el haytá,
Zrini neuére szűuét mert meglágitá,
Az ió Groffnak térdéhöz illy szóual futa:
Vram, te neuedre Bég magát meg atta.

115.

Hidgyed, hogy senkinek én másnak magamat
Meg nem attam uolna, mig birnám karomat,
Mert Uitéz Olai Bégnek mondom magamat,
Én szép Péchen tartom mastan lakásomat.

116.

Ezután az nagy Bán Trombitát fuiata,
Maga szép Seregét mind öszue hiuatá,
Mert az szép napis már louait el haytá,
Oceánum Tengerben mert be uſztata.

117.

Bassa táborában magáét ſzállitá,
Szorgos iſztrázáit körüle iártatá,
Ot hált azon éiel, mi uolt másod napra,
Aszt bizom negyedik réſz historiámra.

PARS QUARTA.

1.

Fút fárad az ember és kap az uilágon,
Véli, hogy állandó boldogságot adgyon,
Nem hiszi, tőuébűl szerenche szakadgyon
Markában, s kis édesért száz űrmet adgyon.

2.

Kit gyakran Szerenchétlenség meszi kerűl,
Valaha ű ráis nagy usuráual dűl,
Mentűl nagyob hegyen forgó Szerenche űl,
Annyál nagyob kárral és sebességgel dűl.

3.

Orül az Szerenche ember esésében,
Azért ű el uefzi, s teszi chak nem égben,
Hogy gönyörködhefsék nagyob esésében,
Mint iuhász kű fziklán kűnek görgésében.

4.

Én ti-nektek példát mefzirűl nem adok,
Noha menny hayam uan, annit adhatok,
Mehmet Bassa esetét iól hallottátok,
Ult magassan s bizot, de, la, le hanyatlot.

5.

Boldog az, ki ióban el nem bizza magát,
De kéfz szűuel uária szerenche forgását,
Mind ión, mind gonoszon álhatatlanfágát
Láttyuk fzerenchének sok féle iátékiát.

6.

Ihon, mast Zrininek ió szerenchéie uan,
De még Ű raitais ennek hatalma uan,
Ma az Törökökön nagy győzedelme uan,
Holnap uitéz feiét meg láttyuk karó fán.

7.

Őrülsz Zrini Miklós, Törököt meg uerted,
Nem sokáig talán nagy árron meg uennéd,
Hogy ne láttad uolna az Bassát, Mehmetet,
Mert halált és romlást chak ez hoz teneked.

8.

De nékem nem szabad illyeneket szólnom,
Mert az ű Szent lelke Istennél uan, tudom,
Hogy Sziget Várában meg hal, tutta, tudom,
Azért el nem biszta magát, én gondolom.

9.

Mert álhatatlan Szerenche ayándékiát
Nem más szűuel vette, mint egy piros almát,
Az kit bánat nélkül mingyárt uiſza adhat,
Auagy ha nem ádis, tudgya, hogy meg rothad.

10.

De talán Historiánkbul mi ki léptünk,
És Sziget ueszéséről el feleitkesztűnk,
Vgy tecik, terhünket aual könnyebittyük,
Ha arrul szólhatunk, kiben uan sok réſzünk.

11.

Szerenche én uelemis gyakorta mulat,
Mind édesset, keserűt keuer egyeránt,
Mulasson bár uelem, annyt nem tréfálhat,
Hogy iól ne esmeriem álhatatlan uoltát.

12.

Azomban az szép nap ű szép harmattyáual
Vidámitá uilágot ékes uoltáual,
Az éielt elűzé szép pirosságáual
Mindennek fénit hagya sok külömb láttattal.

13.

Sok hangos trombita akkor meg riuada,
Sok harag szouu dob tombolua robbana,
Ki ki immár föl ült ió uitéz louára,
Az gyalog rendben ál, uitézek módgyára.

14.

Föl ült már Zriniis, ál az Sereg előt,
Sisakián szép Struc tol uér haragos szellőt,
Mellyét födözi uas és ád neki erőt,
Kezében nagy dárda, s igy szól Sereg előt:

15.

Kit uártunk Istentül és szűbül kiuántunk,
Ihon, ió uitézek, mast meg atta látnunk,
Ihon, ellenségünkön iár az mi lábunk,
Láttyátok, Istennek irgalma uan raytunk.

16.

Vegyük eszt ű tűle nagy háládó szűuel,
Szolgállyunk is ű neki minden erőnkel,
Mast az mit chelekednünk hagyot ezekkel,
Meg engedi talán nagyob ellenséggel.

17.

My holt társainkatis itten ne hadgyuk,
De érdemek ſzerént mi temetést adgyunk,
Mert ez leſz nékik utolsó ajándékunk,
Illyen ió tétünkért Istentűl áldatunk.

18.

Cherei Pál testét ottan lóra téuék,
Osztán az többitis földrűl mind feluéuék,
Két huszan uoltanak meg holt uitéz testek,
Ezeket feluéuék körösztény uitézek.

19.

Vitéz Farkasichot téuék Lecticában,
Mert meg nem hol uala iſzonyú chapásban.
De ű chak alig élt, mert feje chontyában
Ninch talán egys, ki uolna ép uoltában.

20.

Az seregek közöt ezek hordoztatnak,
Rokony s társay körülettek uannak,
Szép uitéz szókkal sebeseket bisztattyák,
Kötözik sebeit, szánnyák és ohaityák.

21.

De mind ezek előt megyen két száz louas,
Mindenik fegyueres és mindenik tollas,
Fénlik mindeniknél páncér, sisak s karuas,
Mindeniknek hátán egy haragos farkas.

22.

Nem uolt egyknek is kópiáia az harcon,
Mert inkáb hordozot karabint oldalon,
Mast kopiát kezében tart, és kopia uason,
Mindeniken Török fei rá ütue uagyon.

23.

Két száz gyalog osztán ezeket köueti,
Minden maga rabiát mellette uezeti,
Van keche mindenen, deli tekintety,
Vélnéd lába földet hogy nemis illeti.

24.

Hat Török Agának hat louas az feiét
Hordozuán nagy kopián, gyalog után léptet,
Ezek után uiſzik az Rézmán fegyuerét,
Bassa Kiháiáét és Mehmet Bassáét.

25.

Három Párduc bőrös hadnagy megy azután,
Aszt az három feiet uiſzik magas kopián,
Jűn Péchi Olai Bég maga ezek után,
Látod, hogy haraggal ül mastis ló hátán.

26.

Oſztán tizen három Török zászló megyen,
Esztet tizen három uiszi gyalogh legény,
Oſztán az dandáris iűn rendelt Seregben,
Lobbognak az zászlók, uannak nagy örömben.

27.

Husz nagy nyaku teue megyen sereg után,
Az Bassa sátorát hordozzák az hátán,
Van negyuen öszuéris és bial két hatuan,
Ez mind nyereség uolt az Siklósi pusztán.

28.

Mikor Sziget Uárhoz közel érkezének,
Akkor mind meg álnak az rendelt Seregek,
Edgyüt hálát aduán az élő Istennek,
Háromszor szent neuét hangal kiálták meg.

29.

Zrini uitéz louárul ottan le szálla,
Az fő Hadnagyokkal Szent házban ballaga,
Ot az nagy Istennek sok hálákat ada,
Mert eſztet Istennek ű tulaydonitá.

30.

Az Szentegyház elöt gyalog puska ropog,
Az bástyán sok ágyú iſzaniúan durrog,
Füst, kiáltás edgyüt magas égben forog,
Talán az égbennis halyák eszt Angyalok.

31.

Az Szentegyház elöt egy deuán szőnyegre
Az uitéz holt testek rendel uannak téue,
Meg látá ió Zrini, az mikor ki iűue,
Igy szólla ű nekik ű keserült szűue:

32.

Michodás áldással dichérielek tiktek,
O, körösztény módra megholt uitéz testek,
My édes hazánkért el fogiot éltetek,
Minket dichősitet ti uitéz uéretek.

33.

Szűbűl kiuánhatom, kösztötök fekünném,
Ti szerenchéteket hogy ne irigyleném,
Mert ültök Istennek ti mostan iób kezén,
Legyen hát ueletek Isten mind örökkén.

34.

Talán az az Isten, kinél uigattok mast,
Hoszab utat hagyot nékem és probálást,
Hiſzem, nem sokáig ez testem unalmast
It hagyom, s meg láttyuk Menyországban egymást.

35.

Igy ió Zrini holt szolgáitul buchúzék,
Hadnagyival edgyűt az Várban bé lépék,
Ottan eleiben fia, Geörgy, uiteték,
Melynek az Attyától illy szép szó adaték:

36.

Tanuly, fiam, tűlem Isteni félelmet,
Tanuly fáratságot s kemény uitézséget,
Mert kel tenéked is köuetned engemet,
Sokat iárnod, fáradnod s uerétékezned.

37.

Azomban nagy asztalok meguetetténék,
Zrini Groffal uitézek ot le űlének,
Vitéz Olai Bégetis abbul böchüllének.

38.

Zrini uitézeket mind ió szűuel tartya,
Kire köszön ió bort aranyos kupában,
Dichéruén, uiselte hogy iól magát harcban,
Kit szóual apolgat, meg aiándékozuán.

39.

De mihant ió bor feieket melegité,
Ki ki gondollattyát, mindent fére téué,
Némelly horuáth Dáuorit nagy torkal kezdé,
Némelly haydu táncot fegyuerrel szökdösé.

40.

Ki dichéri louát, ki erős fegyuerét,
Ki társát, ki magát, ki nyert nyereségét,
Minniáian peniglen Vrok uitézségét,
Fön szóual kiáltyák és dichérik ütet.

41.

Chak maga Olai Bég szomorú szűuel űl,
Bánatos gondokban feie chak nem őszűl,
Sok Uitéz szók közöt chak az ű szűue hűl,
Néha nagy bánattyában chak el nem merűl.

42.

Illy nagy szomoruságát Zrini hogy látá,
  Vitéz Ibraimot illy szóual szóllitá,
  Lágych meg bánatod, Uitéz, ne bánkódgyál,
  Mostan te mi uelünk bátran egyél, igyál.

43.

Az melly Isten téged mast rabságra adot,
  Módot szabadulásodban magánál hagyot,
  Ninchen szomorúságodra neked okod,
  Hogy most az szerenche ueled igy mulatot.

44.

Mindent chelekettél, ki tűled lehetet,
  Isten akarattyát mássá nem tehetted,
  Nem ugy, mint rabomat, tartlak én tégedet,
  De mint magátul iűt uitéz uendégemet.

45.

Felel Bég Zrininek, s szemében bátran néz:
  O, nagy hirű, nagyob uitézségű uitéz,
  Melly meg győzettettekre kegyelemmel néz,
  Orülök, ide hozot szerenche széluész.

46.

Méért szégyenleném nálad rabságomat,
  Ha te rőſzketteted Török birodalmat,
  Ha te meg chorbitod mi fényes hódunkat,
  Azoknak legnagyobb része uagyok én hát?

47.

Vitézségemmel is soha nem kérkedem,
  Mert egyedül uitéz mindenható Isten,
  Chak alázatossan Nagyságodat kérem,
  Hogy illyen raboddal ió kegyelmet tegyen.

48.

Hat máſa ezüstöt uáltságomért adok,
Vrnak ualó louat neked hatot hozok,
Ved tűlem ió neuen, kit ió szűuel adok,
Értékemet, ennél mert többet nem tudok.

49.

Nem kel nékem pénzed, igy felelt Zrini Bán,
Aranyom, ezüstöm mert énnékem töb uan,
Hanem Törökök köſzt egy uitéz szolgám uan,
Annak szabadulását én szűuem kiuán.

50.

Az szolgámat hiyák Radouán Vaydának,
Vitézségén kiuül semmie sinch annak,
Hidgyed, de hallottam — és az ű sarcának
Nem tesz száma annyt, mint aiánlásodnak.

51.

Esztet szabadich meg, osztán menté teſzlek,
Itten meg chokolá Bég kezét Zrininek,
Mert engedet az Ur méltó kérésének,
Érte rabok minniáian lének kezessek.

52.

Azomban az gyors hir ſzárnyára felkele,
Sebessebben szélnél, s madárnál repülle,
Hir, mellynél ninch gonoszb, s melly hamaréb nőne,
Az melly futásában nagyob erőt uenne.

53.

Valamerre megyen az Bassa ueſzéset
Ezer trombitáual hirdeti elueſztét,
Nem nyugouék, mig nem tőlté Chászár fülét,
Ama nagy Chászárét, Szultán Szulimánét.

54.

Szokása szeréntis hamissan hirdeté,
Hogy Török Várokat Török mind elueszté,
És hogy Guilirgi Bassát Zrini meguerte,
Harcról egy sem szaladot, mind meg ölette.

55.

Chászár illy rosz hirben igen megütközöt,
Mert haluán ezeket, ugyan feleitkezet,
De téteti magát, hogy ű nem félemlet,
És az Baſsák előt mutat bátor ſzűuet.

56.

Nem hiszi Baſsának derekas ueszését,
Itéluén Mehmetnek mondhatatlan eszét,
De hamar ki ueté ſzűuéből kétségét,
Mert sebes Iszlán hozá bizonyos hirét.

57.

Harcrul chak aliglan Siklóstul szaladot,
Hozot magáualis derék bizonságot,
Mert hegyes kopia uas hátában ragadot,
Feién két seb, Iszlán Chászárnak igy szóllott:

58.

Vram, ki Oceanum tenger uizéuel
Határosztatod neuedet s az egekkel,
Kiuánnám, hogy hozzád iűhetnék iob hirrel,
Hogy sem az kit kel hoznom kételenséggel.

59.

Taieléri Mehmet, az te uitéz Bassád,
Akaruán probálny űdőtlenűl próbát,
Siklósnál meg szállitotta uolt táborát
Eluefzté azt, uitéz fiátis és magát.

60.

Az Zrini kardgya eszt mind meg eméſztette,
Nem uélem, közülünk sok elkerűlhette,
De uég uárokbannis olly iedést uete,
Chak nem puſztán uagyon némelly körülete.

61.

Én magam chak alig is futua szallattam:
Bizonnyal az Bassát, s fiát halua láttam,
Péchi Olai Béget kaúr kézben hattam:
Mindent meg eméſztet az kaúr kard, Uram.

62.

Chászár eőſzue hiuá mingyárt Vezéreket,
Mihant bizonyossan érte illy hireket,
Mond nekik: mi máshun nézünk ellenséget,
Addig az Horuát Bán, nézd, miként ront minket.

63.

Minniáian chúfságra bizony méltók uolnánk,
Ha ezt mi Zrininek mastan elhalgatnánk,
Mast kezünkben uagyon mi büntető pálcánk,
Hadgyunk békét ártatlan Eger Uáránák.

64.

O, melly nagy büntetést fogok raytad venny!
Miképpen fogtok uéretekkel fizetni!
Te leg előſzör uakmerő Horuáth Zrini,
Feieddel Taielérit fogod fizetny.

65.

Azért én Bassáim, mingyárt az hadakat
Viſza hiuaſsátok, az kik sebes Dunát
Én parancholatombul által uſztatták,
Mindgyárt uiſza záſzlókat hozzám fordichák.

66.

Szokolouich Mehmetnek meg paranchola,
Ez leg feőbb s keduesseb uezére uala,
Hogy Kadileschernek ezer iuhat adna,
U Isten neuében Sasoknak oſztatná.

67.

Ezer iuhat uágata puſzta mezőben
Kadilescher, s egyet sem hagya bőrében,
Ez uala Szultánnál igen böchületben,
Mert uala ű fő pap és Érsek hitekben.

68.

Szálla sok Sas földre, s az barmot ellepé,
Rut horgas orrokkal azt szagatni kezdé,
Számtalan sok holló krákog minden felé,
Toluay kánya, lopó héya uan keuerue.

69.

De chudát én ti nektek mondok ezennel,
Ihon iűn egi nagy Sas haragos körméuel,
Hasomlit ördögöt feketeségéuel,
Bialt nagyságáual s rettenetességgel.

70.

Háromszor kerüllé ſzárnyon az iuhokat,
Szárnyait mozgatuán, mint Gálya uitorlát,
Végre alá forditá sebes sugárát,
El kergeté, űzé mind az madarakat.

71.

Mikor már egy sem uolt, akkor ű le ſzálla,
Az sok dög közöt kegyetlenűl sétála,
De ű chak egyket is meg nem kostolá,
De egy sötét fölyhőben eltűnik uala.

72.

Kadilescher ezen igen meg iédet,
Tudgya, iőuendőie ennek nem ió lehet,
Igy szóllitá meg Szokolouich Mehmetet:
Haich meg, Uram, haich meg szómra te füledet.

73.

Noha neked nekem sokat nem kel ſzólnom,
Mert eszt az iőuendőt átal érted, tudom,
Menéſünket Szigetre én nem iauallom,
Mert madarak által Isten tiltya, látom.

74.

Látád, Saskesellő mint űzé aprókat,
De még ű sem bántá az nyuzot iuhokat;
Bizony ez ielenti az Chászár haragiát
Mi ránk, hogy meg nem ueheti Sziget uárát.

75.

Űzny fog benűnket erőuel ostromnak,
Fogunk futni előtte, mint hollók Sasnak,
Magának sem mondhatok iót az Chászárnak,
Mert elueſztének ködben röpülését Sasnak.

76.

Mikor Eger uárra hamalyát hántunk,
Vgy mutatta, ualamint kiuántuk magunk,
Eger uárba űlni fog az mi Chászárunk,
Magunkis szerenchéssen minniáian iárunk.

77.

Mind ezeken sem iét az nagy Szulimán,
Mutat bátor orcát Mehmetnek sátorban,
Szűuében, nem tudom, ha mint száiáual uan,
De bal iűuendőket neuet meg gugoluán.

78.

Mi ugy chelekedgyünk, monda az Mehmetnek
Mint tudunk legiobban s mint uitéz emberek,
Többit akarattyára hadgyuk Istennek,
Éhtelen madarak minket nem iéſztnek.

79.

De mi számunkra iob iőuendő nem lehet,
Tuddé, uitéz ſzolgám, Szokolouich Mehmet,
Méért az sok madár az dögbe nem euet,
Vár köröſzténytestbűl mert hamar iób étket.

80.

Holnap, ha Isten egésségünket adgya,
Legyen kéſzen mindennek nyeregben loua,
Indullyon Istennek szerető tábora,
Vagyon Mahometnek mi reánk nagy gondgia.

81.

Elnyuguék az szép nap chendessen azomban,
És nem igen sokára lén, éfél táyban,
Illyen nagy történet esék az sátorban:
Két fene ló megszabadult egy sátorban.

82.

Ki futának Sátorbul nagy harcolással,
Sátor köteleket szagatnak rugással,
Tipornak már mindent nehéz uas lábokkal,
Az egész tábort fel futnak gyorsasággal.

83.

Kinek feiét nyomiák fekue, kinek hasát,
Rá ſzagattyák, döntik kire az sátorát,
Ki iaigat, ki fegyuert kap, bisztattya társát,
Minniáian gondolliák kaur chalárdságát.

84.

Nem tudom melliktűl egy szózat ki iűue,
Ha mast Bán Zrini Miklós ielen lehetne,
Hitemre minniáiunkat öſzue keuerne,
Az Isten ne adgya, hogy Zrini it lenne.

85.

Iszkender Talismán hallá Zrini neuét,
Nem hallá szomszédnak az többi beſzédét,
Véli bizonyosnak Zrini ot lételét,
Fut, buyk mindenüt, nem tarthattya ſzűuét.

86.

Kiált Török barát: Zrini raitunk uagyon,
Láttam ſzemeimmel, bár minden ſzaladgyon,
Fut az ki eszt hallya, keués ki maradgyon,
Az ki bátorsággal ſzabliához ragadgyon.

87.

Föl zöndüt az tábor, minden felől futnak,
Némelliek egymás közt igen uagdalkoznak,
Esmeretlen népek ha öſzue találnak,
Ki ki maga társát alittá kaúrnak.

88.

Az ki kaúrt kiált, ottan feiét uefzik,
Mert bizonnyal kaúrnak űtet itélik,
Rettentő kiáltáſsal tábor meg telik
Embert, louat, sátort magok köszt keuerik.

89.

Már Murtazán Bassa kiment az táborbul,
Hogy meg nézze, láſsa, történt ez mi okbul,
Vannak harmincz százan ezek mind louasul,
Ki küldetnek Szokolovich Bassátul.

90.

De már Aigas Bassa, Circafsok hadnagya,
  Miuel rend raita uolt, tábort körül iára,
  Volt tizenhárom fzáz az ű ió louassa,
  Mikor sötétségben Murtazánt meglátá.

91.

Véli, hogy ez legyen az kaúr choportia,
  Keués bátor fzóual uitézit bisztattia.
  Az maga choportiát Törökre indittia,
  Nem kérdez, nemis szól, chak haraggal uágia.

92.

Nagy erős dárdáual sokat földre uere,
  Mert néki mindenik ez esmeretlennie,
  De nem álhat Aigasnak senki ellene,
  Erős ű magais, s uan uitéz serege.

93.

Szalad az Murtazán uifza mind népestűl,
  Szalad nagy serege nagy dichéretlenűl,
  Aigas a Murtazánt el éri közelrűl,
  Nézi, uéli, legyen hadnagy kaúr közűl.

94.

Buzogánnal Murtazánt erőssen üté,
  Akarattia nélkűl az földre teritté,
  De nem bántia, tűle hogy nyeluet uehetne,
  Kötözue egy tűzhöz sietue uiteté.

95.

Illy zöndűlést haluán az Szulimán Chászár,
  Szántalan louafsal az tábor közöt iár,
  Vagyon körüllötte sok ió puskás Janchár,
  Nézi, honnan lehet köztök illy zurzauar.

96.

Zrinitűl ű nem fél, mert tudgya bizonnyal,
Madár sem iűhetne illy hamar ſzárnyáual,
Azért mindent bisztat, az kit futua talál,
Végre chendeseduén, egy kis tűznél meg ál.

97.

Hát, ihon, Murtazánt huzza Aigás Bassa,
Hogy meg nézné tűznél, ki legyen, akaria;
Szerenchére talált ottan az Chászárra,
Meſzirűl esméruén Chászárt, neki ſzólla.

98.

Im, hatalmas Chászár, Zrinit hozom neked,
Egi bot ütésemnek esztet köſzönheted,
De Murtazán kiált, hát ne bánch engemet,
Török uagyok énis, esmérlek tégedet.

99.

Aigas Murtazánnak nézi bátran ſzemét
Mond, bizony nem érdemled az Török neuét.
Illy szókkal oldozá meg kötözöt kezét,
Nem meri Murtazán fel emelni ſzemét.

100.

Ot Aigas Chászárnak, mint iárt, megbeſzéllé,
Murtazán mint futot és miként kötözé,
Az Törökökbennis hogy sokat le uere,
Mert nem tudgyák uala az ielt s nem eſméré.

101.

Vitéz Aigas nagy tisztességben marada,
De Murtazán, miuel szégyennel szalada,
Az Vitézek előt uala gyalázatban,
Chászár uiſza tére chendesűlt táborban.

102.

Török három ezer eluesztè életét
Mert Aigas ezeret uága Murtazánét
Ki maga futásban szakasztotta feiét,
Kinek puska ſzagatta mellyét és feiét.

103.

Elég nagy gondgya uolt az uitéz Bassáknak,
És még magánakis az okos Chászárnak,
Hogy az föl zöndűlt népet meg chillapichák,
Ám nehezen késűre meg chillapiták.

PARS QUINTA

1.

Egy felől Szulimán uan nagy készülettel,
Más felől Horuát Bán Várra gondot uisel,
Meg tőlt szorgos füle már Chászár hiréuel,
Hogy iűn romlására minden ereiéuel.

2.

Ál rettenthetetlenűl Zrini nagy gondokon,
Mint nagy tornyos kű ſziklák magas Késmárkon,
Héában kűszkeődnek nagy szelek azokon,
Ereieket ueſztik heában ostromon.

3.

Vgy Zrinit nem iéſztheti gond, sem rettentés,
Ha Atlas leromlik, ha az nagy ég le és,
Mert álhatatosra az félelem nem és,
Az ki igaz ügyel s ió ſziuel fegyueres.

4.

Hadnagyokat, Vaydákat elől hiuatá,
Az Uitézlő rendet mind elől állatá,
Mikor edgyűt lenni űket mind meg látá,
Illy szókkal hozzáiok bölch száiát megnitá :

5.

Nem uéletlen dolgot szerenche ránk készit,
Nem teſzi uáratlanul ránk, az kit épit,
Kit nagy szűuel uártunk, uitézek, uagyon it,
Had, fegyuer előttünk, mellyet pogány kéſzit.

6.

Hatalmas Török Chászár, Szultán Szulimán,
Huzza ránk haragiát, mint dűhös oroszlán,
Minket elueszteni és rontani kiuán,
Vagyon reménsége szántalan sok hadán.

7.

Minden reménsége az sereg sokaság,
Hatalma, ereie számtalan Janchárság,
Bisztattia ueszéliűnkre sok számu louasság,
Sok uilág szegletrűl öszue gyűlt pogánság.

8.

Esztelen, ki ueti illybűl reménségét,
Vtollyának tartia az Isten kegyelmét,
El rontia haraggal Isten reménségét,
Louassát, gyalogiát s rettentő fegyuerét.

9.

Ezért ű Farahot rontá keménséggel,
Goliátot meg gyalázá egy gyermekkel,
Filisteusokat rettenetességgel,
Ronta pogániokat boszu álló szűuel.

10.

De irgalmatis tet alázatos szűuel,
Az ki chak ű benne uagyon reménséggel,
Ezért tet irgalmat az Sidó népekkel
Sok szent királiokkal és Dáuid gyermekkel.

11.

Ime, nem röuidült meg keze az Urnak,
Kegyelmes fülei be nem duggattattak,
Hányszor mi magunkon az Isten irgalmát
Láttuk, s tapasztaltuk számos ayándékiát.

12.

Azon ellenséggel mi harcolni fogunk,
Kit szokszor előttünk, mint barmot, haytottunk,
Fegyuereket, tisztességeket eluontuk,
Isten irgalmábul szokszor elrontottuk.

13.

Nem gondolhattiuk aszt, hatalmas uitézek,
Hogy az mi kezeink bár készek s keméniek,
Veghöz illy rettenetes próbákat uittek,
Mellyekért tisztelnek minket az emberek.

14.

Nagyob erő uolt az, mert az nagy Isten uolt,
Az ki mi érettünk hatalommal harcolt,
Kezünknek erőt, szűuűnknek bátorságot
Chinált, és az pogányttul el uette asztot.

15.

Ihon, mit chelekedet értünk Siklósnál
Az kegyelmes Isten szántalan tatárral,
Mint az terhes fölyhő iűt ránk sokasággal,
Minket kész praedának tartot ű magánál.

16.

Az Isten azoknak elrontá rendeket,
Meg tompitá nagy szűueket s fegyuereket,
Azért nem akarának uárni bennünket,
Vágtunk le ű bennek kétszer két ezeret.

17.

Vér s fáratság nélkűl meg uerénk Ulámát,
Melly nagy dühösséggel ránk hozá nagy hadát,
De ot hagya Ulmán szántalan sok prédát,
Ot hagya sok Agát, Gyáfert maga fiát.

18.

Mastis Babochai Rinya Török uértűl
Meleg, és feiérlik mező sok holt testűl,
Buday Törökis futot mint por széltűl
Előttünk, mert Isten uolt fegyuerünk körűl.

19.

Melly acélyos pais tartot meg magamat,
Mikor Babochárol ellűuék louamat
Ágyubul, s mászodszor feiemből tollamat
El szaggatták, közel láttam halálomat.

20.

Ihon, chak nem régen nem látánke chudát,
Mikor Isten kezünkben adá Korotnát,
Nem uáránk Ágyutul falának romlását,
Illetetlen meg ueuénk erős kű falát.

21.

Arszlán Jahiogli el futa előttünk,
Nem meré meguárni haduerő fegyuerünk,
Mert tutta, hogy nagy Isten uagyon mi uelünk,
Azért űket akkor untig vágtuk s öltük.

22.

Az Siklósi mezőn Taieleri Mehmet
Ot ueſzté táborát, fiát és életét
Alig uolt talán egy, az ki hirt uihetet
Az Török Chászárnak, mert többi elueszet.

23.

Előb el fogy éltem, o, erős uitézek,
Hogy sem ki mondhassam kegyelmét Istennek
Mast sem hágy el nagy hatalmu keze tiktek,
Tyis ű szent neuéért ſerénkedgyetek.

24.

Minden felől ránk néz az nagy köröszténység,
Mi uitéz kezünkön uan minden reménség,
Soha még mi reánk nem iűt rut szégyenség,
Azért rakua hirünkel föld, tenger és ég.

25.

Mastan meg neuelnünk kel az mi hirünket,
Auagy Tiſztességgel uégeznünk éltünket,
El nem rontia üdő chelekedetünket,
Valamig uilág leſz, és lát ember eget.

26.

Azis minekünk nagy tiſztességünkre uan,
Hogy maga ellenségünk Szultán Szulimán,
Kit mi ha meg győzünk, mint reménségünk van,
Világ biró Chászárt meg győſztük az harcban.

27.

Harcolnunk peniglen nem akar mi okért
Kel, hanem szerelmes körösztény hazánkért,
Vrunkért, feleségünkért s gyermekinkért,
Magunk tiſztességéért és életünkért.

28.

Előb halua lássa pogány eb teſtünket,
Hogi sem el ueszessük meg számlált kinchünket,
Hogy sem ű pórázon hordozzon bennünket,
Szabadságunkal edgyüt rontuán hirünket.

29.

Arra fogia uetni minden mesterségét,
Hogy mint bolondokat hittel challyon minket,
Bolond az, ki Török szauának ád hitelt,
Mert Váráual edgyüt el ueszti életét.

30.

Ám uitéz Amadi erős Visegrádat
Meg adá Töröknek, nagy szomiuság miat,
Éltéuel fizeté, s késsű báná dolgát
Igy Vitéz Lossonci adá Tömösuárát.

31.

Meg adá Lossonci nagy kételenséggel
Tömösuárnak falait együgiű szűuel;
De giorsan meg fizeté kedues éltéuel,
És minden uitézinek el uefzéséuel.

32.

Ninch mit hinnünk nekünk az Török Chászárnak,
Mert nem lén embere még esküt szauának,
Meg nem adá Budát az király fiának,
De nagy hitetlenűl meg tartá magának.

33.

De hogy adna hitet, kinek hiti ninchen,
Töröknek hogy hinnénk, ki hazug mindenben,
Minekünk meghalnunk kel ebben az helben,
Auagy meg kel győznünk, bizuán Istenünkben.

34.

Ez a hel s ez az Vár legyen dichőségünk,
Auagy madár giomra mi koporsó helünk,
Mindenképpen emberek s uitézek legyünk:
Vgy marad meg örökkén az mi szép hirünk.

35.

Feiem fön áltáig leszek én ueletek,
Efküszöm feregek élő Istenének,
Kiuánom, hogy tiis igy chelekedgietek,
Éles szabliát kézben tartuán esküdgietek.

36.

Vitéz Zrini szauáual meg bátorottak,
Az egész Szigetuári uitéz Leuenták
Előtte megrendelt Seregben állottak,
Mezételen fegyuert kezekben tartottak.

37.

Mint mikor az föl szél Kézmárkbul ki szakad,
Ama sűrű fenyős erdő közben akad,
Támaszt zugást nagyot, nem reked, s nem lankad,
Haiul előtte lágy' és kemény ág szakad.

38.

Illyen nagy zöndüles esék ű közikbe,
Mert föl forr az haragos uér mindenikbe,
Kiuánnya mindenik ellenség uérébe
Hamar kezét fösthesse és az szűuébe.

39.

Vitéz Farkasich. Ot Farkasich Péter, mert meg gyógyult uala
Abbul chapásbul, kit Rahmattul nyert uala,
Szablyát hűueléből Groff elöt ki ránta
Az egekben nézue igy esküszik uala:

40.

Hald meg, te igaz Isten, én beszédemet,
És te, o, uitéz Groff, én esküuésemet,
Hazámért kiménlem hogi ha életemet,
Ha uigan nem ontom, a hol kel uéremet;

41.

Hogyha meddig élek, el hagyom Vramat,
Vagy gondolok az hel ellen practikákat,
Isten, boszuálló köueddel magamat
Űs meg, és lölkömet uesd pokolban hanyat.

42.

Volt Farkasich Zrininek fő Kapitánnya,
Ű serege két száz harmincz kettő uala,
Mindeniknek pánczér, karuas és Sisakia,
Minniáian föl szóual igy esküsznek uala.

43.

Nouák Debeliáknak nemzetibűl ualó,
Chelekedetiuelis bizony hasomló,
Töröt lába alat sokszor Török zászló
Heuert ű alatta, sok Török, sok holt ló.

44.

Mihant férre álla az uitéz kapitán,
Iűn száz ötuen kardal Nouákouich Iuán,
Haragos Tigrisnek uagion bőr az hátán,
Kegyetlen Sas tol uan szegezue paisán.

45.

Száz mesztelen szabliát Dandó hoz ez után, *Erős Dandó.*
Maga uan előttök, iár mint egy Oroszlán,
Ez is ugy esküuék, férre álla osztán,
Vtánna érkezék százzal Orsich Istuán.

46.

Ennél nem szűlhetet Anya merészebbet,
Erős testel biró sem termetesebbet,
Azt tudnád, hogy Mars iár, mikor látod űtet,
Sokszor szemeiuel Törököt kergetet.

47.

Iűn Szechődy Mátthé, nagy tarka kechéuel
Bé födözue magát és páncér fegyuerrel,
Nagy mesztelen pallost tart erős kezéuel,
Meg esküuék ezis száz erős legénnyel.

48.

Hát Alapi Gáspár négy ötuen szablyáual, *Okos Alapi.*
Jün, uan be födözue Párducnak hátáual,
Vitéz módra ékes szép daru tollakkal
Bőuelkedik uitézséggel s okossággal.

49.

Kegyetlen Radouán.

Iüsz teis kegyetlen Radouán Andrián,
Mert Vrad ki uáltot az Olay Bég sarcán,
Hidgyétek nem fenéb ennél az Oroszlán,
Mikor Török seregben keueredue uan.

50.

Küldöt már hat százat Törököt Pokolban,
De még küld ezeret, uan ollyan ſzándékban,
Száz seb uagyon testén, mellyet nyert harcokban,
Nem régen legtöbet, ha esék fogságban.

51.

Rettenetes Stipán Golemi.

Ihon, Stipán Golemi rettentő testel
Lépik, mint egy halom, rettenetességgel:
De ennek nem árthatni soha fegyuerrel,
Mert keménnyeb bőre uasnál s kemény kűnél.

52.

Bat Deli.
Haragos Patatich.
Giors Papratovich.

Im, Bata Péteris deli öltözettel
Iűn edgyüt haragos Patatich Péterrel,
Papratouich Farkas iűn könyű testéuel,
Ez mindenik uala száz száz ió legénnyel.

53.

Maga Kobách Miklós két száz legént uezet,
Mert hadnagy Cherey Pál társa el ueszet,
Bizony ezeretis ez méltán uezethet,
Mert rauaſzab nálánál hadban nem lehet.

54.

Nagy Geőry.
Hatalmas Bika.

Iűn Balás Deák is nagy Geőry Matthiással,
Meduei Benedek hatalmas Bikáual,
Mondom, bizony hatalmas Bika Andrással,
Ki louat s Törököt öl chak egy chapással.

55.

Geréci Bertais ötuen legént uezet,
Mert többi Olai Bég keze miat ueszet,
Magais Geréci feién sebesedet
Legutolsó harcon, kiben Bassa ueszet.

56.

Iuranich Lörinchis zászló tartó uala,
De nem régen történt Waydáia halála,
Azért érdeméért téuék most Waydáuá,
Mert sok uitézségét harczokon mutatá.

Szép Iuranich.

57.

Iffiu Iuranich, mellynél szőb Iffiat
Soha az nap szeme uilágon nem láthat,
Vezet maga után ez két ötuen szabliát
És Ostrony Péter utánna más százat.

58.

Hoz Horuáth Radiuoy száz legént ez után,
Eztet százzal köueti Baioni Iuán,
Guszich András százzal az ű nyomába uan,
Ez megtartá Zrin Várát Töröktűl bátran.

59.

Ihon, Deli Vidis, Törökök ostora,
Mert tanittya űket giakor szaladásra,
Iűn maga ez utol hatalmas leuenta,
Véle iűn haragos ötször ötuen szablia.

60.

Keués hasomlitanom eszt Oroszlánihoz,
Mert hasomlób haduerő haragos Márshoz,
Lácik az szeménnis, hogy halált s lángot hoz,
Ez négy ölny uas dárdát kezében hordoz.

61.

Selyem páncér űngel öltöztette testét,
Nagy niuszt bőr kápáual bé födözte feiét,
Azon kerechen szárny mutattia szépségét,
Egy nagy nehéz pais suliosittia kezét.

62.

Nagy mamuz az lábán kemény földet szántia,
Kemény fringya kard oldalát támasztia,
Ez uolt Szigethy Leuentáknak uirágia,
Bölch, erős, giors, haragos, mikor akaria.

63.

Ezek mind esküuének Szigethy Grófnak,
Hogy uéle az Várban meg halni akarnak,
És hogy ű mellőle holtig el nem uálnak,
Hanem hiuek leſznek néki s az Orſzágnak.

64.

Mustrát el uégezuén szorgalmatos Zrini,
Várnak állapottyát kezdé látogatni,
Ágyukat Bástiákra rendel föl huzatni,
Fegyuert uitézeknek és port osztogatni.

65.

Minden féle profontot, hadi szerszámot
Bort, kenyeret és hust és elegendő sót,
Sok kapát, laitoriát, mindenféle ásót
Tüzes mesterséget, föchkendő tűz ótót.

66.

Sok deszkát, taligát, és égny ualó fát,
Salétrumot, kénkűt, s éget magyaró fát,
Sok kemény töly fábul temérdek gerendát,
Egy szóual, az mi kel Várnak, mindent hozat.

67.

Meg hagyá azután, senki ellenséggel
Beszéllny ne meryen az pogán Törökkel,
Mert ha találtatik, meg fizet feiéuel,
És nem leszen neki semmi kegyelemmel.

68.

Isztrásákat osztán körül az palánknak,
Hogy mind éiel-nappal esztet rendel iáriák,
Futnak, szorgoskodnak az sok Uitéz Waydák;
Magok személyek ſzerént Várat uigyázzák.

69.

Mikor mind ezeket Zrini uiué rendben,
Mikor hiuatallyát tudgya immár minden,
Tartozása szerént ira egy leuélben
Magyar orſzági királynak illyen képpen:

70.

Vagion immár két heti, Fölséges Uram,
Hogy az Török Chászár késztti kargiát rám,
Bizonios emberimtűl eztet hallottam,
Azért Fölségednek eszt tuttára attam.

71.

Az mint lehetettis, készültem mindennel,
Vitéz ſzolgáimmal, minden mód fegiuerrel,
Szorgos uigiázással és minden ió rendel,
Vége ſzerenchének de uagion Istennel.

72.

Irhatom bizonnyal asztot Fölségednek,
Hogy prouideáltam Sziget szükségének,
Ha kézbűl maradást rendelt Isten ennek,
Ez tartya meg, az melly ir te Fölségednek.

73.

De félek, más uéget tet Isten ez Várnak,
És az Várral edgyüt az te hű szolgádnak,
Mint főuenynek mondgyák mert számát pogánynak,
Azért chak kűuelis it be burithatnak.

74.

De chak az te feied legyen egésségben,
Örömest meg halok én ebben Szigetben,
Kérem Fölségedet, hogy emlekezetben
Fiaim legyenek nálad s kegyelemben.

75.

Mostan én örökkén buchuzom te tűled,
Mert tudom, nem látom soha Fölségedet,
Azért, ki teremté földet és az eget,
Az a mindenható legyen Isten ueled.

76.

El uégezuén leuelét, be pechételé,
Osztán fiát, Geőrgyöt, szépen meg ölelé,
Okossan, röuiden néki igy beszélle,
Az gyermek attya szauát igen fülelé:

77.

Fiam, én utolszor mast látlak tégedet,
És azértis áldom az én Istenemet,
Hogy hallanod hatta uégső beszédemet,
Hald meg, fiam, kérlek, az én intésemet.

78.

Ihon, Vraságban hagylak én tégedet,
Kardal bőuitettem az te értékedet,
Mindened lefz, tanuly Isteni félelmet,
Isten meg neueli minden szerenchédet.

79.

Tanuly én tűlemis nehéz uitésséget,
Tanuly fáratságot s hazádhoz hűuséget,
Tanuly tűlem iószágos chelekedetet,
Mástul penig szerenchét s annak gyümölchét.

80.

Én már éltem eleget, láttam gonoszt s iót,
Már megis untam heában ualóságot,
Mert láttam mindenkor, kit az uilág adot
Egy kézzel, kettőuel mingyárt uisza rántot.

81.

Nem láttam semmi iót, kiben megnyughatnám,
Nem találtam nyugouást, kiben bizhatnám,
Chak néked *Jehoua*, az mikor szolgáltam,
Akkor meg elégettem és meg nyugottam.

82.

Fiam, annak szolgály, és iáry azon uton,
Kit fia Istennek rendelt ez uilágon,
Ez ád neked erőt az Török pogányon,
Az ád ió szerenchét ezen az uilágon.

83.

Osztán emlekezzél az én sok probámrúl,
Ne légy, mint elfayzot Galamb kemény Sastul,
Kardal te keressed hiredet pogántul,
Mondhassák, igazán faizottál Zrinitul.

84.

Én égben az Istent imádom éretted,
Hogy bőviche mindenkor az te erődet,
Adgya, hogy szolgálhas néki kedue szerént,
És hogy sok üdőre menyben lás engemet.

85.

Eszt az leuelemet uid giorsan királyhoz,
Tudhasson ideién készülni az hadhoz,
És nyulni ió móddal az ország dolgához,
Mert sietséggel iűn Szulimán az Várhoz.

86.

Kemény szűuű Atyám, mit kegyetlenkedel,
Igy Iffiu Zrini az nagy Bánnak felel,
Engemet magadtul kergetny akarsz el,
Hogy tűled el uállyak örökös üdőuel.

87.

Nem igy fia Sasnak én igaz Sas lefzek,
Hanem el fayzot uefzteni ualó kölök,
Ha én halál előt olly igen félemlek,
Kit uig szűuel kerefz, én asztot kerüllyek.

88.

Valamely szerenchét rendelt Isten néked,
Méltó, hogy ugyan az hordozzon engemet,
Buiásommal ne gyalásztasd nagy neuedet,
De kinek tarcham hát meg unt életemet.

89.

Ezé az uitézség, kire tanitsz engem,
Hogy az első próbám elbuiásom legyen.
Nagy Attyának rosz fiát minden neuessen,
Ah, ne adgya asztot az ió Isten érnem.

90.

Uram, uagy engemet hagy meg it magaddal,
Vagy uégzem éltemet a magam kardgyáual,
El fodgyon Zrini néu előb nagy chudáual,
Hogy sem chak egykis éllyen gyalázattal.

91.

De Attya igy felele okos elméuel:
O, nagy szűuű gyermek s teli bölcheséggel,
Mennire bőuelkedel te keménséggel.
Annyra tüzedet illik oltanom el.

92.

Édes tisztességnek az ű gondolattya,
S némely magát örömest aual chalattya,
Keués, ki igazán eszt alkalmasztattya,
Az ki iót ió hirrel öszue chinálhattya.

93.

El ragat tégedet uakmerő bátorság,
Mint széltűl haitatik az ingadozó ág,
Lefzen olly üdőis, hogy benned uidámság
Vgy fog tündökleni, mint kertben szép uirág.

94.

Nem ió üdőtlenűl uirágot szaggatni,
Nem dichéretes neked halált kiuánny,
Mast, mikor senkinek nem tudnál használni
Haláloddal, tartozol élni s szolgálni.

95.

Nem mienk az lélek, hanem az Istené,
Te fogsze keduedre sáfárkodni uéle,
Tarch meg, fiam, magadat nagyob szükségre,
S szegény romlot hazánknak iób ideiére.

96.

Szükség, hogy én itten uégezzem napomat,
Mert Isten rendelte it uégső órámat,
Mast utolszor mutatnom kel mi uoltomat,
Köuessed, mikor kel, teis nagy probámat.

PARS SEXTA.

1.

Szulimán Harshánhoz már érkezet uala,
Harmad nap táborát ot meg nyugosztalá,
Onnan köueteket magátul bocháta,
Kik mennyenek Zrinihöz Sziget Várába.

2.

Halul Bég uolt neue az edgyk köuetnek,
Ez fia uolt Kaieri gonduiselőnek,
Mondom Orchamusnak, Mahomet uérének,
Mely Egyptom pusztán Szinántul öleték.

3.

Vala igen okos Halul Bég s beszédben
Oly szépen folyt szoua, mint ha keuert mézben
Volna, s az másiknál magát chöndesebben
Viselteis magát és sokkal bölchebben.

4.

Az másik Demirhám uolt Arábiábul,
De tecik, mint egy uad puszta Libiábul,
Vakmerő, kegyetlen, nem lehet illy sohul,
Minden igasságát ueti chak szabliábul.

5.

Ennél uadabbat a föld sem teremthetne,
Bár ha uyabb boszúual Óriást szülne,
Az ki az nagy egekre hegyekkel lűne,
Mégis uadab Demirhámnál nem lenne.

6.

Ez Szerechen hadnak kapitánnya uala,
Eötödik részének, s igen erős uala,
Eszt chak ieſztésért Chászár külte uala,
Mert az köuetséghez ű semmit nem tuda.

7.

No ezek Sziget Uárhoz elindulának,
Mikor osztán kapukhoz közel iutának,
Egy ágyú löuésnire ük le szállának,
Fegyuert szolgáiknál ottan elhagyának.

8.

Zrini öszue hiuá mind az uitézeket,
Mert már régen hallotta az köueteket,
Piacon hallgatá meg az köueteket,
Maga körül állítá az uitézeket.

9.

Demirhám nem igen böchüllé meg űket,
Mintha nem gondolná látni uitézeket;
De Halul melyére téué az két kezét,
Alázatossággal monda, haytuán feiét:

10.

O, Jézus hitin ualóknak szép chillagya,
O, Illy uitézeknek érdemes hadnagya
Egyedül, melly ország probádat nem tudgya,
Melly uilág rész uitésségedet tagadgya.

11.

Hun az meleg haynal pirossan feltecik,
Hun az sötét estue tengerben enyéſzik,
Hun az Éſzak tenger magában küszködik
Hired mindenüt uan, s mint nap, ugy tündöklik.

12.

Chudául mi hallyuk nagy uitésségedet,
Minniáion, Vrunkis, az te ió hiredet
Szereti hallany chelekedetedet,
Szeret magadatis, ha nemis hitedet.

13.

Illyen méltó okbul ű meg indittatot,
Hogy küldgyön általunk neked barátságot,
S hogy ebben láthasson ű állandóságot,
Izent néked tőlünk képes kiuánságot.

14.

Ű kiuánsága ez: ez uárat kezében
Adgyad és ne bizzál nagy keménységedben,
Haszontalan harag, az ki ninch erőben,
Esztelen, ki kiuán, az mi lehetetlen.

15.

Chászár nem kiuánnya az te szép Uárodat,
Hogy aual neuellye maga gazdagságát,
Mert az ki Világnak biria nagy határát,
Nem kiuánhat szűue kűbűl egy kis Várat.

16.

De tudnod kel néked az mi fátumunkat,
Az Istennek el szánt igaz akarattyát,
Minekünk ű adgya az szép arany almát,
Megis féniesiti, mint napot, holdunkat.

17.

Azért az hatalmas Szultán meg indult mast,
Isten akarattiát uiszi uégben bizuást,
Ne adgya Isten oszt, hogy te meg gondolhasd,
Hogy te Isten keduét kézzel meg tartosztasd.

18.

O, boldog, bölch Thamma, Kuzul Bas nagy Ura,
  Békeséget Chászártul mert kérni tuda,
  Ideién s eszessen magát meg alászta,
  Mostan nagy Persiát békeségben biria.

19.

Lusitánusokat tartom okossaknak,
  Mert az fátum ellen, lám, űk nem harcolnak,
  Lám az Franczuzokis boldogságban uannak,
  Te pedig hanyad réſze lehetsz azoknak?

20.

Ha bölch uagy szükségbűl, tehetsz magadnak iót,
  Nagyobtul magadra nem chinálsz haragot,
  Alázd meg magadat, ad meg eszt az Várat,
  Mellyet semmi képpen te meg nem tarthatod.

21.

Nem kérettetik tűled ingyen ez az Vár,
  Hol nagy haszon uagyon, nem lácik kicin kár,
  Valamit te kérhetsz, aſzt Szulimán Chászár
  Örömest engedi, el hidgyed nekem bár.

22.

Vezérséget tűle kéry, hogy ha nem hiszed,
  De tudom hitünkre nem uonsz az te szűued,
  Meg bochásd, igy szóllok, mert körösztényeket
  Minden tartya tormában eset féregnek.

23.

Kéry hát tűle sok pénszt és gazdag kincheket,
  Nem találsz ű benne semmi fösuénységet,
  Auagy kéried tűle ez Várat, Szigetet,
  Hogyha te ok nélkül oly igen szereted.

24.

Elhittem, te tűled asztot ű sem tiltya,
De Uraság ielért mastan aſzt kiuánnya,
Hogy hada bé iűiön, s ualamely hadnagya
Aztot te kezedben hagyásábul adgya.

25.

Külömben ió Zrini hogy ha chelekeszel,
Várodat s szolgáidat bizony ueszted el,
De ſemmi ez, életed az ió hireddel
Sziget Vár hamuiában temetődik el.

26.

Talán uan oly, ki bisztat téged füst szókkal,
Keuer ió hiredet bele chalárdsággal,
De az leszen első, ki szégyen uallással
Szükségnek ideién el árul futással.

27.

Chiklandós ſzók ezek és mind esztelenek,
Ki fogya tartani asztot uitézségnek:
Ennihány hogy állot ellent száz ezernek,
Minden fogya neuezni uakmerőségnek.

28.

Talán esküuésed tartoſztat tégedet,
Kit Német Chászárnak békeségben tetted,
De lölki esméret mastan menté tehet,
Senki nem tartozik tenny lehetetlent.

29.

Bizole Németben, te okos Horvát Bán,
Hogy hamar segétséget küld neked talán.
Német, mely tégedet az föld alat kiuán
Lenny, segétséget hoz kárával talán.

30.

Ki nem esmerheti Német Barátságát,
Leginkáb Magyarhoz gonosz akarattyát,
Hogy gyűlöli Német az Magyar katanát,
Ha akarod, adok néked ezer példát.

31.

De bár az ugy legyen, el iűiön az Német,
Rák háton ti néktek hoz ű segétséget,
El uesztitek akkor kedues élteteket,
S űk Török kezében talállyák Szigetet.

32.

Uram, hogy én néked meg mondgyam egy szóual,
Nagy dolgokat kis üdőben te chinálál,
Országos hadakat uesztéig rontattál,
Kű Várokat uettél és elis bontottál.

33.

Van már leg magassabban az te ió hired,
Ninch már hel, az houá fellyeb uihessed,
Chak azon mesterkedgyél, hogy azt őrizzed,
Arról sikos helről, hol uan, el ne eyched.

34.

Futnod már kel neked szerenche próbáiát,
Az ki szakaszthattia ió hirednek nyakát,
Futnod, Vram, neked kel méltán az hadat,
Az ki minden órán külömben uáltozhat.

35.

Ne legyen feiedben az a bizodalam,
Hogy az kit edgyenként te meg győsztél harcon,
Meg győszhesd te mastan, hol uannak minniáian,
Melly Isten rendibűl Várad alat uagyon.

36.

Eszt Szultán Szulimán, miuel szeret téged,
Izente általunk, Vitéz Zrini, néked.
Ihon, iűn magais, egy millió népet
Hoz el romlásodra, ha szauát meg ueted.

37.

It halgata Halul és esék sibolygás
Az erős Vitézek köszt és zugolódás,
Iól esmeri Halul, hogy nekik unalmas
Az illyen köuetség és az Vár megadás.

38.

Horuát Bán meg nézé az sok ió uitézét,
Osztán köuetekre forditta az szemét,
Minniáian halgatnak s uáriák Bán tecését,
Ű nagy méltósággal elkezdé beszédét:

39.

Ió köuet, okossan nekünk meg beszélléd
Lágyon s haraggalis Urad köuetségét,
Szép szóual ki téuéd Urad szeretetét,
Kit mi hozzánk hordoz és az ű ió keduét.

40.

Chudálom, mert azon én nem igyekesztem,
Hogy ti Chászártoknál kegyelmem lehessen;
Seőt ártottam néki kis tehetségemben,
Valahol lehetet, és minden erőmben.

41.

Barátságomrólis röuiden felelek,
Soha Töröknek baráttia nem lehetek,
Valameddig látom ű árt körösztének,
Barátság, ártalam öſzue nem férhetnek.

42.

De ha barátságomat Chászár kiuánnya,
Meg lehet, magyarét mert uiſsza adhattia,
Se más körösztényét osztán ne kiuánnya,
Igy talán lehetek ű neki baráttia.

43.

Hol penig Sziget Várát neuéuel kéred,
Jó köuet, tudnod kel, az mit mondok néked,
Hogy Zrini ezekkel már sokat szenuedet
Gonoszt, ueszedelmet, hideget s meleget.

44.

Azért, hogy Istennél nyerheſsünk kegyelmet,
Azért nem gondolunk uesztenünk éltünket,
Sok kinchet, gazdagságot és mindenünket
És ez el mulandó Világy hirünket.

45.

Hát ne apolgasson bár Chászár ezekkel,
Az kit mi Világnak hagyunk nagy örömmel,
Ha szónkat nem hiszi, iűiön ránk erőuel,
Meg láttya, mit tehet, az ki uan Istennel.

46.

De ha bűneinkért az Isten benünket
Meguér, s kezetekben adgya életünket,
Meg halunk örömest, de ti el ueſztünket
Nem fogyátok neuetny s körösztényeket.

47.

Mi sem irigyelliük akkor élteteket,
El hadgyuk örömest menniekért Szigetet,
Vid meg Chászárodnak az én beszédemet:
Meg láttia Szulimán, Zriniis mit tehet.

48.

Nem tűrheti Demirhám Zrini beszédét,
Mert az kemény uálaszt által uerte ſzűuét:
Mond, o te, ki meg ueted had ueszedelmét,
S gonđolod, üstökön fogtad az Szerenchét.

49.

Ihon, had s békeség az én kebelemben,
Mast uálasz magadnak, mig tart az üdődben
Mert én nem érthetem, kerüllő beszédben
Chauarogsz, s uálogatsz hadban, békeségben.

50.

Illyen szókra Seregek meg zöndülének,
Nem uáriák uálaſztiát hatalmas Zrininek:
Fegyuert, fegyuert, kiáltnak az köueteknek,
Fegyuerrel, nem ſzóual kel ueſzny Szigetnek.

51.

Hát halálos fegyuerre hilak bennetek,
Felele Demirhám, mert látom éltetek
Vnalmas, oly hangal mondá ezeket meg,
Mintha Jánus Templuma mast nylt uolna meg.

52.

Gyorsan az Chászárnak esék ez fülében,
Hogy Zrini többiuel uan nagy keménységben,
Nem sokáig késék, ugrék nagy méregben
Zrini s Sziget ellen, és nagy keuélységben.

53.

Szokolouich Mehmetet magához hiuá,
Neki forró haraggal meg paranchola,
Hogy egész táborban készülőt fuiatna
És hogy Oszmán Bassát elől bochátaná.

54.

És Oszmán Bassáual Ali Kurtog menne,
Amaz az nagy Asiának Béglerbégye,
Ez uizen, ſzárazon fő ágyus mestere,
Meg hagyá, hogy euel husz száz Janchár menne.

55.

És hogy körül fognák Sziget kerülletét,
Néznék, hun lehetne, maga szálló helét
Árthatlanul s honnan törhetnék Szigetet,
Hun louas s Ianchár szállithatny sereget.

56.

Magais hogy holnap elseő szép haynalban
Megindul és megyen az Oszmán nyomában,
Hát megindult Oſzmán ugyan az órában,
Mert semmit nem mér el mulatni hagyásban.

57.

Visz tiz ezer szabliát Begler bég magáual,
Ali Kurtog uagyon két ezer Iancharral,
Mendegél Török Sereg ió rendtartással,
Vigyázó ielt ada Szigetben harangal.

58.

Zrini louas chatát Uárbul ki bocháta,
Hogy Török szándékárul ez hirt mondhatna,
Szerenche kezekben egy Törököt ada,
Melly Uár felől maga többitűl szakada.

59.

Ez meg mondá nékik Beglerbég szándékát,
S hogy holnap eluárná az Chászár táborát,
Gyorsan meg nitatá Zrini az kapukat,
Viue ki magáual tizenkét száz szabliát.

60.

Bassa meg szállot uolt már egy nagy malomnál,
Hol hináros Almás foly lassú zugással,
Tul az uizén Ali Kurt uan fele haddal,
Nézik, Sziget Uárnak árchanak mi móddal.

61.

Törökök louakat mind fűre eresztték,
Tul s innen magokis mind széllel heuernek,
Esztelenek egymáshoz nemis mehetnek,
Nem félnek, körösztények hogy ki iűienek.

62.

Vár és Török közöt egy kis halom uala,
Azért az körösztént Török meg nem látá,
De mihant ió Zrini az halomra iuta,
Egy Deruis neuű Török ottan meg látá.

63.

Kiált is, te kaur; nem kiált sokáig,
Mert rá mene Dandó, mint ama mérges Gyk,
Szabliáiát Deruisben uágá hónaliáig
Éltétűl, szauátul egyszersmind el uálik.

64.

Kiáltás, futkosás táborban nagy esék,
Ki kergeti louát, ki louára ugrik,
Ki penig berekben gyalázattal buik,
Még Bassa magais ottan meg röttenik.

65.

Láttade hangyákat, mikor megbolgattyák,
Mint sietséggel idestoua futkosnak,
Nyomorutlak nagy toiásokat hordozzák,
Szintén igy mast ezek kétfelé kapdosnak.

66.

De sokat Szigeti kapitán nem késik,
Közikben, mint uitéz bátorsággal esik,
Az hol choportokban Török gyülekezik,
Az Zrini kezétűl gyorsan el szélledik.

67.

Talán igy Hercules bánt az Sárkányokkal,
Vagy hatalmas Sámson Filisteusokal,
Mint Zrini chelekszik Török pogányokkal,
Egy kemény és éles fringya szabliáual.

68.

Eluéué életét euel Ramadannak,
Eluálasztá feiét testétűl Iuszupnak,
És Karamán Nuhnak, Persa Afsagurnak
Torlaknak, Dedónak, nagy testű Halulnak.

69.

Nem hafználhat nekedis hamis hamalia,
Murtuzánogly, Murtuzán Bafsa fia,
Sem teneked Szentség Balukbas Jahia,
Mind föld alá teue tikteket fringya.

70.

Deli Vid más felől Török köszt, mint tündér,
Százat dárdáiáual nagy erőuel le uér,
Már minden ruháia nem más, chak Török uér,
Egyedül kösztök, mint Oroszlány, iárni mér.

71.

Nemis mondhatom eszt harcnak s uiadalnak,
Chak rettenetes ifzonyu uér ontásnak,
Mert Törökök minden felől, mint por, futnak,
Ki louon, ki gyalog, berekben szaladnak.

72.

Meg holt Kara Illan Radouán kezétűl,
 Tarluk oda Baſsa Nouák nagy sebétűl,
 Szerechen Gisdaris ennek fegyuerétűl
 Fekszik, földet harapuán nagy kegyetlenűl.

73.

Tul Almás patakon uan az Janchár sereg,
 De nem lehet ű tűlök semmi segétség,
 Mert uiz magassága ér torkig embernek,
 Meg ázik fegyuerek, hogyha által iűnnek.

74.

Az Bassa heában kiált innen ráiok:
 Bizony Török Chászárnak ti uattok árulók,
 Ha nekünk segétséget gyorsan nem hosztok,
 Nem igaz Törökök, de Török árulók.

75.

Ali Kurt örömest hozna segétséget,
 De iól ösmeri uala az uiz méllységét
 Ló meg nem győzheti az nagy söppedéket,
 De gyalog meg áſztattia minden fegyuerét.

76.

Mégis noha sötét uolt, uiznek Janchárság
 Gázolua indult, mint sok sűrű nádság,
 Puskákat kezekben magasan föltartiák,
 Hogy az Almás uizében meg ne áſztassák.

77.

Segétséget akarnak futóknak hozni,
 De megy eleikben halál hozó Zrini,
 Ouedzőig uizben kéſz lén bé gázolni,
 Ottan kezdé űket keménséggel uágny.

78.

Houá indultatok, ti nyomorult ebek,
  Igy kiált Szigeti Kapitán Töröknek,
  Hiszem, lám, magamis ti hozzátok megyek,
  It uagyok, touáb engem ne keressetek.

79.

Hamar kű esik ót, hun az ég zörrenik,
  Zrini ez szók után hamar ráiok esik,
  Ot tűle Kurt Aga egy sebbel öletik,
  Az másikkal Toigonnak feie uétetik.

80.

Ninch oly Demeckj kard, ki metté nem törik
  Zrini keze előt, ot sok fey el esik,
  Mint ha chak nád közöt ű iárna, ugy tecik,
  Mert fut az sok Török, hul és sebesedik.

81.

Már halmok előtte uannak holt testekbűl,
  Az Almás uizeis meg tódult ezektül,
  Minden kichin chöp uiz ál fekete uérbűl,
  Futnak az törökök futó Vezéreſtűl.

82.

Oszmán az hamar louát által usztatá,
  Harctulis az Zrinit az éy el uálasztá,
  Seregét ſzépen öſzue choportoſztatá,
  Laſsan Sziget felé uélek elindula.

83.

De Vitéz Deli Vid által ment az uizen
  Az Törökök hátán, s többre halált uiszen,
  Ű eleiben meg Hamuiuán Szerechen,
  Meg esmerte uala Vidot szép fegyueren.

84.

Igyenetlen erőuel rá haita dárdát,
Találá középben Vidnak nagy paisát,
El ueszté ereiét, találuán nagyobbat,
Földre meg tompituán esék maga uasát.

85.

Iffiú Hamuiuán el iét szűuében,
Ninch már reménysége fegyuertelen kézben,
El futa Vid előt az szélnél könnyebben,
Bízik futásának nagy sebességében.

86.

De gyorsan utánna fut Vida kegyetlen,
Ennehány ugrásban el éré hirtelen,
Igy szólla: Lácik, hogy uagy álnok Szerechen,
Többet bizol lábodban, s nem fegyueredben.

87.

De nem használ neked hazádbéli futás,
Meg szagattya szűuedet mostan ez az uas,
Illy szók után lén rá erős dárda haitás,
Kinek soha mássát nem látá ég magas.

88.

Acélios paisát Hamuiuán föl tartá,
De azt kemény dárda nagy uassal szaggatá,
Ũuén Hamuiuánnak nagy kerék kű uala,
Asztis porrá töré az halálos dárda.

89.

Bé ment hasábannis, nem tartá meg háta,
Mert kedues életét magáual kirántá
Esik le Hamuiuán Vid előt hanyattá,
Fődben le szegeszte Deli Vid dárdáia.

90.

Gyorsasággal rá fut Deli Vid s dárdáiát
Ki rántá hasábul, reá téuén lábát,
Meg hallák Törökök Vid kegyetlen szauát,
Török fölöt áluán, igy nitá meg torkát:

91.

Kit haddal kerestek, ihon, Sziget Várát,
Nektek aiándékozom szép Pannoniát.
De akarom aſztot, mostan méried hanyat,
Te Szerechen kölök, méried hoſzaságát.

92.

Mint fene Oroszlány meg ölnén praedáiát,
Keuélyen fölötte iártattia haragyát,
Kegyetlen ſzeméuel nézi kinlódását,
Gyönyörködik uérben, uſztattya nagy haiát.

93.

Igy szintén Deli Vid holt Török fölöt ál,
Dárdáia kezében, mint nagy sugár töly szál,
Iól lácik meſzirűl, mint egyenes kű fal,
Vigyáz, ellenséget hogyha máshun talál.

94.

Hamuiuán fegyuerét békéuel leuéué,
Arannyal uart üngétis magára uéué,
De Kamber sokáig esztet el nem tűré,
Igy hangas torokkal Seregnek üuölte:

95.

Hay, szégyen uallottak, Ti uattok uitézek,
Igy mutatunk szégyent első nap Szigetnek,
Vitéz holt Hamuiuánt iól láttya szemetek,
Egy ember meg ölte, eszt ti ölettétek.

96.

Holt testét fosztani ti meg szenveditek,
És rayta tombolni az kaurt nézitek,
Hun uan most az ti dichekedő szűuetek?
Hun uan othon hányot vetet Vitésségtek.

97.

De meg iöuendülte eszt az nagy Menethám,
Mikor eszt az fiát külte Török hadban,
Sokszor böv könyuiuel kiáltot buchuzuán:
Orizd magad fiam, szép fiam, Hamuiuán.

98.

Ne bizd el magadat Török barátságban,
Sok nép, sok ió Vitéz chalatkozot abban,
Nem segét meg téged soha Török harcban,
Higy neki, de nem térſz soha Siriában.

99.

Sokszor én hozzámis nagy király kiáltot,
Nékem fiát ayánluán, sűrűn ohaitot:
Kamber, édes szolgám, uezeſsed fiamat,
Melyet Török hadban az kedue ragadot.

100.

De nem kiuánhatom én meg térésemet,
Hanem Uram mellet el ueſztem éltemet,
Menetham megláttia az én hiuségemet,
Noha immár késsün, nagy igaz szűuemet.

101.

Eszt mondá s nem többet, s szolgáiátul dárdát
Ki rántá s keresi az Zrini hadnagyát,
Nem fél az Deli Vid, de merén dárdáiát
Nagy kezében tartya, s neueli haragyát.

102.

De az Kamber szauán egész Török sereg,
Ki ki maga szűuében búban mozdult meg,
Egyszersmind Deli Vidot köröskörül uék,
Vgy hogy kezén kűuül ninch semmi reménség.

103.

De Vid mint kű szikla ál az habok előt,
Vitézséggel tartia maga az had fölyhőt,
Nagy fegyuer széluéſzel kemény paisa tölt:
Nyl, dárda, szablia iár sűrűn feie fölöt.

104.

Mint az siuó ördög Kamber Vidra megyen,
Azért, hogy Uráért rayta boszut tegyen,
Siriay nádat rá haitá keményen,
De chudáual látá el törue az földön.

105.

Kurt Aga ió tőrrel meg sebesítette,
De chak alig feiét meg uéresítette,
Ibrahim az szabliát Vid paisán törte,
Ali Kurt kopiáual oldalban ütötte.

106.

Kamber hüueléből ismég ránta szabliát,
Kegyetlenül üté Deli Vid sisakiát,
Akkor az Deli Vid hozzá hayta dárdát,
De dárda nem téué Ura akarattyát.

107.

Mert Kamber el ugrék, de nem iárt üressen
Az kegyetlen somfa, hanem kegyelmetlen
Esék Zizim Agának közép melyében,
Kiért élte el oszlék leuegő égben.

108.

Zizim földön fekszik idegen seb miát,
Ki rántá Deli Vid ember ölő szabliát,
Egy sebbel megölé haragos Kurt Agát,
Az másikkal Kambert, Hamuiuán szolgáiát.

109.

Kamber kedues halállal Ura mellé dűlt,
Sok uéres chuklásban élete elröpűlt,
Vérétűl s hűuségtűl edgyszersmind teste hűlt.
Nálánál hűuebbet soha Anya nem szűlt.

110.

Talál utat Vida magának szabliáual,
Mint az eméſztő tűz, merre megyen lángal,
Vgy hogy ű közűlök ki iüt már haraggal,
Ballag az uiz felé lustos uérrel s porral.

111.

Nem mennek utánna az Török seregek,
Seőt inkáb közülök hogy kiment, örülnek,
De ű gondolkodua indula az uiznek,
Hogy közülök ki iűth, tartia azt szégyennek.

112.

Háromszor meg állot az Almás patakban,
Viſza ráiok mennyen, gondollya magában
De meg látá Zrinit, hogy uagyon choportban,
S hogy minniáian rá uannak uárakozásban.

113.

Fegyuerestűl ugrék hináros Almásban
Almás penig űtet viſzi maga hátán,

És lemofá róla pogány uért foliásban,
Vgy küldé Vrához s társaihoz tiſztán.*

114.

Edgyüt ió Zriniuel be mene Szigetben,
Kiért uannak minniáian uitézek örömben,
Vid gyönyörködik Hamuiuán fegyuerében,
Mely Sirus királynak fia uolt éltében.

115.

Három ezer louas ueszet ebben harcban,
Öt szaz Ianchár heuer az Almás patakban,
De minniáiok fölöt nagyob kár Hamuiuán,
Melly Vid dárdáiátúl fekszik földet ráguán.

---

* *Az eredeti kéziratban előbb ez a szakasz állt:*

113.

Fegyuerestűl neki ugrék a bereknek,
És teteién usza hináros mélységnek,
Mert leg nagyobb mélyére talált az uiznek:
Könnyen az leuenta Szározra kilépék.

PARS SEPTIMA.

1.

Minek utánna már szép haynal szekere
Mindeneket inditot giönyörűségre,
Szép fülemülét keserues éneklésre,
És Szigeti uitézeket nagy örömre.

2.

Eliűue az gyors hir Chászár táborában,
Zrini Oszmán Bassát meguerte nagy harcban,
Életét s fegyuerét elueszté Hamuiuán,
El ueſzté kedues fiát Baſsa Murtuzán.

3.

Esék ez fülében az uad Demirhámnak,
Kiért szűuét ereſzté sértő bánatnak,
Esztelen, szagattya ruháiát magának,
Mintha haſználhatna aual Hamuiuánnak:

4.

Houá hattál engem, Menethám nagy fia,
Mert ez uolt Attyának igen nagy baráttya,
Kegyetlen torkáual Hamuiuánt kiáltya,
Miképpen történt ez, ment lölköd föld alá.

5.

Eszt igérteme én az én barátomnak,
Siriay királnak, az te Attyádnak,
Hogy magamtul harcon tégedet el hadlak,
És kaur kardgyának praedául hadgyalak.

6.

De ki uétkes ebben, chak magad, esztelen,
Hogy közűlünk el menél illyen uéletlen,
Nem tutta eszt senki az te Seregedben,
Chak te szolgád, Kamber, azis szerenchétlen.

7.

De Hamuiuán lölke légy nekem irgalmas,
Mert éretted leszen hamar boszu állás,
Hohárodnak lölkét meg eszi ez az uas,
Eszküszöm Mahometnek, kit tart ég magas

8.

Te uéres szűuedet Menethámnak uiszem,
Bánattyát lágycha noha ugy sem igen,
Tahát boszut állok az egész Szigeten,
S ualahol találok, minden körösztényen.

9.

Illyen szókkal ballag Demirhám Chászárhoz,
S mihant közel iuta Chászár Sátorához,
Meg esmeré Chászár szemén, hogy rosz hirt hoz,
Demirhám igy kezde szólni Szulimánhoz:

10.

Mi it heában heuertettyük magunkat,
Amot Szigeti Bán meg uerte hadadat,
Meg ölték kaurok Hamuiuánt, társomat,
És Murtuzán fiát, s gyalázták meg Oszmánt.

11.

Padisahom, auagy eresz el magamat,
Had tölchem ki raitok haragos boszumat,
Auagy te magadis hozd el táborodat,
Ronch el az hitetlen pogány kaurokat.

12.

Demirhám dühösségét Chászár esmerte,
Azért meg riuogatni ottan nem merte,
Ihon, mast indulunk, neki azt felelte,
Társod uolt Hamuiuán, ály boszut érette.

13.

Azért meg indula Szulimán táborral,
Igen haduiselő okos rendtartáſsal,
Erre Sziget uárhoz ugyan azon nappal
Délután két órakort nagy táboráual.

14.

Sziget Uár bástiáiát Zrini szintén nézte,
Meglátá meſzirűl, magát fel uitette,
Iszonyu sűrű por, s megy égbe keuerue,
Vgy hogy eget, földet mind be sötétötte.

15.

Meg láták későre osztán sok Törököt,
Szintén mint levegőben az sötét fölyhőt,
Meszirűl minden felől belepte az földet,
Mintha hegy mozdulna az sik mező fölöt.

16.

Az seregök fölöt magas por chauarog,
Alattok röttenetességgel föld robog,
Sok ezer uörös zászló az széllel lobog,
Gondolnád, tengeris hogy mast reád forog.

17.

Meg szálla uár körül uilág rontó tábor
Mint szintén az Dunán az iéges sűrű sor,
Mindenüt feiérlik sok szántalan sátor,
Senkitűl ű nem fél, ereiében bátor.

18.

Chászár körös körül megnézé az Várat,
Azután magais egy halmon tul szállot,
Akor egész tábor Alla hű kiáltot
Egy más után háromszor, meſzi meg hallot.

19.

Az egész Iancharság el rendelt seregben,
Puska mindeniknek kár tévő kezében,
Eſzt miniáian ki lűuék az magas égben,
Chászár iűuéséért uannak nagy örömben.

20.

De az ágyukatis egyszer mind ki lűuék,
Azt tudnád, le szakad reád az magas ég
Alul az föld robog, repedez mint egy iég,
Sziget bástyáiais féltébűl mozdul meg.

21.

Meg hagyá Zrini Miklós Pattantyusoknak
Ágyúbul köszöntést Töröknek adgyanak,
Leg első Chontos Pál egy uégét kanotnak
Gyuytó likához téué Farkas ágyúnak.

22.

Gyorsan rettenetes pattantyu ki sűle,
Török tábor felé golyóbisát küldé,
Az láthatatlanul sereg közé iűue,
Rettenetes halált ű közikben uiue.

23.

Mert elől talála Ianchár aga feiét,
Mind patiolatostul elrontá életét,
Utánna egy rendben harmincz kilenc teſtét,
Keménséggel rontá uitéz Törököket.

24.

Örül az Chontos Pál, hogy asztot meg látta,
Töröknek bástyárul hangal kiálta:
Ihon uan az iól iűt bilikum pohára,
Maid nekyis adok, az ki meg nem itta.

25.

Sziget Várbul lesznek illyen köszönetek,
Erős gyomrotok uan, meg emészthetitek,
Nem iűttök Szigetben, ha nem iszátok meg
Zrini egésségért, álnok Török ebek.

26.

Az másik löuéssel Pál Aigas Bassának
Louát el szaggatá, és Péchi dezdárnak
Az mellyét és rendel huszon három másnak,
Heuernek az földön s lölköket ki fuiák.

27.

De harmadik lűuést nem merék meg uárni,
Sietnek szállásra ki ki el oszlani,
Némellik nem tudgya magáét találni,
Nagy iédésében, s nem mér meg állany.

28.

Két lűuéssel nagy kár eset az Törökben,
Sokkal nagyob történék mastan Szigetben,
Mert Farkasich Péter régy betegségben
Késziti nagy lölkét Isten eleiben.

29.

Ű chak azon törődik, hogy ágyon hal meg,
Esztelen, akarattyát élő Istennek
Panaszolkodással nem fordíthattya meg,
Ű uitézek előt igy panaszolkodék:

30.

Hei, hei én fátumom mely igen kegyetlen,
Ettűl minden koron szűuemben rettegtem,
Dichéretlen ágybúl hogy éltemet külgyem
Mindenható kegyelmes Isten kezében.

31.

O, ſzászor Boldogok, kik hazáiok mellet
Vitéz módra le tették kedues élteket,
Szerenche penig azért tartot engemet,
Hogy haszontalanul fogyassam éltemet.

32.

Ah, szerenchétlen én, elnem tuttam ueszni
Hun kedues halállal megholt nagy Losonczi,
Hun fekszik Rácz Milák és Farkas Bottiány,
Vitéz Spanyor Perez, öreg Kastelánfi.

33.

De nem tuttame én nagy Dragut kezétűl,
Vagy kegyetlen Akomat ió fegyuerétűl
Meg fosztatnom ettűl unalmas éltemtűl,
Ihon, mast meg kel halnom dichéret nélkül.

34.

Mikor meg nyomottam egyszersmind husz nyltul,
Mikor földre estem Gyáfer chidáiátul,
Mikor agyon üttettem Rahmat bottyátul,
Éltem meg maradot s mast megy el ágyombul.

35.

De iól uan, ha ugy uan, mint Isten akarya,
Gyakorta szolgáiát keménnyen suytollya,
Azért, hogy menyekben ſzőbben koronázza,
Szenuedéséért bőuen ayándékozza.

36.

Ihon, uitéz barátim, mastan meg halok,
Nektek ió Szerenchét Istentűl kiuánok,
Egekben értetek ió Istent imádok,
Vitézek legyetek, mast Isten hozzátok.

37.

Igy Farkasich Péter uégezé életét,
Az Istenhez küldé uitéz tiſzta lelkét.
Sirattya ió Zriny ű ki menetelét,
Igy nagy fohászkodua elkezdé bészédét:

38.

O, forgó Szerenche, átkozot kegyetlen,
Méért ragadád el ez uitészt hirtelen,
Az mi nyaualyánknak ez uolt hea szinten,
Hogy ne legyen Farkasich mastan eleuen.

39.

O, élet melly hamar ez uilágbul ki tűnsz,
O, röuid élet tűlünk melly gyorsan röpűlsz,
Mikor inkáb kellenél, akkor te meg szűnsz,
És mint harmat nap előt egyszersmind el tűnsz.

40.

Mint harmat nap előt, mint hó az tűz előt,
Mint álom előttünk, mint füst az szél előt,
Vagy sebes forgó szél mint haytya az fölyhőt,
Vgy tűnſz el előttünk s kiuánságunk előt.

41.

Chusz haszontalanul rút kigyó az réten,
Semmit nem törődik unalmas uénségen,
Ű meg ifiadik, mikor iűn keduében,
El ueti uén bőrét, s meg ifiul testében.

Iſſiul pro duabus syllabis. Licentiā Poetica.

42.

Ember penig, az melly Isteni formára
Meg uan ékesitue, Isten ábrázatra,
Hogy ha el érkezik utolsó órára
Nem tér s meg nem uyul, de megyen halálra.

43.

Meg uénheszik az föld, el uefzti szépségét,
De ujul, ha éri kikelet ideiét,
Az nap el uégezi estue ű menését,
De meg uyul reggel, ki hozuán szekerét.

44.

Chak maga egyedűl az nyomorult ember,
Az ki gyors uénségérűl soha meg nem tér,
Örök folyásában uan az fris forrásu ér,
Emberben peniglen soha nem uyul uér.

45.

Viz, tűz, föld és nagy ég tartanak sokáig,
Ember, ezek Ura, egy szem pillantásig;
Kű falok, nagy tornyok sok száz efztendeig,
Ember, ki chinálta ezeket, óráig.

46.

Chak egy uan, ki meg marad, koporsó után,
Az melly meg mutattya magát uilág fottán,
Ioszágos chelekedet, nagy öröksége uan,
Vyul mindenkoron halhatatlan uoltán.

47.

Uyul hát Farkasich az te uitéz neued,
Noha az nehéz föld be födi testedet,
Chelekedeteddel az halált meg győzted,
Mast Isten iob kezén uan gyönyörködésed.

48.

Ottan fizetődik most uilági munkád,
Vigan nézik Angyalok sebeid nyomát,
Ottan, melly uéredet hazádért hullattad,
Örök boldogságodra szentek fordittyák.

49.

Igy Zrini Farkasichot el temetteté,
Osztán gondot uisel Várra minden felé,
Szigety uitézek uannak chöndességbe,
Mindenüt bástyákon s nagy gonduiselésbe.

50.

Török meg szállot uolt már mind körös körűl,
Mindenüt sok Török szép üdőnek örűl
Chak maga Szulimán nagy gondokban őszűl,
Bán merész szűuéért nagy félelemben hűl.

51.

Nem késik sokáig Szigeti uitéz Bán,
Bátorodik szűue, ellenséget látuán,
Mint az rettenetes örmény oroszlán,
Ki iűn barlangyábul, otkin fegyuert látuán.

52.

Igy Zrini Szigetbűl Törökökre megyen,
Erős emberölő uan dárda kezében,
Mozgattya gyönge szél struc tollát feiében,
Öt száz uitéz utánna megyen szép rendben.

53.

Meg fordult hozzáiok, igy szólt seregeknek:
Hallyátok mit mondok, ti erős uitézek,
Első nap, első harcz lesz most előttetek,
Ma félelmet tennünk kel Török ebeknek.

54.

Ma Török Chászárral mi meg esmertettyük,
Mi ſzűünk, mi kezünk, michodás fegyverünk,
Ma rettenetessé kel magunkat tennünk,
Azért, Uitéz szolgáim, emberek legyünk.

55.

Keués szókkal nagy bátorságot Bán ada,
Uitéz seregének, melly chak alig uárya,
Hogy Törökel szemben hamaráb iuthatna,
Ha illenék, harczra sebességgel futna.

56.

Nem meszi az Vártul Ali Kurt fáradoz,
Minden készülettel uagyon sáncz ásáshoz,
Rusztán, Chászár uei, öt ezer Ianchárt hoz,
Le telepitté nem meszi Ali Kurthoz.

57.

De Stipan Golemi, ió Zrinyi hadnagya,
Megy Uitézek előt ot elől iáróban,
Nagy bátorsággal üt szántalan asapra,
Az kik sánchot ásnak, edgyüt Ianchárokra.

Nomen Turcicum rusticum

58.

Sok Török el esék az száz gyalog miát,
Mert nem lűui heában egygis puskáiát,
De rendben Iancharság, mint fal, ueri magát,
Késziti fegyuerét, puskáiát, kanottyát.

59

Rechep Ianchár Aga legelső, seregét
Viszi Stipan Vaydára, tüzes fegyuerét,
De Stipan Golemi tűle meg nem iét
Mint töly szél előt ál, nézi ellenségét.

60.

Török esztelenül ki lűui puskáiát,
Stipán meg szemlélte Rechep Janchár Agát,
Bátran reá uiué két élő pallosát,
Azt feiéhez üté, uáguán patyolattyát.

61.

Két uállára esik két felől az feie,
Nagy zörgéssel esék magais az földre,
De Stipán kezétűl többis mellé dűle,
Mert Abázt, Benauirt s Musztafát megölé.

62.

Rusztán Bég meg indult öt ezer Iancharral,
Az hol Stipán Vayda kárt teszen pallossal,
Zrini Goleminak négy száz ió ſzabliával
Ideién segétséget hoz rend tartással.

63.

Az kit az Ur Isten meg akar tartani,
Száz ezer közöttis meg fog az maradni,
Öt ezer puskátul nem lehete halni
Senkinek seregbűl, mellyben uolt ió Zriny.

64.

Mihant füst eloszlék, nagy riualkodással
Rusztán Vezér meg indult sok Iancharsággal,
Az öt ezer ember három seregben ál,
Kegyetlenül öszue kapa Bán hadáual.

65.

Leg első nagy horuát, Radiuoy, te uoltál,
Ki pogány Török uért szabliáual ontottál,
Le dűlt te előtted kegyetlen halállal
Peruiz oda Baſsa, ki uolt mind iób, mind bal.

66.

De gyorsan Juranich Lőrincz ű utánna
Achomat Bariaktart szabliáual leuágá,
Fekszik Zrini előt tizen öt már halua,
Török teſten felyül iár uérben gázolua.

67.

Arszlán, Rusztán öche, Zrinit meg esmeré,
Dárdáual ű reá merésséggel mene,
El török dárdáia, s heában az földre
Eset, mert paisban ütközöt az hegye.

68.

Gyorsan kardot ránta az ifiu Arszlán,
Eleiben tartya paisát horuát Bán,
Föl uet már két chapást, de többet nem uáruán,
Hozzá chap szablyáual, iószágában bizuán.

69.

Kegyetlen szablyáual mellyét ketté uágá,
Az eleuen szűue benne mozog uala,
Ű meg halauányodék, mint szép Viola,
Zrini lába elöt esék le hanyattá.

70.

Meg nitot mellyébűl piros uért ukádik,
Élete halállal testében küſzködik,
Végre az haláltul élte meg győzetik,
Széles uton lölke testébűl ki buik.

71.

De Szanzak Benauir ettűl meg nem iét,
Kezében markolá kemény hegyes tőrét,
Oda megy, hun rontá Zrini Arszlán Béget,
S illy keuélyen kezdé előtte beszédét:

72.

Ki buitál likodbul, hamis álnok róka,
Oda már meg nem térsz, noha eszel rakua,
Futáshoz termet lábod, ez koporsóia
Lesz álnok teſtednek, s ez utolsó óra.

73.

De michodás kinnal öllyelek tégedet,
Arszlán haláláért eleuen szűuedet
Keués leszen rágnom, auagy az ebeket
Véle ió tartanom, meg rontuán testedet.

74.

De, ihon, hohárod teneked ez leszen,
Ez érdemes büntetést szűuedből uefzen,
Illy szók után Zrinire megyen mérgessen,
Hozzá fzúr, de Zriny el ugrik hertelen.

75.

Talán iob chapás ez, ki iűn én kezembűl,
Mert keményebben és iűnis iób embertűl,
Igy felele Zrini, szabliáiát uitézűl
Derekában uágá, s uérét látuán örűl.

76.

Le esik Benauir s lölke torkán hörög,
Estében fegyuere iszanyuan zörög,
Ihon, szaladáshoz termet kéz, eb Török,
Földre le fektetet, s itt fekügyél örök.

77.

Nem henyél Deli Vid, látuán uitéz Urát,
De az sok Törökben el törte dárdáiát,
Fekszik ű előtte Kajradin Kairakát,
Meg ölte Huszaint, Alt, Cefert, Musztafát.

78.

It bátorságot uet az körösztény sereg,
Az Török peniglen félelemtűl lézeg,
Joza Pál életét el uéué Bichirnek,
Penezich Ábrahám Nuhnak s Derielnek.

79.

Tamburás Istókis Toigant földre ueté,
Erős Dandó Iuán Ibrahimt meg ölé,
Bariaktart Iuranich puskáual meg lűué,
Aranyos zászlóiát kezébűl kiuéué.

80.

De nem tudom, Demirhám honnan érkezék,
Mert hacrul kiáltás fülében be esék,
Gyorsan az harcolók közikben férkezék,
Láttya, hogy Törökök már futni készülnek.

81.

Tamburás Istóknál Török zászlót láta,
Mert ennek Iuranich, hogy hordozza, atta,
Nem neked, kaur eb, ualó szép bariakta,
Meſzirűl Istóknak Demirhám kiáltya.

82.

Edgyüt illyen szókkal hozzá ránta kardot,
Amaz iétében elhaitá az záſzlót,
U nekiis kezében szablia akadot,
Igyenetlen kézzel hozzá üté aſztot.

83.

Föl uéué az chapást Demirhám szabliáual,
Vgyan hozzá uágot azon fáratsággal,
Mellyén és oldalán egy nagy sebet chinál,
Azon élte ki megyen, s szál belé halál.

84.

Demirhám louárul zászlóért le szállot,
De mihant meg látá tollas Deli Vidot,
Könnyen, mint egy euet, ismeg lóra ugrot,
Más Töröknek atta kezében az zászlót.

85.

Ez az a Demirhám, ki minap Szigetben
Vala Zrini előt ollyan keménységben,
Mast ismeg chidát uett kártéuő kezében,
Bizonit keménséget chelekedetiben.

86.

Mint az mérges Sárkány Uidra rugaszkodék,
De ártalmas dárda paison el törék,
De az Vid pallosa ló feiében esék,
Kiért halua földre Urastul le esék.

87.

Ismét könnyen Demirhám, mint az fris menyét,
Földön hagyá louát s ki uonyá fegyuerét,
Megyen Deli Vidra, nézi bátran szemét,
Mintha nemis látna máshun ellenséget.

88.

Mit készülsz sokáig, Deli Vid, aszt monda,
Lám, uártalak addig, mig chűhődöl uala
Az ló alól, uan kezémnek máshun dolga,
Nemchak ueled, Demirhám illy uálaszt ada:

89.

Károdal serkengec magadra engemet,
Azért, hogy nem esmérlek, nézlek tégedet,
Talán Deli Vidnak mondanak tégedet,
Az ki Hamuiuánnak elueuéd eletét.

90.

De te akárki légy, töb gondod nem leszen,
Ma mert én kezem néked eleget teszen,
Kardom török uérért raytod boszut ueszen,
Azért illy kis üdőt szűued ne restellyen.

91.

Én uagyok Deli Uid, felele az másik,
  De méért karatiolsz, száiad nyelueskedik,
  Az én kezem miat Hamuiuán ot fekszik,
  Maid ugyan ez miat feied földre esik.

92.

Demirhám mint ördög, hogy esztet meghallá,
  Hogy ez keze miat let társa halála,
  Nagy demeckj kardot kezében ragada,
  Vgy megyen dühösséggel nagy Deli Vidra.

93.

Mint két haragos libiai oroszlán
  Eőſzue találkozuán az nagy széles pusztán,
  Probállyák körmöket egymás szőrös hátán,
  Vgy két uitéz teſzen Sziget Uár határán.

94.

Demirhám haraggal s dühösséggel nagyob,
  De Uitéz Deli Uid igaz hittel bátrab,
  Nem enged egymásnak, szikráznak az kardok,
  Magokon merő uas nagy meſzirűl ragyog.

95.

Török két chapással Deli Vid paisát
  Darabokra rontá, de Török Sisakiát
  Deli Uid el töré, mert szabliáia lapyát
  Ũté az Sisakhoz, megsérté homlokát.

96.

Ezek igy harcolnak, de az teőb seregek
  Erős Zrini kezétűl meg félemlettek,
  Benauir serege leg első futamék,
  Utánna Arszláné, urokat el ueſzték.

97.

Meg indult Rusztánis, meg iét illy dolgon,
Nem gondol öchéért Zrinin boszút állyon,
Űzi az Törököt Zrini magok nyomon,
Mindenüt köröſztény szablia uan hátokon.

98.

Űzi, de okossan, mert meſzirűl láta,
Hogy sok ezer louas iűn az ű kárára,
Mert uitéz Delimán, nagy Tatár hám fia,
Mint oroſzlány kölök iűn Zrini hadára.

99.

Bán az nagy sokaságot mikor meg látá,
El szélet seregét ottan öszue haytá,
Mert immár szép napis louait el haytá
Oceanum tengerben, sötétis uala.

100.

Ruſztán alig szalat sok gyalogságáual,
Ha Delimán nem iűt uolna louasokkal,
De harcol Demirhám mastis Deli Vidal,
Nem árthatnak egymásnak semit szablyákkal.

101.

Mikor sötet uala, Demirhám igy szóllal:
Mi it, mint az Uakok, töriük bolondsággal
Heában magunkat s nem árthatunk kardal
Egy másnak, nem iob leszé harcolnunk nappal.

102.

Nappal, akkor munkánkat az irigy sötétség
El nem titkolhattya, mert meg láttya nagi ég,
Meg láttya Sziget Uár és az Török sereg
Michodás boszut ál raitad Demirhám Bég.

103.

Azért esküdgyél meg nekem az Istenre,
Énis meg esküszöm Mahomet hitire,
Hogy teis uiſza térsz, énis erre helre
Mihant neked, nekemis módunk leſzen benne.

104.

Mert sötetség miat mast nem harcolhatunk,
De hiszem még lehet alkalmatosságunk,
Mert tudom, illy hamar innen el nem uálunk,
Valamig tikteket falbul ki nem váiunk.

105.

Felel az Deli Uid, képes beszédedet
Szeretném, de énnékem módom nem lehet,
Hogy bizonnyal tudnám ki iűuetelemet,
S mint tegyem ki nagy had ellen életemet.

106.

Bár el hid asztot, ha bizonnyal tudhatnám,
Hogy maga ellenségem lenne Demirhám,
Soha én előtte fal közé nem buinám,
Hanem erdőn, mezőn, mindenüt meg uárnám.

107.

Ne félch, Deli Vida, mástul életedet,
Mert hozok teneked Chászártul leuelet,
Demirhám chak maga leſzen ellenséged,
Szulimán be köti igaz Török hitét.

108.

Igy halálos ueszélyre meg alkuuának,
Azután egy mástul hamar el uálának,
Mint két erdei kegyetlen fene bikák,
Kik szaruokkal egymásnak nem árthatának.

PARS OCTAVA.

1.

Ihon iűn szárnyos louon szép piros haynal,
Masodik zabláia feiér taitékyáual,
Az ló fekete uolt, de szőb Pegasusnál,
Orra likiábul tűz, szeméből iűn halál.

2.

Kis feiér patyolat magának feiében,
De az ű orcáia uan nagy fényességben,
U maga öltözöt arany páncér üngben,
Két szál hebanum chid uan fényes kezében.

3.

Minden kis ueréték, melly lórul chöpenik,
Szép gyönge harmattá az földön uáltozik,
Előtte sötétség nagy futással oſzlik,
Kerüllette az ég meſzirűl tündöklik.

4.

Ifiu orcáual mindent meg uidámit,
U földbűl uirágot szépségéuel indit,
Ű fülemülében keserues torkot nyt,
Ű forrást, ű folyást, erdőt, mezőt uijt.

5.

Ű mikor érkezék Sziget Uár föliben,
Esék illy kételkedő elmélkedésben,
Ihon, menny holt test fekszik ebben helben,
Nagy leuegő eget eluefzt büdösségben.

6.

Vallyon ki keze munkáia ez lehetet,
Talán it dög halál uagy sárkány lehellet,
El uefztette Magyarnak gyönyörű földét,
Talán mérges Piton ismeg fel ébredet.

7.

Ha az, maid le fzállok földre magas égbűl,
Két hegyes dárdámmal meg mentem mérgétűl
Sarkánnak magyarokat s uefzedelmétűl,
De ugy tecik, tábort látok amot szélrűl.

8.

Ah, hitetlen Törököt látok mezőben,
Efzt iobban Sárkánnál gyűlölek szűuemben,
Hai, hitetlen ebek, ha uolna erőmben,
Mind el uefztenélek haragos keduemben.

9.

De iól uan, mert látom, nem igen örülnek,
Sőt sűrű sirással égben üuöltenek,
Ne adgy, ne adgy szerenchét, Isten, ezeknek,
Enged magyar kéztűl fottig el uefzenek.

10.

Áldot légy ió Zrini, ki igy űket rontád,
És hitetlen testeket halomban rakád,
Vgyanis tetűled uár minden iót hazád,
Ezért és ió hirért éltedet te ne fzánd.

11.

Szulimán de őszül az széles táborban,
Szűue gondokban hűl és nagy busulásban,
Zrini meg mutatta már kétszer két harcban,
Touáb mit remélhessen Pannoniában.

12.

Mit uáriak már touáb, igy kezd panaszolni,
Kiben bizhatom én, s kinek kellyen hinny,
Ihon, Attyám lölke kész lén engem chalni,
Monta, hogy Szulimán Szigetben fog lakny.

13.

Keués uolna, engem ha chalt uolna Attyám,
Hazudot előttem Mahomet prófétám,
Hogy kezemben leszen az szép arany almám,
És uilágot biria alattam Muſzulmán.

14.

Ihon, én meg győztem az egéſz világot,
Ű siruán, ohaituán hozot nékem adót,
Hatalmas fegyuerem uilágon orſzáglot,
Hun fel iűt, hun lement nap, kardomtul tartot.

15.

Retteget előttem az nagy Cárol Chászár,
El ueszet kezem miat Uluduueidár,
Széles Egyptumi, nekem eset kis kár,
Hányad réſze azoknak ez a szarka Uár.

Nomen arabicum, id est magnus militiae Praefectus. Vide Ioannem Iaobum Baisardum: folio. 178. Tommabei vita.

16.

Világ biró Chászár Zrintűl giőzetettem,
Ihon, minden erőmet rá uesztegettem,
Ihon, az Iancharság, rettentő seregem,
El uész keze miat, egyszersmind előttem.

17.

Ninchen Demirhámnál Uitézeb uilágon,
De mit ártot Zrininek már az két harcon,
Fekete Hamuiuán fekszik Almás parton,
Nagy eszű Rustán mint iárt tegnapi napon?

18.

Lásd, Tatár hám fia, haragos Delimán,
Aszt gondoltuk róla, hogy siuó oroszlán,
El uész bátorsága, ha ki iűn horuát Bán,
Nem siet oda harcra, az hol Zrini uan.

19.

Hei, hei, chak te ne uolnál, uitéz Zrini Bán,
Ha rád nem botlottam uolna hadakozuán:
Szintén, mint nagy Sándor, nagy uolnál Szulimán,
De, la, mint kel uesznem magamat it rontuán.

20.

Világ rontó Szulimán szűuét igy törte,
Okos fő tanáchiért gyorsan elkülde,
Szokolouich Mehmet ezeket meg gyűyté,
Chászár sátorában rendel le ülteté.

21.

De Chászár le űlni nem akar közikbe,
Hogy uáltozást raita senki ne esmérne,
Egy rőitök sátorbul diuánt titkon nézte,
Sokolouich Mehmet beszédét igy keszte:

22.

Uitéz Urak, haduerő bölch feiedelmek,
Világ határirul ualó Beglerbégek,
Ti Bassák, ti Bégek, ti okos Uezérek,
Kik mast ebben helben diuánra gyűltetek.

23.

Az hatalmas Chászár, Szultán Szulimán Chán,
Kinek az hold szolgál, kinek birtoka uan
Tengeren és uizen, ki az ég alat uan,
Élni tanáchtokkal ebben helben kiuán.

24.

Kiuánnya hallani azért ti tűletek,
Mi mód kellyen uefzni ennek az Szigetnek,
Kár s Török uér nélkül, és hogy az üdőnek
Hofzasága ne árchon ű nagy hirének.

25.

Mindenitek tecését, meg iruán hatta,
Hogy uigyem kezében, és hogy ű meg lássa:
Mit kellessék leg iobbat Török hasznára
Chelekedni, ebben kaur rontó hadba.

26.

Hogy emlekefztesselek, meg parancholta,
Erre nem leg kisseb tanáchnak falkára
Tikteket, hogy iüttünk leg uitézb kaurra,
Ki kardot uilágon öuedz oldalára.

27.

Eszt hatalmas Chászár méltónak itélte,
Maga fzemélyéuel legyen ellensége,
S ió hir koszoruiát, melly győzésbűl kötue,
Zrinin s Sziget Váron esztet uigye uégbe.

28.

Senkit azért, uitézek, az uakmerőség
El ne ragadgyon és meg gondolt uitézség,
Mert Zrini Horuát Bán ollyan ellenség,
Ki ellen lesz káros oktalan sietség.

29.

Igy uégezé szouát Szokolouich Mehmet.
Ruftán, Chászár uei, el kezdé befzédét,
U ül uala első nagy Kaimekán mellet,
Méltósággal fordítá mindenre szemét.

30.

It, hol uilág uirágia öſzue gyűjtue uan,
Sok bátor szűuű Vr, minden forgot hadban,
Hol hatalmas Chászár maga feiéuel uan,
Erőtlen én eſzem illyen nagy tanáchban.

31.

Ki uilágot meg birta okos erőuel,
Ninch szűki tanáchra illy mint én Vezérnél,
De minthogy paranchol, mit érek elmémel,
El nem titkolom én tiszta, ép szűuemmel.

32.

Mert oly helen uagyunk, az hol az titkolás
Nekünk és Chászárunknak lehet ártalmas;
Első uétkünk után lehet nagy káruallás,
Legyen meſzi az én szómtul profétálás.

33.

It uan az az Zrini, melynek széles hire
Még tengeren túlis érkezet fülünkbe,
Igazé uagy hamis az ű uitéssége,
Nem tudom, elég, az népek köſzt uan hire.

34.

Hirrel uiseltetnek az hadakozások,
Nem, mint mi gondollyuk, szók leg kisseb dolgok,
Ettűl rontattatnak hatalmas táborok,
Euel ueſztnek, nyernek Világj Chászárok.

35.

Mi penig semminek gondoluán ezeket,
Sánc nélkül, uakmerőn szállottuk Szigetet,
Nap Világgal alá hoſztuk seregeket,
Nem tartuán iſztrását, sem titkos kémeket.

36.

Igen meg fizettük uakmerőségünket,
Mert ezen az mezőn hullattuk uérünket,
Igen bőuen mostis láttyuk holt testeket,
Láttyuk Almás uizét, forgat embereket.

37.

Ki nem chudálná tanáchtalan dolgunkat,
Mi miképpen el bisztuk mastan magunkat,
Nem neuethetnénké Ali Kurt próbáiát,
Sziget alá uinni mert két ezer szabliát.

38.

Nem uolt Oszmán Bassának az hiuatallya,
Hogy tiz ezer louaſsal Várat meg szállya,
Űtet azért külték, hogy mezőt prédállya,
Es eledelt Szigetben uinny ne hadgya.

39.

Esztelent uakmerőség, nézd, houá uiué,
Sziget Uára alat hadát telepité,
Hid nélkül hada köszt az Almást ereſzté,
Iób részét hadának gyalázattal ueſzté.

40.

Sok Oszmán Bassáual elől el ment lopua,
Gondolták, Szigetben be futnak száguldua,
El ueszet Murtuzán Baſsának szép fia,
Meg ölte Hamuiuánt Deli Vid chidáia.

41.

Nem kel kétségben esettekkel iácani,
Harcolást ű uelek el is kel kerülni,
Mert mint dühös ördögök kéſzek kárt tenni,
Semi erőtűl nem tudnak ezek félni.

42.

No ez már meg uan, uegyünk kárunkbul példát,
Ne uáryuk lábunknak második botlását,
Tarchunk tábor ſzélin uigyázó isztrását,
Mert aluua meg uallyuk bizony az kárát.

43.

Az mi penig Várnak uételét illeti,
Sáncal köröskörül aszt kel nekünk uenni,
Ugy kaurok mi ránk nem tudnak ki iűnny,
Röuid nap kár nélkül fogunk ben örülni.

44.

Ronchuk meg álgyúkkal földel tölt bástyákat,
Szároszuk ki ásással uizes árkokat,
Lapát és golyóbis ueszi meg Uárokat,
S ueszteg űlue nézhettyük holt kaurokat.

45.

Illy szók után Rustán meg helére üle,
Más felől Tatár Delimán talpra kele,
Ennek teli méreggel haragos szűue,
Rustán ellen bátran osztán szólni kezde:

46.

Akarnám, Vitézek, tiz Ország engemet
Innen uálasztana, ne látnám ezeket,
És mast ne hallanám illyen szégyenünket,
Okoskodni akaruán beſzélt ez mellyet.

Mert Tatár országh tiz országon túl van s arra alkudot.

47.

Nem illyen tanáchal birta meg Világot
Vitéz Muzulmán uér, nem illyel ád adót
Az kaur Töröknek, nap illyent nem hallot,
Aszt mondgya, ueſzteg ülue uegyük meg Várot.

48.

Leg iób lesz buiiunk el, vesſük el kardunkat,
Hadgyuk ueszni hirünket, uegyünk kapákat
Vitéz kezeinkben, igy ront kaurokat
Győzhetetlen Chászár, igy uesz meg Várokat.

49.

Hirrel uiseltetnek az hadakozások,
Tahát Töröknek hirt nyernek az ásók
Nem rókáknak, borzoknak Sziget ſzállások,
Az kit ki uáyhatnak mindenkor pór ásók.

50.

Buyon el ű maga, az ki fegyuertűl fél,
Vesse el szabliáiát, ki futó, mint a ſzél,
De az mi ſzűuűnket, mely fegyuerbe remél,
Nem láttya földben ásua ez a fényes dél.

51.

Oszmán eluesztette bolondul az hadát,
Tahát mi uallottuk annak gyalázattyát?
Tegnap az bölcheség hamar adot hátat,
Minniáion ollyanok ebben hadban tahát.

Per irrisionem nominat ipsum Rustanum sapientiam.

52.

Szabad legyen kérkedés nélkül mondanom,
Ki ſzabaditotta eſzt tegnapi napon
Az Zrini kardgyátúl, nem tulaidonitom
Én Uitésségemnek, nemis annak mondom.

53.

Látta rauasz Zrini, ki előt kel futni,
Kész uolt Rustán Béget az táborig űzni,
Delimánt nem akarta közel meg uárni,
Láttuk eszt minniáian, űis tud ſzaladni.

54.

Nem ásó, nem kapa az mi győzedelmünk,
Hanem rettenetes acélios fegyuerünk,
Euel Sziget Uárát hamar porrá teſzük,
Euel neuelkedik hirünk s Uitésségünk.

55.

Ne kérdezd, hun megyek én Sziget Várába,
Hogy ha ki iűn Zrini, énis ű nyomába
Bé megyek Sziget Várnak nagy kapuiába,
Hozzon kapát, ásót, az ki bizik abba.

56.

Illy szókra Rustán szűue meg keseredet,
Ismeg talpra álla az Kaimekán mellet,
De Uitéz Delimán nagy haraggal ki ment,
Nem méltóztatik uárni Rustán beszédét.

57.

Meszi Demirhámtul tanách rendi uala,
De mérgessen űis kiáltuán feláll a:
Énis nem kapálni iűttem ez Vár alá,
Ha az kel, én teſzek szert ezer asapra.

58.

Bezeg hasznos tanách: it űlue henyélni,
Az ki uitésségét akaria ueszteni,
Szintén igy kelletik néki chelekedni,
Akariuke magunkat meg neuettetny.

59.

Delimán ió tanáchát énis iauallom,
És touáb ily gyalázatot nem halgatom,
Ki ſzereti ió hirt, minket köuet, tudom,
Ily szókkal Demirhám kiment sátor aytón.

60.

Rustán chak nem eſzi mérgel kezét, lábát,
Hogy ezek meg neuetik ű ió tanáchát,
O, balgatag nemzet, foháſzkodua kiát,
Nem ember, de oktalan és dühös állat.

61.

Eregy, ued meg Szigetet uitéz szabliáddal,
Dönch le az bástyáit haragos torkoddal,
Mast látom Töröknek dolga ueszőben ál,
Mikor bőuelkedik tanácha bolondal.

62.

Ironia.

De mit törődöm én más eſztelenségén,
Iób lesz uesztég űlnöm sátor kereuetén,
S chudálkozom ezeknek nagy uitésségén,
Ha ugyan ueſzni kel dolgunknak, ám ueſzen.

63.

Rustán az sátorbul haraggal ki lépék
Petraf, ki Gyulát meg uéué, emelkedék
Talpra, s igy szólla az Török Vezéreknek,
Az kik uáruán Petrafra minniáian néſztek.

64.

Eszt az boszus szűuet, kit kösztötök látok,
Sziget Vár közepiben lenni kiuánok,
Te tudod Ur Isten, hogy hozzád ohaitok
Leginkáb ily okért, s gyakrabban kiáltok.

65.

Kis dolgokat egyesség nagyra neueli,
Erőtlen, ió keduet magasra emeli,
De nagy s erőſsöket az földre le ueri,
Hogy ha egyenetlenség azokat éri.

66.

Mely nagy Monárchiák chak ez miat ueſztek,
Meg ártot Aſsiriának, Görögöknek,
Meg Rómaiaknak, s más körösztényeknek,
Az mellyek ez miat fogytokig el ueſztek.

67.

Az mi monárchiánk oly nagy és hatalmas,
Semmi külső erő nem lehet ártalmas,
De maga nagysága lesz neki unalmas,
Ha köziben férkezik rút uiſzauonás.

68.

Chak egy példát hozok én mastan ti nektek,
Melyet nem régen látot az ti ſzemetek,
De ti abbul sokat eſzben uehetitek,
S uiſza uoniást köſztünk kárnak esmeritek.

69.

Kalender Chelebi, Chás bektas nemzete,
Miként Anatoliát föl zönditette,
Tiz ezer Deruissel ű meg rettentette
Az egész Asiát, s chudáſsan keuerte.

70.

Mit ártot ű neki sok Szangiák ereie,
Hada neuelkeduén, azokat meguerte,
És hogy Ibrahim Baſsa űtet meg giószte,
Oka uolt, uéletlenűl életét ueſzté.

71.

Igen kichin ok uolt, kiért Kalender eszt
Szerzette Törökök köszt ártalmas széluészt,
Karamain — — adot háborus eszt
Viſza uonyásáual, s igy minden rayta ueſzt.

72.

Hát mast mi, kik uagyunk ellenségünk szemén,
Nékünk minden dolgunk fekszik az ű ſzűuén,
Miket remélhetünk, uiſza uoniás illyen
Ha leſz tanáchunkban és ebben seregben.

73.

Az élő Istenért, tegyétek férre mast
Kiki maga szűuébűl nagy uisza uonyást,
Mindenik eſzében iutaſsa eszt bizuást:
Chászárunk, tisztességünk uelünk uagyon mast.

74.

Az mi penig Sziget uételét illeti,
Mindenik ű magában meg esmérheti,
Hogy ha táborunknak nem lesz kerületi,
Könnyen Török Chászár esztet el uesztheti.

75.

Hiszem farkas ellen chinál ember házot,
Mezőn esső ellen iuháſz is hailékot,
Méért uolna ſzégyen minekünk it sáncot,
Ellenségünk ellen ualami oltalmot.

76.

Mind eddig Zrini ellen harcolnunk kellet,
Valamikor ű neki keduében eset,
Sokszor tiz, húsz ember derekas lármát tet,
Egy dob ütés egész tábort fel ültetet.

77.

Nem mondom én asztot, hogy harcra ne mennyünk,
Hanem haszontalanul itten heueryünk,
Bizony nagy részét hirünknek eluesztettük,
Hogy uisza nyerhessük, azon mesterkedgyünk.

78.

Ha ki iűn Zrini Bán ualamikor harcra,
Miis ne maradgyunk akkor ebbe sáncba,
De ne tanáchtalanul, mert lesz kárunkra,
Hanem rendelt seregben menniünk ű reá.

79.

Ez az én tecésem, de ha tud ki ióbbat,
Mondgya meg, nem gyiutya aual haragomat,
Örömestis hallom más ember tanáchát;
It Petraf el uégezuén le űl és halgat.

80.

Minniáian Petraf tanáchát helén hagyák,
Eszt iónak, haſznosnak minniáion kiálták,
Oſztán feiet haytuán rendel Kaimekánnak,
Sátorbul magok ſzállásokra oszlának.

81.

Az Tatár Delimán Chászárhoz be mene,
Mert régen kéredzet s neki igy beszélle:
Vitéz Töröknek hatalmas Feiedelme,
Halgasd meg, mi okért iűttem te elődbe.

82.

Az te tanáchodban látok chuda dolgot,
Sok uan, az ki kiuán inkáb nyugodalmot,
Hogy sem ellenségre bátran uonnyon kardot,
Mert othon meg szokta kényes uraságot.

83.

Uram, ued eszedbe ideién magadat,
Ne fogad mindennek szűuetlen tanáchát,
Bizony keués nézi maga gyalázattyát,
Chak nyuthaſsa sokáig éltének hoszát.

84.

Veszem én eſzemben az ellenség dolgát,
Hogy ha el ueſztik közülök hat hadnagyát,
És Zrinit, Horuát Bánt, az ki mindent forgat,
Elueſznek minniáion s el ueſztik az Uárat.

85.

Enged meg, hogy hat erős uitéz közülünk
Zrinit, s más ötöt, halálos baira hyuk,
Hiszem Istent, te neked kezedbe adgyuk
Zrinit, Sziget Uáratis mingyárt meg biriuk.

86.

Hogy ha penig azok közülök nem ueſznek,
Bizony sok busulást nekünk chelekeſznek,
Mert nagy hire uagyon az ű ereieknek,
Kiért mind feienként hadodban rettegnek.

87.

Én, én, ha az előbeni uitéz kezem,
Nem uáltozot, (s nemis), eszt magamra ueſzem,
Én annak az toluainak feiét el ueſzem,
És az te hatalmas lábod alá teſzem.

88.

Az te Seregedben másis találkozik,
Az ki ilyen fáratságtul nem irtózik,
El hittem, uitéz Demirhám el nem buik,
Sem Idriz Zagatar ettűl nem rettenik.

89.

Ifiu Tatárnak Chászár uitéz szűuén
Igen gyönyörködik, de az ű elméién
Nem iárhat ily dolog, nem hiuén ſzűuében,
Hogy Zrini ily baira Szigetbűl kiűiön.

90.

Mond az Delimánnak, o te, uitéz uirág,
Kit méltán chudálhat egész Török uilág,
Az te uitéz szűued énnékem uigaság,
Ne kiuánd, hogy ettűl foſztaſsam mostanság.

91.

Nem ilyen dologra termet uitéz kezed,
Hogy közönségessen esztet harcra uefsed,
Az Muszulmán hit uár nagyob dolgot tűled,
Tarch nagyob dologra te haſznos éltedet.

92.

Tekinch hadakozás forgandó dolgára,
Nem álhat sohais egy féle formára,
Mit mond ez az uilág, ha téged halálra
Ki teſzlek és ilyen ueszedelmes baira.

93.

Szánnyad uén apádat, kinek egy fia uagy,
Az te ſzerenchéddel neki halált ne adgy,
Chak te uénségének erős istápia uagy,
Erőtlenségében tűle el ne szakadgy.

94.

De nem ueſzi Delimán Chászár tanáchát,
Sőt haſznos oruosságtul betegszik s kiát:
Az mely szorgalmatos uiselsz rám gondokat,
Ted le, s enged ió hirért szenuednem halált.

95.

Myis erős kezünkben uasat hordozunk,
Az mi sebünkbűlis piros uér iűn, tudgyuk,
Meſzi Sziget Uára lesz neki, meg láttyuk,
Az kiben bujhasson, ha ot lesz mi uasunk.

96.

Szulimán de láttia Delimán haragyát,
És az bai uiuásra el szánt akarattyát,
Igy szól, meg nem szegem te akaratodat,
Vgy legyen, ualamint te akarod magad.

97.

De iób alkalmatosság szükséges erre,
Mast penig másképpen, michoda ereie,
Probállyuk, Zrininek, ágyúkkal Szigetre
Kel minekünk mennünk, most uan annak hele.

98.

Hogy ha nem árthatunk aual mi Szigetnek,
Akkor leſzen keleti uitéz kezednek,
Minniáion benünket mast meg neuetnének,
Ha ily uitézeket ok nélkül ueſztenénk.

99.

Fiam, én szeretlek, szeretem hiredet,
Ved ki hát belőlem minden kétségedet,
Én ennek dolognak tudom iól ideiét,
Bizd rám uitéz szűuednek chak egyk részét.

PARS NONA.

1.

Houá ragattatom én könyű pennámtul?
Holot tanulhatnék Dedalus fiátul,
Kis készülettel indultam tengeren tul,
Kis elme ez, ki ir nagy Attyám dolgárul.

2.

Kiván nyugodalmat uers és historia,
Nem haragos Mársal lakik Musák fia,
Hangos dob, trombita Apollót nem hya
Vers chinálásokrul harcra s uiadalra.

3.

Engemet penig, midőn irom ezeket
Márs haragos dobia, s trombita felzörget,
Ihon, hoz házamhoz füstölgő üszököt
Kaniſai Török, oltanom kel esztet.

4.

Még sem tanáchtalanul keſztem munkámat,
Tuduán ez dologhoz nagy tartozásomat,
Nem rőitöm Istentűl uet talentumomat,
Kézzelis, ha lehet, köuetem Atiámat.

5.

Fárathatlanul Ali Kurt forgolódik,
Három helen tűle nagy sánc chináltatik,
Az honnan álgyukkal Sziget Uár lűuetik,
Nappal és éielis bástyáia töretik.

6.

Két napia mult már el, Zrini Sziget Várbul
Nem megyen ki harcra, igen nagy okokbul,
Noha mind untalan uitéz Deli Vidtul
Kérettetik, bocháſsa hogy Sziget Várbul.

7.

De Zrini Deli Vidnak igy beszél uala:
Az ki az szerenchét meg nem zabolázza,
Hanem mindent el ereszt erős száiára,
Végtéreis ueſzélyre asztot ragadgya.

8.

Még mind eddig szerenche mi uelünk tartot,
Isten kegyelméből győzedelmet adot,
De miuel forgandó, ha kezd adni hátot,
Egyszersmind ránk burit ueszélyt s ártó habot.

9.

Hidgied, nem heában niugottam én it ben,
Nagy dolgokat forgattam gondos szűuemben,
Ha törökök el biznák magok ez helben,
Akarnám, gondolnák, uagyunk félelemben.

10.

Akkor uéletlenűl mi reáiok mennénk,
Kárt és ueszélyt, nagyot, kösztök chelekednénk,
Az alat Chászárnak talán hirt küldhetnénk,
S talán tűle hamaráb meg segitetnénk.

11.

Igen iauallá Uid az Ura tanáchát,
És leg ottan mingyárt föl ayánlá magát:
Ha akarod, Uram, én fáratságomat
Érted nem röstellem, sem uérem hullását.

12.

Vagy éiel uagy nappal mondod, meg indulok,
Törökök köszt megyek, mert nyelueken tudok,
Hogy ha mesterséggel semmit nem haſználok,
Erőuel, kardommal megyek ű általok.

13.

Édes uitéz szolgám, igy felele Zrini,
Nem kel te uitésségedben kételkedni,
De teneked Szigetet el nem kel hadni,
It én uelem együt kel asztot őrizni.

14.

Talán rendelt Isten mást erre dologra,
Ki keuesb kár nélkül esztet föl uállolia,
Zrini Deli Uiddal igy beſzélnek uala,
Azonban szólton szól Ali Kurt ágyuia.

15.

Erős Radiuoion rendi istrázának
Vala és mellette Iuranich Uaydának,
Ezek kapu fölöt uigyázásban uoltak,
Radiuoy igy szólla másik baráttyának:

16.

Iuranich Uayda, édes uitéz barátom,
Nézd min gondolkodom, édes iobbik szárnyom,
Az mi ió Urunkat nagy gondokban látom,
Mint magyar királnak Törökrűl hirt adgyon.

17.

Mindenüt iól tudom az kalauzságot,
Éiel uihetek uégben én illyen dolgot,
Mig föl kél, meg uárom az ſzép hod uilágot,
De előb meg mondom az Urnak ez dolgot.

18.

Hidgyed, olly nagy merészség szállot szűuemben,
Az mineműt soha nem tudok éltemben,
Vgy tecik, napalis az Török seregben
Kézzel magam nagy dolgot uihetnék uégben.

19.

Mikor Uayda Radiuoi beszél illyeket,
Az másik Vaydának fel gyuytá az szűuét,
Iuranichtul azért lén illyen felelet:
Houá hadnál Radiuoi tahát engemet.

20.

Egyedül ily ueszedelemre magadat
Akarnáde uetni, s it hadni társodat,
Az mely szeret tégedet, szintén mint magát,
Futsz Radiuoi tűlem s én szűuemtűl tahát.

21.

Nem ugy én e minap magamat uiseltem,
Hogy rólam kétséget hadgyak te szűuedben,
Demirhám láttára Bariaktart meg öltem,
Életéuel edgyüt zászlóiát eluettem.

22.

Noha nem első probám uolt az énnekem,
Veled edgyüt nagyobbakat chelekettem,
Éltemet halállal énis meg cherélem,
Mikor hozzá adatik örök ió hirem.

23.

Radiuoi erre igy: ugy hozzon meg Isten
Édes uitéz barátom, ió szerenchéssen,
Soha én te rulad nagy gondu elmémben
Ily uitéztelenséget nem ereſztettem.

24.

De gondolatomban ez forog énnekem,
Ha (az mint meg szokta) szerenche én uelem,
Gonoſzt chelekeſzik reménségem ellen,
S ád Török kézben halua uagy eleuenen.

25.

Azért, uitéz társom, kiuánom éltedet
Legyen, ki temesse el meg holt testemet,
Vagy sarchon uálcha ki rabságos éltemet,
Vagy ifiab, méltó, hoszabich éltedet.

26.

Nem haiul Iuranich az illyen beszédre,
Inkáb mérgesedik illy hitegetésre,
És neuelkedik kedue nagyob ueszélire
Illyen szép szók iűuének az ű nyeluére:

27.

Te haszontalanul hitegecz engemet,
Soha meg nem lágitod az én szűuemet,
Szálichon szerenche minden ueszedelmet
Én ifiu feiemre, de elmegyek ueled.

28.

Igy megyen két Uayda Zrini eleiben,
Az hol Deli Uiddal uan beszélgetésben,
Elől szól Radiuoi, ne chudáld szűuedben,
Uram, hogy mi ketten iűttünk te elődben.

29.

Láttuk az bástyákrul nagy eſztelenségét
Az mi ellenségünknek és henyelését,
Tegnap sok itallal terhelték feieket,
Most bizuást aluſznak, nem esmeruén minket.

30.

Ha engeded, éllyünk szerenchéuel mi mast,
Ketten által megyünk az táboron bizuást,
Hirt uiſzünk Chászárnak, mely Béchben uagyon mast.
Michodás ellenség uan Sziget körűl mast,

31.

Én it mind iól tudom körűl a föld chinniát,
Arra meg tanitot untalan uadáſzat,
Meg buyuk mi lopua az Török táborát,
Ad Isten szerenchét, az ki mindent athat.

32.

Itten örömében Zrini könyuet hullat,
Meg öleluén űket az égben föl kiát:
O, hatalmas Isten, ki uered hadakat,
Nem elegendőűl téged nyeluem áldhat.

33.

Nem akarsz elueſzteni még szintén minket,
Miuel adſz közinkben ily erős szűueket,
De mi elegendő leſz ti érdemetek,
O, minden dichéretre méltó uitézek.

34.

Hallyátok Radiuoi, s Iuranich uitézek,
Az mit én igérek Isten előt néktek,
Ha szerenchéſsen eszt ti uéghez uiszitek,
És én elenségemtűl menté lehettek.

35.

Mindenitek leszen részes én kinchemben
Egy gazdag Türkéses kard Radiuoi léſzen
Tied, mellyet én Mehmet Basátúl nyertem,
Ollyan lóra ualó fékkel egyetemben.

36.

Iuranichnak adok szép arany sisakot,
Mellyet Giáfer éltéuel edgyüt elhagyot
Szép Uarasdi mezőn, hun attya szaladot,
Mindeniknek ehez hat-hat száz araniot.

37.

Igy adnak uálaſztot az két uitéz Uayda:
O, hatalmas uitéz, Szigetnek nagy Ura,
Ayánlásod böchüllyük, de ted máshuua
Nem öſztönöz adomány minket probára.

38.

De ád az ió hir néu nekünk erre szűuet,
Mellyet irigy üdő tőlünk el nem uehet,
Chak ió egésségben maradgyon te feied,
Mindenkor meg talállyuk nálad ezeket.

39.

Mikor el ereſzté Zrini uitézeket,
Deli Uid az aytón ki késéré űket,
Mindeneknek ada szép emlékezetet,
Aual ayándékozá az uitézeket.

40.

Magárul el uéué, adá Radiuoinak
Bőrét nagy Arabiai oroſzlánnak,
Mellyet el uett teſtérűl Abdus Elámnak,
Életéuel edgyüt Singér Bég fiának.

41.

Szép arannyal uart ünget uöres atlaczbúl
Azután Deli Uid leueué magárúl,
Ű eszt le uonta Szerechen Hamuiuánrul,
Iuranich Uaydának adá ayándékul.

42.

Kiuánom szerenchéſsen eſzt uisellyétek,
  Igy monda Deli Uid, de többi uitézek
  Ki kardot, ki sisakot ada nekiek,
  Fegyueressen osztán kapu fele mennek.

43.

Vala oly órában, mikor minden álat
  Leg chendesebben magának nyugodalmat
  Veſz, iuháſz, szántó aluszik kedues álmat,
  Iuhok mellet nyugszik kuuasz, mely meg fárat.

44.

Akkor az Uitézek kimennek mind ketten,
  Hyák segétségül Iehouát szűuekben,
  Vannak bátorságban és nagy reménségben,
  Minden felől uigyáznak nagy sötétségben.

45.

Nem menének Uártul igen meſzi földre,
  Látnak sok Törököt az gyöpön heuerue,
  Gondolkodnak: menni uolna leg iób merre,
  Hun inkáb az Török eszbe nem uehetne.

46.

Bizony két uad farkashoz hasomlók ezek,
  Mikor minden felé azok barmot néznek,
  Mindenekre örömest űk el mennének
  Végre hun leg töb ordit, arra ügetnek.

47.

Radiuoi Iuranichnak aszt mondgya titkon:
  Az nyomunkra uigyáz, édes uitéz társom,
  Én elől chinálok utat nagy hatalmon,
  Mert feküſznek Törökök, részegek ihon.

48.

Illy szók után keuély Peruiznek az nyakát
   Testétűl el uágá, ez magyar katonát
   Semmire böchülle, uéluén többnek magát,
   Hogy sem tizen három köröfztény hatalmát.

49.

Azután Rézmánnak ketté uágá mellyét,
   Ű borral eluegyue ukádgya sok uérét,
   It uitéz Bégzáde el ueszté életét,
   Meg eméfzté szablya Kaitaszt és Rechepet.

50.

Valamerre megyen két Vayda fegyuerrel,
   Fest sátort és földet bőuen Török uérrel,
   Sok néu nélkül ualó nép kard miat hul el,
   Két uitéz kéz miat mezőn szerte szélel.

51.

Két táboron uágták már által magokat,
   'Még sem uefzik efzekben szörniű károkat
   Az réfzeg Törökök, bor miat nem láthat
   Akár meli okosis s rofztul iót nem uálthat.

52.

Harmadik táborban, hun Szulimán fekszik,
   Két uitéz Orofzlány haraggal érkezik,
   Apró sátorokat űk mind el kerűllik,
   Jűnnek egiben, az hun Kadilesker fekszik.

53.

Mit használt teneked szentség Kadilesker?
   Iűuendő mondásod heában nem heuer,
   Amfiarausis uolt ily okos ember,
   De meg chalatkozot tudományban egyszer.

54.

Iuranich kardal megy lassan ű ágyához,
Két kezéuel nyúla éles szablyáiához,
Föl emeluén chapá mefztelen nyakához,
Le gördűl az feie az szép zöld pásithoz.

55.

Valamint efzben ué efzt az ű inassa
Kiált, nem sokáig de lén kiáltása,
Ura után küldé Radiuoi chapása
Szerenchétlen lelkét mélységes föld alá.

56.

Kadilesker mellett egy aranyos szofrán
Fekszik bársony uánkoson Török alkorán.
Eszt ielért Iuranich, hogy uolt illyen probán,
Magáual eluiué, Radiuoi igy szoluán:

57.

Véghez ment Iuranich mi minden szándékunk,
Utat Törökök köszt magunknak chináltunk,
De touáb szerenchéuel nem ió iácanunk
Gyerünk ki közülök, nem ió it mulatnunk.

58.

Mind addig kerüllék az sok sátorokat,
Végre ki menének, az hun vége szakat
Az fzélles tábornak, Almás uize partyát
Job kézre el hagyák, s nem nézik az utat.

59.

Nem mefzi tábortul három ezer Tatár
Iária az ifztrázát, s ot Idriz Zagatár
Vagion fzemélyéuel, ű körös körül iár,
Hogy hátul kaurtul ne essék semmi kár.

60.

Ezek eſzbe uéuék az két uitéz Vaydát,
  Az ki elől iáró, kimſzi, kimszi, kiát;
  Már semmi reménséget edgyk sem láthat,
  Mindenik erdő felé fut, az mint futhat.

61.

Már nem fél Radiuoi, mert bé ment erdőbe
  De másik nem uala ollyan gyors erőbe,
  Esztet az Tatárok uéuék kerületbe,
  Vgy hogy nem maradot semmi reménségbe.

62.

Radiuoi uiſza néz, s nem láttia az társát,
  Gondold meg az ű rettenetes bánattiát:
  Iuranich, Iuranich, sürű erdőn kiát,
  De nem más, chak Echo, neki bus uálaszt ád.

63.

Iuranich, Iuranich, én houá hattalak,
  Michodás ebeknek prédául attalak,
  Hun kereſselek már és hun tanállyalak,
  Michodás föld hátán téged nyomozzalak.

64.

Igy busul, s igy kiált, s nyomra uiſza megyen,
  Hogy ualamint Iuranich nyomát esmeryen,
  Hát nagy kiáltást hal, arra uiſza megyen,
  Látta Iuranichot, hogy Török köſzt legyen.

65.

Mit chinállyon maga, s michodás fegyuerrel
  Szerelmes társát Török közűl hozza el,
  Nem használ, ha maga rá megy személyéuel,
  Aual semmit társának, ha ottan uész el.

66.

Szép aranyos kézij az oldalán uala,
Mellyet azon éiel Töröktűl nyert uala,
Eszt gyorsan puzdrábul nylal ki ragadá,
Nylat idegestűl az füléhöz uonyá.

67.

Röpül az tollas nyl, Sabaszot mellyébe
Találá és meg iárá szintén középbe,
Ű halua le esik társának ölébe,
De társát másik nyl találá bal fülbe.

68.

Ot Iuranich körül hat holt Tatár fekszik,
Ki miat legien ez, sohun nem tudatik,
Azomban Idriz uezér oda érkezik,
Ű fzeme láttára két Tatár el esik.

69.

El busult az Uezér, nem láttya ki chinált
Sok uitézi közöt gyorsan enny halált,
Igy mond Iuranichnak, ki uonuán fzablyáyát:
Te fogsz miniáiokért fizetni egy halált.

70.

Nem tarthattya touáb Radiuoi bánattyát,
Oda rugaszkodik, az hun láttya társát;
Engem, Engem, uitézek, mefzirűl kiált,
Engem öllyetek meg, nem az én társomat.

71,

Én uoltam az oka azok halálának,
Én nagyobik feie ennek az probának,
Semmit nem miuelt ez, de nemis árthatnak
Illy gyermekek, mint ez, illy hatalmas hadnak.

72.

De kegyetlen Tatár annak uádolását
Füle mellet ereſzti, s feiében szablyát
Iuranichnak uágya, ű le burul hanyat
S uérrel ki ereſzti lölke tiſztaságát.

73.

Le esik Iuranich, mint egy szép uirágszál,
Kit kegyetlen munkás nagy uassal le kaszál,
Auagy ha töuébűl ki dűl Lilium szál,
Melly szép nöuésében tauaſzi mezőn ál.

74.

Mint fene Leopárd, ha el ueſzti kölkét,
S ha elől talállya uadászok seregét,
Ráiok mérgét, fogát, ráiok uiſzi körmét,
Dárdát halomban ront, s ot ueszti életét.

75.

Igy dühös Radiuoi ellenségre megyen,
Az nagy seregek köszt Idriszt tartya szemen,
Sok száz fegyuer ütéſt magára fel ueszen,
Nem gondol, társáért mert maid boszut teſzen.

76.

Idriszt seregek köszt immár meg találta,
Egy chapásban ketté derékben szakaſztá,
Magais sebek miat esék hanyattá,
Társa mellet lölkét Istenhez bochátá.

77.

O, áldot, o boldog, o erős uitézek,
Ha mit az én Magyar uerseim tehetnek,
Soha ti dichéretre méltó hiretek
Meg nem hal, mig folynak alá sebes uizek.

78.

Mig az nap meg nem ál, mig az Magyar nemzet
Kardal oltalmazza az köröſztény hitet,
Élni fog neuetek, ti penig az Istent
Örök boldogságban mastan dichéritek.

79.

Azomban Deli Uid külső palotában
Az Ur háza előt esék mély álomban,
Chak oly fegyueressen, ſisakban, páncérban,
Ülue alſzik uala egy széles ablakban.

80.

Egyszersmind fel ugrék, mint egy eszeueszet,
Az Urához mene és igy szólni kezdet:
Vram, minden reménség szűuembűl eset,
Ihon, az két Vaydais mostan el ueſzet.

81.

Chudálua halgattya ió Zrini ezeket,
És uálaſztul adgya okossan eſztet:
Méért hagyod sirnya te kemény szűuedet,
Mint egy kis Leánzó, tarch meg könyueidet.

82.

Nem illik tehozzád, siry mint egy üdőtlen,
Nem szálhat uitézre szerenche uéletlen,
Gonoszt kéſzen uárnunk kel nekünk szűuűnkben,
De nem chak egykor, hanem minden üdőnkben.

83.

Most már azon kérdezlek, te hun hallottad
Két erős Vaydának kegyetlen halálát,
Nem tarhattya Deli Vid de maga sirását,
Felel az Uránák illyen okos szókat:

84.

Ne chudáld szűuemet, hogy keseruefsen sir,
Mert igen által uerte az kegyetlen hir,
Nem mindenkor magáual ember szűue bir,
Ha az tűle el uész, kit szerenche igir.

85.

Elmém gondolattiát hogy inkáb enihéchem,
Előb le űltem uala egy sellie székben,
Alig huntam uala bé fáradot szemem,
Ihon, uitéz Radiuoi iűue előmben.

86.

Ollian fegiueressen bizoni űtet láttam,
Valamint magamtul mikor el bocháttam,
De sok kemény sebbe, és bőv uér hullásban
Alig, hogy ki legien, esmerhetni tuttam.

87.

Száz helen meg nitot az ű uitéz mellie,
És meg anny sebet hordoz uitéz feie,
Sisak, orofzláni bőr, melli űtet födöfzte,
Sok meg alut uérrel uan be förtősztetue.

88.

Hei, melly külömb uala attul Radiuoitul
Ki Szigetben Abduláht hozta fiastul
Kötőzue, melly hozot sok fegiuert prédául,
Mellyet ű kezéuel niert Török pogánytul.

89.

Hogy szóllok ű hozzá, nékem teczik uala,
Ki bánt igy te ueled, o te, uitéz Vayda,
Eszt az meg alut uért, melly tested chunittia,
Kichoda belőled fegiuerrel ontotta.

90.

Nem igy uárt tégedet Szigethi kapitán,
Az ki te felőled uan nagy gondolatban,
Szigeti Seregis nagy reménségben uan,
Segétſége leſzen uitéssénged után.

91.

Ű penig ezekre én nekem nem felel
Semmitis, chak néz reám szomorú szemmel,
Sok ohaitás után uégre horuát nieluel
Esztet mondgia nekem nagy keserűséggel:

92.

Mig Isten akarta, Deli Uid, én éltem,
De köröszténi hitért most halált szenuettem,
Iuranichal edgiüt s most elődben iüttem,
Én meſztelen lélek, Töröknél uan teſtem.

93.

Semmit ne irtózzál, Deli Uid, én tűlem,
Nem sok üdő muluán leszesz edgiüt uelem,
Mert Martirumságot nekedis az Isten
Mind Urastul edgiüt rendelt s helt az égben.

94.

Ne feleitkezzél el azért uitésségrűl,
És ne is retteny meg az pogáni Töröktűl,
Én erőt teneked kérek az Istentűl,
Isten legien ueled, maragy meg uitézűl.

95.

Igy monda s eltűnék, mint gyors ſzél. előttem,
Mint egy könnyű árnyék az leuegő égben,
Heában utánna futok, hogy ölellyem,
Háromſzor, de chak esék kezem semmiben.

96.

Alig uégezhette Uid szomorú szouát,
Hogy bástyakrul hallának iſzonyu lármát,
Az Török táborban nagy zöndülés támat,
Mert most uették eszekben kár uallásokat.

97.

Ihon, az holt Uezért az Tatárok hozzák,
Fényes zászlóiokat űk földre forgatták,
Rettenetes zaial Urokat sirattyák,
Fegyuerét s ió louát teste után hozzák.

98.

Máshol Kadileskernek temetés kéſzűl,
Chak nem egész tábor arra az helre gyűl,
Ot ál Mihaliogli, ot sok Uezér körűl,
Chudállyák, ily dolog let chak két uitéztűl.

99.

Sirattya Szulimán az nagy Kadileschert,
Mert nálánál soha okosbat nem esmert,
De sátorbul ki iűnni Chászár nemis mert,
S azért rayta senki uáltozást nem esmert.

100.

Mind kettőt egy helre az Uezérek uiuék,
Azután mindenbűl űket uetkőſzteték,
Arabiai balsamumal meg kenék,
Egy nem mély ueremben mind az kettőt téuék.

101.

Temetések fölöt kiáltnak az hosák,
Kétségben ne essenek, azon bisztattyák,
Sok Deruis s Talisman Mahometet hyák
Nékik segétségűl, s azután ot hagyák.

PARS DECIMA.

1.

Vándorló s kegyetlen szerenche egy nyomban
Mindenkoron hágny nem szokot, s egy formán,
Mert néha öltözik uiggadó orcában,
Néha penig futkos tellies háboruban.

2.

Semmiben nem örül úgy, mint uáltozásban
Mert éiel és nappal és minden órában
Változik, s állandó álhatatlanságban,
Leg főképpen penig hadi állapotban.

3.

Keduel eddig Szigetnek mutatta magát,
Termésẟeti kűuűl uezetette magát
Sokáig, de uáltoztatta már iárását,
El szaggatta nyakárul nehéz porázát.

4.

Mindent, az mit tudot, uesẟélit és háborut,
Ezután Szigetre hánt, és ártalmas bút,
Első adomániért mast immár haragut,
Let uégre sok méreggel bőv forrásu kút.

5.

Bátor szűuel szokot szerenche iácani,
De bátor ű neki nem szokot engedni,
Valamint kormányos habbal tusakodni
Tud, ugy kel bátor szűunek euel kűsẟkedni.

6.

Kissebbedik s lágyul szűue félénkeknek
Gonosz szerenchében, de nem ió Zrininek,
Sőt nő bátorsága, ha uefzedelemnek
Láttya öregbülését s rosz szerenchének.

7.

Láttya, hogy meg éget Szigetnek uárosa,
Ágyuk miat le dűlt Uárnak egy bástyáia,
Kéfzül már ostromhoz sok Ianchár s gyumlia,
Sok száz ezer embert uefzéliére láttya.

8.

Mint siuó ördögök ostromnak ideiét,
Váryák uitéz Törökök az harcznak ielét,
Kiuánniák, szomiuhozzák ió Zrini uérét,
S ű uéréuel edgyüt az töb köröfztényét.

9.

Külső s belső Uáras már Töröknél uala,
Mellyet Zrini ió eszel maga elhagya.
Mert minden ereiét az Uárban be hozza,
Afzt feie áltáig tartani akará.

10.

Meg zöndült azomban sok dob és trombita,
Sok keuert népet ütközetre indita,
Sok louast bátor szűv neki bátorita,
El hagyuán ió louát gyalog harczra futa.

11.

Az le dűlt bástyára iűn uitéz Demirhám,
Utánna hat ezer Ianchár és Szpahoglán,
Megy kapura erős s nagy szűuű Delimán,
Vtánna nyocz ezer Tatár és Musulmán.

12.

Három ezer Arnaut, két ezer Karamán,
Három ezer Cirkás Aigas Baſsa után,
Viſz harmadik felől laytoriákot hátán,
Ot uan Singir Zagatar, szerechen kénán.

13.

Az Uárban peniglen piacon ál uala
Zrini Bán, kezében uan aranyos dárda,
Vtánna az sereg ál uala choportba,
Vrának szép biſztató szouát halgattya.

14.

Henyei bástyáián, az mely uolt le romlot,
Radouán Andrián száz gyaloggal állott.
Az kaput őrzötte száz kardal Péter Bot,
Mindennek maga rendi illyen helt oſztot:

15.

Az houá Aigas Baſsa készit laytoriát,
Deli Vid száz kardal őrzi aszt az bástyát,
Nouakouich Iuán mellette másikát,
Minden készen uárya ellensége kargyát.

16.

No kiomlik sáncbul Török sok szántalan,
Nem iűt enny ki Tróiai ló oldalán,
Ki chákánt, ki baltát, ki szablyát oldalán,
Ki hirtelen halált, puskát uiſzen hátán.

17.

Viz árokia térdig ér az Törököknek,
Mert az töb uizet előb ki ereſztették,
De erreis ſzalmát és ueſzőt uittenek,
Hogy könnyebben ostromnak űk mehessenek.

18.

Visz legelől Demirhám dárdát kezében,
Paist az másikban, ráró tol feiében,
Mellyén uan kuracély, s maga iűn elsőben,
Hoz halált, hoz veſzélyt ez uitéz Szigetben.

19.

Bátran neki indult az Uár árokyának,
Nem gondol semmitis, hogy társai hulnak.
Mellette s fölötte ónok sűrűn iárnak,
Sokak közép mellyén az uasban akadnak.

20.

Ű kézzel, ű szemmel, ű bátor iárással
Biſztattya társait, haragos torkáual,
Mikor oda érkezik, hun meg nytot fal
Radouánt mutattya száz uitéz szablyáual.

21.

Mint az mérges sárkány közel látuán prédát,
Késziti mérges körmét s uér-szopó torkát,
Dühösséggel élesiti horgas fogát,
Méregben úſz, méreggel fel fuia magát.

22.

Vgy Demirhám ballag, s kegyetlenül halgat,
Méreg nem ereſzti torkábul az szouát,
Chak bömböl magában, s tartya nehéz dárdát,
Pokinak által ueri széles oldalát.

23.

Le dűl Poki Gergely s bűuen hánnya uérét,
Vérrel ki bocháttya ű magábul lölkét.
De mingyárt meg találta ot temetését,
Mert két ſzáz meg holt Török be födi testét.

24.

Mert Radouán maga kezéuel két huszat
Rá halomban raka, uitéz Ianchárokat.
Meduei Benedek Testoglint s Operkát
Meg ől ű fölötte és más tiz Muszurmánt.

25.

Orostoni Péter le uágya Saladint,
De Demirhám ütet erős Orostonit,
Malkuch Huszárt, Szelim Balást és Gerdeit
De Bosnyak Benauirt, Ramadant, Huſzaint.

26.

Achmedani Aga neki biſzta magát,
Megyen Radouánra, s ű neki igy kiát:
Ésmerede, kaur, az uitéz Achmedánt
Az ki maid meg chelekszi, hogy légy föld alat.

27.

Mind az két kezéuel hozzá uág, igy szoluán,
De amaz föl ueſzi az chapást paisán,
Igy az Uitéz Uayda neki felelt osztán:
Én penig uagyok Vayda Horuát Radouán,

28.

Nem szól többet, de chap hozzá kegietlenűl,
Amaz halua az földre eleibe dűl,
Lölke testét ot hagiuán föld alá röpül,
Vértűl s melegségtűl egyszersmind teste hűl.

29.

Legtöbbet Demirhám maga chelekeszik,
Keze miat Haszanouich ot el esik,
Az után Penezich tűle ölettetik,
Haydu Máthiás, Nagy Máté előtte fekszik.

30.

De Radouán elŏt hentereg az uérben
Pirim, Buluk bassa, s tiz más Török sebben,
Eŏszue keuerettek már ebben az helben
Török és köröſztény nagy kegietlenségben.

31.

Ki fél holt eleuen, kiátia az társát,
Ki rettenetesűl kemény földön iaigat.
Vér és fegyuer közöt hallik hangas szózat
Aszt tudnád táuulrul, hogy az ég le szakat.

32.

Fekszik holtak közöt, noha még eleuen,
Vitéz Szlamenouich, mert lába térdében
El töröt szeginnek, ű kiált az égben,
Káros puskát átkozza Török kezében.

33.

De mikor közel megy ehez Terhat Aga,
Földrűl az Töröknek ruháiát meg kapia,
Más kézzel mellyében dárdáiát taszittia,
Halua maga mellé az Törököt uonia.

34.

Ű Demirhámhoz is űt fárat erŏuel,
Eſztelen nem tudgya, hogy nagyob erŏuel
Kel eſztet meg ölni, Demirhám fegyuerrel
Fel ueſzi az chapást és nagy serénséggel

35.

Feiét el uálasztia testétűl leg ottan,
De erre érkezik szintén nagy Radouán,
Mint az Préda fölöt két uitéz oroſzlán
Eöszue mennek, szűuökben lángot hordozuán.

36.

Vgy két uitéz megyen eőszue bátorsággal,
Leg első Demirhám chap ehez szablyáual,
De Vayda fel ueszi erős paisáual,
Vgyan ezis mingyárt hozzá chap nagy kárral.

37.

Hozzá chap, de el törik szablia kezében,
Áruló el hagyá Urát illy ueszéliben,
Fegyuertelen markát hogy nézi keseruen,
Demirhám ketté uágya sisakiát éppen.

38.

Mind az által nem iéd az Uitéz Uayda,
Noha feie ütéstűl meg szédült uala,
Paizal bé föduén magát, fut kard alá,
Haragos ellenségét oldalban kapá.

39.

Örömest el uálnék Demirhám Vaydátul,
Mert kardal nem férhet hozzá szorosságtul;
De amaz nem ereszti meszi magátul,
Hát birkodni kezdnek mindketten haragbul.

40.

Imide, amoda űk hánniák magokat,
Botlástul, eséstűl iól őrzik lábokat,
Szorittia magához Szerechen az Vaydát,
Vayda ismég űtet, mint legiobban tudhat.

41.

Mikor méz szag meduének orrában tecik,
Utánna mászkáluán, bük fárul le esik,
Körmiuel s fogáual az fára haragszik,
Szaggatya heában heát gyükeréig.

42.

Igy ez mind az kettő egy másik körül iár,
Egy másnak kárt feiére kiuánsággal uár,
Demirhám haragos, mint hótul nőt uiz ár,
De másik engedni éltéig nem akar.

43.

Vtolsó fonalát éltének forgattyák
Nagy Radouán Vaydának kegyetlen Párkák,
Mert mihant érkezék háta megé Durak,
Vaydában bé ueré felét dárdáiának.

44.

Az fekete földre le dűl szegény Vayda,
De mégis szerechent maga után uonia,
Fél holton földönnis ellenségét maria,
Mig szegént tellyességgel lölke elhagyá.

45.

Meg zördült kemény föld az két uitéz alat,
Láttade le dűlni régen neuelt töly fát,
Kit erős kötéssel borostyán le huzhat,
Igy fekszik Radouán holtan pogány alat.

46.

Rettenetes Demirhám az földrűl fölkél,
Megyen töb ellenségre, mint az forgó szél,
Nem meri meg uárni senki űtet, mert fél,
Mert uagyon kezében nagy halál, nagy ueszély.

47.

El hagyák az bástyát Vaydátlan uitézek,
Futnak ide s toua, mint kichin gyermekek,
De ihon iűn Dandó, hoz gondot Töröknek,
Száz uitéz ſzablyáual segét futó népnek.

48.

Keués Dandó Ferencz az te segétséged,
Hogy ha Zrini maga feiéuel öregbet
Gyorsan nem hoz, el uesztitek ti Szigetet,
Mert dűlt bástya be uet két ezer Törököket.

49.

Mindent, az mi lehet, Dandó maga tészen,
Mert sok ezer ütést paisán föl uéſzen,
Szántalan Törököt le fektet egy helben,
Mint óriás gázol ellenség uérében.

50.

Más felől Delimán iut imár kapuhoz,
Ű halált, ű ueſzélit erős kezében hoz,
Nagy dárda kezében, hasomló töly fához,
Auagy rettenetes Gállya árboc fához.

51.

Töb bátorság esék Bot Péter szűuében,
Hogy sem az mi kellet uolna illy üdőben,
Mert ű harczra ki megy Török eleibe,
Meg uetuén Törököt, bizik ió szűuében.

52.

Kapuiát meg nittya szép Sziget Várának,
Ottan eleiben ál nagy Delimánnak,
De Delimán éltét el ueſzi két hatnak,
Kik Bot Péter előt serényen harcolnak.

53.

Péteris más felől kárt tészen Törökben,
Mert Murtuzán le dűl előtte nagy sebben,
Sabánis, Bichiris, Pechliuán Eőszuen,
Sas Fábián előt fekszik Nuh Mohacen.

54.

Ál uala Embrulah aranyos fegyuerben,
Skofiummal uarrot kápa uan feiében,
Cifrált Ianchár puska mind az két kezében,
Kemény Bagdati kard fütiög hüuelyében.

55.

Nezér Chelebinek uala kedues fia,
Minden tudománnyal mert elméie rakua,
Ű Musáknak uala szerető szolgáia,
Ű kobzot, ű miszkált, ű chingyát tuda.

56.

Ű Szerechen tökkel tet szégyent nagy Pánnak,
Űnekéuel penig szép Bilbil madárnak, Fülemüle Törökül.
Erdőknek Orfeus, Arion halaknak,
Második Endimio uolt az fényes hódnak.

57.

O, örökké szerenchés, Embrulah, lennél,
Ha hadat s Szigetet te el kerülhetnél,
Erre Badankouich, kegyetlemb meduénél,
Megyen, uisz félelmet reá nagy erőuel.

58.

Heában Embrulah ki lűui puskáiát,
Mert meg nem talállya az Horuát Leuentát,
Ű penig ki kapia sereg köszt Embrulát,
Mint nagy sas kefselű szép hattyu madarat.

59.

Hóna alat uifzi félénk gyönge prédát,
Ű uékony torkáual segichéget kiát,
Meg láttya Delimán ifiu Embrulát,
Badankouich után fut, mint iobban futhat.

60.

Láttya Badankouich, nem uiszi békéuel
Az Török gyermeket, szablyáia éléuel
Föl nittya szép torkát, mely szép űnekéuel
Erdőt, mezőt töltöt sok giöniörűséggel.

61.

Meg ál osztán, s uária, az ki iűn utánna,
Delimán, mint uillamás, de tűnik reá,
Mint az sebes menykű röpül nagy dárdáia,
Egy szem pillantásban Juánt el szaggattya.

62.

Te rontád Világnak nagy gyönyörűségét,
Én penig érette el uettem éltedet,
Igy Delimán beszél, s lábbal nyomia testét,
Teſtébűl dárdáiát ki huzza és uérét.

63.

Bot Péter meg bánta uakmerő probáiát,
Nem meri meg uárny Delimán haragiát,
Viſza fut az Várban, uiſza uiſzi hadát,
Vakmerűségének uallya gyalázattyát.

64.

Nem sokkal azután érkezik kapuhoz
Delimán, hasomló ű uiznek áriához,
Mikor föuént, dült fát, gyükeret bőuen hoz,
Mert rettenetességet s kárt markában hoz.

65.

Sok szántalan Tatár mellette el esik
Puska miat, attul de ű nem rettenik,
Nem tud az ű ſzűue félny, sőt neuelik
Aſztot ueſzedelmek, s iobban serénkedik.

66.

Egy kis torony uala kapu fölöt fábul,
  Aszt le rontá Ali Kurt mastan ágyubul,
  Torony emberestűl Delimán előt hul,
  Ki haniat, ki talpra, ki száiára burul.

67.

Kit nehéz gerenda holtan le fektetet,
  Kit maga fegyuere melybe sebesitet,
  Kit rettenetes esés halálban keuert,
  Husz uolt kettőn kűuűl, többi mind el ueszet.

68.

Szuiloieuich Antal, Kliszurich Mikula
  Egésségbe toronybul le estek uala,
  De mikor Kliszurich magát közben láttya,
  Sok ezer Török köszt magát bé foglalua.

69.

Mint az erdei uad dühösségben esuén,
  Ha történet ſzerént iűn uadász seregben,
  Akartua fegyuerre kemény szűuel megyen,
  Iól tudgya halálát, hogy ez helben legyen.

70.

Kliſzurich szintén úgy, hun sűrűb fegyuert lát,
  Feiét alá huzza, föl tartya paisát,
  Másik kezében penig nehéz pallosát,
  Reméntelenűl megy, ot látuán halálát.

71.

Szuiloieuich penig bizik gyors lábában,
  Török köszt s fegyuer köszt indult nagy futásban,
  Kapdos már bástyához, erőködik abban
  Miként föl mászhaſson s leheſsen bizuástban.

72.

De ot éri szegint kegyetlen Delimán,
Rettenetességgel lábánál meg kapuán,
Amaz föl erőködik, de chak heában,
Mert le rántya, nagy falt uele le szakasztuán.

73.

Véltede, előttem te el szaladhatnál,
Hitetlen eb, és gyorsab légy Delimánnál?
Igy mond az kegyetlen neki és nagy uassal
Meg nittya gégéiét, merre be ment halál.

74.

Milos Badankouich az kapu mellet ál,
Más felől Heruoich, mint két magas töly szál,
Az melly Duna parton innenis tulis ál,
Magasban többinél, s nagyob hatalommal.

75.

Ezek efztelenűl kis kaput meg nyták,
Hogy ellenség bé iűiön, szűbűl kiuánnyák,
Mert nem sokat be erefzteny gondolnak,
Többit kin szorituán, ezeket ben uágnak.

76.

Tódul az sok Török és mász egymás hátán,
Mindenik másik előt be menny kiuán,
De Heruoich immár meg félemlet dolgán,
Bé tefzi az kaput, uálláual támafztuán.

77.

Esztelen, mert ben zárta az Tatár Királt,
Mint bárányok közé haragos orofzlánt,
Milos Badankouich neki bifzta magát,
Megy szűues Tatárra s mefzirűl igy kiát:

78.

Nem Krim ez Delimán, hazádbéli földed,
Hanem Sziget Uára, az te temetésed,
Halállal meg fizeted az én öchémet,
Ihon, ez az dárda maſtan legyen tied. *Krimi Tatár.*

79.

Elugrik Delimán, mint az könyű euet,
Helt ád az halálnak, dárda üté mellyét,
Nagy Daust Baſsának el ſzagatta szűuét,
De Delimán igy felel, feleluén neuet:

80.

Illendőb, hogy késérd te öchédnek lelkét
Feneketlen Pokolban s még utban éred,
Nagy Azimi kardal ily szók után mellyét
Fel nittya, s ki bocháttya siralmas lölkét.

81.

Heruoich mellette meg ölt kilencz Tatárt,
De élte ueſztéuel ű meg uallotta kárt,
Mert heában éltét fegiuer-derékban zárt,
Mind kettőt el ronta az nagy Azimi kard.

82.

Egiedűl maradot az Uitéz Delimán,
Mert mind el ueſztenek társai az Uárban,
Megis az ű ſzűue oly bátorságban uan,
Mintha uolna közép Török Táborában.

83.

Sem szauán, sem kezén, sem bátor ſzemélyén
Nem esmerny félelmet, ű iár mereuen,
Tiporia, gázollya és öli kegyetlen
Körösztény katanát, ki ál eleiben.

84.

Minden fut előtte, kerűli mint lángot,
Űnekiis eſzében akkor nem iutot,
Hogy Várban ereſztet uolna Török hadat,
Chak az futó népre uiselt nagyob gondot.

85.

De mikor meg hallák eszt az Vár piacán,
Hogy Várban bé reket haragos Delimán,
S hogy nagy veſzélit teszen egyedűl egy szablyán,
Alapi Gáspárral siet Vayda Sztipán.

86.

Akkor leg elsőben uette magát észben
Delimán, hogy nem ió néki késny itben,
Mint ſzűues Oroſzlán sok uadászt erőben
Ha lát, nem fut, haraggal előttök megyen.

87.

Delimán igy ballag, kardal kapu felé
Mert utánna fegyuer-árt lát minden felé,
Késéri kiáltáſsal nép, ki lű felé,
Ki tüzet, ki uizet föllyül hány feiére.

88.

O, hányszor meg fordult, szégyenli futását,
Szégyenli mutatni köröſzténnek hátát,
Akar uiſza menny, de éſz bátorságát
Meg győzi, kapu felé tartya iárását.

89.

Az nagy uas lakatot, ki egy ló terh uala,
Le üti ököllel, kaput lábbal ruga,
Igy uitéz Delimán Várbul ki indula,
Hid föl uala uonua, árkot általúſza.

90.

Okos Aigas Baſsa haduerő elméuel
Laytoriát uisz Vidra, igen mesterséggel,
Sok ezer Ianchár lű partrul sűrűséggel,
Bástyán nem hágy álni senkinek lűuéssel.

91.

De it sem aluszik az tudós Chontos Pál,
Bőuen felel nékik porral és ágyuual
Szurkos koſzorukkal, sok tüzes labdákkal,
Laytoria hozóknak ál ellent nagy kárral.

92.

És minden ſzándékiok ugyan semmiué lén,
Aigas chudálkozuán maga ueſzedelmén,
Mert ot három ezer Török nélkül el lén,
Mégis Bástya föl menésére szert nem tén.

93.

De Demirhám ront, bont, de ueszti az népét,
Chak nem maga rontya körösztény seregét,
Roſzul ál előtte Dandó, s reménségét
Már szűuébűl ereszti, s lát keués népet.

94.

Eſzt mikor meg látá Szigetnek Hectora,
Két sereget magáual gyorsan ragagya,
Uitéz Zrini elől maga megyen uala,
Tündöklik fegyuere, kezében szép dárda.

95.

Röszkettéle Demirhám mikor eszt láttad?
Mint nyár fa leuele? magad nem tagattad,
Mikor az harc után Chászárnak mondottad
Az harc állapottyát, s igazán uallottad.

96.

Mert nem uolt orcádon akkor igen sok uér,
Mikor Bán dárdáiát láttad, hogy éppen uér,
Száz Törököt kézzel maga Zrini le uér,
Mégis reá bátorság mindenkor töb tér.

97.

Fekszik ű előtte Balbozán és Bilal,
Gyalog Réz Kurt Ali, Aga Behludi Szal,
Kaſzum lölkét fuia, Szulfikár földet fal,
Uitéz Sziausz Bég, Pirkuch Porcha Alfal.

98.

Mint uizi Óriás Bán gázol az uérben,
Hentereg sok Török az maga sebében,
Más s meg más Törököt fektet le egy helben,
Akkor futny indul Török nem seregben.

99.

Ki utot nem talál, bástyán alá ugrik,
Kinek keze, lába, feie öſzue romlik,
Keués az Törésre, bástyán találkozik,
Heában Demirhám maga tusakodik.

100.

Mert az nagy szorosság, akarattya nélkül,
Ki ragaggya hirtelen az bástyán kűuűl,
Ű eleget kiált, Dur, de haſzon nélkül,
Mert az nép ki uiué magátis fal közűl.

101.

It már sok Török hul, mint tűz előt az nád,
Mellyet páſztor tauaszal gyuytogat, s uigad,
Látuán tűznek, ſzélnek kemény harcolását,
Igy hul az sok Török és szalatton ſzalad.

102.

Nem látnál egyebet pornál s magas füstnél,
Kit kouályogua uisz az lengedező szél,
Iaygatással keuert, iár köſztök az ueſzél,
Omol kiméletlenűl pogány Török fél.

103.

Láttade az halált az falon leirua,
Mely rettenetesűl kaszáiát hordozza,
Bán oly rettenetes az Török táborban,
Mint kasza előt fű, hul Török halomban.

104.

Az egész seregnek ű ád bátorságot,
Ű ád erőt Szigethieknek s hatalmat,
Mert soha mellette senki kárt nem uallott,
Minden ſzűuel kiuán mellette az harcot.

105.

Nagy hoſzu harc után meg tér szép Uárában,
Mint az kölykeihöz hű nőstény oroſzlán,
El űzuén ártóit megtér barlangyában,
Igy tér meg szolgáihoz Zrini uigságban.

106.

Űk penig körűle, mint oroſzlány kölkek,
Vigadnak, örülnek, s neki hizelkednek,
Seregek meg bontó Istenét dichérnek,
Vigyáznak, fáradnak és gondot uiselnek.

Finis partis 10.

PARS VNDECIMA.

1.

Még ályos Szűuetis nagyra uisz boszuság,
Nem hogy határtalant, kit nem bir okosság,
Legyen nekem Achilles ebben bizonság,
Kit harctul tartóſztatot egy kis boſzuság.

2.

O, ha ment lehetne némely ember ettűl,
Iobbat nem kérhetne uilágon Istentűl,
Mert némely boszuság igen üdőtlenűl,
Némely penig kárral maga feiére dűl.

3.

Delimán hogy megtért rettenetes harctul
Fárattan, lustossan alut uértűl, portul,
De szűue még iobban ég nagy boszuságtul,
Szégyenli, ki futot hogy Sziget Várábul.

4.

Mit fog Rustán Bég mast énnekem mondani,
Ha eszt az dolgomat fogya meg hallani,
(Igy szól uala magában) mit fog tartani
Chászár én felőlem, ha eszt fogya tudni?

5.

Hei, mert elueſztettem minden ió hiremet,
Mert nem uártam orcul meg ellenségemet,
Látták űk hátamat, látták szégyenemet,
Houá kiuánhatom touáb életemet.

6.

Mast lesz már mezeik az én irigymnek,
Engemet gyalázni mast nyilik meg nyeluek,
Mert senki nem látta én uitésségemnek
Probáiát s az én hatalmas fegyueremnek.

7.

Nem futottam én, nem, kaur ebek előt,
De magam nem tarthattam egy hadi fölyhőt,
Ki iűttem Szigetbűl, ot hagyuán ielemet
Vér tót, holt test halmot, füstölgő üſzököt.

8.

Magában Tatár hám igy törődik uala,
Azomban Rustánt az ű gonosz chillaga
Haragos ifiu eleiben hozá,
Rustán Delimánnak keuélyen igy szólla:

9.

Azt tudám, Krimi Bég, Zrinit kötue hozod,
Az mint uala minap az te fogadásod,
De talán akartua te aſztot halaſztod,
Mensz Chászárhoz, Szigetet kérni akarod.

10.

Iól uan, én hazuttam, te igazat montál,
Az kaurokat egy chapással le uágtál,
De bánom hamarábban, hogy ki futottál,
Hogy sem az melly laſsan Szigetben ballagtál.

11.

Tűz sem olly hirtelen, sem puska pattanás,
Sem ama rettentő menyei uillámás,
Mint Tatárnak szűue, s haragia hatalmas,
Mert mingvárt kezében akada kemény uas.

12.

Heában hány ellent Rustán Bég kardgyáual,
Mert uitéz Tatár hám három chapásáual
Földre halua nyuitá, s fölötte igy szóllal:
Holt eb, ihon Krim Bég, az kiuel iácottál.

13.

Kiáltás, sikoltás, ottan sok zármozék,
Mert uezérrel ualának Ianchár seregek,
De semmit Delimán nem gondol ű uélek,
Békéuel maga sátorában bé lépék.

14.

Illy nagy zöndülésre Chászár maga megyen,
De későn érkezet, mert láttya, mint legyen
Holt ueinek dolga s kérdezi, mint legyen
Oka, hogy bűnöstűl ű bűntetést uegyen.

15.

Kassum Kapigi Bassa eleiben ál
Az haragos Chaszárnak, és mérges szókkal
Gyuitia lobbant szűuét, s aszt mondgya, mit használ,
Hogy te Chászárunk uagy, ű ártatlan meghal.

16.

Ez ártatlan meg holt magunk fegyuerétűl,
Mellyet hoſztunk Kaurra külömb hitünktűl,
Ez az gonosz tétel, de mit tart hitünktűl
Delimán, ha nem fél tűled, sem Istentűl.

17.

Meg mert ez az keuély minap tanáchodban
Riuogatni bennünket, és chak heában
Panaſzoltunk reá, im, mast táborodban
Te Veődet meg ölte egy kis boszuságban.

18.

Vraság, kegyelem mind haſzontalanok,
Ha böchület s félelem nem lesz oſzlopok,
Magad feiéreis rosz iűuendőt mondok,
Ha mast Delimán bűntelenűl élny fog.

19.

Kaszum töbet szólni Chászárnak akara,
De Demirhám szintén elérkézék arra,
Kemény intéssel többet szólni nem hagia,
Hanem az Chászárnak igy szól uala maga:

20.

Giőzhetetlen Chászár, mast iusson eszedben,
Kichoda Delimán, mert az ű kezében
Te táborod nyukszik igen chendességben,
Nagy uitéz és nagy Ur mert űis földében.

21.

Országló embernek nem egy az büntetés,
Ha mind egys az bűn, mert külömb mértéklés
Kel minden dologban, nihut az büntetés
Ártalmassab, hogy sem az gyönge meg intés.

22.

Az Chászár igy felel: roszul tanáczlottál
Demirhám engemet, mert ninch igasságnál
Szöb s iob, az mely egyiránt minden felé ál,
Hát énnekem Chászárság, mond meg, mit haſznál.

23.

Ha chak nyomorultakra szál én büntetésem,
Hát azokon hatalmom csak uagyon nékem,
De én megmutatom, hogy uagyon külömben,
Delimánnak uétkét mert meg nem engedem.

24.

De többet Demirhám felelni nem mere,
Gyorsan Delimánhoz, baráttyához mene;
Cháſzár nagy haragyát néki meg beſzéllé,
És hogy azért éltére gondot uiselne.

25.

Mosoliog Delimán, hogy hallya ezeket,
De mosoligásában keuert lángot, mérget,
Igy mond Demirhámnak: nézd eſztelenségét
Meg aggot Chászárnak, s kinek tart engemet.

26.

Talán rabya uagyok, mint az töb Muszurmán,
Vagy oly ágya gyalázó, mint nyelues Rustán,
Nem uagyok én ollyan, meg láttia Szulimán
Ű maga kárával, uagyok Ur mint ű s hám.

27.

Iűiön el ű maga, fogyon meg engemet,
Vegye büntetésben én uitéz feiemet,
Meg láttya, ha tartom én üduösségemet
Abban, hogy szenuedgyem, meg foichon engemet.

28.

Chuda Tragediát készít elméiében
Chászár, kit neuetni fog Zrini Szigetben,
Eszt monduán, chak gyorsan öltözik fegyuerben,
Rettenetes dárdáiát ueſzi kezében.

29.

Azomban Aigasis, Halulis érkezet,
Mindenkor barátinak tartá ezeket,
Delimán haragiát enyhitik és szűuét,
Halul Beg igy kezdé Tatárnak beſzédét:

30.

Ó, hatalmas uitéz, o, mi tiſztességünk,
Az te uitéſségedet mi iól esmeriük,
Ninchen lehetetlen előtted, iól tudgyuk
Minden kardod elöt erőtlen, iól tudgyuk.

31.

De aszt Isten ne adgya minekünk érnünk,
Hogy az ki után kel nekünk előmennünk,
Attól rontataſsunk, és te mi ellenünk
Kardot uony, az kitűl fél mi ellenségünk.

32.

Felely meg, mit akarsz te mast chelekedni,
Talán Török uérben kezed förtősztetni,
Tiſzta Mahomet hitét semmiué tenni,
Kauroknak gyönyörűséget szerzeni.

33.

Ah, ne legyen az ugy, az Istenért kérlek,
Mert ninch haſzna itten az kegyetlenségnek,
Vetkősztesd le ebbűl szépséget szűuednek
Engegy annak, kinek mindenek engednek.

34.

Meny el szeme elől haragos Chászárnak,
Adgy kis ideig helt méltó haragyának,
Nem lesz ez félelem, sőt nagy okosságnak
Fogyák eszt mondani, ualakik meg hallyák.

35.

Mi, az te barátid, it leszünk azomban,
És módot keresünk uiſza hozásodban,
Titkon te el lehec ualamely uárosban,
Mig tűlünk nem értesz mit bizonyossabban.

36.

Illy tanáchok után szűue meg lágyula
Vitéz Ifiunak, mindgyárt készül uala,
De chak másod magáual onnan indula,
Dumán neuű lōuán, s tűlök elbuchuza.

37.

Ez el ment békéuel, Demirhám azomban
Nem nyugszik, sőt töri elméiét magában,
U ſzűue nyughatatlan minden órában,
Mert Deli Vidot meg esmertte már harcban.

38.

És neki meg esküt, hogy harcra uiſza tér,
Mihant alkalmatosságot és ūdőt ér,
És hogy Török Chászártul hit leuelet kér,
Mellyért Deli Vidot más bántani nem mér.

39.

Eddig mind halladot az ű akarattya,
Mert niha egy, niha más uolt akadállia,
Mastan penig immár az ſzűue furdallia,
Ez harcot uéghez uini szűbűl kiuánnia.

40.

Eleibe hiua azért egy köuetet,
Az melly az előttis uit sok köuetséget,
Es néki illien mód kezdé beszéllését:
Sahman, uéghöz uinned kel egy köuetséget.

41.

Vitéz Deli Viddal, akarom, légy szemben,
Meg mond neki, ninchen feletkezés bennem,
Az kire feleltem, én aszt uéghez uittem,
Ű neki Chászártul hit leuelet kűttem.

42.

Ne féllien senkitűl, iűiön ki mezőre,
Chak én magam néki uagiok ellensége,
Én raitam mutafsa, uane uitéfsége,
Űis meg láttia, mit tud Demirhám keze.

43.

Sahmán el indula szép Sziget Uárában,
Integet táuulrul, hogy köuetségben uan,
Bé ereszték azért Szigeti kapuban,
Ottan Deli Vidot kérdezi, hogy hun uan.

44.

Mikor meg esmére Sahman Deli Vidot
Ű hozzá békéluen, lafsan feiet haitot,
Osztán bátor nyeluel ű neki igy szóllot:
Demirhám engemet, Vid, te hozzád küldöt.

45.

Hogy ha te uitéz uagy, azt izené néked,
Gyer ki az mezőre, ottan uan te heled,
Demirhám kezétis ottan meg esméred
Ű halálos bayra ottan iűn ellened.

46.

Senki ellenséged más nem leszen néked,
Chak maga Demirhám harcol te ellened,
Deli Vid, te esztet szentűl el hiheted,
Mert, ihon, Chászártul uagyon hit leueled.

47.

Mint tűz, Vid ugrot haragos gondolatban,
Nem tarhattia haragyát touáb magában;
Mond az Töröknek, uáryon, de keués szókban,
Ofztán az Nagy Urhoz mene belső Várban.

48.

Lábához békéluén, kezde esedezni,
  Hogy ne nehefztelye harcra ereszteni,
  Noha nem örömest, de nem tud mit tenny,
  Bán Vidot bochátia halálos bayt uiny.

49.

Vid Uárbul ki iűue, mint egy keselő Sas,
  Kinek orra, körme fegyueres és horgas,
  Igy Deli Vid körül mindenüt fényes uas,
  Sisakia feiében haragossan tollas.

50.

Mond osztán köuetnek: eregy te Uradhoz,
  Mondgyad néki, Deli Vid kezében mit hoz.
  (Dárda uala kezében), uáryon hát ahoz,
  Hun meg látot első nap, közel patakhoz.

51.

Sahman köuetségét meg uiué Urának,
  Annak chuda gondok szűuében bé folynak,
  Sokat fohaszkodik ű az nagy Allának,
  Sokat Mahometnek, fogad szent Alinak.

52.

Eőtuen tinót uágata ű szegényeknek,
  Hogy Istentűl szerenchét néki kérienek,
  Sok pénzt Talismanoknak és Deruiseknek,
  Sokat oszta mindenfelé szegényeknek.

53.

Soha Demirhámnál magas ég nem látot
  Istentelenebbet, de, la, mégis haylot,
  Az mikor közel ueszedelemhez iutot,
  De késő ollyankor sietni tenni iót.

54.

Mert nem ió akarat űtet arra haytya,
Hanem az előtte forgandó nyaualia,
Mindenkor iót tegyen ember, ha akaria,
Istentűl iutalmát hogy készen talállia.

55.

Meddig az két uitéz harcra készül uala,
Addig Zrini Miklós uigyázásban álla,
Hogy mi chalártságot Török ne inditna,
Mint pogány ellenségnek szokása uala.

56.

Végre meg nitatá szép Sziget kapuiát,
Kapuig el késéré uitéz szolgáiát,
Sok uitéz szouáual újitia kész uoltát,
Késérőűl ada mellé két száz szabliát.

57.

Vid megyen előttök, mint gállya tengeren,
Kinek sok uitorláia leueg az égben,
Mert rettenetessen struc tollát feiében
Mozgattya forgó szél, dárda forog kézben.

58.

Más felől Demirhám, mint neuelt méreggel
Napkeleti Sárkány rakua gondos tűzzel,
Ezer Gyumlia iűn, ezer Spahi euel,
Iűn Amiraſsenis husz száz szerechennel.

59.

Magais az Chászár, egy dombrul alá néz,
Mit chinál Szerechen és Körösztény uitéz,
Holtnak immár ű tartya Vidot, mert emez
El hitette uala Chászárral, hogy meg lesz.

60.

Mikor közel Vidhoz Demirhám eliuta,
Hangas torkal néki illyen mód kiálta:
Egésséggel Deli Vid, horuát Leuenta,
Méért illy késű iűsz te fogadásodra.

61.

Igy felel Deli Uid: én késűn nem iűttem,
Mast it uagyok, mastan küldettél éröttem,
De talán még ma Isten meg adgya érnem,
Meg bánod ideién, hogy ki hitál engem.

62.

Te magad sem tudod, Deli Uid, mit beſzélsz,
Mert immáron engemet talán holtnak uélsz,
Kezeden, lábadon, látom, mely igen félsz,
Méltánnis, mert lölköd maydan pokolban uéſz.

63.

Igy monda Demirhám. De Uid illyen képpen:
Pogány eb, nem Pokol az én lakó helem;
De nem diſputálni én te ueled iűttem,
Hanem had uállyék meg, mit tudunk mind ketten.

64.

Ily szók után gyorsan reá rugaszkodék,
Alatta fekete föld ugyan rözzenék,
Villámás módgyára dárdáia ki tűnék
Kezébűl: de Demirhám gyorsan el ugrék.

65.

De még sem uolt olly gyors, mint az sebes dárda,
Mert páncérát oldalán mind meg szaggatá,
Török péncérábúl dárdát ki szakasztá,
S magáét Uidra készületlenűl haytá.

66.

Az Uid paisában kár nékül meg akat,
Ottan mind kettőnek kard kezében akat,
Az két erős fegyuer hány tüzes szikrákat,
Ars, Mars ű közöttök forgattyák magokat.

67.

Néha eőszue iűnnek, néha eltáuoznak,
Mint ágyúbul ki lűt fényes tüzes labdák,
Mellyek leuegőben eőszue találkoznak,
Igy chelekeſznek ezek uitéz Leuenták.

68.

Nehéz fegyuer alat Demirham fui lángot,
Nem ád Deli Vidnak semmi nyugodalmot,
De Uid sem aluſzik, mert közel már iutot
Minden ſzerenchéhez, s iól forgattya kardot.

69.

De, ihon, Szerechen talpra emelkedék,
Mint déli késértet nagyobra nyuytozék,
Kezétűl nehéz kard magasra uiteték,
Honnan sebességgel Vid feiére esék.

70.

Mint iſzonyú menykű porrá té sisakiát
Vidnak, meg töréis haragos homlokát,
Kiért chak nem esni el ereſzté magát,
Kiért esni ereſzté mind a két kariát.

71.

Akkor uigasággal Török sereg kiát,
Deli Uid éltében, aszt tudgya, uéget lát,
Köröſztényeḱ közé esék penig bánat:
De gyorsan ſzerenche meg fordittya magát.

72.

Meg éllet Deli Uid, kézben uette szabliát,
Töröknek ketté uágá fényes paisát,
És azon chapáſsal meg sérté oldalát,
Második chapáſsal eltöré Sisakiát.

73.

Nemis hagy nyugodni az uitéz Töröknek,
Uyiton uyitya hatalmas kezének
Nehéz chapásait, az Törökök félnek,
Demirhám baráttyai igen rettegnek.

74.

Demirhám ez uolna neked uégső órád,
Hogy ha meg tarthatná Török fogadását,
De ű meg nem tartya sem hitit, sem szauát,
Ihon, mastis meg szegi esküt mondását.

75.

Mikor Amiraſsem láttya társa dolgát,
Hogy rettenetes harcban Demirhám lankat,
Vid peniglen magáual még iobban birhat,
Török seregeknek föl szóual igy kiát:

76.

Nem fogyae szégyen uitéz szűueteket,
Hogy enny seregért teſzünk föl egy lölket,
Talán le tettük régi emberségünket,
Vagy számmal nem győzzük kaur seregeket.

77.

Alig uan százunknak egy-egy ellenségünk,
Mégis ez gyalázatos bayuiuást nézzük,
Euel érdemessé Deli Uidot teſzük,
És talán nagyobra magunknál böchüllyük.

78.

Ah, ne lássák Szigetet ezek az ebek,
Az kik Deli Uiddal nézni harczra iűttek,
Hogy az után soha ne kérkedhefsenek.
Hogy bofzuságunkra Uárba uifza tértek.

79.

Efzt monduán, Karabul ió louát forditá,
Az maga seregét magáual ragadá,
Vidot nagy erőuel hátul meg tafzitá,
Sebessége miatt chiddal nem haithatta.

80.

Deli Uid eszt látuán, szűuében félemlet,
Mert láttya körüle szerechen sereget,
Aszt mondám, hogy ű fél, de nem hogy meg iét.
Nem iét ű, noha láttya élte uégét.

81.

Ű Karabul lónak meg kapya fék-szárát
Bal kézzel, iobbikal felemeli kardgyát,
Amirafsennekis ketté uágya nyakát,
Holtan le tafzittya más felé derekát.

82.

Chudállya Demirhám eszt az történetet,
Mert (meg kell uallani) nem ű keduébűl let,
Vid peniglen kiált, meg szegted hitedet,
Pogán eb, meg ueted az te Istenedet.

83.

De Istenis meg uet, Demirhám, tégedet,
Végreis kezemben adgya életedet,
Felelne Demirhám, de mast nem felelhet,
Mert többiuel együt öfzue keueredet.

84.

Szégyenli és pirul, s próbállya tartani
Török seregeket, de ha nem halhatni,
Az nagy kiáltás köſzt heában fáradni
Ű neki hát itten.

85.

Deli Uid peniglen, mint az könnyű euet,
Karabulra ugrot, s iária az sereget,
Már az Török sereg öszue egyeledet
Az két száz uitézel, ki állott Uid mellett.

86.

Gyamer nagy chapással le uágya Sárfőrét,
Amaz iaigatáſsal fuya porban lölkét,
Kenán Pali Kutyát, de János Mehmetet,
Eiuaſzt, Bahtiart, Pirkuchot, Bégzádét.

87.

Iahia Zaimis Pál miatt életét
Föld alá bochátá, de Pálnak gégéiét
Meg nytá Bériel szabliáia és uérét
Kegyetlenűl kostolá s ot hagyá éltét.

88.

Mikor eszt meg látá Szigeti Zrini Bán,
Hogy nem állandó Chászár fogadásában,
Öt száz kardal ki megien s fegiuer derékban,
Maga segétséget uiſz elől nagy bátran.

89.

Az Törökök űtet meg láták meſzirűl,
Mint ártalmas széluéſzt haios lát tengerrűl,
Szaladnak előtte igen képtelenűl,
Mindenik magárul gondol, nem társárul.

90.

Deli Uid peniglen, mikor magát közben
Látia ſzámlálhatatlan Török seregben,
Kardgia nem haſználhat, látia elméiében,
Illy mesterséget gondol giorsan szűuében.

91.

Egy holt Gyumliárul az kápát le ueszi,
Aszt mind tollastul maga feiében teſzi,
Ű szalad egyeránt, merre sereg uiſzi,
Zrini elől, merre ſzerenche uezérli.

92.

Zrini penig hátul uiszi nagy dárdáiát,
Mint uitorlás Gállya az nehéz árboc fát;
Deli Uid, Deli Uid, nagy torkáual kiát,
De Deli Uid neki maſt válaſzt nem adhat.

93.

Hun uagy, édes ſzolgám, Deli Uid, hun uagy te,
Élszé? Török szablia uagy meg eméſztette?
Felely meg, hogy ha élſz, igy iár az seregben
Zrini, könyuei tellyesednek szemébe.

94.

Aszt gondollia uala, hogy Uidot meg ölték,
Azért ſzűue nagy keserűségbe ugrék,
Futó Török után giorsan rugaſzkodék,
Egyedűl ű maga közben keueredék.

95.

Ki ád nékem olly eszt, irhaſsam ez dolgot:
Zrini melly rettenetes inditot harcot.
Miképpen előtte az pogány test hullot,
Mint ſzalma tűz előt, olly hirtelen omlot.

96.

És te uagy leg első Kaszum Kapigya,
Az kinek életét Zrini Bán el uonyá
Azután Balbazán, Pirkuch és Kahrina
Maga uérét, lölkét az föuenybe nyallia.

97.

Holttestek közöt iár, mint kegyetlen halál,
Török uérben gázol, mint tengerben kűſzál,
Senki ű eleibe fegyuerrel nem ál,
Bay uiuó társára senkire nem talál.

98.

De, ihon, Olind Bég szégyenli futását,
Látuán Uezérének ottan nagy halálát,
Meg forditia Zrininek azért orcáiát,
Mereuényen tartya kezében nagy kardgyát.

99.

Eőſzue chap Zriniuel, de egyenetlenűl,
Mert halua az földre ű eleibe dűl,
Ű keserves lölke nagy föld alá röpűl,
Zrini penig más houá megy kegyetlenűl.

100.

Ű le uágya Haidárt, Mussát, Baiazetet,
Nagy testű Murtuzánt, fegyuerű Rechepet,
Végre Aigas Baſsának el chapia fejét,
Nagy sötét fölyhőuel be födi életét.

Finis partis Undecimae.

PARS DUODECIMA.

1.

Buidosik nagy Delimán másad magáual,
Nagy gondokat hordoz mindenüt magáual,
Küszködik busulásinak nagy habiáual,
Idegen földön iár rakua bátorsággal

2.

Űl uala egy koron harmatos haynalban,
Egy igen szép dombon és szellős árnyékban,
Eleiben tűnék Cupidó haragban
S illy haragos szókat beſzélle magában:

3.

Vagy meg kiſsebbedette az én hatalmom?
Hogy én eſzt az embert meg birnya nem tudom,
Talán nem olly erős az én nylam s iom,
Mint mikor meg birta Marst én uitéz karom,

4.

De az mint én hallom, nem kissebb az Mársnál,
Seőt minden termete deliáb nálánál,
No maid meg látom én, uitésség mit haſznál,
Ha szép termetedben sebet nylam chinál.

5.

Be gyógyult már sebed, kit az előt chinált,
De ez az mostani te neked hoz halált,
Soha el nem feleited többször Cumillát,
Valamig fogsz élni, Chászár szép leániát.

6.

Ez után ki tölté puzdrábul sok nylát
Kegyetlen Isten fia és nézi uasát,
Nézi mindeniknek mérgét és fulánkiát,
Keſerues seb chináló titkos hatalmát.

7.

Azok közűl egy rettenetest uálaszta,
Melly nagy ohaitással timporálua uala.
Siralom és bánat ű hegies fulánkia,
Röuid giöniörűség uala fáia s tolla.

8.

Ez iárá meg szűuét Vénus királynénak,
Rontá el uig keduét az Isten aſzonnak,
Mikor néſzte halálát szép Adonisnak,
S kezéuel törlötte sebét ifiunak.

9.

Eszt iiában téuén, az füléhöz uoniá,
Uitéz Delimánnak szűuébe bochátá,
Nyl láthatatlanul ű szűuét meg iárá,
Minden mérges nyaualiát középben hagyá.

10.

O, hányſzor iűn néked abban az órában
Cumilla szép szeme nagy gondolatódban.
Hányſzor Cumilla néu iűn elől száiodban,
Vitéz Praecopita, chak egy pillantásban.

11.

Ha az fülemüle sirását halgattya,
Annak buiához magáét hasomlitya,
Ha derűlt egeket az ű szeme láttya,
Cumilla szépségét nagyobnak gondollya.

12.

Ha foly az folyó uiz, uagy szép churgó patak,
Az ű szemeiis mind egy iránt folynak,
Ha az gyönge szellők ágok közöt fuynak,
Az ű bánatiis nyughatatlankodnak.

13.

És igy szól magában: Cumilla, Cumilla
Méért teszesz engemet boldogtalanná.
Eszt az sok ohaitást, kit busult szű fuya,
Méért az te kemény lölköd meg nem hallya.

14.

Méért én sirásimtul te meg nem lágyulsz,
S nem látod bus szememet, köniuekben mint usz,
Te penig talántán nyaualyámtul gyógyulsz,
És az én kinomban te semmit nemis tudsz.

15.

Maga ez fényes nap és ez az derűlt ég
Nálad nélkül énnékem sűrű sötétség,
Ez az kikeleti mezei külömbség
Énnékem unalom és nagy keserűség.

16.

Tengelic űneke, pintiőke sirása,
Nálad nélkül mint baglyok huhogatása.
Lengedező szellők, churgóknak folyása
Mint széluész háboru és Lethe forrása.

17.

Hei, chak te szép szemeid uigaſztalnak engem,
Minden bosszuságot enyhittenek bennem,
De talán meg chalom magamat én ebben,
Talán gyűlölsz Cumilla, édes szép gyöngyöm.

18.

Rustán Bég halála, melytűl uéres kezem,
  Talán szemeid előt gyűlöltet engem.
  De inkáb mit bánnád, hogy asztot meg öltem,
  Holt ebtűl szépségedet hogy meg mentettem.

19.

Ihon, hozzád megyek, tégy boszút én raytam,
  Magad kezeitűl lölkömtűl fosztaſsam;
  De nem lehet, hogy ollyan kegyes orcában
  Lakyék kegyetlenség, s kárt uallyon Delimán.

20.

Igy szól uala Tatár és louára ugrék,
  Gondoluán, sok buya talán mint enyhődnék,
  Heában, mert kis Isten nyergében ugrék
  Előtte, s kezében uala uezető fék.

21.

Szerelem Istene Delimánt uezeti,
  Oda, hun nagy tűzben taſzitani uéli,
  Landor Feiér Várban azért el késéri,
  Cumilla ölében ottan elmeriti.

22.

De Cumillánakis hasomlatos képpen
  Szűuét által lűué uak nyláual éppen,
  Űis mint szaruas-gém futkos az erdőkben,
  Kinek nylal chinált uadász sebet melyben.

23.

Igy ég az Cumilla szerelem mérgétűl
  Mert sebesítetett Cupido Istentűl,
  Nyughatatlankodik uagy iár, uagy ál uagy űl,
  Egy hűuének illy szókat eyte melyébűl:

24.

Fáti, Édes Anyám, mely sűrű árnyékok
Iáriák én elmémet, ugyan el áyulok,
Mely kegyes uendéget mi földünkben látok,
Lű tüzet én belém, kitűl én gyuladok.

25.

Vagy hogy Márs öltözöt kis Isten tüzében,
Vagy Cupidó Márs haragos fegyuerében,
Mindenhez Delimán hasomló termetben,
Auagy mind az kettőt meg győz ű szépségben.

26.

Mely Isten forgattya mast az én elmémet?
Hogy aszt ſzeressem, ki megölte fériemet,
De boldogtalan én szeretem ueſztemet,
Talán szintén Delimán gyűlöl engemet.

27.

Talán azért gyűlöl, Rustán társa uoltam,
S én azért szeretem, hogy szabadittattam
Uitéz keze által, ah, szűuem Delimán,
Előttemis unalmas uolt pogány Rustán.

28.

O, hányſzor kiuántam uégét életemnek,
Hogy ne fekügyem mellette a holt ebnek,
Hányszor fohászkottam az szent Mahometnek,
Hogy fertelmes ágyátúl meg szabadulnék.

29.

Igy hoszta az fatum: de ki mondgya néked,
Hogy alázatos Cumilla szeret téged,
Fáti, édes anyám, elveſztem elmémet,
Talán aual együt unalmas éltemet.

30.

Igy szól uala Cumilla, de uén oruoſsa
Néki oruoſság helet cicutát ada,
Ű mesterséges chinált szókat gondola,
Kiuel az ű keduét iobban meg kapcholá.

31.

O, Cupido Isten, nagy az te hatalmod,
Mert minden rendeken uralkodik karod,
Néked nem nagy király, sem Urad Chászárod,
Mind szépség, uitésség neked hoznak adót.

32.

Szőb lélek szőb testben nem szorult az földen,
Mint édes Leániom, Cumilla, tiedben;
De szépség nem hoz bátorságot semmiben
Enged szépség, ha lát Cupidot fegyuerben.

33.

Bölcheség neuéuel tusakodnak ellen
Világon némellyek, s nem ueſzik eſzekben,
Hogy uégre ereiét igen keserűben
Magokon meg láttyák, ki uan kis Istenben.

34.

Akkor eſzeueſzettek buidosnak uilágon,
Mint nylal lűt medue uándorol barlangban,
Mely Dictamust nem talál, neuet ily dolgon
Cupido, s boszuyát ueſzi az bolondon.

35.

Hát méért ideiét ueſztenéd heában
Szép ifiuságodnak, s mi haszon abban,
Neme ez az kék ég, kit látunk magasban,
Közli uelünk szépségét? és örül abban.

36.

Neme ez fényes nap, az mely szőb mindennél,
Ofztya fényét közinkben, s mi élünk euel,
Ha föld ióságát rőitené irigséggel,
Elueszne ez uilág chak egy kis üdőuel.

37.

Az iót és az szépet az Isten rendelte
Másoknak hafznára, s ember, mely kémélte
Másoktul iauát, Isten keduét meg szegte,
És haszontalanul a földben temette.

38.

Nem kel neked futnod uitéz Delimántul,
Melynek hire futot Vörös tengeren tul,
Melyben szépség, uitésség iűttek lakóuul,
Iob fériet nem kiuánhac te nagy Allátul.

39.

Igy szól uala Fáti, tűzre olait önte,
Cumilla tifztességét hátra uetette,
Sem az nagy Chászár attyát meg nem böchülte,
Kis leuélre könyuéuel illy szókat önte:

40.

Chudálni te fogod én uak meréfségem,
Vitéz Delimán, kit magamis esmérem,
De ha az az Isten, az mely bir én uelem,
Igy hatta, ne chudáld, ihon, ió mentségem.

41.

Azért te efzt igy érch, minthogy győzhetetlen
Kézzel téged meg áldot kegyelmes Isten.
S uan hatalmod minden ellenségid ellen,
Ihon, énis rabul megyek te elődben.

42.

De ha chak azoknak mutatod erődet,
Az kik ellenségűl birkodnak ellened,
Nem bántod hát eſzt az nyomorult feiemet.
Ki böchül, ki tiſztel, ki imád tégedet.

43.

Ha gyűlölsz, ha társom uétkébűl én reám
Ragadot ualami, ne szánnyon Delimán,
S legyen anni kegyetlenség az ű kardgyán,
Hallyon meg ű miatta Cumilla leán.

44.

De ha Leányságomat néked tartották
Diana társai, szép Isten aſzonykák:
Ved ió neuen, ha ugy sem, tarch hát rabodnak,
Parancholy Cumillának, te ſzolgálodnak.

45.

Igy irá, s el küldé egy kis inasátul,
Vára nehéz szűuel uálaſzt Delimántul,
Gyógyulása lehet, gondollya, chak abbul,
Delimán illy leuelet külde uálaſztul:

46.

Látom, igazán szolgáltam Istenemet,
Hogy ma meg láthatom én iobbik lölkömet,
Meg győzetet győſzte győzedelmeseket,
Azért én elődben uiſzem rab feiemet.

47.

Nem késék sokáig Delimán azután,
Cumillához megyen, szűuében hordozuán
Nagy örömet és hamar ot lenni kiuán,
Az hun Cupidónak uetet hálóia van.

48.

O, mely igen tudatlan ember elméie,
Ha tudná némellik, mi lesz iöuendőie,
Sok chelekedetét bizony elkerűlné,
Delimán Cumillát bizony elkerűlné.

49.

Futtok egymás után, mint egy szerenchések,
De maid mind ketten leſztek szerenchétlenek,
Vai, ki ſzörnyű cérnát Párkák fonnak nektek,
Egyszersmind szakad el euel örömetek.

50.

Mit mondgyak ezeknek öſzue iüvésérűl.
Szerelmes ifiaknak sok szerelmérűl,
Duplázzák chókokat egymás száia körűl,
Venus triumfusán kedues szűuek örűl.

51.

Mint borostyán fáual öszue kapcholódik,
Mint kigyó oszlopra reá tekereszik,
Bachus leueleis fára támaszkodik,
Eny mód két Fenix öſzue chingolódik.

52.

Halgas touáb Musám. Az Török táborban
Sok idegen nép közöt nagy zöndülés van;
Mert sok ezer Török kapitán nélkül van,
Chak maga egyedül forgódik Kaimékán.

53.

Mind kegyetlen Tatár, mind merész Szerechen,
Sok láb és sok erős kéz, de mind feietlen,
Kevély Töröknek is szintén azonképpen
Elveſzet Vezérek, s bassáiok mind éppen.

54.

Nem látnál közöttök, chak titkos suttogást,
Félelemmel keuert sok gyakor ohaitást,
Ki ohaitya Idrizt, Olindot, ki Aigást,
Minden maga Vezérét és nagy káruallást.

55.

És egykor choportostul öszue gyűlének
Immár estue felé mindenféle népek,
Törökök, Tatárok, Géták, Szerechenek,
Egy közűlök igy kezde szólni ezeknek:

56.

Ugyan mind örökkén uakká kelle lennünk,
Vagy ueſzedelmünkre szemünket békötnünk,
Vallyon tiſztessége, ha bolondul ueszünk,
S vérünk hullásával kaurt mi tisztelünk.

57.

Meg aggot az Chászár az ű elméiében,
Meg kötötte magát uakmerőségében,
Aszt mondgya, hogy bé megy erővel Szigetben,
Ha Török nem marad chak egys életben.

58.

Mecen oſztán Uárral, mecen Chászársággal,
Ha eszt bé tölteni akaria haraggal.
Mert méért mondom, ha, lám ugyan bizonnyal,
Nem gondol semmitis Török uér omlással.

59.

Vezérek és Baſsák és kemény vitézek
Erős Zrini kargyátul meg emésztöttek,
Hány ezer Muszurmán fekſzik ű mellettek,
Prédáiul hollóknak s köröszſtény ebeknek.

60.

Mind ezeken uallyon szűue meg mozdulte?
Illy uitézekért egy könyuet hullatotte?
Nem, nem, hanem még inkáb let kegyetlenné
Minniáiunkat örömeft egyszer uefztene.

61.

Ihon, Magyar király iűn reánk nagy haddal,
Ki megyen előttünk okos rend tartáfsal.
Sátorban lesz Chászár rauafz Kaimekánnal,
Mi feietlenűl mit tefzünk kézzel lábbal?

62.

De mi minden kárunkat el feleitenénk,
Ha uitéz Delimánt előttünk nézhetnénk,
Némettűl, sem Magyartul akkor nem félnénk,
És minden dolgunkban szerenchéssé lennénk.

63.

De ki tiltja nékünk hogy uifza ne hozzuk
Chászár ellenéreis mi fényes holdunk,
Fele az tábornak érette fárogyunk,
Kéréfünkel űtetis uifza hozhattyuk.

64.

Igy zauaros szókkal fzól uala Deriel,
Minniáian köuetnek űtet válafzták el,
Hogy Delimán után menyen tiz ezerrel,
S ualahol talállya, szép móddal hozza el.

65.

De okos Chászárnak ez hogy hirré esik,
Okos szűuében igen meg keseredik,
Láttya, méltóságát köz rendek keuerik,
Magában elméiéuel igen tanáchkozik.

66.

O, mely külömböző az kösségnek dolga,
Kis szerenche szellő az mellyet hordozza,
Ma mutat is keduet, ha ió állapattya,
Ha holnap nem tecik: haragra fordittya.

67.

Méltóság, mely erős uraság oszlopa,
S ihon, mast rosz gaz nép lába alá nyomya,
Ellenemre Delimánt uiſza hiuattya,
De ennekis lehet talám oruossága.

68.

Jobb tahát nékem uélek nem tusakodnom,
Hanem Delimánért követet bochátnom,
Én küldök és nem űk, osztán illyen módon
Megchelekszem, méltóság rajtam maradgyon.

69.

Igy gondola Chászár és igy chelekedék,
Uitéz Delimánért Ferhat Bég küldeték.
Az nagy zenebonátis meg chendesiték,
Az okos Kaimekán és rauaſz Halul Bég.

70.

Ferhat megy sietve s Delimánt talállya,
Cumilláual együt szép Feiér-Uárába,
Azért be öltözik minden okoſságban,
Chászár köuetségét ki téué ily szókban:

71.

O, uitéz atyának még uitézeb fia,
O, Mahomet hitnek legszebbik uirágya,
Chászár köſzönettel az ű feiét haitya,
Az mely földön fölöt mindeneknek Ura.

72.

Neked haitya feiét, s aszt izeni néked,
Hun uan uitésségre te inditó uéred,
Hun uan kaur uérén nyert ió hired, neued,
Talán kéſz uagy azokat mind el ueſztened.

73.

Ihon, Sziget Uára uagyon chak esőben,
Magais immár Zrini eset kétségben,
Tűrhetede, ily próbán hogy ne légy ielen
S uitéz kezeidet ne keueried uérben?

74.

Néked ez Pálmának tartatik az ága,
Tied és nem másé lesz ennek iutalma,
Meg elékszik Chászár, hogy láb alá nyomta
Zrinit, mely kaur köszt leg nagyob Leuenta.

75.

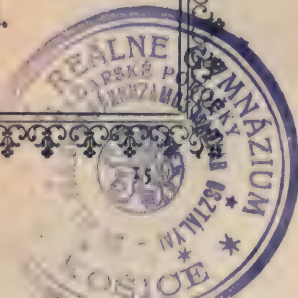
Cumillátis te neked adgya két kézzel,
Mert nem akar ezért pörölni Istennel,
Rustán halálátis bátran feleiti el,
Az mely maga iácódot ueſzedelméuel.

76.

Téged az táboris egyenlő keduel uár,
Török és Szerechen, nem chak krimi Tatár,
Iűi el hát közinkben s ne neheſzteli immár,
Téged chak aliglan uár Szulimán Chászár.

77.

Kegyetlen Tatárnak szűue meg lágyula,
Mikor maga felől dichéretet halla,
Mert ű nyaualyát Chászárnak kivána
Azért, uitésséggel hogy űtet ki hozná.

78.

Mast immár Chászár dolgát oly kárban láttya,
Hogy segétség nélkül uagyon romlandóba,
Azért bátorsággal uégezi magába,
Hogy el megy segétségre Török táborba.

79.

Más felől mit chinál és mit nem kesereg
Szép szemű Cumilla, kinek a szűve ég,
Szörniű iüuendőket elméie forgat meg,
Uégre Ura előt nyeluét igy nytá meg:

80.

Kegyetlen, mit készülsz az Török táborban,
Tudode egy lépés onnan koporsóban;
Vagy Chászár uagy hogy más talál halálodban
Okvetetlen módot boszu állásában.

81.

Illyene én Uram, mint egy kis cinege,
Mellyet oly könnyen sip chalogathat lépre,
Hidgyed, hidgyed, Uram, Sirena űneke:
Az mit Ferhat tenéked mastan beszélle.

82.

Elveſzté az hadát Chászár Sziget alat,
Már te ueszéseddel akaria iutalmát,
Te uitéz feiedbűl tenni akar praedát,
S uégezni akaria euel Tragoediát.

83.

Vagy hogy soha nem kel Urát boszontani,
Vagy hogy ha chelekszi, meſzi kel kerülni,
Boszut azok nem tudnak el feleiteni,
Chalogatnak, sipolnak, de nem kel hinni.

84.

De uefzedelemtűl, látom, hogy te nem félfz,
Szerenche forgandóságát semminek uélfz,
Én szűuem, én lelkem, engem hát houá téfz,
Ha uefzedelemre fzerenchétlenűl térfz.

85.

Aszt mondod, hogy szeretsz iobban te magadnál,
Ennek bizonsága chak egy dologban ál,
Eörizd az éltedet, mellyen az enim ál,
Nem álhat borostyán, ha ledűl az tőli szál.

86.

Mast látom igazán, nem én fzerelmemért
Te meg ölted Rustánt, de kegyetlenségért,
Kegyetlen, nem gondolsz mastis Cumilláért,
Ű helette inkáb te kivánsz pogány vért.

87.

Kegietlen, ha chak uért kiuánsz te elmédben,
Nisd meg az én mellyemet, uagyon uér ebben,
Igyál, ne szomiuhozzál; fzerenchetlenségem
Soha nem lehet kifseb ennél énnékem.

88.

De hogy holtod után sebeidet nézzem,
Üres ereidet számlálua fzemélyem,
Afzt tudode lehetne óráig éltem,
Nem elég ez az kéz, hogy meg nifsa szűuem.

89.

Mit chinállyon Tatár; ide uonfz tifztesség,
Oda Cumilláért, mint kénkű, fzűve ég,
Ű benne hadakozik két nagy elenség,
Mellyek közűl győzé uégre az tifztesség.

90.

És igy szólla társának: o, ſzűuem, gyöngyem,
O, ſzemem uilágya, o, én iobbik lölkem,
Törüld meg orcádat és ne sirass engem,
Ne iüuendűly gonoſzul, kérlek, felőlem.

91.

Chak fél embernek uélſz, ha féltesz Kaurtul,
És hogy ugy irtóſztac az Zrini kardgyátul,
Nem félek Cháſzárnak én rauaſzságátul,
Mikor kérdezhetek tanáchot ſzabliámtul.

92.

Aszt tudode, Zrinit nem láttam sohais,
Tudnod kel, hogy uoltam én ben Szigetbenis,
Egiedűl, kergettem én ezereketis,
Mégis az Mahomet megtartot eddigis.

93.

Homlokunkon uagyon mi ſzerenchénk irua,
Kerűllye és fussa, de nem táuozthattya
Senkiis halálát, ezer köszt meg hadgya
Szerenche, kit Isten másra uáloſztotta.

94.

Nem uiſz engem, hidgyed el, az kegyetlenség
Az illyen probára s bolond uakmerőség.
Hanem erőuel huz az drága tiſztesség.
Legyen, ha kel lenni az én éltembe uég.

95.

Valamint te mast félsz, szerelmes Cumillám,
Vgy fogsz ismeg örülni, mikor látſz raytam
Prédát, mellyet Zrinirűl kézzel le uontam,
S ű hitetlen testét az ebeknek hántam.

96.

Mit tegyen Cumilla s minemű erővel
Delimánt ſzándékátul táuosztassa el,
Nem tud ű mit tenny, chak sűrű fölyhőkkel,
Sok fohászkodással láttya röpülni el.

97.

Azért kételenűl el kéſzül az útra,
Noha iüuendőiét Delimánnak tudgia;
Szép térdeit földre sok sírással haitia,
És igy az nagy Istennek köniörög uala:

98.

Égnek Ura, mit uétettem én ellened,
Hogy ennire kellien rám kegyetlenkedned,
Talán ártatlanságom indittia mérged,
Talán kit teremtél, nem nézhet rá szemed.

99.

Meg ütéd Enceladust szörniű küueddel,
Ixiont szaggattatád sasok körméuel,
Kis kínok, ha mérem azokat enimmel,
Nem fáidalom, hun chak test szenued tűréssel.

100.

Hiszem talán nem uagy kín találó Isten,
Ha Istenségedhöz nem illik kegyetlen
Titulus, méért hát nagiobbat énnékem
Keresz kint s meg nem ölſz engem mast hirtelen.

101.

Mert ninchen fáidalom az én ép teſtemben,
Bár ſzaggatatnám Prometeus helében,
Hanem én tűrésem uan ſzegény lölkömben,
Az minden tűrésnél nagiob szenuedésben.

102.

Én ifiuságomat dög mellet uesztem,
Halálrul életre chak mast emelkedem,
Mikor uitéz Uramra én szert tehettem,
Szerenche de asztis el uiſzi előlem.

103.

Azért kérlek téged, te hatalmas Isten,
Delimánt ueſzedelemtűl ily hirtelen
Mench meg, auagy hogy ha Zrini kardgia ellen
Nem uagy elegendő, öly meg előb engem.

104.

No megindult Delimán szép Cumilláual,
Sok Török eleiben iün uigassággal,
Nem meſzi tábortul egy szép kut forrásnál
Sok társaiual együt Delimán meg szál.

105.

Biſztattya Cumillát Delimán, de amaz
Szántalan sirástul még mind iobban ſzáraz,
Bu bánattal együt szűuében rágalmaz,
Fa és fű kemény télen igy egyránt száraz.

106.

Cumilla Urának szomakiát ſzablyárul
Leueſzi kezéuel s kiuán innia abbul,
Amaz kutra megyen, uizet hoz forrásrul,
Nem tudgya, társának uége legyen abbul.

107.

Mert mérges sárkánnyal egyszer vagdalkozot,
S hűuelében tenni akarta az kardot,
Szomakiában egy chöp uér be ſzállánkozot,
Melyrűl ű magais semmitis nem tudot.

108.

Méreg volt, Cumilla mert mikor megiuá,
Szép testét, ereiét mindenüt megiárá,
Életét nagy kínnal teſtébűl kizárá,
És ualamint kiuánt, magais ugy iára.

109.

De mit chinál Delimán illyen látatban?
Nem mondhatom, ha uolna száz nyelu száiomban,
Mind Törököt, Tatárt rak halva halomban,
Mutat kegietlenséget önnön magában.

110.

Fegyuerét elhánnya, ruháiát szagattya,
Meſztelen az fákat töuébűl rángattya.
Nem kiált, de ordít oroſzlány módgyára,
Valahol kit talál, öl, ront és szagattya.

111.

Két nap és két éiel igy iár az erdőken,
Oſztán mikor eſzbe uette magát kéſűn,
Fel szedi fegyuerét s öltözik köntösben,
Boszut akar állany mert köröſztényen.

Finis.

PARS DECIMA TERTIA.

1.

ISten az embernek uezérli ű dolgát,
Isten meg iegyeſzte mindennek határát,
De senki ne gondolya által hágását
Neis félye, míg nem ér oda, romlását.

2.

Hány harcokon ſorgot Bán és hány ueſzélien,
De őrző Angyala meg tartá ezekben
Az ű óráiais el iűn, ki meſzebben
Nem lehet, uitézűl kel meg halny ebben.

3.

Deli Uid Török köszt ellenség képpen iárt,
Ezerek közöttis soha nem uallot kárt,
Előtte, mellette halál sokat kaſzált,
Űtet el kerülte uagy hogy rá nem talált.

4.

Sok száz ezer Török iárt mast körülötte,
Sok uan az táborban, az ki esmerhetné,
De Isten ſzemeknek az fényét el uette,
Azért senki űtet Uidának nem uélte.

5.

De nékiis el iűn az maga óráia
Melynél touáb életét el nem uonhattya,
Bizuást Török tábort és bátran iárhattya,
Mert senki életét addig nem ronthattya.

6.

Deli Uidnak uala egy szép felesége,
  Ez aſzoniok közül chak marat Szigetbe,
  Szöb uala mindeneknél az ű szépsége.
  De még azon föllyül Urához hűusége.

7.

Török leány uala, de Uid hatalommal
  El hozá egy Uárbúl nagy erős harcal,
  Haiszennek hiák uala Török szóual
  Köröſztség megáldá de mast Barbáláual.

8.

Ez mikor heában uárta uolna Urát,
  Sok könyuel áſztatuán társa üres ágyát,
  Nem tudgya, életben uane, uitéz Urát,
  Vagy hogy Török miat szenvedet szép halált.

9.

Szál Márs ű ſzűuében, s nem mint más siráſsal,
  Vagy nyomorult föchke hoſzu iaigatáſsal,
  Chak ohaitya társát, hanem bátorsággal
  Fegyverezi magát Ura páncéráual.

10.

Páncérát s fegyuerét magára föl ueſzi,
  Vrának ió kardgyát oldalára teſzi,
  Jó lóra föl ugrik, kopiát kézben ueſzi,
  Haiát és szép feiét látiollal tekeri.

11.

És igy Török formán Szigetbűl kimegyen,
  Táborban mindennel szól chak Török nyelven,
  Imide-amoda iár minden ſzegletben,
  Hogyha uitéz Urát uehetné eszében.

12.

Az tulsó réſzire tábornak megy uala,
  Ottan egy nagy Szerechent elől talála,
  Örömest ſzáguldna, de nem mehet loua,
  Mert az nagy testéuel louát el fároſzta.

13.

Láttya okos aſzony ennek sietését,
  Gondollya, hogy nem árt kérdezni menését,
  Meg álittya azért ſzép szóual Szerechent,
  Kérdezi, michodás uiſzen hirt hirtelent.

14.

Amaz penig neki felel siettébe,
  Ne tartóſztas, kérlek, engem menésemben,
  Viſzek hírt Chászárnak, kiért életembe
  Vrrá leſzek, de kérlek, hagy békeségbe.

15.

Mond meg, énnekemis, az aſzony igy monda,
  Hiszem nem lehetek én semmi károdra,
  Felel az Szerechen, amot egy sátorba
  Deli Uid aluſzik Török ruházatba.

16.

Mikor Deli Uidot emlité az pogán,
  Gondold, mi uáltozás uolt aſzony orcáián,
  De fél, hogy Szerechen hirt uiſzen uduarban,
  Utánna fut s eléri három ugrásban.

17.

Kopiáual nyergébűl meſzi ki taſzitá,
  Gyorsan szablyáiáual az feiét elvágá,
  Jó louára ismég, mint euet, felugra,
  De gyorsan sok Török siete utánna.

18.

Mert kiáltás támod és nagy zenebona,
Azért minden Török futó után futa,
S továb nem ſzaladhat az ſzeginy Barbara,
Mert egy goromba kéz lórul letaſzitá.

19.

Ezer körűl fogta, kérdik, honnan legyen,
S Szerechen halálának mi oka legyen,
Ű ſzegény nem ſzólhat, nem tudgya, mit tegyen,
Hazudgya, Alkairban hogy lakása legyen.

20.

Ottan egy bátyámat Szerechen megölte,
És én szemeimet eddig el kerülte,
Gyorsan talál pártot, az ki fog mellette,
Szép aszony, mert lágyta mindent szépsége.

21.

Ki mondgya, hogy iól tet, ki az Béghez huzza,
De illy kiáltástul Uid nem meſzi uala,
Azért gyorsan ugrék ű ió Karabulra,
Űis megyen uala az nagy kiáltásra.

22.

Hát mikor oda megy, láttya gyönge társát,
Hallyais füléuel keserues sirását,
Gondold meg az ű mondhatatlan bánattyát,
Mégis nagy okosan meſzirűl igy kiát:

23.

Uitézek, áliatok, mert ez az én szolgám,
Immár sok nap lopta el fegyuerem, louam,
Az egéſz táborban utánna buidostam,
Adgyátok kezemben, az én birtokomban.

24.

Azomban egy kádia oda érkezet,
Az kitűl lén az Uidnak illyen felelet,
Ehez bizonság kel s állyon törvény széket,
Törvénis el nem ueszti el az tiedet.

25.

El busul Deli Uid és ugrik haragban,
Kiált, pogány ebek, nem elégszem abban,
Töruény és igasság uagyon én ſzablyámban,
Ez után ketté uág Malkuchot derékban.

26.

Abelt és Izmailt le terité földre,
Kádiának feiét függeſzti két réſzre
Abaza lölkének utat nyt mellyére,
Jakult lefekteti örökös helére.

27.

Eiuz tartja vala ű szép feleségét,
De Deli Uid kardgya ketté uágá testét,
Ottan meg ragadgya kézen ſzerelmesét,
Jó rouára ueſzi és kimeny siét.

28.

Karabul, mint madár, nem nyom nyomot földön,
De mint süuőtő nyl megy ollyan sebessen,
Ű futhatot uolna által az tengeren,
S nem esmerszet uolna, hogy uan uiz az körmén.

29.

Láttyák az Törökök, Szigetbe szép prédát
Uiſzi futó rouán s meg eſmerik Uidát,
Heában utánna futtatyák rouakat,
Mert, mint az könnyű köd, el tünteti magát.

30.

Szigetben örömmel Zrini bé fogadá,
   Mert immár az előt ű megholtnak tartá,
   Uid Török dolgait igen meg tanulá,
   Mellyeket Urának eleiben ada.

31.

De noha uitéz Bán mind tutta ezeket,
   És ſzeméuel láttya nyiluán veſzedelmét,
   Nem irtózik semmit, hanem ép elméiét
   Pogánynak ueſzéliére tartya s nagy szűuét.

32.

Szulimán más felől el kegyetlenedet,
   Maga uére ellen kegyetlen törvént tet,
   Aszt mondgya magában, ihon, száz népeket
   Lábom alá nyomtam és nagy uilág réſzét.

33.

Talán engem Mahomet hizlalt szerenchéuel,
   Azért, hogy Zrininek adgyon mind ezekkel,
   És ű rá ragadgyon hirem én tétemmel
   Én birtam uilágot s ű biryon engem el.

34.

De meg challja magát, ha chak romlásomat
   Az égbűl neueti, űis ual károkat,
   Magammal romlásra el huzom Muszurmánt,
   Kitűl tiſzteſséget ueſz azután tahát.

35.

Ha ugyan ueſzni kel, éppen mind ueſzen el,
   Az Egéſz Török hir ugyis tiſztességgel
   Lész, mert az Szulimánnál uitéſség véſz el,
   Török hold és ió hir uéle aluszik el.

36.

De hallyuk még egyszer Uezérek tanáchát,
Könnyebichék mégis szűuem busulását,
Ezután Szokolouich Mehmetet kiát,
Néki paranchollya, bé gyűyche tanáchát.

37.

Be hiuá Szokolouich fő Uezéreket,
Kinek kinek rendi, le ülteté űket,
Méltóságal ofztán kérdi tecéseket,
Magasis fő helre le üle előttek.

38.

Űl uala legelől az uitéz Delimán,
De keserues fzűue mind busulásban uan,
Nem tudgya, mit chinál, és Chászár tanáchán
Nem adna egy ohaitást, mely megyen száián.

39.

Fölyhő fzaporitó ű bánatos szűve,
És tenger árafztó két rettentő fzeme,
Mint uas bánya fúió az ő fzéles mellye,
Mert sűrű ohaitást gyakran bochát erre.

40.

Azért nemis kérdik, nemis szól senkinek,
Hanem ű mellette szólni kel Al Bégnek,
Ez penig baráttya uolt holt Rustán Bégnek,
Okos, bátorsága de ninchen fzűuének.

41.

Atta uolna Isten (igy mond) üdőtlenűl
Ne kezdenénk más tanáchot s képtelenűl,
Hanem, mellyet uégefztünk egyszer eszesűl,
Véghez uittük uolna mastan mi emberűl.

42.

De mi tanáchunknak bomlot tiſztessége,
Nyelu nem meri mondani, kit kiuán eſze,
Szabadon ſzóllásért Rustánnak lett uége,
Énis nem uárhatok mast egyebet benne.

43.

Méért kellet ueſzni szántalan uezérnek,
Mert helt mi nem attunk Rustán beszédének,
Méért feküſznek it Bassák és holt Bégek,
Mert egy ember elrontá ió értelmünket.

44.

Ű penig magais mit chinált iól láttuk,
Orcul fordulua ránk futua iűnni láttuk,
Az kiket mi oroszlányoknak tartottuk,
Ugy meg ſzelégyültek, mint ölyu előt vad tiuk.

45.

Engemetis halállal fenyeget, de hagyán,
De én tecémet megmondom igazán,
Immár mit tennünk ninch, mert reménség hátán
Épitenünk szerenchét leſzen heában.

46.

Az bolondságok köſzt ninchen iób röuidnél,
Hát miis mienket uégezzük hamar el,
S noha mienk hoſzu, de iobban uonnyuk el,
Nagyob kár s büntetés siet utánna el.

47.

Azért én aſzt mondom, iobb még böchülettel,
Mig nagiob károkat nem uallunk keseruel,
Föl emelnünk tábort és haza mennünk el,
Hogy sem enny uitéſzt itten rontanunk el.

48.

Oſztán kárunk után még megh se uehefsük,
Hanem uilággal magunkat neuettefsük,
Vagy hagyuk it asztot, az ki nem iün uelünk,
Vegye meg hadáual, az kit mi nem merünk.

49.

Al gorombán ſzólla, mert noha Delimán
A ű szoua közben uolt más gondolatban:
Mégis eſzbe uette, ű uagyon példában,
Föl ugrék s igy szólla szörnyű haragiában:

50.

Meg nytád nyeluedet ſzabadon Al, mire
De magad sem tudod, hanem én hiremre,
Gyalázni akarnál, de fordul feiedre:
Nem ragad eb ugatás az derült égre.

51.

Első uagy tanáchban, de harcban nem látot
Senki uitéſségedet; nemis oly tanáchot
Attál, ki mi hirünknek adna tiſztes iót,
Egy kufár nem mondhatot uolna rútabot.

52.

Hát futot Delimán? hát ſzégyennel hátot
Chászár szeme előt ellenségnek adot?
Hun uolt akkor Al Bég, mikor Sziget uárot
Vitésséggel iáruán Kaurokat rontot.

53.

Nem ugy két Badankouich esmertek engem,
Sem uitéz Heruoich neuetkezet uelem,
Sem ezer más, kit nehéz föld alá tettem,
Minden nap, minden nap ebben az seregben.

54.

Kérkedésért mondode, hogy félſz én tűlem
Álnok róka, s anni félelem ſzűuedben?
Ne fély bizonyoſsan, mert ilyen roſz uérben
Uitéz kezeimet meg nem förteſztetem.

55.

Lakiék benned lölköd, noha érdemlenéd
Hogy egy iegenye fát meg nehezitenéd,
De mast tanáchotokra meg térek inned,
S mondom, ne gondolyunk ilyen szégyeneket.

56.

Kügye ki az Chászár meſztelen ſzabliáiát,
Aual minden népnek mutaſsa haragyát,
Ithon gyalázattal ölyék meg az olyat,
Ki ostromnak nem viſzen tüzet, laytoriát.

57.

Én megyek, én elől, rettenetes kézzel
Szigetnek bástyáiát láttokra rontom el,
Száz Zrini előmben iűiön uaſsal, tűzzel,
De megyek ellenére uitéſségemmel.

58.

Igy szól uala Tatár, az tanách el bomlék,
Holot szólni ellene nem igyekezék
Senkiis; azért minniáion fel kellének,
És sátorok alá gyorsan el menének.

59.

Demirhám, mint uad kan, emliti szégyenét,
Fui lángot száiábul, nem találya helét,
Nagy chelekedettel kiuánnya törlését,
Uidal ismeg kiuánnya öſzue menését.

60.

S igy szól uala magában: hun uan ió hirem,
Kit sok uefzedelemmel régen szerzettem ;
Jób let uolna nékem Uid miat el uefznem,
Hogy sem Cháfzár hiti szegéséuel élnem.

61.

De látta az uilág, nem uolt az én uétkem,
Mind louam akarta, mind magam s fegyuerem,
De más képpen rendelte az én Istenem,
Talán még elől iűn egyszer én szerenchém.

62.

Vagy hogy fog szállani holló én mellyemre,
Vagy penig tifztesség én uitéz feiemre,
Nem hagyom Deli Uidot én szégyenemre,
Efzküszöm fényes kardra és életemre.

63.

Igy megyen Chászárhoz és igy szól ű neki:
Hatalmas Chászár, méért uan tifzteleti
Az uitéz embernek, mert kockára ueti
Uráért életét és sohun nem röyti.

64.

Az mit hittel fogad, meg állya magában
Uitéz, ha uagyonis chak egy uad barlangban,
Vagy erdőn, uagy mezőn, uagy szép Palatában,
Hitit nem kel sohun el hadni romlásban.

65.

Ninchen hát énnékem semmi böchületem,
Mert Uiddal harcomat uéghez nem uihetem,
Én Uram s Cháfzárom, méért efzt szenuettem,
Hifzem iob let uolna Uidtul öletetnem.

66.

Méért kezed nyomát s hitedet tréfálta,
  Az ki gialázattal minket el uálaſzta,
  Bizony Amiraſsen más uilágon láttya,
  Hitetlen embernek michodás iutalma.

67.

Bár én halálommal hozhatnám helére,
  Mely nagy chorba ſzakat mi tiſzteſségünkre,
  De miuel oruosságot el mult üdőre
  Nem lehet chinálny, bánkodgyunk helére.

68.

Hanem én chak arra Mahometért kérlek,
  Ereſz, Deli Uiddal kardal szembe mennyek,
  Mert uannak mi köſztünk halálos töruények,
  Mellyet halál itil, egyszer köſztünk uállyék.

69.

Igy szólla Demirhám, de Chászár mást gondol,
  Meguénhet mellyébűl mert sok nagy gond omol,
  Végre Demirhámnak okos uálaſztul szól:
  Mit kiuánod Demirhám, az kit nyelued szól.

70.

Gondold meg igazán és nem fel fuit szűuel,
  Eze magános bayuiuáſra ualó hel,
  Török orſzág szűue, ihon, iüt uelünk el,
  Egy bayuiuást nézzünk, azután mennyünk el,

71.

Uitéz uagy, iól tudgyuk, de uitésségedet
  Kichin helre akarod mutatni s erődet,
  Keués haſzon, kis tiſztesség ebbűl iühet;
  De uiſzontag nagy ueſzély elő kerülhet.

72.

Tudod-e hun uagyon uitéznek probáia,
Ahun Sziget Uárnak meg nytot bástiáia,
Hiſzem Uidot Demirhám ottan talállya,
Méért kereſtetik hát helnek mustráia

73.

Ég Demirhám s nem szól, táborbul ki megyen,
Gondollya, Szulimán benne kételkedgyen,
Azért ű szűuében uégezet, mit tegyen,
Egyedül ostromnak, meg eskütt, hogy megyen.

74.

Chászár láttya heában hirdet tanáchot,
Mert Delimán miatt kétszer már el bomlot,
Azért ű magához hiuatot chak hatot,
Mindeniket okost, hűuet és halgatót.

75.

Az egyik aszt mondá Szulimán Chászárnak:
Még egyszer minniáian indullyunk ostromnak,
Tűzzel, uaſsal árchunk az Sziget Váránák,
S ha akkor nem ártunk, hadgyunk békét annak.

76.

Az másik: nem szükség, minniáian it legyünk,
Tiz ezer gyalogot Uár körül rendellyünk,
És tiz ezer louast iól el helhesztefsük,
Minden segychéget hogy ki rekeſztessük.

77.

Harmadik aszt mondá: Ali Kurt labdákkal
Várat égetheti tüzes szerszámokkal,
Az árkot ki kel bochátany folyással,
Az mi ki nem folyhat, tölteny gyapiúual.

78.

Negyedik igazán meg mondá tecését:
Mert kiuánnya uala haza menetelét,
Heában az tábor it üdőt ueſzteget,
Maid az őſz reánk hoz uizeket, esőket.

79.

Ötödik igy szólla: hadgyunk Péch Várában
Két ezer gyalogot, ezeret ló hátán,
Mellyek Szigetieket tartiak zablában,
Vgy hogy ne meheſsenek soha chatában.

80.

Hatodik tanáchlá haza menéseket,
Mindenik okokat hoz erre eleget;
Chak nem haiul Chászár haluán ily beszédet,
Azomban, ihon, hozzák Ali Kurt testét.

81.

Ennek Chontos ágyuia feiét el szaggatá,
Janchárság az testét chak alig kaphatá,
Mikor szigeti had zenebonát látá,
Ki megyen két száz szablia mind uálogatua.

82.

Három ſzáz Töröknek uégezék életét,
El uagdalák ágyuknak minden kerekét,
Gyuitó likakbannis uertek uas ékeket,
Guszich és Golemi uitték uégben eſztet.

83.

De haragszik Chászár, de busul magában,
Ali Kurt hűusége forog gondoltában,
Hairadin kapitán Baſsa ayándékban
Eſzt adá Chászárnak igen commendáluán.

Aridemus Barbarossa, Generalis maris pirata famosus.

84.

Immár ninchen neki iob ágyu mestere,
Az melly uiselhetne gondot az tüzekre,
Azért hamar haragrul esik kétségre,
Sziget hogy megmarad, uéli, szégyenére.

85.

Vifza menésérűl immár gondolkodik,
Mint legyen békéuel, chak azon aggodik,
Jól tudgya, hogy hátul Orofzláni hagyatik,
Mely miat békéuel egyet nem léphetik.

86.

Azomban egy galamb Szigetbűl röppenék,
Kanizai féfzekben efztet neuelték,
Ugyan fzárnyaiual oda igyekezék,
Azomban ily uéletlen dolog történék.

87.

Egy ráró magasbul meg szemlélé prédát,
Utánna indittia két sebes sugárát,
Az haszontalannak uéli chauargását,
Hát Chászár sátorában el rőiti magát.

88.

Gyorsan sok Boztancki megfogják galambot,
És efzekbe uéuék egy kis papirossot,
Eszt galamb Szigetbűl szárnya alat hozot,
Az Chászárhoz bé uiuék eszt az uyságot.

89.

Gorsan magyar tolmáchot bé hiuatának,
Az köröfztény leuelet kezébe adák,
Az fölin leuélnek ily bötűk ualának:
Adafsék ez leuél az Magyar királnak.

90.

Ha kérded, mint uagyunk, mint közel halálhoz,
Kiknek reménséget már segichég nem hoz,
Öt százan marattunk, de mind koporsóhoz
Sebek miat közelb uagyunk, sem uilághoz.

91.

De az pogány ebis nem kérkedik uelünk,
Hatadát táborának kard alá tettük,
Uezéreket, Basákat sokat meg öltünk,
Már chak feietlen láb az mi ellenségünk.

92.

Két nap alat el iűn az mi uégső óránk,
Mert fogát sárkányok köszörűlték reánk,
Akkoris mit tehet mi köröſztény próbánk,
Örömest meg mutattyuk ennek uilágnak.

93.

Tűzzel eméſztenek leginkáb bennünket,
Mely miat nem találliuk sohun helünket,
Gondollyuk uégézni otkin életünket,
Károllyuk tűz miatt uesztenünk éltünket.

94.

Mi segéchégünkrűl ne gondoly semmitis,
Mert az lehetetlen, láttyuk mi magunkis,
De pogány Törökben tehec kárt, nagyotis,
Ha utánna megyen hadad és magadis.

95.

Mert félnek, mert ninchen sem Generálisok,
Eluefzet, ki mit tudot, it kapitányok,
Cháſzár és Kaimekán, chak azok had tudók,
Delimán, Demirhám uakmerő bolondok.

96.

Huszon öt ezer Török eb fekszik itten,
Mellyek tiz oſtrommal iüttek ránk éltekben,
Többet mi nem irunk, hanem egésségben
Isten tarcha Fölséged ió ſzerenchében.

97.

Mikor az Szulimán ez dolgot meg hallá,
Hogy Sziget reménségének uan utóllya.
Szűuet uet magában, és hogy az heába
Galamb röpülése ne lenne, bochátá.

98.

Áruló madár, hun uagyon te hűuséged,
Fogsze röpülhetni, uallyon nem szégyenled,
El árultad Uradat, titkos leuelet
Pogány ellenségnek kezében eitetted.

99.

De nem örüle sokat ſzabadságában,
Mert ráró mind ot kin leste az magasban,
Vtánna röpüle s el kapá az ſzárnyán
Kegyetlen körméuel, örül szaggatásban.

100.

Chászár minden fele paranchol ostromot,
Hogy mindenik uigyen, ki tüzet, ki uasot,
Ki ſzurokkal öntöt kénküues gránátot,
Tiz ezeret ki oſzta tüzes gránátot.

Finis 13 Partis.

PARS DECIMA QUARTA.

1.

IHon iűn Zrininek ragyagó chillagia,
Ihon mozdulhatatlan tramontanáia,
Bán chelekedetét az én kezem iria,
Mellyet Isten lölke elmémben be-fuia.

2.

Nem távozik annak veszélyre haióia,
Melynek ez chilaghoz tart okos kormánia,
Hűvség, vitézség ennek calamitáia,
Az mely ez chillagot vefzteni nem hadgia.

Calamitának hydk az tengeren idró Emberek az Magnest, mellyel az Compassum mutatóidt megkenvén mindenkor Tramontána Csillagra mutat.

3.

Már én magnes kűvem portushoz hoz engem,
Szerenchéssen iűttem által ez tengeren,
Immár barátimat az parton esmerem,
Mellyek nagy örömmel iűttek én előmben.

4.

Esmerem távulrul vitéz Marsnak fiát.
Esmerem, esmerem, mint jártattia lovát.
Ez én vitéz öchém, mind Magyar, mind Horvát.
Igazán szereti mert, láttiuk, hazáiát.

5.

Nap-fényre néző szem muttatia sas fiát,
Körmérűl esmerni az vitéz oroszlánt,
Vitézség próbállia igaz Zrini fiát,
Mely soha eggyiktűlis el nem szakadhat.

6.

Hiszem Zrini Péter, kit az én szemem lát,
Mely rettenti Bosznát és Herczegovinát,
Láttuk immáronis ő vitéz probáiát,
Eszszel, kézzel, szűvel kit törökön chinált.

7.

De jai, nagy szelendek oroszkodik után,
Mely dühös irigység párállik-ki torkán!
Ugyan irigység ez, noha ninch hatalmán,
Hogy árchon ő néki vitézséges voltán.*

---

* *A kéziratban e versek helyén a következő szakaszok állnak:*

4.

Ahun látom az parton nagy méltósággal
Mi nagy Érsekünket, mély gondokban sétál,
Tántorgó haiókat igazgat kormánnyal,
Vefzne, ha nem igazgatná okofsággal.

5.

Az mi szent házunknak ű hűv komornikia,
Mi igaz hütünknek erős tartalékia,
Ki fogyuk esmerni űtet e napokba,
Mert Isten akaria, öltözzék bimbórba.

6.

Ahun orfzágunknak egy erős oszlopia,
Uitéz Bottiáni Ádám louát jártattia,
Nagy gond uan feiében, mert terhis nagy raita,
Mert chak nem esőben országunkat láttia.

8.

Ne félj semmit, öchém, mert láttia az nagy ég,
Vitézségnek árniékia hogy az irigység,
Ez mi eleinktűl maradott örökség,
Kiben nem szakadhat világ fogytáig vég.

9.

Hidgyed mérges foggal reánk agyarkodnak,
De nem chak Törökök, mert másokis vadnak,
Az kik, mint az rosda erős vasat mariák,
Hadgyán, mert fogokat űk abban el-rontiák.

10.

Látom de más felől országunk oszlopia,
Vitéz Veseléni, jó lovát jártattia,
Nagy gond van fejében, mert gondis nagy raita,
Mert chak nem esőben országunkat láttia.

7.

Ez második Atlas, vállával Országot
Tartia és romlásnak nem engedi aſztot,
És noha ű nem vár senkitűl iutalmot,
Maga virtusábul veſz elegendő iót.

8.

Oh melly mérges foggal reád acharkodnak
Pogány Török ebek és reád ugatnak,
Te penig nem rettensz mérgétűl azoknak,
Mert nagyob ereie vagyon te ſzabliádnak.

9.

Látom de más felől Nádasdi Ferencet,
Ez szeginy hazánknak szolgálatot tehet,
Mert Isten ű neki adot ió értelmet,
Értéket is és minden ióhoz készséget.

11.

Látom Bottiánitis vállával országot
Támasztia, s romlásra nem engedi asztot,
És noha ő nem vár senkitűl iutalmot,
Maga virtusábul vesz elegendő jót.

12.

Száz másokat látok örömest, az kiket
Köszöntenem hajtok de most nékik fejet,
Mert meszi el-mentem historiám mellet,
Ismeg elől kel kezdenem szövésemet.

13.

Egy üdővel meg-tölt Török vala hadban,
Ennek eredeti volt bő Aegyptusban,
Elméjében ennek iszonyú tudomán,
Az neve peniglen hatalmas Alderán.

10.

Látom az két Láſzlót: Chákit, Eſzterhásit,
Egykét ugy mint nagy bölcheségnek tükrit,
De roſz üdők miat nem láthattiuk fénit,
Másiknak esmérem mind ió terméſzetit.

11.

Ahun uan az parton egy gyönge uirágszál,
Melynek reménsége neuelkedésben ál,
Homonai Gyurkó benned Pallas talál
Eszt és bátorságot, mellyet rosda nem szál.

12.

Két Atiádnak hűségét teis kőueſsed,
Ha bár iauaidat mind el kel ueſztened,
Mert egy ió szerenchés üdő eszt teneked
Usuráual fizeti minden ueſztésed.

14.

Alderán, az mely birt iszonyú lölkökkel,
Minden Elementummal és nagy fölyhőkkel,
Égy Planetákkal, föld rözzenésekkel,
Nagy villámásokkal, meny-ütő kűuekkel.

15.

Ez Chászárhoz bé lépék, igy kezde szólni:
Hozzád iűuésemet te fogod chudálni,
De érch meg az okát, mert fogok hafználni,
Mert ellenségidre fogok kárt szállatni.

16.

Rettentő lölköket láncozua én tartom,
Némellyt chak kárára másnak ki bochátom,
Az egéfz Poklokon uagyon én birtokom,
Ezekkel az Kaurt, ha akarom, rontom.

17.

Azért semmit ne fély és ne kéfzich erőt,
Chak te nyugodalmassan uáry egy kis üdőt,
Szigetre rá hozom rettenetes fölyhőt,
Kénkűues tűzeket s az egész ördögöt.

18.

Meglátod, mit hafznál Istenek, Jésusok,
Ha én tudományommal reáiok omlok,
De, ime, még én te neked töbet mondok,
Föl hozom nagy Alit, melly az ű rontóiok.

19.

El hiteti Chászárt Alderán illy szókkal,
Mert szauát bizonittya szörnyű átkokkal,
El bocháttya azért tűndért szabadsággal,
Ű viteti magát fekete louáual.

20.

Alderán el röpül az fekete louon,
  Helt keres magának erdő köszt egy sikon,
  Tizenkét körösztény ifiat ű titkon
  Táborbul ki hozat, mellyek uoltak láncon.

21.

Ezeknek gégéiét nagy késsel meg meci,
  Ártatlan uéreket medencébe teszi,
  Töb társait ofztán magátul el küldı,
  Az nagy *Teátrumon* chak magát fzemléli.

22.

Vala oly üdőben, az mikor Delia
  Pan Istent fzerelmére meg gyúytia uala,
  Mikor neduességéuel első álomba
  Uilágy emberek elegyettek uala.

23.

Alderán egy rézuefzőt kezében uefzen,
  Iszonyu circulust maga körül tefzen,
  Duplázza nem mefzi osztán az főuenyen,
  Leg belsőnek maga ál az közepében.

24.

Chuda caracterek tűle formáltatnak,
  Köröfztény uérébűl minden circulusnak,
  De még ugys békét nem ád az holtoknak,
  Mert minden kerékre négyen huzatatnak.

25.

Négy világ szegletre elrendeli űket,
  És mindenik mellé tesz rút billegeket,
  Igy engesztelli pokolbéli lölköket,
  És igy kezdi el rettenetes uerseket:

26.

Hallyátok, siralmas Pokolbéli lölkök,
Kik égben társokat el nem szenuedtétek,
Hallyátok rettentő Acheron Istenek,
Pluton és Sterapon és fő feiedelmek.

27.

Belbuzel és Hárpád és Flegeton Ura;
Styx, Lethe folyásnak iſzonyu gondossa,
Egész Cocitusnak kegyelmetlen hada,
Az kik el estetek égbűl az föld alá.

28.

Hallyátok és gyertek az földbűl ki gyorsan,
Egyk se maradgyon az pokol gyomrában,
Mast kit ti kedueltek, az az óra it uan,
Az kiben Kaurnak kel meni romlásban.

29.

Harcot és uiadalt ráiok parancholok,
Nagy kegyetlenséget ti tűletek hiuok,
Iűienek hát elő Styx lobogós lángok,
Furiák, Hárpiák, száz Briareusok.

30.

De semmi ily szókra megmozdulás nem let,
Phlegeton semmi ielt, hogy ki készűl, nem tet,
Azért nagy Alderán haragudni kezdet,
Kegyetlenűl üti lábáual az földet.

31.

Üti kegyetlenül az földet lábáual,
Iszoniúan rikot haragos száiáual,
Hát még sem halliátok, o, niomorultsággal
Rakva, kinzot lölkök, és nagy busulással.

32.

Niomorultak, azt tugiátoke nyeluemet
Nem tudom meg nitnia, és neuezni neuét
Annak, az ki égben hatta Istenségét,
S az földön föl vette embernek személiét.

33.

Vagy el feleitettemé hetuen hét neuét?
Annak, az ki égbűl tikteket le uetet,
Vagy annak kinait és ártatlan uérét,
Melyet ingerléstekbűl ártatlan eitet.

34.

És rá ment az ti nagy tüzes Uáratokra,
És szent lölköket az ti boszuságtokra
Ki hoſzta és Attyának iobbik kariára
Ültette örökké ualó csufságtokra.

35.

Alég mondhatá ki Alderán ezeket,
Ihon. sötet fölyhők fogyák az egeket,
Háromszor meg rázza Luciper a földet,
És bé sötétiteté chillagok féniét.

36.

Ihon, az föld szűnét feketén bé fogták,
Az egetis szörnyűen bé buritották,
Tigrisek, Sárkányok, kegyetlen Hiennák,
Rettenetes Oriások és Chimerák.

37.

Ot uagyon Tantalus együt asztaláual,
Fene Atreus, Licaon gyalázattal,
Medusa feieis mérges taitékokkal,
Szörnyű Eumenides lobogó fákliákkal.

38.

Ottan Diomedes fene louaiual,
Kegyetlen Terodaman oroſzlányokkal,
Iszonyu Busires uéres oltárokkal,
Procusták, Letrigonok iſzonyusággal.

39.

Ottan meg halhatni Scillák ugatását,
Kegyetlen Gerion szörnyű iaigatássát,
Fene Mezentius és Fallaris kinnyát,
Ezer Briareust, Cerastát és Hidrát.

40.

De mind ezek közöt keuélséggel sétál
Az uilágrettentő szörnyűséges halál,
Mindent irtózással meg győz és nagysággal,
Mind két keze terhes iſzonyu kaszáual.

41.

Igy iűnnek az lölkök és más ezer formán,
De kinek uagyon eszt le irnia hatalmán,
Elől iűn Plutois tüzes loua hátán,
Elől Astragora kénkűues taligán.

42.

Ezek előt Alderán igy nitá meg nyelvét:
Halliátok, halliátok Alderán beszédét,
Ki uette ördögnek el az ű fegyuerét?
Uagy ű hatalmába kichoda chorbát tet.

43.

Egyszer, aszt meg uallom, égbűl le estetek,
És chillagos eget örökké ueſztétek,
De senki nem uette el ti fegyueretek,
Nem tet erőtlenséget senki bennetek.

44.

Mégis ti szégiennel chak el szenuettétek,
Mikor az föl támot ember közűletek
Ki uiue lölköket, és mind közűletek
Nem uolt, ki ellent állot uolna köröſztnek.

45.

Minden nyavalyátok onnan iűt azután
Hir ki trombitálta, szemetek köröszt-fán
Nem mer meg állani, és az föld gyomrában
El buytok előtte, ha előtetek uan.

46.

La, ha ember boszut egyet el szenuedhet,
Régen ellenségnek töbre okot eitet,
Méért rettegtetni kel aſzt uitéz szűuet,
Az melly az égbennis oly nagy probákat tet.

47.

Ihon, uyab boszúság iűn feietekre,
Az ég aſzt uégeszte ti szégyenetekre,
Hogy minden ellenség fusson köröſzt ielre,
És minden tiſztesség szállyon köröſztényre.

48.

Igy van, mert ennihány nyomorult körösztén,
Világ három réſze ellen buyt Szigetben,
Ninchen bizodalmok ű nekik semmiben,
Chak abban, ki függöt, s az ű körösztében.

49.

Őt száſzor ezeren meg szállottuk űket,
Harmada ot hagyá kedues életünket,
Két fa, körösztűl dűlt, meg győz mi benünket,.
Minket Törököket, ti hiueiteket.

50.

Föl fakat fegyuerrel, föl és uitésséggel,
Gyertek rá Szigetre kénkűuel és tűzzel,
Porrá kel égetni mind emberrel, kűuel,
Rontani kel együt emlekezetével.

51.

It halgata Alderán, de az pokol lölkök
Sűrűn Sziget felé mind el röpülének;
De kiált Alderán, paranchol az földnek,
Nagy Alit ki hozza ueſztére Szigetnek.

52.

Halgat az föld, de amaz ueri lábáual
És igy nitá meg nyelvét nagy sikoltáſsal:
El pártolni tűlem akarſze károddal?
Keduemet megszegni meg általkodással.

53.

Én, Alderán hagyom, az ki sötétitek,
S fölyhőben öltöznek, ha akarom, egek,
Ha akarom uiſzont az fölyhök le esnek,
És tiſztán maradnak az leuegő egek.

54.

Ha akarom, szómmal tengert háboritok,
És mikor akarom, habot le ſzállitok,
Én minden szeleknek bizuást parancholok,
Tűlem halgatnak minden Elementumok.

55.

Tégedet is égbűl alá ſzállithatlak,
Aranyos hold, ha segéchégemre hilak,
És koporsóbannis hagyot árnyékoknak
Méért ily erőuel ne parancholhaſsak?

56.

Jűy ki, Hazret Ali, iűy ki föld gyomrábul,
Hozd ki nagy zöldfikárt te mély koporsódbul,
Ismét kel itatni louadat uér tóbul,
Már elfeleitkefztek Kaurok uoltodrul.

57.

Nagyon ordit az föld ily parancholatban,
Egyszersmind két felé meg szakad magában,
Elől hoz egy louast feiérszin atlacban,
Feie takarua uan tifzta patyolatban.

58.

Szög ló uan alatta, de szomorusággal
Jártattya az lovat az szép holduilágnál,
Egyszer nehéz szemmel föltekint haraggal,
Alderánt megláttya nagy circulusoknál.

59.

Kichoda engemet kinombul föl zörget,
És nagyob kinra hy, átkozot feiemet?
Igy szól Ali: kichoda fekő helemet
Kereste meg, s nyuguásbul föl ráz engemet?

60.

Ah, nagyob kint tudnak emberek találni,
Hogy sem kinzó ördögök megis gondolni,
Nagyob kin énnekem uilágot mast látni,
Hogy sem azok, kiket fzoktam el szenuedni.

61.

Mit akarsz én uelem, kegyetlen Alderán,
Hogy általam örüly Sziget Vár romlásban,
De te efzes léuén, chalatkozol abban,
Hifzem uég szakadot az én hatalmombau.

62.

Szigetben nem laknak ollyan körösztények,
Kiknek árthaſsanak Alkorán leuelek,
Sem az Pokolbéli és koporsós lelkek,
Nagyob Mahometnél Istene ezeknek.

63.

Mert ű fog én uelem égni örök tűzben,
Méért giönörköttünk az köröſzténi uėrben,
Nem örül az Isten büntetés ueſzőben,
Mi uoltunk, ám küldöt minket örök tűzben.

64.

De ezek már más üdők és más emberek,
Látom az Istennél igen keduesebek,
Hogy sem előb kik voltak egyenetlenek,
És űkis elesnek, de iai Uéreteknek.

65.

Hárman kegyetlenűl éltét Szulimánnak
Meg fonták, kis űdőt uárnak kemény Párkák,
Ezentűl meg látod, mikint elszaggatyák,
És semmi haſzonra iűttek ki Furiák.

66.

Ám, énis, ott leſzek s nézem mesterséged
Eördögökkel együt, mit haſználnak néked,
De zöldfikáromat ki uonnyam, ne uélied,
Mert Isteu keduébűl az mind chak porrá let.

67.

Igy szól Házret Ali, s rettenetes louán
Röpül keservesſen az töb lölkök után,
Akkor eſzbe uéué ű magát Alderán,
Hogy köröſztényekkel az igaz Isten uan.

68.

Röpűl és érkezik iſzonyu seregben,
Hun Phlegeton keuert mindent setétségben,
Hun az Tisiſone fuy iſzonyu kürtben,
Belzebub sereget rendel sötét égben.

69.

Futkosnak Furiák iſzonyú fákliákkal,
Aszt tudnád, uilágot meg gyuytyák azokkal,
Kegyetlen Harpiák iſzonyú száiokkal
Uéres mérget ukádnak nagy undoksággal.

70.

Haragos Astragora szeleknek kapuiát
Meg nitá, be ütvén uillámos dárdáiát,
És le oldá láncrul az keuély nyakokat,
Űk ſzárnyokkal keresik nagy Sziget Uárát.

71.

Akkor Eurust bayra hiuá Éſzaki szél,
Amaz penig fegyuerétűl semmit nem fél,
Boreas haraggal sugár szárnyára kél,
Ez mindenik Szigetnek kegyetlen ueſzély.

72.

Meghaitá sziuáruány aranyos kéziiát,
Erőssen uillámlik, mitnha lőnné nylát,
Keuély Orionis forgattya nagy kardgiát.
Mindenik Szigetre és Szigetre kiát.

73.

Futnak az bástyákra köröstény uitézek,
De nem álhattyák meg ereiét az tűznek,
Járnak az lángiai Wulcánus Istennek,
Senkit az bástyákhoz közel nem ereſztnek.

74.

Mert az Törökökis sok tüzes labdákkal
Egyeránt futkosnak szörnyű Furiákkal,
Az külső uárat már meg uették ostrommal,
Bán belső Uárban szorult öt száz magával.

75.

De ottan sem lehet maradás sokáig,
Mert tűz feiek fölöt már sűrűn uillámik,
Sok ezer lélektűl Zrini késértetik,
Ű penig mintegy kű semmit uem rettenik.

76.

Igy mond uitézinek: ne féllyetek semmit,
Mert euel Isten érdemünket öregbit,
Ha száz enny ördög dühös száit reánk nit,
De nem árt lölkünknek, mert az Isten segit.

77.

Pokolbéli lölkök uannak ellenséggel,
Az mi reménségünk uan penig Istennél,
Ű érte meg halunk mi ió kedues szűuel,
Legyen ugy, az mint ű szánta magában el.

78.

Igy szól és igy chinál szűuet ű magának,
És az ű rettenetes uitéz hadának,
Parancholya osztán három fő Vaydának,
Hogy az Uár piacán űk harcot állianak.

79.

Ezek bátorsággal Törökre omlának,
Külső Uár piacán az Törököt vágiák,
Heában szemekben kénkű essőt fuynak,
Késértő ördögök, mert uitézűl iárnak.

80.

Ot fegyuer fegyuerrel öszue találkozik,
  Uitézis uitézzel öſzue elegyedik,
  Sötétségben köſztök chak iaigatás hallik,
  Röttenetes halál köſztök gyönyörködik.

81.

Ki fuya az lölkét sok sebein által,
  Ki magábul ereſzti nagy átkozodáſsal,
  Nem hul az köröſztény, de Török falkáual,
  Mert egyszersmind ueſzni fog uitéz uirág szál.

82.

Láttatik, hogy az tűz szál köröſztényekre,
  Penig inkáb rá hul pogány Törökökre,
  Szerechent és Tatárt, Törököt ueſzélyre
  Mind egyeránt el hait Istennek tecése.

83.

Futkos kegyetlenűl meg dühöt Delimán,
  Cáspiai hegyben, mint siuó oroszlány,
  O, menny tüzeket ű Szigetbe be hány,
  Menny chapást föl ueſz ű maga paisán.

84.

Egy nagy Carbunculus az sisakián uala,
  Ezen sötétbennis megesmerik uala,
  De iobban az kűnél fénlik ű szabliáia,
  Iobban szabliáiánál az ű bátorsága.

85.

Ű mint egy éh farkas az barom ól körül,
  Melyéuel probálya, ha kert előtte dűl,
  Igy iár Delimánnis az Sziget Uár körűl,
  Probállya, előtte ha kű fala le dűl.

86.

Demirhám más felől hasomlit Furiát,
Mert rettenetesűl forgattya nagy uasát,
Deli Uid, Deli Uid, mind untalan kiát
Hun uagy és méért röitöted el magadat.

87.

De bui el fal közé, nagy földnek alatta,
Bui el a hun lakik Indus s Garamanta,
Meg keres Demirhám, s lölköd ki bocháttya
Ez az rettenetes kezembéli dárda.

88.

Nem tűrheti touáb Deli Uid ily szókat,
Az harcot elhagyá s hun Török eb ugat,
Oda rugaſzkodik és néki igy kiát:
Hitetlen, hun láttad az én buiásomat.

89.

De te hitetlen uagy és meg nem érdemled,
Hogy Deli Uid kardotis uonnyon ellened,
Mert hitedet, szódat és emberségedet
Mind öſzve keueruén egyszersmind meg szegted.

90.

Megesméré Uidot ſzauárul ſzerechen,
Egyet fohá ſzkodék nagyot, keseruessen,
És igy szólla Uidnak Törökűl eſzessen:
Kérlek, hogy halgas meg Uid figyelmeteſsen.

91.

Mind ketten chalatkozunk az mi elménkben,
Sem te el nem buitál, sem én ió hitemben
Chorbát, sem gyalázatot soha nem tettem,
Buiásodat harag mondattya én uelem.

92.

Ha az egéſz tábor meg ſzegte az hitet,
Eſztelenek, gondoluán az én ueſztemet;
Én uagyoke vétkes? iól láttál engemet,
Láttade, hogy kértem kitűl segécheget?

93.

De ez meg let immár, mast üdőnk uan hozzá,
Gyer ki az mezőre, ne nyuichuk hoſzabra,
Meg uálik Deli Uid, s Demirhám kichoda,
Éllyen, kinek Isten engedi s ió kardgya.

94.

Nem menne örömest Deli Uid ki Uárbul,
Mert ninch engedelme annyra Urátul,
De Török nem akaria hadni magátul,
Azért bátorsággal Demirhámmal indul.

95.

O, mely keseruesſen hadgya el ió Urát,
Deli Uid érette mert sok könyuet hullat,
De mikor meg láttya Demirhám sirását,
Igy mond, oly igen félsze ſzenuedni halált?

96.

Mégis sir Deli Uid, s igy felel sirtában:
Eſztelen, mit gondolsz, félelem uoltában
Hogy sirion Deli Uid, chalatkozol abban,
Éltemet, halálomat tartom egy formán.

97.

Egykis gyalázatot nem hozhat nékem,
Sőt én halálommal öregbűl ió hírem,
De sirok, ió Zrini mikor iűn eſzemben,
Ueſzni kel neki Szigettel egyetemben.

98.

Látom, hogy ma eluéſz az az ſzép uirág szál,
Mely köröſzténységet oly igen vigaſztal,
Látom, hogy ez az ég előtte nitua ál,
És uáriak Angyalok űtet uigasággal.

99.

És kis boſzu állás ez helet te feied,
És szomiuságomnak keués a te uéred,
Egéſz Muſzurmán hit ennek egy chöp uérét
Soha elegendőűl meg nem fizethet.

100.

Mosoliog Demirhám, de belől mást forgat,
Mert elől meg érzi utolsó oráiát,
Szűue iűuendől chuda gondolatokat,
Mégis bátran neki keméniti magát.

101.

Mikor Sziget Uártul ió toua ualának,
Egy szép kerék rétet uőgybe találának,
Aſzt tudnád, akartua eſzt harchoz chinálták,
Itten halálos bait chak ketten uiuának.

102.

Retteneteséggel Demirhám haragiát
Éleſzti magában, ki rántya szablyáiát,
De Uid előb égben az Istenhez kiát:
Uram, tekinch meg mast égből te ſzolgádat.

103.

Te sidó gyermeket Terebintus uőgybe
Gólliát ellen tetted győzedelembe,
Téged dichértenek égő kemencébe
Sidrák, Misák, Abdenago nagy örömbe.

104.

Uram, mast ugy legyen, az mint te akarod,
Ily szók után ki rántá az éles kardot,
Nem meſzi magátul nézi Demirhámot,
Nehéz fegyuer alatt hogy fuy tüzet, lángot.

105.

Öſzue chapának osztán oly kegyetlenűl,
Mint tengeren Gállya ha kettő öſzue dűl,
Az ki uizen marad, annak szűue örűl,
Az ki esőben uan, annak kéchégben hűl.

106.

Igy mast az két uitéz, iól uigyáz magára,
Forgattya ſzablyáiát társának kárára,
Mindenike penig kéſzeb az halálra,
Hogy sem egy kis félelem mutatására.

107.

De pogány két kézel emeli föl kardgyát,
Le bochátua talália Deli Uid sisakiát,
Onnan chuszamoduán meg sérti oldalát,
Ugy hogy onnan folni uörös patakot lát.

108.

Deli Uid nem retten, ugrik Demirhámhoz,
És nagy erősséggel chap az orcáiához,
Nem megyen heában uitéz kard pogányhoz,
Orra közepétűl le mene száiához.

109.

Akkor uért és mérget ukádik szűvébűl
Nem tarhattya magát haragos mérgébűl,
Nem uigyáz, hogy ellent ueſsen mesterségbűl,
Uyiton uyitia chapást kegyetlenűl.

110.

Deli Uid peniglen megkapja az nyakát,
Másikkal megnitá sok helen oldalát,
Uerődik kezében és ordít, nem kiát,
Mert sebektűl, haragtul ű nemis szólhat.

111.

Demirhám mint fáklia, hogy láttya utóllyát
Dupplázni akaria uitéſséges uoltát,
Vid kezébűl gyorsan kitekeri magát,
S nagy chapáſsal uágá Deli Uidnek nyakát.

112.

Sisakiáual oſztán meg vágia homlokát,
Touább nem tarhattia lábon immár magát,
Le dűl és dűlue is meg uágia az lábát,
Uégezni akaria uitézűl óráiát.

113.

Uid penig eséshöz iobban kénſzeréti,
Mert mellyét fénies kardal ketté feſziti,
Arra siralmas lölkét föld alá ereſzti,
Nagy árnyékkal életét be sötétiti.

114.

Magais Deli Uid touáb nem mehetet,
Chak alig magában tartia az életet,
Közel Demirhámhoz ű is ot eleset,
Láttya ég az lölkét, föuény szya uérét.

Légy bizonsága ég Deli Uid uégének,
Mert sok szemmel nézted utóliát éltének,
Egy chöppig ki atta uérét Istenének,
Légy tudománi téuö Deli Uid uégének.

Finis partis decimae quartae.

PARS DECIMA QUINTA.

1.

BÁn uégső óráiát közelgetni láttya,
Az egész sereget choportba hiuattja,
Azokatis, a kik mentek uolt az harcra,
Kik közül Deli Uid ot marat chak maga.

2.

És így szól ű nekik: Uitézek, láttyátok,
Mast mi állapatban uelem együt uattok,
Nem chak kárt hoznak ránk Törökök, Tatárok,
De tűz, de uas, de minden Elementumok.

3.

Mindenképpen próbál az Isten bennünket,
Valamint az ötuös tűzben arany műuet,
És miuelhogy láttya az mi hűuségünket,
Egben ſzép Coronát nekünk kéſzitetet.

4.

Nem haragszik már ránk, mert it büntetését
Meg uette bűneinkért, s igaz töruényét
Bé tellyesítette, mast hűuség érdemét
Az nagy menyben kéſziti s oda uiſz minket.

5.

Ne irtózzunk azért mi halálra menni,
Mely örök örömre grádichot fog adni,
Ma, uitézek, éltünket el kel ueſzteni,
És ma minden probánkat le pechételni.

6.

Mi uitézül éltünk, uitézül meg hallyunk,
Egész ez Uilágnak euel példát hagyunk,
Ma mi tiſztességet neuünkre ſzállitunk,
Mai nap szépiti minden elmult dolgunk.

7.

Nem hurcol benünket pogány eb pórázon,
Nem uiſz miuket Chászár kötue triumfuson,
Vegső óránkonnis a Török romollyon,
Láſsa, köröſzténnyel hogy az Isten uagyon.

8.

Miuel az tűz miat it nem maradhatunk,
Mihánt Isten engedi az haynalt látnunk,
Ki mennyünk az Uárbul és ot meg mutaſsuk,
Kik uoltunk éltünkben, mastis azok uagyunk.

9.

Igy monda nagy Zrini, s az egéſz uitézek
Örömel mondásához ualának kéſzek,
Szál Mars mindenikben s az ű uitéz ſzemek
Bátorságban uillámnak, mint giémánt köuek.

10.

Hangas zöndülés lén az uitézek közöt,
Mint mikor kemény szél meg fuya az erdőt,
Mindenik chak alig uária aszt az üdőt,
Az mikor Istenhöz bochátháſsa lölkét.

11.

Paist, Pancérokat, szablya hűueleket
Magoktul elhányák minden nehézséget,
Mert iobban kiuánnyák ezeknél sebeket,
Melyek által égben ereſztik lölköket.

12.

Zrini penig megyen az gazdag tárházban,
Minden drágaságot ű rak egy rakásban,
Uisz tüzet aláia oſztán egy fákliában,
Mind füstbe bocháttya, az menny kinche uan.

13.

Egy dolmánt, egy mentét chak uálaſzt magának,
Az melly legszöb uala mind köſzte azoknak,
Ebbe szokta mutatni magát az Uduarnak,
Ebbe menyegzőknek és triumfusoknak.

14.

Két arany perecet uáloszta az után,
Euel ielt chinála uitéz Uri Karián,
Egy kochak tollatis szegeze Sisakián,
Száz aranyat két felé tet dolmániában.

15.

O, melly chuda dolog, hogy iutalmot szerez
Maga hóhárának, melly kemény uitéz ez?
Említése halálnak igen keserues,
Retteget előtte Hector és Achilles.

16.

De halálakoris Szigetnek Hectora,
Hogy ű bátran nézhet szemmel az halálra,
És bár öltözzék rettenetes formára,
Meg mutattya, s mint kel menni bátorságra.

17.

Meg gyuitá az kinchet és mind meg égeté,
Fegyuerét azután szegrűl le szedeté,
Számtalan sok közűl egyet meg szerete,
Oldalára eſztet uitézűl fölköté.

18.

Ûl uala az Isten abban az székiben,
Az honnan uilágot nézi kegyelmesben,
Méltóság, fényesség nagy ál körületben,
Tronusa uolt helyheztetue nagy örökségben.

19.

Szerenche s természet alázatossággal
Álnak ű alatta, késſzek szolgálattal,
Düchőség előtte foly nagy patakokkal,
Uégtelen kegyelme tenger formára ál.

20.

Meg számlálhatatlan düchőséges lölkek
Düchőséget előtte szépen énekelnek,
Sidó poetának untalan az uersek
Királyi formára hárfáiáual mennek.

21.

Égy musicának gyönyörű szózattya
Szép Echonak uálasztyát meg uáltoſztattya:
Szent, Szent, Szent, mindenható Isten, Jehoua.
Egéſz menniey sereg uigan kiáltya.

22.

Cherubin, Serafin seregek uigadnak,
Az ſzent bárány előt magokat alázzák,
És más Seregek feiér ruhába iárnak,
Báránnyal mindenüt űkis ottan uannak.

23.

Illyen méltóságbul nagyon paranchola
Az az ió, az az igaz, a nagy Jehoua,
Hogy minden Musica egyszersmind halgatna,
És hogy eöſzue gyűlne mennyei Uduara.

24.

Ugy lén, mint akará, és öſzue gyűlének
Az egész mennyei gyönyörű seregek,
Alázatossággal haiulnak Istennek,
U penig igy kezde beſzélni nekiek:

25.

Hallyátok, hallyátok, ti forgandó egek,
Hallyátok hiueim, égbeli seregek,
Hald meg föld és uilág és uilági uizek,
Az én mondásomat és ti nagy tengerek.

26.

Bolond uakmerőség nyluán uan nálatok,
Kiuel rám Oriást támadni láttáttok,
Aszt tutta az keuély, büntetést ű ráiok
Társaiual együt hogy én nem találok.

27.

El esset, meg lűue mennyei kűuemmel,
S el hagyatám uéle eget örökséggel,
El hatta az eget, ű de keuélységgel
Mastis zörgölődik nagy uakmerőséggel.

28.

És nem elégszik meg, sok ezer lölköket
Szántalan bűn közül hogy ű haráchot uet,
Meri háborgatni az én híueimet,
Kik tűlem uálaſztua uannak, keduesimet.

29.

A hun Szigetiek én értem harcolnak,
És az én hitemért már sok uért hullattak,
Pokolbéli lölkök ráiok agyarkodnak,
És igaz hütekbűl ki uerni kiuánnyák.

30.

S miképpen lehefsen eszt nekik engedni?
Igaz Isten léuén, hogy tudgyam fzenuedni?
Nem, nem, de egy had mennyen fegyuerkezni,
Bé kel föld fenekre ismeg űket űzni.

31.

Eregy te, Gabriel, mennyei sereggel,
Eregy Szigethöz erős fegyueres kézzel,
Ot találod űket, de onnan te űzd el,
Ronch meg űket együt nagy keuélységekkel.

32.

Nézd ofztán, hun uannak Szigeti Uitézek,
Ha tefti köntösbűl leuetkőzik lölkek,
Az ti kezeteken előmbe iűienek,
It rendelt helekben örökké legyenek.

33.

Igy monda, de nem nyeluel és nem szózattal,
Hanem tündeklő Isteni akarattal,
Értik az Angyalok, mert nagy boldogsággal
Egyeznek az Isten nagy akaratiáual.

34.

Gabriel magáual azért egy sereget
El uiue giors fzárnion s ielűl egy köröfztet,
Fénlik uala az ég, merre röpülését
Tartia az fzép sereg s az ű sietését.

35.

Alázatossággal Sziuáruány kapuiát
Megnitá előttök, és mond áldásokat,
Az szép teies utis meg cifrázza magát,
Látuán az nagy Istennek sok szép Angyalát.

36.

A Göncös ſzekere uiszi sok fegyuerét,
Mennyei seregnek könniebíti terhét,
Fegyuer hordozó sas kéſziti menykűuét,
Kiuel le taſzichák ördögös sereget.

37.

Foháſzkodik Hercules, nem mehet uélek,
Nem lehet üressége az ű helének,
Ál mozdulatlanul, isztrázát az égnek
Tart ű nagy botyáual, ellenz ellenségnek.

38.

Halhatatlan sereg leuegőn meg álla,
Chak maga Gábriel Szigetben le szálla,
Zrini hogy halálhoz elkéſzült, találá,
És ſzintén Istennek esedezik uala.

39.

Eleiben tűnék Gábriel ſzárnyáual,
Méltóságos uala Angyali ruháual,
Az ű teſte uala be födue bimborral,
Az keze fegyueres lángoló pallossal.

40.

Az másik kezében egy szép pálma ágot
Koſzoruual edgyüt magassan föltartot,
Az sötétes házban fényességet hozot,
Gábriel Zrininek akkoron igy szóllot:

41.

O, Seregek Urának kedues szolgáia,
Egéſz köröſzténységnek uitéz uirágia,
Te uoltál Jesusnak megszentelt hadnagya,
Ihon, az Istennek az ű Coronáia.

42.

Eſzt küldi teneked az haduerő Isten,
De mást kéſzítetet, az ki leſz feieden;
Fényes chillagokbúl kötue leſz örökkén
Fogod aszt hordozni az magos egekben.

43.

Angyali Legiot küldöt Isten néked,
Te segichégedre, kiuel meg győzheted
Eſzt az nyaualiában zabált ellenséged,
Kik pokolbul iüttek keuélien ellened.

44.

Azért uidámich meg emberi szűuedet,
Duplázd meg utóllián nagy uitésségedet,
Ne láſsa uén toluai eluágot feiedet,
Hanem az föld alá küld előb ű lölkét.

45.

Igy monda az Angyal és meg uidámítá,
Mennyey sereget égbűl leſzóllitá,
Nem meſzi Lucipert seregestűl látá,
Archangyal előtte igy száiát megnitá:

46.

Mit chináltok itten, o, ti nyomorultak,
O, nagy kinokbannis föl fualkodottak,
Világnak Istenét talán nem láttyátok,
Melly nagy menykűuekkel fegyuerkezet rátok.

47.

El uagyon uégezue Isten titkaiban,
Hogy kik it meg halnak mastan Sziget Uárban,
Mi uelünk mennyenek Isten orſzágában,
Mit uártok reáiok hát itten heában.

48.

Mennyetek átkozottak az föld gyomrában,
Ottan bűnösököt zaklaſsátok kínban,
Fuſsatok el gyorsan sötét Acheronban,
Az az ti heletek örökös átokban.

49.

Igy szól és reáiok mennyei pallossát
Rettenetesűl fordítá nagy haragiát,
Mert látá késésel kéſzitik utiokat,
S nem örömest fogadgyák parancholattiát.

50.

Angyali Légio ſzép fényes szárnyáual
Fekete seregre üte bátorsággal,
De űk meg esmérék előbbi probáual,
Hogy győzhetetlenek ezek hatalommal.

51.

Azért, mint forgó szél, keueregnek égben,
Keseruesſen üuöltnek sötét fölyhőben,
Igy kákognak hollók, ha sas iűn közikben,
És éieli uariuk igy iárnak széltében.

52.

Chak te uagy Alderán az ű niert prédáiok,
Az te lölköd léſszen nékik triumfusok,
El ragadák eſztet, kibűl iüt sok átok,
Teſtestűl, lölköstűl lén az ű prédáiok.

53

Igy hagyák ördögök uilágos uilágot,
És noha még szintén meg nem haynolodot,
De szép harmatossan sötétbűl hasadot,
Szép haynal és mindent ióra bátoritot.

54.

Zrini iól esmeruén életének uégét,
Öt száz bátor uitézt számlál maga mellet,
Mint hogy neṁ tűrheti immár égő tüzet,
Ki uiſzi magáual azért mind ezeket.

55.

És az Uárbul ki megyen nagy bátor szűuel,
Előtte Törökök futnak szerte széllel,
Az piacon meg ál és szörnyű szeméuel
Nézi, hogy hun uagyon pogány sok sereggel.

56.

Illy kegyetlenül iűn Oroszlány barlangbúl,
És illy szörnyen fénlik Cometa magasbúl,
Ez nagy orſzágokra kár nékűl nem fordul,
Szörnyű iöuendőket hordoz hatalombul.

57.

Igy félnek Törökök Zrini látásátul,
Mert tudgyák, nagy ueſzélyekre ráiok burul.
Zrini piaconnis nem maradhat lángtul,
Azért laſsan ballag az külső kapubul.

58.

Hun uattok ti maſtan; Uilág rontó népek?
Hun uattok földeméſztő szörnyű seregek?
Hun török, hun Tatár, sötét Szerechenek,
Hun uattok három Uilágrul keuert népek?

59.

Ihon, előttetök Zrini ál fegyuerben,
Hun uan az Török Márs uakmerő szűuében,
Delimán, hun száz más ebben az seregben,
Kik Zrini uérét ſzomiuſzták békeségben.

60.

Édes az uitésség az ember száiában,
De nagy s rettenetes halálos próbában,
Eſzt rettegue nézi uakmerő Delimán,
Mint nyár leuél, ugy röszket Szultán Szulimán.

61.

Meſzi dombrul nézi ű ki iüuetelét,
De még sem tarhattya rettegéstűl szűuét,
O, hányszor meg bánta, szállotta Szigetet,
Hány átokban keuerte meg őszült feiét.

62.

De nem chinál pompát Zrini Törököknek,
Nem mutattya ueſzteg sokáig ezeknek
Ű uitéz fegyuerét, de megyen ellenek,
Öt száz halál megyen háta után ennek.

63.

It fegyuer fegyuerrel találkozik öſzue,
Uitézis Uitézzel kapcholodik közbe,
Vér, iaigatás és por megy égben keuerue,
Törik dárda, koplia, szablia elegyedue.

64.

Halál formára iár Bán Törökök közöt,
Mint az lángos harap, ha nádban ütközöt,
Mint az sebes uiz ár, ha hegybűl érkezet,
Oly kegyetlenségben Zrini mast öltözöt.

65.

És le dűl előtte nagy Oriás Chebár
Hal Jakul átokkal és Chirkin Teftedár,
Esik zöld záſzlostúl nagy Jakul Bariaktár,
Esik Mahomet uér Szerechen Zulfikár.

66.

Száz szablia, száz chida Zrini paisára,
Egyszersmindis esik mint kű esső házra,
De ű eſzt az fölyhőt minden chudáiára
Tartya chak egyedül, Törökök kárára.

67.

De Murtuzán Baſsa, mint meg sérült medue,
Szégyentűl s boszutul mert hűl kemény szűue,
Jól iüt mast eſzébe Aigastul kötözue,
És nagy Szulimánnak uolt tűle uitetue.

68.

De egyetlen fiát ű iobban sirattia,
Zrini keze miat uolt annak halála,
Azért ű akartua illyen boszuságra
Élesíti szűuét iſzonyú haragra.

69.

És mint tüzes luduérc szál le az fölyhőbűl,
Kinek lángos farka ſzikrázik sok tűztűl,
Igy Murtuzán Baſsa köröſztényekre dűl,
Halálra, haragra az ű ſzűve készül.

70.

Nem szól ű semmitis rettenetességgel,
Haluá Bata Pétert maga előt dönt el,
Három köröſzténynek ueſzi életét el,
Ismeg töbre kéſzül s nem elégszik euel.

71.

Őſzue találkozék ű Nouák Iuánnal,
Őſzue keueredik szabliáia ſzabliáual,
De Nouák eluágá kezét nagy chapással,
Azután feiétis uitéz bátorsággal.

72.

De nem ál meg itten Nouakouich Iuán,
Mert meg hal miatta Peruiz Bichir Arſzlán,
És nem keuesebbet téſzen Orsich Istuán,
Mert lölkét okádgya előtte Balbazán.

73.

Itten kezd hullani Török sok szántalan,
Itten sebesedni mindenféle pogány,
Ki nagy Allát, ki Mahometet kiátuán,
Vérekben feküſznek, az földet harapuán.

74.

It záſzló záſzlóual nagy choportokban hul,
Amot fekſzik sok Török halua louastul,
Imit fél holtan uitéz Uitézre burul,
Ki alat ló fekſzik, némely ló alat ful.

75.

Fél holton némellik maria ellenségét,
Amaz mint uér szopó szomiuhozza uérét,
Ki sebeken által bocháttya ki lölkét,
Ki ſzorosságtul fult, ot hadgya életét.

76.

Rakásokban fekſzik ló, fegyuer és uitéz,
Holtannis köröſztény az nagy egekre néz,
De az lölke után Töröknek földben néz
Orcáia, mert tudgya Isten nem kegyelmez.

77.

Gázol rettenetesűl Zrini uértóban,
Uér cataractákat indit meg pogányban,
Meſzirűl meg esmeri űtet Delimán,
De retteg ű szűue, de félelemben uan.

78.

Nem esmert az előt ű soha félelmet,
Akarattya nekül de mastan retteget,
Mert látta Zrininek hatalmas fegyuerét,
Látta nagy probáiát és kegyetlenségét.

79.

De mind ezek kösztis szűue helére ál,
Mikor gondolattyába tisztessége szál,
Sok okot magának uitésségre talál,
És így ű magának kegyetlenűl szóllal :

80.

Hát nem uagyoke én mastis az Delimán,
Ki ueszélit kezemen hoztam Sziget Uárban,
Az ki uitézséggel hattam magam után
Vér tót, holt test-halmot, Almás uize partyán.

81.

O, szűuem ály elő, o, én uitésségem,
Mit rettegsz Kaurtul meg nőt emberségem,
Ez nap s ez az óra az egész életem
Meg fényesiti uitéz chelekedetem.

82.

Maid Zrinire megyek nagy uitésségemmel,
Noha keuélkedik Isteni erőuel,
Nékünk is Mahomet segét nagy szentséggel,
Az mi testünkis uan elegytue uérrel.

83.

Igy monda, s kezéuel meg ráza nagy dárdát,
Neueli magában hatalmas haragiát,
Amfiteatrumban igy láthattál Bikát,
Az ki az föuenyben köszörülli szaruát.

84.

Mely kapál charnokon s fuia az föuenyet,
Látuán maga előt keuély ellenséget,
És előb próbállya fában nagy ereiét,
Hogy sem ellenségre ki uigye fegyuerét.

85.

Igy téſzen Delimán, és nagy sebességgel
Bánra rugaſzkodik, teli sok méreggel,
Rá ueti dárdáiát hatalmas erőuel,
Itéli, hogy nagy Bánt le fekteti euel.

86.

De Isten Angyala elueué ereiét,
Mert Zrini paisán megtompitá hegyét,
Tatár Hám dárdáia az földre le eset,
Chudállya Delimán eſzt az történetet.

87.

De kemény kezéuel ű szablyát kirántá,
Euel pozdoriára Bán paisát rontá,
Sokáig dühössége de nem tarthata,
Mert Zrini kardgyának ellent nem álhata.

88.

Kegyetlen chapással Bán az ű sisakiát
Gyorsan ketté uágá és megsérté nyakát,
Az másik chapással meg nitá oldalát,
Honnan bőuen folni uörös patakot lát.

89.

Fuy lángot Tatár, s öſzue szedi ereiét,
Bánnak kegyetlenűl kézzel üti mellyét,
De Bán ketté uágia Praecopita feiét,
És habzó uérére ki önti életét.

90.

Holta után élte árnyékban elröpült,
Nagy keſerűséggel, mint egy füst, ugy eltünt,
Halála határán ű uadsága meg szűnt
S lölke örök éire sok mással elegyült.

91.

És semmit sem késik ot az ű halálán
De mást meg mást áldoz és nagy halomban hány,
Kis eledel illy tűznek három száz pogány,
Ezeket le uágja Horuát országi Bán.

92.

De az uitéz Delimán mihánt el esék,
Egész Török tábor gyorsan meg félemlék,
Leg uitézb emberek rettegni kezdének
És az után futni, az mint uan ereiek.

93.

Az futó népekkel öszue keueredet,
Vágya mindenfelé az futó népeket,
Végre Chászárhozis nem meſzi érkezet,
Zrini táuulrul is megesmerte űtet.

94.

És egy nagy ohaitást az Istenhez bochát,
Mert tiſztességéért keresi ez probát,
Oſztán sietséggel megy, az hun Chászárt lát,
Fegyuerében uiſzi szörnyű uillámását.

95.

Sok ezer Boſztánchi, szántalan ſzpahoglán,
Az meg iét Chászárt ueſzik körül sáncban,
De mind azon által néki megy Horuát Bán,
Utat chinál kardal iſzonyu hatalmán.

96.

Mert nem mér állani senki eleiben,
Senki nem mér nézni uitéz ſzemeiben,
Százat egymás után ű megöl egy helben,
Meg más százra uiſzen halált kéméletlen.

97.

Szulimán ió lóra ülni igen siet,
De Bán gyorsasága már régen ot termet,
Tizet ottan leuág Chászár-segichéget,
Igy Chászárnak oſztán Zrini szólni kezdet:

98.

Vér szopó Szelėndek, uilágnak toluaia,
Telhetetlenségednek el iűt óráia,
Isten bűneidet touáb nem bocháttia:
El kel menned, uén eb, örök kárhozatra.

99.

Igy monduán, derekában ketté szakaſztá,
Vérét és életét az földre bochátá,
Átkozóduán lölkét Chászár ki inditá,
Mely testét éltében oly keuélien tartá.

100.

Ez uolt uége az nagy Szulimán Chászárnak,
Ez az ű nagy híres hatalmaſságának,
Az Isten engette Groff Zrini Miklósnak
Dichiretit ennek hatalmas probának.

101.

Mikor Bán uiſza néz, meg láttia táuulrul,
El marat serege Törők kard miat hul,
Mint pásztor nyáiához ű hamar meg fordul,
És így szól hozzáiok nagy hangas torkábul

102.

Eddig éltünk, uitézek, tiſztességéért
Annak, ki köröſzfán holt szabadságunkért,
Ma meg hallyunk örömest és ió hirünkért,
Uitézül meg hallyunk azért mind ezekért.

103.

Ahun, nitua látom Istennek orſzágát,
Ahun, iól esmerem nagy Eloim fiát,
Esmerem, esmerem az Isten Angyalát,
Rothatatlan ágbul tart nékünk Coronát.

104.

De Török szántalan körül uék sereget,
Meſzirűl Janchárság lűuik uitézeket,
Nem merik próbálni mert kardal ezeket,
Senki uárni nem meri az ű kezeket.

105.

Mind enny közöttis egy iaigatás ninchen,
Mert nagy uigasággal s örömmel hal minden,
Az mely helen álnak, ugyanazon helben,
Bocháttyák lölköket Isten eleiben.

106.

Nem mér az nagy Bánhoz közel iűnni senki,
De Janchár golióbis Zrinit földre ueti,
Mellyében ez eset, más homlokát üti:
Vitéziuel együt az földre fekteti.

107.

Angyali Légio ot azonnal le szál,
Dichérik az Istent hangas Musikáual,
Gábriel Bán lölkét két tized magáual
Földrűl fel emeli gyönyörű szárnyáual.

108.

És minden Angyal uiſz magáual egy lölket,
Isten eleiben igy uiſzik ezeket,
Egéſz Angyali kar szép Musikát kezdet,
És nékem meghagyák: szómnak tegyek uéget.

Vitézek Istene, ime, a te szolgád,
Nem szánta éretted világi romlását,
Vére hullásáual nagy bötüket formált,
Ily subscribálással néked atta magát,
Eő uitéz uéréért ued keduedben fiát.

ARIANNA SIRÁSA.

1.

ADria tengernek fön forgó habiai
Vallyon oly nagyoke, mint ſzemem áriai,
Vallyon oly nagyoke Mongibel lángiai,
Mint égő ſzűuemnek lángos hatalmai.

2.

Én éiel, én nappal keseruen ohaitok,
Mikint fülemŭle uér taitékot hányok,
De nagy nyaualiámbul gyógyulni nem tudok,
Sőt sebben, sőt kinban uyiulton uyiulok.

3.

Nagy sebet mert chinalt Cupidó ſzűuemben,
Kinek oruossága ninch dictamus-fűben,
Mint egek forognak örök környűletben,
Vgy búm, ugy bánatom forog örökségben.

4.

Én Marst ŭnekelek haragos fegyuerrel,
Kinzó ſzerelmemet hogy feleichem euel,
Más felől kis Isten meg kerŭl fegyuerrel,
Harcol, uagdalkozik lángozó szűuemmel.

5.

Két nagy harcban meg győzöt imár engemet,
És midőn sokáig hurcolna engemet,
Illyen nehéz okkal nekem kegyelmezet:
Hogy iriam Teseus nagy hitetlenségét.

6.

Bizony nagy büntetés, mert én inkáb irnám
Miképpen árult el engem szép Uiolám,
Menny sok sohaitást érette heában
Sűrű fölyhők közé szélnek bochátottam.

7.

Mennyszer könyuemmel eſzt az sebes Dráuát
Arosztottam s neueltem haragos áriát,
Mastis könyueimtűl forgó öruényt forgat,
Es maga magában neueli haragiát.

8.

És eſzt mind érette és mind chak heában,
Heában fárattam magas Parnaſsusban,
S ot érte feiemet ágoztam Laurusban,
De ſzelet fogtam, pénſzt gyűytöttem álmomban.

9.

Ah, háládatlan, és nem hait meg én kinom,
Kiben éiel nappal untalan kinlódom,
Nem hait meg szép uersem s utánnad iárásom,
Égő tüzem, ár uizem, sok sohaitásom.

10.

Hallyad meg mast Teseus hitetlenségét,
Es annak magadra uegyed az értelmét,
Hallyad Ariannának siralmas uersét,
S nagyobnak uéllyed háládatlan éltedet.

11.

Tebrus uize mentiben szép Ariánna,
Nyugszik uala kegyessen föl uont sátorba,
Mert Cupido örömöt mutat álmába,
Aszt tudgya, Teseus fekſzik ágyába.

12.

De fülemülének ékes szólásáual,
Föl zöndűlt elméie igen gyorsasággal,
Föl nÿttya szép szemét, láttya, hogy szép haynal
Röpdözue elől iűn harmatos ſzárnyáual.

13.

Ölelni kiuánuán Teseust, életét,
Gyöngén tapogatua uiſzi ágyba kezét,
De ſemmit nem talál, chak az üres helét,
Meg hidegűlt ágyát és hitetlen ielét.

14.

Akkor mintha meny kű szörnyű szelletiuel
Eſztelenitette uolna keménységgel,
Sokáig nem ſzóllal, mert szaua elméuel
Maga iűuendőiére röpült uala el.

15.

Mind az által elméie azonnal meg tér,
Mihant az ſzűuérűl el oſzlék foytó uér,
Ű meſztelenennis sátorbul futni mér,
Körűl körűl keresi és ismet bé tér.

16.

Űti feiér mellyét, szaggattya szép haiát,
Teseus, Teseus, nagy erőuel kiát,
Ki fut Tebrus partra, hun maga folyását
Tengerbe adóul önti hamarságát.

17.

Ot széles tengeren szemét meg forgattya,
Az partot üreſsen emberektűl láttya,
És semminek másnak szauát nem halhattya,
Chak szép Alcionnak, mint társát sirattya.

18.

Echóis bánattal szól Ariánnának,
Chinál öregbűlést uálaſztal buiának,
Mert ha ű panaſzol, szól az kű ſzikláknak,
Echó bus uálaſztal neuet bánattyának.

19.

De ű az sötétben haiót meſzi láttya,
Dagat uitorláit hogy könnyű szél haitia,
Teseus, Teseus, ismeglen kiáltia
Amaz űtet nem hallia, nemis halhattia.

20.

Int és uiſza hiia gyönge kezeiuel,
De az haiót uiſzi szél nagy sebességel,
Arianna késéri uégig szemeiuel,
Mig haió ſzeme előt tengeren tűnt el.

21.

Akkor oſztán szaggattya aranyos haiát,
Körömzöli körméuel kegyes orcáiát,
Nem meſzi meg szemlélt egy magas kű ſziklát,
Rá hág és tengernek igy kezdi panaſzát:

22.

Jai, ſzerenchétlen én, iai, én boldogtalan,
Mint chalám magamat Cupidó hatalmán,
Kit Heſperus adot, Lucifer or modgián,
El lopta, el ragatta tűlem hamarián.

23.

De nem ragat el senki Teseus téged,
Chak az te mondhatatlan hitetlenséged,
Hun esküt ſzerelmed? hun uan igaz hited,
Talán uitorláddal szélnek ereſztetted.

24.

Te hitetlenséged uiſzen oly hirtelen,
És nem ez gyönge ſzél, ki röpűl tengeren,
Eregy, eregy Teseus, eregy hitetlen,
Az én lölkömetis uiſzed te feniődben.

25.

De ha haiód lölkömet ueled hordozza,
Méért halandóiát magáual nem huzza,
Nem oly nehéz, el hid, ez az Ariánna,
Hogy te haiód űtetis el nem birhatná.

26.

El mentél kegyetlen, el mentél, mint gyors szél,
És engem bus, örökös gyáſzban keuertél.
Sőt örök halálban engem el temettél,
Hit rontó, engem ueſztő, keménieb érczнél.

27.

Bizol orſzágodban, hogy menſz triumfussal,
Aual az kegyetlen holt Minotaurussal,
De ha ki fog kérdeni, győſzted mi móddal,
Tagadſze? Ariánna okoſságáual.

28.

Michodás láttattia leſz uitéſségednek,
Hogy aſztot el hidgyék idegen emberek,
Nem tulaidonittia senki eſzt kezednek,
Hanem Ariánna eſztelen ſzűuének.

29.

Ki fogia mondani, hogy Labirintusbul
Az magad eſzéuel ki iűttél halálbul,
Sok száz, mind okossab, mind uitézeb abbul,
Ki nem tudot iűnni chalárdos fogságbul.

30.

Ah, mert Arianna adá eſzt teneked,
Az ű cérnáiáual magadat uezetted,
Ihon, mint fizet mast nagy hitetlenséged,
Praedáuul uad helnek hagyál és tengernek.

31.

Méért nekem nem hadiz cérnát és tanáchot,
Ki után láthaſsam egyszer az uilágot,
Ah, méért nem chaptad nyakamban az kardot,
Chináltad uolna meg előb az koporsót.

32.

De töb triumfustis számlálnál házodban,
Ha az Ariánnát el uinnéd haiódban,
Oſztán ot hirdetnéd ſzéllel orſzágodban,
Egy Leánzót meg chalál hamiſságodban.

33.

De nézd meg kitűl futſz és ki előt ſzaladsz,
Nézd meg hitetlenséged miat mit chináſz,
Ki neked életet, annak te halált adſz,
Én labirintusbul, te nagy fogságban hadſz.

34.

Eregy, eregy hitetlen, szelek szárnyáual,
Istennek haragia nagyob hamarsággal
El siet utánnad és el iűn károddal,
Mert neuekre esküttél nagy hazugságal.

35.

De talán aſzt tudod, Istenek meg holtak,
Mellyek Enceladust kűuel buritottak,
Prometeust kániákkal el szaggattaták,
Az kik Salmon kiralyt föld alá rontották.

36.

Vagy kik Atlast forditák nagy kű ſziklára,
Licaont rut uadra, Acteont szaruasra,
Atreust, Terodatmant mérges ſárkányra,
Hecubát ebbé, Scillát ugató habra.

37.

Sem siet, sem késik haragia Istennek,
Mert őruényes habbá teheti könyuemet,
Széluéſzé fordittia sohaitó keduemet,
Én bánatimmal el buritnak tégedet.

FANTASIA POETICA.

1.

Z uadász elniugszik,
Ha az nap lemegyen,
Az Iuháſz le fekszik,
Hogy ha haza megyen,
Szántó uigan eſzik
Dolga uégben megyen,
Én penig mint bolond, mint esti deneuér
Iárom az erdőket, mert az nagy bánat uér.

2.

Mint ſzaruas gém uagyok,
Mely fiát eluеſzté,
Ŭuöltök, kiáltok,
Mert bum megeméſzte,
Violámert fagyok,
Az ki engem ueſzte;
De ahun szép Violám diófa alat,
Nyugszik az én halálom zöld árnyék alat.

3.

Kelj fel, édes Violám, diófa alól,
Nem tudode, it nyugszol mely ártalmasul,
Minket bölch Maelibaeus tanitot arrul,
Iuhok sem legelnek, kelj fel, illy árnyékbul.

4.

Mit bánkódol mostan az ſzép kikeletben,
Nézd, mint nőnek uirágok az szép üdőben,
Eolus meg lágitotta haragiát,
Boreas szereti szép Oritiát.
Szent Gergel meg hoszta nagy orru góliát,

Gelice meg találta kedues társát,
Hallottál már bömbölő bölöm bikát,
Menniei kechkét, tarka babutokat,
Láttál már rózsákat,
Chuszó kigiókat,
Mint gyönyörködnek,
Szerelmeskednek,
Chak te uagy egyedűl,
Élsz kegyetlenűl,
O, te szép uirágszál.

5.

Viola. O, ne legyen néked soha kikelet,
Ne adgyon Isten soha meleg szelet,
Vad konkoly teremien feiér buzád helet,
Semmitől ne uehes uigafztaló keduet

6.

Igéző szem láfsa Báraniochkákat,
Az métely meg foitsa minden iuhaidat,
Talály ménta helet mérges cikutákat,
Hali tengelic helet keserues bagliakat.

7.

Mert fzerenchétlennek illy kiuánságok iók,
Az mellynek az szép Violák nem szagossak,
Feketének tecenek az Liliumok,
Magamnak is magam iobbat nem kiuánok.

8.

Eregy, táuozzál el, Titire, én tűlem,
Mert te uerseidet mastan én giűlölem,
Afzt tudodé, talán nem uettem efzemben,
Hogy harmatos haynalal uagy szerelemben.

9.

Titirus. Ne fogd, kérlek, én rám aszt, édes Violám,
Hogy mást kűuölletted kerestem s találtam,
Vertumnusnak engettem haynalt, s nem talán,
Chak te gyönyörűségem uagy, szép Uioláın.

10.

Viola. Fus tűlem, uerseid mert nékem éles tőr,
Dér uirágnak,
Kű buzának,
Horog halnak,
Lép madárnak,
Háló uadnak,
Métely iuhnak,
Nyl szűuemnek,
Bus keduemnek,
Mirigy életemnek.

11.

Titirus. Ne szóly olliant nékem, édes Violám
Méért haragszol mast ártatlanul reám,
Vagy hogy talán tréfálsz, tudni kiuánnám.
Ne űz el magadtul, szerelmes Violám.

12.

Viola. Fus, mondok, én tűlem,
Eregy haynalodhoz,
Nem kellesz énnekem,
Mert nekem chak but hosz,
Mert te ſzerelmedben
Engem soha nem hoſz;
Noha te meg győzöd Anfiont és Pant,
Orfeus kezében sem ſzól igy az lant.

13.

Titirus. Ha Isten akarná, bizoni nem tréfálnál,
Lágiab szűuelis uerseimre halgatnál,
Alázatos uerseimre nem haragudnál,
Nem neuetnél, neueznél és nem chufolnál.

14.

Nem uagyok Anfion, nem Pan, nem Orfeus,
Mert ſzerenchétleneb azoknál Titirus,
Pan meg lágitotta Diánát, Amfius
A hideg halakat, uadakat Orfeus.

15.

Meg győzhetném, elhidgied, Licaon sipiát,
Ha az uolnék, te kedues szűued hailékát;
Viola. Vgy uan, igen ſzeretem, mit akarſz tehát,
Szeretem Licaont s az ű musikáiát.

16.

Titirus. Kegyetlen, mit mondasz,
Engem uersz beſzéddel,
Szépet ruttá chinálſz,
Rutat irsz föstékkel,
Engem azért ochálsz,
Hogy esmeriem euel:
Menniuel Oroszláni haragosb báránynál,
Annira kegyetleneb te Oroſzlánynál.

17.

De mennire ismeg
Rozmarin az chalánt,
Mennire győzi meg
Viola Tulipánt,
És menni külömbség
Váltia eſztet s haynalt:

Annira győzöm én az rut chipás ebet,
Te biróságodbannis ted le rosz keduedet.

18.

Berleba mert nekem
Sokszor koszorukat
Küldet szerettében,
És aiándokokat,
De én nem kedueltem,
Ű noha átkozot;
El ſzagattam kőszoruiát s aſzt mondottam:
Nem kel nékem Berleba, chak szép Violám.

19.

De te en előttem,
Mint Dafnè második,
El futsz s nem szólsz uelem,
Kin szűuem aggodik,
Aſpissal szegőttem
S az süketeb alig;
Mert enni szép uersel chillagokat égbűl,
El hoznám Euridicét Pluto kezébűl.

20.

Viola. Farkas báraniokkal
Eléb fog iárkálni,
Nyulat agarakkal
Előbbis fogsz látni;
Engem Titiruſsal
Hogy sem hallani;
Nem kel te ſzépséged, sem sipod, sem uersed,
Velem ſzintén magadat el gyűlöltetted.

21.

Titirus. Látom, de nem tudom Licaon tégedet
Méért szidogatot, mégis te ſzereted,
Engem penig gyűlölsz, ki uagyok melletted,
Mint az ragadozó borostián tölv mellet.

22.

Viola. Itten én teneked bánatomnak okát,
Meg beſzéllem szűuemnek nagy nyaualiáiát:
Az minap egy reggel ezen az hegyen föl
Gondolkodua iártam, harmaton sétáltam,
Szép eperiet szettem, kerékben kötöttem,
Licaonnak ſzántam és adni akartam,
Azomban ugyan ű, goromba mint a kű,
Meg látá kezemben eperiet kötésben,
Ki kapá kezembűl ű nagy kegyetlenűl,
És szemem láttára töré pozdoriára.
Még az ki nehezeb, s nekem keſserueseb,
Monda: ſzeretődnek másnak eſzt kötötted,
Ezen nagy bánatom, erős boszuságom,
Azért ez hegyekre és kemény kűuekre
Iűttem lakni immár, a hol iuháſz nem iár
S nem is szól az madár, nem ſzánt it az ſzántó
Nem iár az uadáſzó: chak keserues Echo
Leſz szűuem boſzontó.

23.

Titirus. Ne kegyetlenkedgyél, édes Violám,
Enged meg, hogy lakiam ueled az pusztán,
Licaont had el már,
Gyűlölliön téged bár,

Én leſzek te ueled,
Társod és remetéd,
Szőb uagyok nálánál,
Okossab nálánál,
Bátrabbis nálánál.
Erősbis nálánál,
Iobbannis ſzeretlek,
Lám ugyanis égek.

24.

Viola. Ugy legyen, édes szűuem, az mint akarod,
Mert engemet az te szép uersed meg haitot,
Immáron ez után leſzek te ſzolgálód,
Társod és ſzeretőd és te szép uirágod.

1.

TE, ki gyönyörködöl az én nyaualiámban,
Törödözöt szókban, meg rekedet hangban,
Feleich bánatodat, szólv ebben barlangban:
Ége miattam Iulia lángban, (Echo) abban.

2.

Vai, ha az ugy uolna s uelem nem iácanál,
Chufot én belőlem nem chinálnál (Echo) annál,
Hát ha annál nekem kegyelmet találnál,
Vigaſztalnálak egy szép nótáual, (Echo) aual.

3.

Volt egy kis méhechkém,
Gyönyörűségechkém,
Kin meg niugot uolt szűuem,

Mézes harmatokkal,
Kerti illatokkal
Az ű száia teli uolt,
Engemet tápláltis
Chak láttattiáualis,
Meddig kertemben lakot.

4.

Sokszor szép két lábát,
Melynél nap nem láthat
Szöbbet, ualamerre iár,
Hercules oſzlopa,
Az hol non plus ultra,
Hidgied, lenni gondoltam,
Kiuántam, dűlne rám
Szép máruány palotám,
Miként rá dűlt Sámſonra.

5.

De mit mondok néked?
Ha nem lesz ellened,
Méh meg unta az rózát,
Iai, szállot rut nádra,
Vndok béka nyálra,
Soha nem lesz enim már;
Siry hát teis uelem,
Nymfa, keseruessen,
Ma holtnak kel lennem, (E.) nem.

6.

Engem szomoritó hamis uálasztokkal, (E.) okkal,
Nem okkal s nem iókkal, hanem nagy boſzukkal,

Válofztod chufból ál és rakua iátékkal. (E.) ál,
Ály hát és ne tréfály, eresz ió uálosztal. (E) osztán.

7.

Méért uagy szép Echo oly igen boszontó (E.) ontó.
Te uagy az uér ontó, én könyuem hullató, (E.) tó.
Te bizoni sirásom, te penig forditó,
Keferues, panafzos uersem hamisitó. (E.) ó.

8.

O, Ciparifsusnak húga te szöb Echo, (E.) Békó,
Békót láncot uiselek niakamon, mint tackó,
Nem tagadom bizoni, de te légy meg ódó
És köuetségemet méhechkemnek adó. (E.) adom.

Ha kérdi éleké, mondgyad, hogy én égek,
Ha kérdi kichoda, mondgyad, hogy uan oda,
Az te róza uirágod,
Kiről te harmatot,
Gyönge illatokot
Gyönyörködue szettél,
Benne gyönyörköttél,
Mastan elárultad.
Mert talán nem tuttad,
Az nád töredéken,
Noha neuedéken,
Hogy meg unod mingyárt,
Mert rá nézniis árt,
Nézd hináros szemét,
Choportos üstökét,
Széltűl haitott niakát,
Nem álló derekát,

Nézd az ű gyükerét,
Meg látod ereiét,
Mert ninch az ű benne,
Ki neked kellene,
Had el, én méhechkém,
Édes, szép képechkém,
Megtalálod nálam,
Ki bizoni nem álom,
Mely fris az róſa szál,
Noha tüskében ál,
Nem szúr meg tégedet,
Nem sérti szemedet.
Az uirágia uörös,
Az gyükere erős,
Maga szép illatos,
Hozzád hasomlatos,
Lám, sokan szeretik,
Szépségnek uiselik,
Chak te iűi és szály rá,
Kiuánod máſzorra
Eő állandoságát,
Rothatatlanságát,
Igy izene néked,
Az ki szeret téged.

Orfeus

az szép Euridice után futuán, Euridicét egy Vipera meg chipte, az melly mérges sebben meg holt Euridice. Igy siratta Orfeus:

Istud opus sine studio feci, nec dignum apparet.

1.

NIsd meg én torkomat keserues sirásra,
Apollo, mert im iutottam áruaságra,
Kiért, mint gilice nem szál az zöld ágra,
Ugy szűuem nem kiuán iutni uigaságra.

2.

Nisd meg Biblis két szemeimnek forrását,
Had neuelliem, bőuichem szűuem sirását,
Echo, sűrűsich meg lölköm sohaitását,
Gyöniörűségemnek gyáſzoliam fogyását.

3.

Euridice oly uolt, mint egy szép virágszál,
Mint legszöbbik chillag, melly sokak közöt ál,
Eszt eluitte az irigy s kegyetlen halál,
És ezért nyugodalmat szűuem nem talál.

4.

De te bűneimért ha uerni akartál,
Méért kegyetlenségben igy el faizottál,
Iupiter, s inkáb én rám nem haraguttál,
S haragos meny kűveddel el nem rontottál.

5.

Vaiha ily szépséget szenuedni nem tuttál,
Méért engemetis be nem buritottál?
Miként Enceladust az nehéz Aetnával,
Vagy mint Prometeust el nem szagattattál.

6.

Nem eszt ű szépsége, szép piros orcáia
   Érdemlette, szépen ſzólló cláris száia,
   Két fekete szeme, aranios szép haia,
   Alabastrum mellie és máruány aiaka.

7.

Hogy mérges uipera miatt ű meghallion,
   És ű ártatlan lelke Pokolra ſzállion,
   Kár rósának, mikor uirágiában uagyon,
   Szerenchétlenség miat hogy meg heruadgion.

8.

Meg holt Euridice, az én ſzép uirágom,
   El táuozot tűlem az én uigaságom,
   De én még is élek? ezen az uilágon
   Világtalan uilágon, ueſzet uilágon.

9.

De ha abban uagyon lölköm, kit ſzeretek,
   Ninch tahát én bennem az éltető lélek,
   Nem uagyok én Orfeus és nemis élek,
   Hanem mély Pokolbul iűt uándorló lélek.

10.

Szabad leſz Plutohoz Poklokban énnekem
   Szerelmes Euridicém után elmennem,
   Ha nem ſzabad élőnek, mert nem eleuen
   Vagyok, mert lölköm ot uan, az hol szerelmem.

11.

O, szerenchétlen én, ime, töröt kobzom,
   Bizonittia igyemet romlott miſzkálom,
   Vadaimat ueletek öſzue nem hiuom
   Soha uirágimatis nem uigaſztalom.

12.

De ha én tinektek sokszor iól szolgáltam,
Hangas kobzommal tikteket uigaſztaltam,
Szelégy és uad köſzt békeséget chináltam,
Ha ti nálatok ualaha kedues uoltam:

13.

Siriatok én uelem tiis, o, szép Musák,
Együt siraſsátok az én niaualámnak
Suliát, kedues Driadesek, szép Napeák,
Ékes Naadesek, szép termetű Nymphák.

14.

Siry teis, gyors Dráua, erős bizonságom
Ki uoltál égő ſzűuemnek s oruoſságom,
Téged sokszor megneuelt én könnyv hullásom,
Sokszor te oltottad az én gyulalt lángom.

15.

Ne gondolliad immár, hogy meg gyógyulhatnék,
Mint szalma, mint kénkű mert az én szűuem ég,
Kit meg nem ótana egéſz tenger mélység.

16.

Chak te gyógyithatnál, o Fatum, kegyetlen,
Hogy ha szörniű kinnal megölnél hirtelen,
Vagy Késmárkot nyakamban uetnéd uéletlen,
Szakadnának egek ha rám kéméletlen.

17.

Hun uagy te, Gorgonis, iszoniu orcáddal,
Hun, kegyetlen Busiris, fene louaddal,
Hun, Ampopofragusok, uéres torkokkal
Vattok, Scilla, Caribdis tőb Furiákkal?

18.

Hun uattok, Harpiák és kegyetlen Párcák,
 Mondgyátok meg nekem életem fonalát,
 Kik lehetnek azok, az kik hoszabitiák,
 Méért életemmel együt el nem rontiák.

19.

Euridice, Euridice, én szerelmem,
 Hova hattál uilágon áruáiul engem,
 Méért ugy futottál, mint egy vad, előttem,
 Talán az te halálod uolt az én vétkem.

20.

Bizoni meg kereslek sötét Acheronban,
 Engedelmet találok talán Plutóban,
 De ha reménségem eluefz Flegetomban,
 Euridice mellet maradok Poklokban.

21.

Euridice efzemben ha iűn szép száiod,
 Két fekete szemed, aranios szép haiod,
 Két domboru mellied és szép máruáni álod,
 Feiér sima hasod, két szép gyönge lábod.

22.

Az szerelem nékem szép Paradisumnak
 Tecik, örvendetes meniei orfzágnak,
 Nagy gyönyörűségnek és Elisiumnak,
 Tündöklő nap féninek és szép chillagoknak.

23.

Vi zont égő szűuemet ha megtekintem,
 Mint lángozik, kinoz és mint gyötör engem,
 Az szerelem tecik Abifsusnak nekem,
 Styxnek és ördögnek, hogy igy bánik uelem.

24.

Poklokban vagyok hát, nem kel oda mennem,
De még sem elég ezis, meg kel keresnem
Kegyetlen Plutotis, talán uan kegyelem
Abban, kegyelmesség, ki nem tud, mi legyen.

25.

De ki uagyon oly, kit szerelem nem győzhet,
Nem él, ki szerelem tüzet nem esmerhet,
Lám, szép Proserpináért űis gyötrődöt,
Lám, iég hideg szűue, mint szalma, úgy éget.

Ez után következik, miként könyörgöt Pokolban Plutonak, hogy Euridicét ki adgya, megis nyerte, de oly Priuilegiummal, hogy uisza ne nézzen; de ű mikor vitte uolna, meg nem tűrhette, hogy rá ne tekintet uolna azért is meg eltűnt elötte Euridice.

O nagy Abissusnak,
O, Sötét Acheronnak
Röttenetes Istene,
O, te nagy monárka,
Te Flegeton átka,
S örökös feiedelme,
Te Stixnek nagy ura,
Lölköknek ostora,
Te kinek ninch kegyelme.

Iűttem országodban,
Te birodalmodban,
Nem bolond kénieségért

Az szerelem hozot,
Mert gyöplőn hordozot
Nem kérkedés keduéért,
Mert it ember nem iár,
Nemis szól az madár,
Chak gyönyörűségéért.

Nem iűttem chudálni
S erődet próbálni,
Mint az Iupiter fia,
Legyen ueſzteg az Sfinx,
Follion békéuel Stix,
Nekem nem kel Furia,
Sem sárkáni, sem Hidra,
Száz feiű Chimera,
Nékem nem kel Hárpia.

Az én szép mátkámat,
Én niugodalmomat
El uitte irigy halál,
Mely ot fön el uálik
Lélek teſtűl alig,
Iól tudom, hogy alá szál;
Tudom birtokodban,
És te hatalmodban
Euridice maſtan ál:

Hogy az eleuennek,
Vagy élő embernek
Nem szabad ide iűni,
Szabad lesz hát ennek,
Az kiben ninch lélek,
Poklokbannis el iűni.

EPIGRAMMATA.

Attila.

1.

ISten haragyának én ſzelleti uoltam,
Mikor az uilágot fegyuerrel nyargaltam,
Uér cataractákat kardal áróſztottam,
És mint egy uillámás földöt meg futottam.

2.

Én uagyok magyarnak legelső Királya,
Utolsó uilág réſzrűl én ki hozóia,
Én lehetek tehát magyarnak példáia,
Hirét s birodalmát hogy nyuicha ſzabliáia.

Buda.

Mely roſzul alkhatnak egy királyi ſzékben
Méltóság és egy esz, az melly engedetlen,
Rólam és Remusrul példát uehet minden,
Vesztő, mert nem fértem, az báttiám ſzékiben.

Szigeti Zrini Miklós.

MInt Hector Troiának,
Vgy én Sziget uárnak
Erős őrzőie uoltam.

Mutattam Pogáninak,
Hogy nagy Jehouának
Kedues ſzolgáia uoltam.

És előb éltemet,
Hogy sem hűuségémet,
Testembűl ki bocháttam.

Deli Vid Sarkouich.

ÉNis nem keueset
Tettem, hogy el eset
Világ rontó pogáni eb.

Nagy chorbát chináltam
Az ottoman holdban,
Nem leſz imár serénieb.

Vramért, hazámért,
Nagy Isten fiáért
Életem uolt legkisseb.

Radiuoi és Iuranich Vaidák.

MI Boldogok uoltuk,
Együt éltünk, holtunk,
Mast Istennel uan lölkünk.

Az nagy Zrini mellet
Hirünk kerekedet,
Érte halált ſzenuettünk.

De nem uolt heában,
Mert ió unokáia
Örökössé tet bennünk.

Farkasich Péter.

CHak alig mutatot,
S mingiárt uiſza rántot
Kegyetlen fatum engem.

Ió Vram siratot,
S fia rólam irt iót.
Helén uagyon hát hirem.

Nem adatot minden
Mindennek éltében,
Isten kedue ugy legyen.

Assai ben balla, a chi la fortuna suona.

IAva fzerenchének
Musicál az kinek,
Igen könien táncolhat.

De kit sandaliul néz,
Bár ű legyen uitéz,
Igen könien romolhat.

Kéfzt, bátort, okossat
Szerenche apolgat,
Illyent soha nem ronthat.

FESZÜLETRE.

1.

SIrtál már eleget, lám, Ariannáért,
Fogyattad könyuedet chak egy Uioláért,
Chak meg nem uáltoztál, mint Biblis, semmiért,
Édes Muſám, fűért s rothandó eszközért.

2.

Hid ki maſt magadbul könyuedet nagy okért,
Árrasz cataractát ſzemedbűl méltóért,
Azért, ki keöreöſztfán függöt bűneidért,
Az ki Istened uolt, meg holt uáltságodért.

3.

Hogy nézhecz emberre, ember teremtőie,
Igy téged meg chufolt ű hitetlensége,
Anny sok uet iókért, mint tenger föuénye,
Mint latrot, mint toluait feſzite köröſztre.

4.

Onnanis mutattad, igaz iuháſz uoltál,
Veſztet nyáiad után magasrul uigyáztál,
Attyádnak uétkökért sokat imátkoſztál,
És el feleitkezni vétkünkrűl akartál.

5.

Virágzot teſted is halálos sebektűl,
Ázot az ſzemedis igen bőu könyuektűl,
Száiad meg keserült az mérges eczettűl,
Bait uitál, harczoltál halállal uitézűl.

6.

Vitézek Istene, te fügsz az keöreöſztfán.
Győzedelmes ki uagy, s ezer sereged uan.
Hun karod, fegyuered, hun uitésséged uan,
Hun uan Angyali kar? hun Istenséged uan?

7.

Hei, mert te ezeket mind fottig le tetted,
Égi hatalmadat, nagy Istenségedet,
Az emberi teſtet magadra föl uetted,
Azért, hogy hullathasd érettünk uéredet.

8.

Azért, hogy Poklokban, láttad, merültünk uolt,
Azért, hogy mi lölkünk örökségre meg holt,
Szálottál le Égbűl, az hun lakásod uolt,
Függöttél köröſztfán, az kin teſted meg holt.

9.

Oh, te nagy Iehoua, kegyelem forráſsa,
Kegyelmes Eloim, Nagy Istennek fia,
Seregek Istene, Sidóknak királia,
Alfa és Omega és iók bizodalma.

10

Látod, mi érdemünk, mint köuön hangya nyom,
Sok bűnünk peniglen, mint leuél az fákon,
Mint öruény tengeren és föuény az parton,
És menni madár iár leuegőben ſzárnion.

11.

De mindezeknélis nagyob te kegyelmed,
Annak uége ninchen, s azért bizunk benned,
Mi haſznod féreggel néked töruénykezned,
Hatalmat mutatnod és ránk fegyuerkezned.

12.

Száraz polyua ellen, az kit ſzél el hordoz,
Mutatod erődet, ha ránk haragot hoſz,
Nem illik az harag, Uram, irgalmadhoz,
Nagyob düchőséget bennek kegyelem hoz.

13.

Uram, nem mi értünk, sem mi érdemünkért,
Hanem kegyelmez meg magad irgalmáért,
Ne legyen heában, hogy fiad ontot uért
Köröſztfán, mi értünk, s az mi uáltságunkért.

AZ IDŐ ÉS HIRNÉV.

AZ idő szárnyon jár,
Soha semmit nem vár,
És foly mint erős folyás;
Vissza soha nem tér,
Mindent a földre vér,
Mindeneken hatalmas.

Ő gazdagot, szegént
Öszveront egy szerént,
Nincs neki ellenállás;
Csak egy van, időtűl
S az ő erejétűl
A ki békével marad.

Nem fél kaszájától,
Nem sebes szárnyától,
Üdő rajta elolvad:
Az tündöklő hirnév,
Mely dicsősségre rév,
Az mindenkor megmarad.

Nem irom pennával,
Fekete tentával,
De szablyám élivel,
Ellenség vérivel
Az én örök hiremet

Befed ez a kék ég, ha nem fed koporsó,
Órám tisztességes csak legyen utolsó.
Akár farkas, akár emészszen meg holló:
Mindenütt feljül ég, a föld lészen alsó.

ELÉGIA.

1.

ELégh uolt Istennél Ábrahám jó kedue,
Fiának halála mert megh uolt engedue,
Másképpen uagyok én Istenteöl büntetue,
Auagy talán inkáb Istenteöl ſzeretue.

2.

Megh látá kis Isákot és megh ſzereté
Kar angyalok köziben elis uiteté,
Eſzt az áldozatot menyben helyhezteté,
Paradichom kertiben űtet teteté.

3.

Tudom, miért keölleött most szintén az Urnak,
Paradichom kertiben kis Virágh Isák,
Tauaſzal ugyannis uirágot plántállyák
Űtetis most ültetik kisded angyalkák.

4.

Virághiában megh marad mindenkor ottan,
It penigh az Feöldeön lett uolna heruattan,
Ottan eörök eöreöme neki az Vrban,
It bú bánat űtet uerné Uilághban.

5.

Ebben csak egy ok uan,
Az kit én szüuem bán,
Hogy nem értem gyümölchét;
Vrának, hazának,
És nagy Iehouának
Had talált uolna keduet.

Mint pálma fa termett,
Ugy eö neki keölleött
El reöndeölny menéſét.

6.

De heában sirok,
Utánna ohaytok,
Fatum irigy énnekem,
Hogy ha ember korban
Eő gyűthatot volna,
Azt bizonnyal el hittem:
Eö Zriny jó néuel,
Vitéz magyar kézzel
Keduet tett uolna nékem.

7.

Igy akarta Isten,
Az ember mit tegyen:
Vele nem pörölhetny;
Az my dolgunk nem más,
Chak mint pironkodás,
Mindent el kel ſzenuedny;
Mind jóért, köröſztért
És bal ſzeöreönchéjért
Az Istent keöll áldany.

8.

Im, mast Iffiadik megh uénült eſztendeő:
Tauaſzra fordula téli kemény üdeő:
Uyul Feöld, frissűl uiz, uigadik az erdeő,
Teli ſzép madarakkal magas leuegeő.

9.

Az ſzép fülemile ſirással úgy teczik,
Réghi bánatyáért hogy panaſzolkodik,
De nem, hanem mégh inkáb ű uigadozik,
Hálát Istennek ad, néz fel, imátkozik.

10.

Ah, az én Tauaſzomat irigy el rontá
 Szerenche seőt mégh inkáb télre forditá,
 Derűlt ſzemeimet eſſeőnek bochátá,
 Jéggel én ſzűuemet s búual be buritá.

11.

Gyönyörű madárkám, kichin fülemilém,
 Ah, igen hirtelen el reőpűle tűlem,
 Az énnékem uala minden reménſégem
 De mint könnyű Árnyék el kele eleőlem.

12.

Igy ſzámlálom uala az én Ieöuendeőmet,
 Hogy sok üdeő muluán ez megh uált engemet,
 Hogy keőueti, meghis haladgya uerſemet:
 És ſzegény hazánkért igyekezetemet.

13.

Szengeőb Trombitáual Magyar uitézſégét,
 Foghia énekleny erős kar ereiét,
 És hogy Ű is oſztán érdemelien illiet,
 Kinek eőnekelhessék chelekedetét.

14.

Ah, ſzép fűlemilét az Irigy halál
 Le chapá kebelemben ſzörnyü kaszáual,
 Isákot, mely uala mint egy ſzép uirágh ſzáll,
 Kertek ſzépſzégére mely oly gyönörűn áll.

PERORATIO.

VÉghöz uittem immár nagy hirű munkámat,
Mellyet irigy üdő, sem tűz el nem bonthat,
Sem az ég haragia, sem vas el nem ronthat,
Sem az nagy ellenség, irigység nem árthat.

És mikor az a nap el jün, mely testemen
Chak uralkodhatik, foggyon-el éltemen
Hatalma, magamnak ugyan nagyob részem
Hordoztatik széllel az magas egeken.

S honnan Scitiábul ki jüt Magyar vitéz,
Merre vitézségét látta világ nagy rész,
Azokrul helyekrűl minden szem reám néz,
Hirrel, böchülettel, valamig világ lész.

De hiremet nem chak keresem pennámmal,
Hanem rettenetes bai-vivó szablyámmal;
Mig élek, hartzolok az Ottoman hoddal,
Vigan burittatom hazám hamuiával.

FINIS.

SZÖVEG-ELTÉRÉSEK.*

Idilium. (1. lap.)

1. v. második s. kezében — *magához.*
5. v. negyedik s. ű — *ö.*
7. v. harmadik s. Mast vigaszik minden — *Mast minden vigaszik.*
8. v. első s. le tészi — *le teszi.*
10. v. harmadik s. hasonló — *hasomló.*
15. v. negyedik s. örökkén — *örökken.*
16. v. harmadik s. kegyetlenködnöd — *kegyetlenkedned.*
18. v. második s. hajolhat — *haiulhat*; harmadik s. kősziklát — *kű sziklát.*
19. v. első s. Miért — *Méért*; negyedik s. Ugy fút el szépséged s változik — *Vgy fut el szépséged, uáltozik.*
24. v. második s. Ez széles világ — *Az széles uilág*; harmadik s. miát — *miat.*
25. v. első s. miát — *miat.*
28. v. harmadik s. különb szőrű — *külömb szőrő.*
29. v. negyedik s. társot — *társat.*
31. v. harmadik s. szájábul — *száiából.*
32. v. második s. szerelemtől — *szerelemtűl.*
33. v. első s. Sirenes — *Sirénes*; második s. ü — *eő.*
34. v. harmadik s. Az a rettenes kevély — *Az a rettenetes s keuély.*
35. v. második s. miát — *miat.*
36. v. első s. Jupiterről — *Jupiterrűl*; második s. feletközik — *feletkezik*; harmadik s. égből — *éghbűl.*
37. v. első s. őtet — *űtet.*
39. v. negyedik s. magas — *magos.*
40. v. első s. mérgös — *mérges.*
41. v. negyedik s. bű — *beő.*

* Az idézet első szavai az 1651-iki első (bécsi) kiadásból valók, a dűlt betűs szók a költő kézirati javításai után a jelen kiadásban fordulnak elő.

42. v. első s. kősziklákat — *kűsziklákat.*
44. v. negyedik s. éltömben — *éltemben.*
45. v. harmadik s. légyen — *legyen.*
47. v. második s. hon — *hun*; harmadik s. Miért — *Méért.*
48. v. második s. szüvemet — *szíuemet.*
51. v. negyedik s. kezedbül — *kezedből.*
52. v. első s. szelégyithetni — *szeligythetni*; negyedik s. égbül — *éghből.*
55. v. negyedik s. kérködhetik — *kérküdhetik.*
56. v. negyedik s. tulajdonithattam — *tulaidonéthattam.*
58. v. negyedik s. öblemben — *őblömben.*
60. v. negyedik s. úton — *uton.*
63. v. első s. égből — *égbűl*; negyedik s. szüvedből — *sziuedbűl.*
68. v. második s. ésméredé — *esmerede.*

Idilium. (13. lap.)

1. v. második s. Miért — *Méért.*
2. v. első s. szüvemtől — *szűuemtűl*; negyedik s. Az én lelkem kivűl — *Az én lölköm küül.*
3. v. első s. Ijamtol — *Iamtól*; második s. Ija — *Ia*; negyedik s. Ijamban — *Iamban.*
10. v. harmadik s. tölgyfára — *tölfára.*
12. v. harmadik s. Sirena — *Siréna.*
13. v. negyedik s. karvoly — *karualy.*
14. v. harmadik s. számtalan — *szántalan.*
20. v. második s. szelégyeb — *sziligyeb.*
21. v. második s. magasrol — *magasrul*; negyedik s. keduejért — *keduéért.*
22. v. második s. ismég — *ismeg.*
23. v. negyedik s. testemtől — *testemtűl*; lelkem — *lölköm.*
24. v. harmadik s. lelkem — *lölköm*; negyedik s. mast — *most.*
27. v. harmadik s. észik — *eszik.*
32. v. első s. virága — *uirágia*; negyedik s. tészik süveg karimába — *teszik süueg karimában.*
35. v. harmadik s. nem érdemlem — *nem érdemel.*
36. v. első s. lészesz — *leszesz*; második s. esmertem — *esmértem.*

OBSIDIONIS SZIGETHIANAE

Pars prima (19. l.)

1. v. első s. iffju — *iffiu*; harmadik s. küszköttem — *kűszkettem.*
3. v. harmadik s. mennyei — *mennej.*
4. v. második s. örökkén — *örökken.*
5. v. második s. neuéjért — *neuéért.*
6. v. első s. mastis — *mostis*; második s. büvüllyön — *bőuűllyőn*; harmadik s. Istentől — *Istentűl.*
7. v. első s. tekinte — *tekénte*; második s. szem fordulásbol — *szem fordulásban,* meg nézé — *megnézte*; negyedik s. úton — *uton.*
9. v. első s. ű — *ő.*
11. v. negyedik s. ű Szentsége — *Eő Szentsége.*
12. v. második s. Magyaroktol — *Magiaroktul*; harmadik s. keresztyén — *keresztény,* hütöt — *hitet.*
13. v. első s. körösztyén — *köreösztény*; harmadik s. nékik — *nekik.*
14. v. első s. Scitiábol — *Scithiábul*; második s. miként — *mikint.*
15. v. második s. telepitém — *telepétém.*
16. v. harmadik s. Sohul — *Sehol.*
17. v. első s. lölkömet — *lölkömöt*; második s. körösztyén — *keresztény,* hütre — hitre.
18. v. második s. merték — *mertek.*
19. v. első s. ű vélek töttem — *eő uélek tettem*; harmadik s. velek esmertetnem — *uélek esmértetnem.*
20. v. első s. szály lé — *szálly le.*
22. v. második s. ügyöket — *ügyeket.*
23. v. első és negyedik s. lészen — *leszen.*
27. v. harmadik s. néki — *neky.*
32. v. harmadik s. Eifélkor — *Éfélkor*; negyedik s. be férkezék — *bé férkezék.*
34. v. második s. vészed — *ueszed*; negyedik s. Jó eszt — *Ió ézt.*
35. v. első s. mastan — *mostan*; negyedik s. meg nyomatny — *meg nyomódny.*
38. v. második s. tevölygő — *téuőlgeő*; negyedik s. hűseggel — *hyuséggel.*
39. v. első és második s. tenéked — *te neked.*
40. v. első s. énnékem — *énnekem,* szörze — *szerze.*

41. v. második és negyedik s. nékünk — *nekünk.*
42. v. második s. esmerem — *esmérem.*
43. v. első s. lészek — *leszek.*
45. v. első s. szivében — *szűuében.*
48. v. második s. hová — *houa*; harmadik s. kereszteny — *körösztény.*
52. v. negyedik s. kereszténnek — *körösztényneк.*
53. v. első s. allapatunk — *állapotunk*; harmadik s. déván — *dinán.*
56. v. második s. széltül — *habtul*; negyedik s. mastis — *mostis.*
57. v. harmadik s. egynéhány — *ennehány,* meg chorbitana — *meg chorbitaná*; negyedik s. fényös — *fényes,* talán — *s talán.*
60. v. harmadik s. képében — *képébe*; negyedik s. nékem — *nekem.*
61. v. első s. nékem — *nekem*; második s. né légyen — *ne legyen*; negyedik s. végyük — *uegiűk.*
62. v. negyedik s. néked — *neked.*
63. v. első s. keresztyének — *körösztényeк*; második s. állapattyát — *állapottiát.*
64. v. első s. sohul — *sohun*; második s. kelletik — *köllétik*; negyedik s. észik — *eszik.*
65. v. második s. az masikat — *az másikát.*
66. v. második s. mást — *most.*
68. v. első s. Asiábol — *Ásiábul*; harmadik s. szamtalan — *szántalan.*
71. v. második s. várasokat — *uárosokat.*
74. v. második s. szegénynek — *szegénnek*; harmadik s. miát — *miat.*
78. v. második s. verték — *meguerték*; harmadik s. mind eggyik — *mind egyg* — mind egyig.
79. v. első s. mégyen — *megien.*
82. v. második s. masodikat — *másadikát*; harmadik s. jüt az — *iűt ez.*
83. v. második s. Sohul — *Sohun*; harmadik s. gyökeréből — *gyökeréből,* Tölgyfát — *Tölyfát.*
85. v. negyedik s. bű — *bőv.*
89. v. második s. hiják — *hyák.*
90. v. második s. Scytiábul — *Scytiából*; negyedik s. meg esmertetik — *megesmértetik.*
91. v. harmadik s. es szablyák — *az szablyák.*
92. v. negyedik s. világban — *Világon.*
93. v. harmadik s. bineinkert — *bűneinkért.*

98. v. második s. számtalan — *szántalan.*
99. v. második s. keresztényekre — *körösztényekre*; harmadik s. sieté — *siete*; negyedik s. gyönyörködik — *gyönyörködnék.*
100. v. harmadik s. jüve — *gyüue*; negyedik s. akarja — *akará*, keresztény — *körösztény.*

A legnagyobb eltérés a Halamirról szóló áthúzott versszakasz, mely itt a 35. lap jegyzetében olvasható.

Pars secunda. (37. l.)

1. v. harmadik s. késödelemség — *késedelemség*; negyedik s. restségh — *röstség.*
2. v. második s. nelkül — *nélkűl.*
3. v. első s. nelkül — *nélkűl.*
4. v. második s. titkollya — *titkolá*; harmadik s. lé rontya — *le rontia.*
5. v. negyedik s. tiszer — *tiször.*
8. v. második s. már — *mar*; negyedik s. chelekszik — *chelekeszik.*
9. v. első s. féyel — *feiel*; második s. mint — *mind.*
10. v. második s. Ejfélkor — *Éfélkor.*
11. v. harmadik s. körülötte — *körülette*, hala — *hála.*
13. v. első s. sátorbol — *sátorbul*; második s. Arszlántol — *Arszlántul*; harmadik s. alól — *alul*; negyedik s. mind ennek — *mindennek.*
15. v. első s. Mely — *Mélly*; harmadik s. bor — *az bor.*
16. v. második s. erről — *errűl*; negyedik s. szágulda — *szágoda.*
17. v. negyedik s. sokat talála — *sokat halomban.*
19. v. első s. el jöve — *eliüue*; második s. ekesité — *ékeséte.*
20. v. második s. hasonlita — *hasomlitá*; harmadik s. fujata — *fuiatá.*
21. v. második s. keresztény — *körösztény*; harmadik s. maszlagtol — *maszlagtul*; negyedik s. chinálna — *chinála.*
22. v. második s. híja — *hya*; harmadik s. neki — *néki.*
24. v. első s. légyen — *legyen*; — második s. végyen — *uegyen*; harmadik s. tégyen — *tegyen*; negyedik s. végyen — *uegyen.*
25. v. első s. állattol — *állattul*; második s. okosságától — *okosságátul.*
26. v. második s. józan — *gyózan*; negyedik s. Alíg — *Alég*, alól — *alul.*

27. v. második s. füstölgő — *füstelgő.*
28. v. első s. el veszté — *elueszte.*
29. v. első s. ijeszté — *iészté*; második s. keresztény — *körösztény*; harmadik s. föl — *fel.*
31. v. harmadik s. száraztván — *szárosztuán.*
32. v. harmadik s. száraz — *szároz.*
33. v. második s. száraz — *szároz,* helye — *hele.*
34. v. negyedik s. száraz — *szároz.*
35. v. negyedik s. fárul — *fáról.*
36. v. első s. merevén — *mereuen.*
37. v. első s. vállárol — *uállárul*; második s. kaftánbol — *kaftánbul*; negyedik s. Chászártol — *chászártul.*
38. v. második s. gondgya — *nagy gondgya*; negyedik s. keresztény — *körösztény.*
39. v. harmadik s. körülötte — *körűllette.*
40. v. harmadik s. keresztény — *körösztény*; negyedik s. minden féle — *s mindenféle.*
44. v. első s. mastan — *mostan.*
45. v. első s. nelkül — *nélkül.*
46. v. negyedik s. keresztyén — *körösztény.*
48. v. második s. ijeszteni — *ieszteny.*
49. v. első s. kőszikla — *kűszikla*; negyedik s. fuvalkodot — *fualkodot.*
51. v. harmadik s. Romájaknak — *Rómaiaknak.*
52. v. harmadik s. külde — *küldé.*
53. v. harmadik s. Szultantol — *Szultántul.*
57. v. negyedik s. igér Keresztének — *igir körösztének.*
58. v. negyedik s. tenéked — *teneked.*
59. v. második s. keresztyénnek — *körösztének.*
60. v. negyedik s. kiről — *kirül.*
61. v. második s. harczokban — *harczokon*; harmadik s. esmeri vala — *esméri uala*; negyedik s. miát — *miat.*
63. v. második s. fövény — *föueny.*
65. v. második s. segitesz — *segétesz*; harmadik s. énnékem — *énnekem*; negyedik s. Pajsom — *Paisom.*
66. v. első s. égből — *égbűl*; második s. kegyelmességedből — *kegyelmességedbűl*; harmadik s. érdememből — *érdemembűl*; negyedik s. szüvedből — *szűuedbűl.*
69. v. első s. tészen — *teszen.*
70. v. negyedik s. lelkeddel — *lölköddel.*
71. v. első s. vétkéről — *uétkérűl*; második s. feletközzél — *feleitkezzél*; harmadik s. mastis — *mostis*; negyedik s. nevedről — *neuedrűl.*
72. v. második, harmadik és negyedik s. miként — *mikint*

73. v. második s. miát — *miat*; harmadik s. ők — *ük*; negyedik s. hol — *hun*.
74. v. első s. ő — *ű*; második s. kivülötted — *kűuűlet-ted*; harmadik s. setétségben — *sötétségben*.
75. v. első s. nékünk — *nekünk*: harmadik s. hijuk — *hiuk*; negyedik s. segitségünkre — *segétségünkre*.
76. v. első s. Felségedet — *Fölségedet*; negyedik s. ellenségedet — *ellenségidet*.
77. v. első s. lelkemet — *lölkömet*; második s. segitséget *segéchéget*, hadtol — *hadtul*; harmadik s. testemböl — *testembűl*.
78. v. második s. az ő — *az ű*.
79. v. első s. meg halgattam — *meg hallottam*; harmadik s. ügyedet — *ügyödet*.
80. v. negyedik s. aranyassan — *aranyossan*.
81. v. negyedik s. örökkén — *örökken*.
82. v. első s. vészem — *ueszem*, lelkedet — *lölködet*.
83. v. negyedik s. jövendöjdet — *iöuendőidet*.
84. v. negyedik s. Sziget vára — *Sziget Várra*.
85. v. második s. miát — *miat*; negyedik s. lelked — *lölköd*.
86. v. második s. tündöklő — *tűndeklő*.

Pars tertia (52. l.)

1. v. második s. okosságbol — *okosságbul*; harmadik s. ő gondolattyából — *ű gondolattyábul*.
3. v. első s. az ő — *az ű*.
4. v. harmadik s. Horvát országban — *Horuát országba*.
5. v. második s. néki — *neki*.
6. v. első s. vesztég — *ueszteg*; második s. nelkül — *nélkűl*; negyedik s. fület — *fülét*.
7. v. második s. partékáját — *portékáiát*.
8. v. negyedik s. keresztyén — *körösztény*.
10. v. negyedik s. eszedben — *eszedbe*, hon — *hun*, mostan — *mastan*.
11. v. negyedik s. helyén — *helyen*.
12. v. első s. Az keresztény várak — *Az körösztény Várok*.
15. v. negyedik s. miát — *miat*.
19. v. első s. keresztényt — *körösztént*; második és harmadik s. ő — *ű*; negyedik s. keresztént — *körösztént*.
21. v. első s. Gyalázatos hirrel — *Gyalázattal hires*; második s. ez éyel — *az éyel*.
22. v. második s. lá — *la*; harmadik s. ez eyel — *az éyel*.

23. v. második s. jött — *iűt*; harmadik s. nékem — *nekem*.
24. v. első s. ő — *ű*.
25. v. első s. ő is — *űis*; negyedik s. őtet — *űtet*.
27. v. második s. Ejfélig — *Éfélig*; negyedik s. Néked — *Neked*.
29. v. első s. Vánkosokra — *Vánkusokra*; második s. dologrol — *dologrul*; harmadik s. finchanbol — *finchánbul*.
30. v. harmadik s. tündöklik — *tündöklék*; negyedik s. gyenge — *gyönge*.
31. v. első s. vállárol — *uállárul*.
32. v. első s. Miert — *Méért*.
34. v. első s. nékem — *nekem*; harmadik s. vészed — *ueszed*.
36. v. első s. Citrommal — *Citronnal*.
42. v. második s. tinéktek — *tinektek*.
43. v. első s. vitézségtekről — *uitésségtekrűl*; második s. probátokrol, hiretekről — *probátokrul, hiretekrűl*.
44. v. első s. A hon — *Ahun*; harmadik s. keresztyéntül — *köröszténtűl*, föl szóval — *fön szóual*.
45. v. harmadik s. tőlem — *tűlem*; negyedik s. zurzuvart — *zűrzauart*.
47. v. második s. kiálchuk — *kiálchunk*; harmadik s. ebektül — *ebektől*; negyedik s. paysunk — *paisunk*.
49. v. első s. ez éyel — *az éiel*; harmadik s. Ahón — *Ahun*.
50. v. első s. völgy — *uőgy*.
51. v. második s. völgyen — *uölgyön*; negyedik s. keresztyének — *körösztények*.
52. v. második s. mihent — *mihant*, derékassan — *derekassan*; negyedik s. útokat — *utokat*.
53. v. első s. őket — *űket*; negyedik s. ők — *űk*.
54. v. első s. szüvökből — *szűuekbűl*, második s. miát — *miatt*; negyedik s. ők — *űk*.
55. v. harmadik s. Fel rözzent — *Föl rözzent*.
57. v. második s. jönny — *iűnny*, hon — *hun*.
58. v. harmadik s. dondár — *dandár*.
59. v. negyedik s. szegénnek — *szeginnek*.
60. v. második s. kijöue — *ki iűve*.
61. v. harmadik s. ballagtata — *ballagtatá*; negyedik s. őket — *űket*.
62. v. első s. eszbe — *eszben*, keresztény dondárát — *körösztény dandárát*; negyedik s. állopattyát — *állapattiát*.
63. v. első s. lovárol — *louárul*; harmadik s. lelke — *lölke*, ő — *ű*; negyedik s. nyergebül — *nyergéből*.

67. v. harmadik s. chelekedik — *chelekeszik.*
68. v. második s. leveré — *levetě*; negyedik s. levetě — *leuete.*
70. v. második s. kereszteny — *körösztény*; harmadik s. serénysége — *serénsége.*
71. v. első s. Mesziről — *Meszirűl*; negyedik s. Az hon — *Az hun.*
72. v. harmadik s. ennyi keresztényt — *enny körösztént*; negyedik s. Meg futamtat mezőben? — *Meg futamtat mezőben? Ah, térjetek meg.*
74. v. második s. ismeg — *ismég.*
75. v. első s. Pays — *Pais*; második s. payst — *paist*; harmadik s. járhatá — *iárhata*; negyedik s. chapá — *chapa.*
76. v. első s. aczélos — *acélios.*
77. v. első s. mesziről — *meszirűl.*
78. v. első s. hegyekből — *hegyekbűl.*
79. v. második s. hon — *hun*; el vészi — *elueszi*; negyedik s. ő — *ű.*
81. v. második s. tészesz — *teszesz.*
82. v. első s. chapá — *chapa.*
84. v. negyedik s. ezentől — *ezentűl,* lelkét — *lölkét.*
85. v. második s. lá — *la*; meg ölettél — *meg ölettetel* — harmadik s. lelkét — *lölkét.*
86. v. negyedik s. őket — *űket.*
87. v. negyedik s. ő — *ű.*
89. v. negyedik s. fessük — *fössük.*
90. v. első s. meg győzetteknek — *meg giőzetetteknek.*
91. v. második s. Annyit mér — *Annit mer.*
93. v. második s. nelkül — *nélkül,* harmadik s. mar — *már.*
94. v. negyedik s. viselek — *hordozok.*
95. v. negyedik s. Anélkül — *Anekűl,* tárházam — *tárhazom.*
97. v. második s. földrül — *földről.*
98. v. harmadik s. miát — *miat,* lelked — *lölköd.*
100. v. negyedik s. mégyen — *megyen.*
101. v. harmadik s. ő — *ű.*
102. v. első s. ő — *ű*; második s. fútt — *futt*; negyedik s. helyére — *helére.*
104. v. második s. ő — *ű*; néki — *neki*; negyedik s. le ver — *le uér.*
105. v. negyedik s. mesziről — *meszirűl.*
107. v. első s. löve — *lűue*; negyedik s. terite — *terité.*
108. v. második s. miát — *miat,* álhatá — *álhata*; harmadik s. lelkét — *lölkét.*

110. v. negyedik s. keresztény — *körösztény.*
111. v. második s. Most — *Mast.*
112. v. első s. mihent — *mihant.*
114. v. első s. el hajtá — *el haytá*; harmadik s. térdéhez — *térdéhöz.*
115. v. negyedik s. mostan — *mastan.*
116. v. negyedik s. Oceanum — *Oceánum.*

Pars quarta (72. l.)

2. v. második s. ő — *ű*, negyedik s. Annál — *Annyál.*
3. v. második s. ő — *ű.*
4. v. első s. messziről — *meszirűl*; negyedik s. lá — *la.*
6. v. első s. most — *mast*; második s. ő — *ű.*
7. v. negyedik s. tenéked — *teneked.*
8. v. második s. ő — *ű.*
9. v. harmadik s. nelkül — *nélkül.*
10. v. első s. Historiákbul — *Historiánkbul*; második s. feletköztünk — *feleitkesztűnk*; harmadik s. könnyebéttyük — *könnyebittyük.*
11. v. negyedik s. ésmérjem — *esmeriem.*
12. v. első s. ő — *ű*; második s. vidámitá — *vidámitá.*
13. v. második s. harag szavu — *harag szouu.*
15. v. második s. most — *mast.*
16. v. első és második s ő — *ű*; harmadik s. Most — *Mast.*
17. v. második s. szerint — *szerént*; harmadik s. nekik — *nékik.*
18. v. negyedik s. föl vévék — *feluéuék*, keresztény — *körösztény.*
19. v. harmadik s. ő — *ű.*
20. v. második s. körülöttök — *körülettek.*
22. v. harmadik s. Most — *Mast.*
25. v. első s. bűrös — *bőrös*; negyedik s. mostis — *mastis.*
26. v. harmadik s. dondár — *dandár.*
29. v. negyedik s. ő — *ű.*
30. v. második s. iszonyuan — *iszaniúan.*
31. v. harmadik s. meg láta — *meg látá*; negyedik s. ő — *ű* mind a két helyen.
32. v. második s. keresztény — *körösztény.*
33. v. első s. köztetek — *kösztötök.*
34. v. második s. útat — *utat.*

35. v. negyedik s. Attyátul — *Attyától.*
36. v. negyedik s. s fáradnod, veritékezned — *fáradnod s uerétékezned.*
38. v. második s. kúpába — *kupában.*
39. v. első s. mihent — *mihant*, melegété — *melegité*; második s. félre téve — *fére téué.*
40. v. negyedik s. őtet — *űtet.*
41. v. harmadik s. az ő — *az ű.*
43. v. első s. most — *mast*; harmadik s. néked — *neked.*
45. v. harmadik s. nész — *néz.*
46. v. első s. Miért — *Méért.*
47. v. negyedik s. tégyen — *tegyen.*
48. v. első s. ezüstet — *ezüstöt*; második s. néked — *neked.*
49. v. második s. ezüstem — *ezüstöm.*
50. v. második s. ninch — *sinch*; harmadik s. az ő — *az ű.*
52. v. második s. röpüle — *repülle.*
53. v. első s. mégyen — *megyen.*
54. v. első s. szerintis — *szeréntis*; második s. várakat *Várokat.*
55. v. második s. feleitközöt — *feleitkezet*; harmadik s. ő — *ű.*
57. v. első s. Harczrol — *Harcrul.*
60. v. harmadik s. Várakbanis — *uárokbannis*, ijedést — *iedést.*
62. v. második s. mihent — *mihant.*
63. v. második s. mostan — *mastan*; harmadik s. Most — *Mast.*
65. v. harmadik s. parancholatombol — *parancholatombul.*
67. v. negyedik s. ő — *ű.*
70. v. negyedik s. űze — *űzé.*
71. v. első és harmadik s. ő — *ű.*
72. v. első s. ijedet — *iédet.*
73. v. első s. néked nékem — *neked nekem.*
74. v. második s. ő — *ű.*
77. v. első s. ijet — *iét*; negyedik s. jöuendőket — *iűuendőket.*
78. v. negyedik s. ijesztnek — *iésztnek.*
79. v. harmadik s. Miert — *Méért*; negyedik s. keresztény — *körösztény.*
80. v. második s. Légyen — *Legyen.*
81. v. második s. éjfél — *éfél.*
82. v. negyedik s. föl futnak — *felfutnak.*
84. v. első s. ki jöve — *ki iűve*; második s. most — *mast.*
85. v. harmadik s. Véli bizonyosnak Zrini rajtunk vagyon — *Véli bizonyosnak Zrini ott lételét.*

87. v. negyedik s. alittya — *alittá.*
88. v. első s. vészik — *ueszik*; második s. őtet — *űtet.*
90. v. második s. járja — *iára*; harmadik s. ő — *ű.*
92. v. második s. neki — *néki*; negyedik s. ő — *ű.*
93. v. harmadik s. el éri népestül — *el éri közelrül.*
95. v. harmadik s. körülette — *körüllötte.*
96. v. első s. ő — *ű*; negyedik s. chöndeszedvén — *chendeseduén.*
97. v. első s. hozza — *huzza*; második s. légyen — *legyen*; harmadik s. Mesziről — *Meszirűl.*
98. v. első s. néked — *neked.*
99. v. második s. nevet — *neuét.*
103. v. negyedik s. későre — *késűre.*

Pars quinta (90. l.)

3. v. első s. ijesztheti — *iésztheti*; negyedik s. szűvel — *sziuel.*
4. v. második s. rendöt — *rendet*; harmadik s. őket — *űket.*
7. v. negyedik s. szegletről — *szegletrűl.*
8. v. első s. ilyből — *illybűl.*
9. v. első s. ő — *ű.*
10. v. második s. ő — *ű.*
11. v. harmadik s. magunkra — *magunkon.*
13. v. harmadik s. Véghez — *Véghöz.*
15. v. második s. számtalan — *szántalan*; negyedik s. ő — *ű.*
16. v. második s. szüvöket — *szűueket*; negyedik s. ő — *ű.*
18. v. első s. Mostis — *Mastis.*
19. v. második s. el lovék — *ellűuék.*
21. v. negyedik s. őket — *űket.*
23. v. harmadik s. Most — *Mast*; negyedik s. ő — *ű.*
24. v. első s. keresztyénség — *köröszténység*; harmadik s. jutot — *iűt rut.*
25. v. első s. Mostan — *Mastan.*
27. v. második s. keresztény — *körösztény.*
28. v. második kénchünket — *kinchünket.*
30. v. első s. Visegrádát — *Visegrádat*; második s. miát — *miat*; harmadik s. későn — *késsű.*
32. v. első s. nékünk — *nekünk*; második s. meg-eskütt — *még eskút.*
33. v. második s. hazud — *hazug*; harmadik s. helyben — *helben.*

35. v. első s. fen általig — *fön általig*; második s. Esküszem — *Esküszöm*.
38. v. első s. ő közikbe — *ű közikbe.*
39. v. harmadik s. hüvelyébül — *hűueléből.*
40. v. harmadik s. kémélem — *kiménlem*; negyedik s. köl — *kel.*
41. v. negyedik s. lelkemed — *lölkömet.*
42. v. második s. ő — *ű.*
43. v. első s. nemzetiből — *nemzetibűl*; negyedik s. ő — *ű.*
46. v. harmadik s. őtet — *ütet.*
47. v. második s. Be födözue — *Bé födözue.*
48. v. negyedik s. Bövölkedik — *Böuelkedik.*
50. v. negyedik s. hogy — *ha.*
56. v. második s. tertént — *történt.*
57. v. első s. szebb — *szőb.*
58. v. harmadik s. az ő — *az ű.*
60. v. második s. hasomlo — *hasomlób.*
61. v. második s. be födözte — *bé födözte.*
63. v. harmadik s. ő — *ű.*
67. v. első s. Meg hagya — *Meg hagyá*; negyedik s. lészen néki — *leszen neki.*
70. v. első s. Felséges — *Fölséges*; negyedik s. Felségednek — *Fölségednek.*
71. v. negyedik s. Istennél — *Istennel.*
72. v. negyedik s. Felségednek — *Fölségednek.*
74. v. harmadik s. Felségedet — *Fölségedet.*
75. v. negyedik s. Az az mindenhato Isten légyen veled — *Az a mindenható legyen Isten ueled.*
77. v. első s. most — *mast.*
79. v. negyedik s. Mástol — *Mástul.*
82. v. negyedik s. ezen ez világon — *ezen az uilágon.*
83. v. első s. probámrol — *probámrúl*; negyedik s. Zrinitül — *Zrinitul.*
84. v. harmadik s. szerint — *szerént.*
87. v. első s. lészek — *leszek.*
91. v. harmadik s. böuölködöl — *böuelkedel.*
92. v. első s. az ő — *az ű.*
94. v. második s. néked — *neked*; harmadik s. Most — *Mast.*
95. v. negyedik s. üdejére — *ideiére.*

Pars sexta (106. lap.)

1. v. negyedik s. Zrinihez — *Zrinihöz.*
3. v. első s. beszédben — *s beszédben*; második s. szaua — *szoua.*
6. v. harmadik s. ijesztésért — *iesztésért*; negyedik s. ő — *ű.*
7. v. harmadik s. ők — *űk.*
9. v. első s. őket — *űket*; harmadik s. tevé — *téué.*
11. v. első, második és harmadik s. Hon — *Hun.*
13. v. első s. oktul ő meg-indéttatot — *okbul ű meg-indittatot*; második s. néked — *neked*; harmadik s. ő — *ű*; negyedik s. tűlünk — *tőlünk.*
15. v. első s. váradat — *Uárodat.*
16. v. harmadik s. ő — *ű*; negyedik s. fényeséti — *féniesiti.*
18. v. első s. Kazul — *Kuzul.*
19. v. második s. ők — *űk*; negyedik s. penig — *pedig.*
20. v. negyedik s. Mellyet semmiképpen többöl meg nem tarthatsz — *Mellyet semmi képpen te meg nem tarthatod.*
21. v. negyedik s. nékem — *nekem.*
22. v. harmadik s. keresztyéneket — *körösztényeket.*
23. v. második s. ő — *ű.*
24. v. első s. ő — *ű*; második s. jeléért — *ielért,* most — *mastan*; negyedik s. hagyásábol — *hagyásábul.*
25. v. második s. Váradat — *Várodat.*
26. v. első s. Talán van, ki biztat, téged füst azokkal — *Talán uan oly, ki bisztat téged füst szókkal*; harmadik s. lészen — *leszen.*
27. v. harmadik s. Egynihány — *Ennihány.*
28. v. harmadik s. lelki esméret — *lölki esméret.*
29. v. második s. néked — *neked*; második és negyedik s. segitséget — *segétséget.*
30. v. első s. esmérheti — *esmerheti.*
31. v. első s. légyen — *legyen*; második s. hoz ő segitséget — *hoz ű segétséget*; harmadik s. eltetöket — *élteteket*; negyedik s. ők — *űk.*
33. v. második s. hely — *hel.*
34. v. első és harmadik s. néked — *neked.*
35. v. első s. légyen — *legyen*; harmadik s. mostan — *mastan.*
37. v. harmadik s. esméri — *esmeri.*
38. v. második s. forditá — *forditta*; negyedik s. Ő — *Ű.*
39. v. negyedik s. az ő — *az ű.*

41. v. harmadik s. ő árt keresztyénnek — *ű árt körösztémnek*; negyedik s. ártalom — *ártalam*.
42. v. harmadik s. keresztyénét — *körösztényét*; negyedik s. ő néki — *ű neki*.
46. v. negyedik s. keresztyéneket — *körösztényeket*.
51. v. harmadik s. meg ezeket — *ezeket meg*.
55. v. második és negyedik s. hon — *hun*.
57. v. harmadik s. mendegel — *mendegél*.
61. v. második s. keresztyének — *körösztények*.
62. v. második s. keresztyént — *körösztént*; harmadik s. mihent — *mihant*.
63. v. negyedik s. el válék — *el uálik*.
64. v. harmadik s. bujik — *buik*; negyedik s. rettenik — *röttenik*.
65. v. negyedik s. most — *mast*.
69. v. negyedik s. téve — *teue*.
73. v. második s. ő tűlök — *ű tűlök*.
74. v. harmadik s. nékünk segitséget — *nekünk segétséget*.
75. v. második s. esmeri — *ösmeri*.
76. v. második s. nádasság — *nádság*.
77. v. harmadik s. Üvedzőig — *Öuedzőig*, kéz — *kész*; be gázolni — *bé gázolni*; negyedik s. őket — *űket*.
78. v. harmadik s. mégyek — *megyek* (rím: keressetek).
79. v. első s. hon — *hun*.
80. v. harmadik s. Ő — *Ű*.
82. v. második s. Hartzolis — *Harctulis*.
83. v. harmadik s. Ő — *Ű*.; negyedik s. fegyverén — *fegyueren* (rím: szerechen).
85. v. első s. el ijet — *el iét*.
87. v. első s. néked — *neked*; negyedik s. nem látta — *nem látá*.
88. v. második s. szaggatta — *szaggatá*.
96. v. második és harmadik s. Hon — *Hun*.
100. v. negyedik s. későn — *késsün*.
102. v. negyedik s. kivül — *kűuül*.
103. v. első s. habok közöt — *habok előt*; harmadik s. megtölt — *tölt*.
104. v. második s. tégyen — *tegyen*.
105. v. első s. sebesétette — *sebesítette*.
106. v. első s. hüvelyébül — *hüueléből*; harmadik s. hajtá dárdát — *hayta dárdát*; negyedik s. nem tevé — *nem téué*.
109. v. harmadik s. hűségtül — *hűuségtűl*.
110. v. harmadik s. ő — *ű*.

111. v. harmadik s. ő — *ű.*
114. v. második s. És vannak vitézek minnyáian örömben — *Kiért uannak minniáian uitézek örömben.* A 113-ik versszakasz Deli Vidnek az Almáson átúszásáról az eredeti kéziratban előbb másképen szólt.

Pars septima. (126. l.)

2. v. első s. Eljöve — *Eliűue.*
4. v. negyedik s. tertént — *történt*; lelked — *lölköd.*
5. v. harmadik s. tégedet el hadgyalak — *tégedet el hadlak*; negyedik s. praedául talallyak — *praedául hadgyalak.*
7. v. első s. lelke — *lölke*; második s. lészen — *leszen*; harmadik s. lelkét — *lölkét,* meg észi — *meg eszi.*
8. v. negyedik s. keresztyénen — *körösztényen.*
9. v. második s. mihent — *mihant.*
10. v. negyedik s. Oszmánt meg gyalázták — *gyalázták meg Oszmánt.*
12. v. harmadik s. most — *mast*; néki — *neki.*
13. v. negyedik s. órakor — *órakort.*
14. v. második s. föl — *fel*; negyedik s. mint — *mind.*
15. v. harmadik s. Be burétua vagyon sokaktul mert az föld — *Meszirűl minden felől belepte az földet.*
16. v. második s. rettenetességgel — *röttenetességgel*; harmadik s. Sok erős — *Sok ezer*; negyedik s. most — *mast.*
17. v. harmadik s. számtalan — *szántalan*; negyedik s. ő — *ű.*
18. v. harmadik s. Allahű — *Alla hű.*
19. v. első s. el rendölt — *el rendelt*; harmadik s. ki lövék — *ki lűuék.*
21. v. negyedik s. tevé — *téué.*
22. v. negyedik s. ő — *ű.*
23. v. harmadik s. *röndben* — rendben.
25. v. negyedik s. Zrini egésségéért — *Zrini egésségért.*
26. v. negyedik s. lelkeket — *lölköket.*
27. v. első s. lövést — *lűuést*; negyedik s. ijedésében — *iédésében.*
28. v. első s. lövéssel — *lűuéssel*; második s. mostan — *mastan*; negyedik s. lelkét — *lölkét.*
29. v. első s. S chak — *Ű chak,* halna meg — *hal meg*; negyedik s. ő — *ű.*

32. v. második és harmadik s. Hon — *Hun.*
33. v. negyedik s. most — *mast.*
34. v. első s. meg nyomattam — *meg nyomottam*; negyedik s. most — *mast.*
35. v. harmadik s. mennyegben szebben — *menyekben szőbben.*
36. v. első s. mostan — *mastan*; negyedik s. most — *mast.*
37. v. harmadik s. ő — *ű.*
38. v. második s. Miért — *Méért*; harmadik s. szintén — *szinten*; negyedik s. légyen — *legyen,* mostan — *mastan.*
42. v. negyedik s. mégyen — *megyen.*
43. v. harmadik s. ő — *ű.*
47. v. negyedik s. Most — *Mast.*
48. v. negyedik s. fordéttyák — *fordittyák.*
49. v. harmadik s. chendességbe — *chöndességbe*; negyedik s. nagy gondviselésbe — *s nagy gonduiselésbe.*
51. v. harmadik s. rettenetös örmeni — *rettenetes örmény.*
52. v. harmadik s. Strutz tollat — *Struc tollát.*
54. v. második s. szüvünk — *szűünk.*
56. v. negyedik s. Letelepété — *Le telepitté.*
57. v. második s. elől jároba — *elől iáróban*; harmadik s. számtalan — *szántalan.*
59. v. első s. sereget — *seregét*; harmadik s. meg nem ijet — *meg nem iét*; negyedik s. Nézi ellenségét, s mint töll all szél előt — *Mint töly szél előt ál, nézi ellenségét.*
60. v. negyedik s. fejéhöz — *feiéhez.*
62. v. második s. tészen — *teszen*; negyedik s. segitséget — *segétséget.*
64. v. első s. Mihent — *Mihant.*
66. v. negyedik s. fölöl — *felyül.*
67. v. második s. ő — *ű*; negyedik s. pays — *pais.*
69. v. harmadik s. Ő — *Ű.*
70. v. első s. okádig — *ukádik*; negyedik s. lelke — *lölke,* kibujik — *ki buik.*
71. v. első s. meg nem ijet — *meg nem iét.*
73. v. harmadik s. lészen — *leszen.*
74. v. első s. te néked ez lészen — *teneked ez leszen*; második s. vészen — *ueszen.*
76. v. első s. lelke — *lölke*; második s. iszonyuan — *iszanyuan.*
77. v. harmadik s. ő előtte — *ű előtte.*

78\. v. első s. keresztyén — *körösztény*; harmadik s. el veve — *el uéué.*
79\. v. negyedik s. Aranyas — *Aranyos.*
80\. v. második s. harcról — *harcrul*; negyedik s. az futashoz készek — *már futni készülnek.*
82\. v. második s. ijettében — *iétében*; harmadik s. Ő — *Ű.*
83\. v. negyedik s. kimégyen — *ki megyen.*
84\. v. második s. mihent — *mihant.*
85\. v. harmadik s. Most — *Mast.*
87\. v. első s. Ismer — *Ismét.*
90\. v. első s. lészen — *leszen*; második s. tészen — *teszen*; harmadik s. vészen — *ueszen.*
91\. v. második s. miért — *méért*; negyedik s. miát — *miat.*
92\. v. második s. ez miát — *ez miat.*
93\. v. negyedik s. tészen — *teszen.*
97\. v. első s. meg ijet — *meg iét*; negyedik s. keresztény — *körösztény.*
98\. v. második s. az ő — *az ű.*
100\. v. harmadik s. mostis — *mastis.*
103\. v. első s. nékem — *nekem*; második s. meg esküszem — *meg esküszöm,* hütire — *hitire*; negyedik s. mihent néked — *mihant neked.*
104\. v. első s. miát most — *miat mast.*
106\. v. harmadik s. fal köze — *fal közé.*
107\. v. második s tenéked — *teneked.*
108\. v. második s. egymástól — *egy mástul*; negyedik s. árthattanak — *árthatának.*

Pars octava. (144 lap.)

1\. v. első s. szárnyas — *szárnyos*; harmadik s. szebb — *szőb.*
2\. v. harmadik s. Ő maga — *Ű maga.*
3\. v. negyedik s. Körülötte — *Kerüllette.*
4\. v. második, harmadik és negyedik s. ő — *ű* mindenütt.
5\. v. első s. És mikor — *Ű mikor*; második s. kételködő — *kételkedő.*
6\. v. negyedik s. ismég föl — *ismeg fel.*
8\. v. első s. látom — *látok*; második s. gyűlölöm — *gyűlölek.*
10\. v. első s. őket — *űket.*
11\. v. negyedik s. reménlhessen — *remélhessen.*

12. v. harmadik s. lelke lőn — *lölke lén.*
14. v. második s. Ő — *Ű*; negyedik s. Hon — *Hun.*
15. v. első s. rettegöt — *retteget*; második s. miát — *miat*; harmadik s. Széles Aegyptomban — *Széles Egyptumi.*
19. v. negyedik s. De lá — *De, la.*
21. v. harmadik s. dévánt — *diuánt.*
22. v. negyedik s. dévánra — *diuánra.*
24. v. negyedik s. ő — *ű.*
25. v. második s. ő — *ű.*
26. v. első s. emlékeztesselek — *emlekesztesselek.*
27. v. második s. légyen — *legyen.*
29. v. harmadik s. Ő ül oda — *Ű ül uala*; negyedik s. fordéta — *fordítá.*
30. v. első s. hon — *hol.*
32. v. második s. Nékünk — *Nekünk.*
33. v. harmadik s. az ő — *az ű.*
37. v. második s. mostan — *mastan.*
38. v. harmadik s. Őtet — *Űtet*; negyedik s. éledelt — *eledelt.*
39. v. második s. telepété — *telepité.*
41. v. második s. ő — *ű.*
43. v. második s. nékünk — *nekünk*; negyedik s. nelkül *nélkül.*
44. v. második s. Száraszuk ki — *Szároszuk ki*; negyedik s. vesztég — *ueszteg.*
46. v. harmadik s. most — *mast.*
47. v. negyedik s. vesztég ülve vegyék meg várat — *veszteg ülue uegyük meg Várot.*
48. v. második s. vegyük kapákat — *uegyünk kapákat*; negyedik s. várakat — *Várokat.*
50. v. első s. ő maga — *ű maga*; harmadik s. fegyverben — *fegyuerbe.*
52. v. első s. légyen — *legyen*; második s. szabadétotta — *szabaditotta.*
53. v. negyedik s. őis — *űis.*
55. v. első s. hon — *hun,* Várában — *Várába*; második s. ő nyomában — *ű nyomába*; harmadik s. Be megyek — *Bé megyek,* kapujában — *kapuiába*; negyedik s. abban — *abba.*
56. v. első s. meg keserödöt — *meg keseredet*; második s. Ismég — *Ismeg.*
57. v. második s. őis — föl álla — *űis* — *felálla.*
60. v. első s. észi — *eszi*; második s. ő jó — *ű ió.*

61. v. harmadik s. Most — *Mast*; negyedik s. bővelködik — *bőuelkedik.*
62. v. negyedik s. köl — *kel.*
64. v. első s. köztetek — *kösztötök.*
65. v. negyedik s. égyenetlenség — *egyenetlenség.*
66. v. első s. miát — *miat*; harmadik s. Keresztyéneknek — *Körösztényeknek*; negyedik s. miát — *miat.*
67. v. harmadik s. néki — *neki.*
68. v. első s. mostan — *mastan*; negyedik s. esméritek — *esmeritek.*
69. v. második s. zönditötte — *zönditette.*
70. v. első s. ő — *ű*; harmadik s. őtet — *űtet.*
71. v. harmadik s. Karamain — — — *Karamain — — adot háborus eszt.*
72. v. első s. most — *mast*; második s. Nekünk — *Nékünk*, az ő — *az ű.*
73. v. harmadik s. eszébe — *eszében.*
74. v. második s. ő magában — *ű magában.*
75. v. első s. házat — *házot*; harmadik s. Miért — *Méért*; negyedik s. oltalmat — *oltalmot.*
76. v. második s. ő neki — *ű neki.*
78. v. második s. ebben sántzba — *ebbe sáncba*; negyedik s. ő reá — *ű reá.*
79. v. második s. azzal — *aual.*
80. v. második s. minnyájan — *minniáion.*
81. v. második s. néki — *neki.*
82. v. második s. nyugodalmat — *nyugodalmot.*
83. v. első s. eszedben — *eszödbe.*
84. v. második s. minnyájan — *minniáion.*
85. v. második s. hijuk — *hyuk*; harmadik s. tenéked kezedben — *te neked kezedbe.*
86. v. második s. nékünk — *nekünk*; harmadik s. az ő — *az ű*; negyedik s. hadadban — *hadodban.*
87. v. második s. vészem — *ueszem*; harmadik s. elvészem — *el ueszem*; negyedik s. lábad alá tészem — *lábod alá teszem.*
88. v. harmadik s. bujik — *buik.*
89. v. második s. az ő — *az ű.*
93. v. harmadik s. néki — *neki.*
95. v. harmadik s. néki — *neki.*
97. v. második s. Most — *Mast.*
98. v. harmadik s. minnyáian — *minniáion*; most — *mast.*
99. v. harmadik s. Ennek az dolognak — *Én ennek dolognak.*

Pars nona. (161. lap.)

1. v. első s. Hova ragattattam — *Houá ragattatom.*
2. v. harmadik s. Hangas — *Hangos,* hija — *hya.*
3. v. harmadik s. házamban — *házamhoz,* üszöget — *üszököt.*
5. v. harmadik s. lövetik — *lűuetik.*
7. v. harmadik s. éles szájára — *erős száiára.*
11. v. negyedik s. restellem — *röstellem.*
12. v. második s. nyelvökön — *nyelueken*; negyedik s. mégyek ő általok — *megyek ű általok.*
13. v. harmadik s. te néked — *teneked.*
14. v. második s. vállallya — *uállolia.*
17. v. harmadik s. fel kél — *föl kél.*
19. v. második s. föl gyujtá — *fel gyuytá*; negyedik s. tehát — *tahát.*
23. v. harmadik s. te rolad — *te rulad.*
24. v. első s. énnékem — *énnekem.*
25. v. második s. Légyen — Legyen; negyedik s. méltan hoszabich életedet — *méltó, hoszabich éltedet.*
26. v. első s. hajol — *haiul*; negyedik s. az ő — *az ű.*
28. v. első s. elejben — *eleiben.*
32. v. második s. őket — *űket*; harmadik s. verez — *uered.*
34. v. második s. nektek — *néktek*; negyedik s. ellensegimtül — *elenségemtűl.*
35. v. második s. Türkises — *Türkéses.*
36. v. harmadik s. hon — *hun*; negyedik s. aranyat — *araniot.*
37. v. harmadik s. máshova — *máshuua.*
38. v. első s. nékünk — *nekünk.*
39. v. második s. őket — *űket.*
41. v. első s. vörös — *uöres*; harmadik s. Ő — *Ű.*
42. v. negyedik s. felé — *fele.*
43. v. negyedik s. kuasz — *kuuasz.*
44. v. második s. Hiják — *Hyák,* szüvökben — *szűuekben.*
45. v. negyedik s. Hon — *Hun,* vehetné — *uehetne.*
46. v. harmadik s. Mindenökre — *Mindenekre,* ők — *űk.*
47. v. negyedik s. Törökék — *Törökök.*
48. v. negyedik s. keresztény — *körösztény.*
49. v. második s. Ő — *Ű,* okádgya — *ukádgya.*
50. v. második s. bövön — *bőuen*; harmadik és negyedik s. miát — *miat.*
51. v. második s. vészik — *ueszik*; harmadik s. miát — *miat*; negyedik s. várthat — *uálthat.*

52. v. első s. hon — *hun*; harmadik s. ők — *űk*; negyedik s. Jönnek — *Jűnnek*, hol — *hun*.
53. v. első s. tenéked — *teneked*.
54. v. első s. ő ágyához — *ű ágyához*.
55. v. első s. az ő — *az ű*.
56. v. első s. aranyas — *aranyos*.
58. v. második s. az hol — *az hun*.
59. v. harmadik s. ő — *ű*.
61. v. első s. bement — *bé ment*.
62. v. második s. az ő — *az ű*; negyedik s. néki — *neki*.
63. v. harmadik s. hon — *hun*.
64. v. második s. esmérjen — *esmeryen*; negyedik s. légyen — *legyen*.
65. v. negyedik s. vesz el — *uész el*.
66. v. első s. aranyas — *aranyos*; negyedik s. füléhez — *füléhöz*.
67. v. harmadik s. Ő — *Ű*.
68. v. második s. miát — *miat*; negyedik s. Ő szeme — *Ű szeme*.
72. v. harmadik s. ő — *ű*; negyedik s. lelke — *lölke*.
75. v. második s. szemén — *szemen*; harmadik s. vészen — *ueszen*; negyedik s. tészen — *teszen*.
76. v. harmadik s. miát — *miat*; negyedik s. lelkét Istenhöz — *lölkét Istenhez*.
78. v. második s. keresztény — *körösztény*; negyedik s. mostan — *mastan*.
81. v. harmadik s. Miért — *Méért*.
82. v. harmadik s. nékünk — *nekünk*.
83. v. első s. hon — *hun*.
84. v. negyedik s. igér — *igir*.
85. v. első s. enyhichem — *enihéchem*.
86. v. harmadik s. sebben — *sebbe*, bű — *bőv*; negyedik s. légyen — *legien*.
87. v. első s. ő — *ű*; harmadik s. őtet — *űtet*.
88. v. negyedik s. ő — *ű*.
89. v. első s. ő hozzá — *ű hozzá*.
90. v. negyedik s. lészen — *leszen*.
91. v. első s. Ő — *Ű*; első és negyedik s. nékem — *nekem*.
92. v. harmadik s. keresztény — *köröszténi*.
93. v. harmadik s. Mártyromságot — *Martirumságot*.
94. v. harmadik s. tenéked kérök — *teneked kérek*; negyedik s. légyen — *legien*.
96. v. első s. szavát — *szouát*.
97. v. második s. ők — *űk*.

98. v. első s. Mashul — *Máshol.*
100. v. második s. őket — *űket*; negyedik s. tevék — *téuék.*
101. v. harmadik s. hiják — *hyák.*

Pars decima. (178. lap.)

3. v. második s. kívül — *kűuűl.*
4. v. harmadik s. most — *mast*; negyedik s. bű — *bőv.*
5. v. második s. ő néki — *ű neki*; negyedik s. küszködni — *kűszkedni.*
7. v. második s. miát — *miat*; negyedik s. ember — *embert.*
8. v. negyedik s. ő — *ű*; keresztyénét — *körösztényét.*
10. v. második s. népét inditá — *népet indita*; harmadik s. néki — *neki.*
13. v. második s. aranyas — *aranyos*; negyedik s. szavát — *szouát.*
15. v. harmadik s. másikat — *másikát.*
16. v. első s. számtalan — *szántalan.*
17. v. negyedik s. ők — *űk.*
18. v. harmadik s. kuracely — *kuracély.*
20. v. első s. ő — *ű*, háromszor egymás után; harmadik s. hon — *hun.*
21. v. első és második s. mérgös — *mérges.*
22. v. második s. szavát — *szouát.*
23. v. első s. bőven — *bűuen*; második s. ő — *ű.*
24. v. negyedik s. ő — *ű.*
26. v. második s. ő néki — *ű neki.*
27. v. harmadik s. néki — *neki.*
28. v. második s. elejben — *eleibe*; harmadik s. Lelke — *Lölke.*
29. v. második s. miát — *miat.*
30. v. negyedik s. keresztény — *körösztény.*
31. v. harmadik s. hangos — *hangas.*
32. v. harmadik s. szegénnek — *szeginnek*, ő — *ű.*
34. v. első s. Ő — *Ű*; negyedik s. Fel vészi — *Fel ueszi.*
35. v. második s. érkezék — *érkezik.*
38. v. első s. ijed — *iéd*; harmadik s. be — *bé föduén.*
39. v. negyedik s. keztek — *kezdnek.*
40. v. negyedik s. őtet — *űtet.*
41. v. első s. esik — *tecik*; negyedik s. gyökeréig — *gyükeréig.*
42. v. második s. Egy másnak fejére kárt — *Egy másnak kárt feiére.*

43. v. negyedik s. beveré — *bé ueré.*
45. v. második s. tölgyfát — *töly fát.*
46. v. első s. felkél — *fölkél*; harmadik s. őtet — *űtet.*
48. v. első s. segitséged — *segétséged*; negyedik s. Törököt — *Töröket.*
49. v. harmadik s. Számtalan — *Szántalan.*
50. v. második s. ő — *ű*, kétszer egymás után; harmadik s. tölgyfához — *töly fához.*
51. v. harmadik s. ő — *ű*, elejben — *eleibe.*
52. v. második s. elejben — *eleiben.*
54. v. első s. aranyas — *aranyos.*
55. v. harmadik és negyedik s. ő — *ű*, négyszer egymás után.
56. v. első s. Ő — *Ű*; második s. Enekével — *Űnekéuel.*
57. v. harmadik s. kegyetlenb — *kegyetlemb.*
58. v. első s. kilövi — *ki lűui*; harmadik s. Ő — *Ű.*
59. v. második s. Ő — *Ű.*
60. v. harmadik s. Fel nyittya — *Föl nittya*; énekével — *űnekéuel.*
62. v. második s. érötte — *érette.*
64. v. második s. ő — *ű*; harmadik s. gyökeret — *gyükeret.*
65. v. első s. számtalan — *szántalan*; második s. miat ő — *miat ű*; harmadik s. az ő — *az ű.*
66. v. második s. mostan — *mastan.*
67. v. negyedik s. kivül — *kűuűl,* mint — *mind.*
68. v. második s. Egességben — *Egésségbe*; negyedik s. befoglalva — *bé foglalua.*
69. v. negyedik s. légyen — *legyen.*
70. v. első s. hon — *hun.*
72. v. első s. De ott öri szegént — *De ot éri szegint*; harmadik s. eröködik — *föl erőködik.*
73. v. harmadik s. néki — *neki*; negyedik s. nyittya — *nittya.*
75. v. első s. nyiták — *nyták*; második s. bejüjön — *bé iűiön.*
76. v negyedik s. Beteszi — *Bé teszi.*
77. v. harmadik s. néki — *neki.*
78. v. első s. hazádbeli — *hazádbéli*: negyedik s. mostan légyen — *mastan legyen.*
80. v. negyedik s. Felnyittya — *Fel nittya,* lelkét — *lölkét.*
81. v. második s. ő megvallotta — *ű meg uallotta.*
82. v. harmadik s. ő — *ű.*
83. v. második s. ő jár merevén — *ű iár mereven*; negyedik s. Keresztény Katonát — *Körösztény katanát,* elejben — *eleiben.*

84. v. második s. Ő nékijs — *Ű nekiis.*
85. v. második s. bereket — *bé reket*; harmadik s. tészen — teszen.
86. v. első s. eszben — *észben*; negyedik s. mégyen — *megyen.*
88. v. második s. keresztyénnek — *körösztének*; harmadik s. esz — *ész.*
89. v. negyedik s. fel — *föl,* általuszá — *általúsza.*
90. v. negyedik s. lövéssel — *lűuéssel.*
92. v. negyedik s. felmenésére — *föl menésére.*
96. v. második s. keresztény seregét — *körösztény sergét.*
97. v. első s. ő előtte — *ű előtte*; harmadik s. lelkét — *lölkét.*
98. v. harmadik s. s még — *s meg.*
99. v. első s. utat — *utot.*
100. v. harmadik s. Ő — *Ű.*
103. v. harmadik s. rettenetös — *rettenetes.*
104. v. első és második s. ő — *ű.*
105. v. második s. kölykeihez — *kölykeihöz.*
106. v. első s. Ők — *Űk,* kölkök — *kölkek*; második s. néki hizelködnek — *neki hizelkednek.*

Pars undecima. (196. lap.)

1. v. első s. Meg ályos — *még ályos*; harmadik s. nékem — *nekem.*
4. v. első s. most énnékem — *mast énnekem.*
5. v. második s. artzul — *orcul.*
6. v. első s. Most — *Mast,* mezejek — *mezeik*; második s. most — *mast.*
7. v. negyedik s. üszöget — *üszököt.*
8. v. második s. ő — *ű*; harmadik s. elejben — *eleiben.*
9. v. negyedik s. Szigeted — *Szigetet.*
10. v. első s. mondtal — *montál*; második s. vágtal — *uágtál.*
13. v. harmadik s. ő vélek — *ű uélek*; negyedik s. belépék — *bé lépék.*
14. v. első s. mégyen — *megyen*; második s. légyen — *legyen*; harmadik s. légyen — *legyen*; negyedik s. ő — *ű,* végyen — *uegyen.*
15. v. első s. elejben — *eleiben*; negyedik s. ő — *ű.*
17. v. harmadik s. most — *mast.*

18. v. harmadik s. jövendőt — *iüuendőt*; negyedik s. most — *mast.*
20. v. első s. most — *mast*; második és negyedik s. ő — *ű.*
21. v. harmadik s. néhut — *nihut.*
22. v. harmadik s. Szebb — *Szöb,* mindenfele — *minden felé*; negyedik s. énnékem — *énnekem.*
24. v. harmadik s. neki — *néki.*
26. v. negyedik s. ő — *ű,* kétszer egymás után.
27. v. első s. ő maga — *ű maga.*
28. v. negyedik s. vészi — *ueszi.*
29. v. második s. tarta — *tartá*; harmadik s. s szüvét — *és szűuét.*
30. v. második s. esmérjük — *esmeriük*; negyedik s. kardod ellen — *kardod előtt.*
31. v. első s. minékünk — *minekünk.*
32. v. első s. most — *mast.*
33. v. első s. légyen — *legyen.*
35. v. harmadik s. várasban — *uárosban.*
37. v. harmadik s. Ő — *Ű.*
38. v. második s. Mihent — *Mihant.*
39. v. első s. ő — *ű*; második s. néha-néha — *niha-niha,* harmadik s. Mostan — *Mastan.*
41. v. második s. néki — *neki*; feletközés — *feletkezés*: negyedik s. Ő — *Ű.*
43. v. harmadik s. Beereszték — *Bé ereszték*; negyedik s. hon — *hun.*
44. v. második s. Ő — *Ű*; harmadik s. ő néki — *ű neki.*
45. v. negyedik s. Ő — *Ű.*
51. v. első s. követséget — *köuetségét*; második s. befolynak — *bé folynak*; harmadik s. ő — *ű.*
52. v. első s. ő — *ű.*
53. v. második s. de lá — *de, la.*
54. v. első s. őtet — *űtet*; harmadik s. tégyen — *tegyen.*
56. v. első s. meg nyittata — *meg nitatá*; harmadik s. uiéttya — *újitia.*
57. v. első s. mégyen — *megyen*; harmadik s. Strutz tollát — *Struc tollát.*
59. v. második s. keresztény — *körösztény*; harmadik s. ő — *ű.*
60. v. negyedik s. Miért ily késön — *Méért illy késű.*
61. v. első s. késön — *késűn*; második s. Most és mostan — *Mast* és *mastan,* érettem — *éröttem.*
62. v. negyedik s. lelked — *lölköd.*
63. v. negyedik s. mi ketten — *mind ketten.*

66. v. negyedik s. ő — *ű*.
67. v. első s. öszvemennek — *eőszue iűnnek*.
70. v. második s. megis töré — *meg töréis*.
71. v. harmadik s. Keresztények — *Körösztények*.
73. v. első s. hágy — *hagy*.
74. v. első s. néked — *neked*; harmadik s. ő — *ű*; negyedik s. mostis — *mastis*.
75. v. második s. lankad — *lankat*; negyedik s. fel szóval — *föl szóual*.
76. v. második s. tészünk — *teszünk*, lelket — *lölket*.
79. v. negyedik s. miát — *miatt*.
80. v. harmadik s. ő — *ű*; meg ijett — *meg iét*; negyedik s. Nem ijet ő — *Nem iét ű*.
81. v. első s. Ő — *Ű*.
82. v. második s. ő — *ű*; negyedik s. meg vetéd — *meg ueted*.
83. v. harmadik s. most — *mast*.
84. v. negyedik s. Ő néki — *Ű neki*.
85. v. első s. evét — *euet*.
86. v. második s. lelkét — *lölkét*.
87. v. első s. miát — *miatt*.
88. v. negyedik s. segítséget — *segétséget*.
91. v. első s. Gyumliárol — *Gyumliárul*, levészi — *le ueszi*; második s. tészi — *teszi*; harmadik s. Ő — *Ű*.
92. v. negyedik s. néki most — *néki mast*.
93. v. első s. Hon — *Hun*, kétszer egymásután; harmadik s. seregbe — *seregben*.
94. v. második s. keserűségben — *keserűségbe*; negyedik s. ő — *ű*.
95. v. második s. Zrini mely rettenetes harczot inditot — *Zrini melly rettenetes inditot harcot*.
97. v. harmadik s. ő elejben — *ű eleibe*.
99. v. második s. ő elejbe — *ű eleibe*; harmadik s. Ő lelke — *Ű lölke*.
100. v. első s. Ő — *Ű*.

Pars duodecima. (213. lap.)

1. v. első s. másod — *másad*.
2. v. harmadik s. Elejben — *Eleiben*.
3. v. első s. hatalmam — *hatalmom*; harmadik s. ijam — *iom*.
5. v. második s. te néked — *te neked*.

7. v. harmadik s. ő — *ű*.
9. v. második s. szüvében — *szűuébe*; harmadik s. ő — *ű*; Nyil — *Nyl*.
10. v. harmadik s. szájadban — *száiodban*.
11. v. harmadik s. ő — *ű*.
12. v. második és negyedik s. ő — *ű*; harmadik s. ágak — *ágok*.
13. v. második s. Miért — *Méért*; negyedik s. Miért — *Méért*; lelked — *lölköd*.
16. v. első s. éneke — *űneke*.
19. v. második s. lelkemtül — *lölkömtűl*.
20. v. második s. Gondola — *Gondoluán*.
21. v. második s. hon — *hun*; negyedik s. elmeréti — *elmeriti*.
22. v. harmadik s. Ő is — *Űis*.
25. v. negyedik s. ő — *ű*.
26. v. első s. most — *mast*.
30. v. harmadik és negyedik s. ő — *ű*.
31. v. első s. hatalmad — *hatalmod*; negyedik s. néked *neked*.
32. v. első s. ez földön — *az földen*.
33. v. második s. vészik — *ueszik*.
34. v. második s. barlangon — *barlangban*; negyedik s. vészi — *ueszi*.
35. v. első s. miért — *méért*.
38. v. harmadik s. lakoul — *lakóuul*.
40. v. első s. vakmerőségem — *uak merésségem*.
41. v. harmadik s. hatalmad — *hatalmod*; negyedik s. mégyek — *megyek*.
43. v. harmadik s. ő — *ű*; negyedik s. ő miátta — *ű miatta*.
45. v. negyedik s. válaszul — *uálasztul*.
46. v. második s. lelkemet — *lölkömet*.
47. v. második s. mégyen — *megyen*; negyedik s. Az hon — *Az hun*.
48. v. második s. jüvendője — *iöuendőie*.
49. v. negyedik s. örömötök — *örömetek*.
50. v. negyedik s. szüvök — *szűuek*.
56. v. második s. bekötnünk — *békötnünk*.
57. v. első s. az ő — *az ű*; harmadik s. be megy — *bémegy*;
58. v. második s. be-tölteny — *bé tölteni*; harmadik s. miért — *méért*.
59. v. harmadik s. ő — *ű*; negyedik s. keresztyén — *körösztény*.

63. v. harmadik s. fáradgyunk — *fárogyunk.*
65. v. második s. keserödik — *keseredik.*
66. v. harmadik s. mutat jó kedvet — *mutat is keduet.*
67. v. második s. most — *mast*; negyedik s. talán — *talám.*
70. v. harmadik s. okosságba — *okosságban*; negyedik s. ki teve ily szokba — *ki téué ily szókban.*
71. v. harmadik s. az ő — *az ű.*
72. v. második és harmadik s. Hon — *Hun.*
75. v. első s. tenéked — *te neked*; második s. akart — *akar.*
77. v. harmadik s. ő — *ű.*
78. v. második s. segitség nelkül — *segétség nélkül.*
81. v. harmadik s. éneke — *űneke*; negyedik s. mostan *mastan.*
82. v. negyedik s. ezzel — *euel.*
86. v. első s. Most — *Mast*; harmadik s. mostis — *mastis*; negyedik s. Ő — *Ű.*
88. v. második s. erejdet — *ereidet,* szemléllyem — *személyem.*
89. v. harmadik s. Ő — *Ű.*
90. v. első s. gyöngyöm — *gyöngyem*; második s. lelkem — *lölkem.*
93. v. negyedik s. választotta — *uálosztotta.*
94. v. negyedik s. éltemben — *éltembe.*
95. v. első s. most — *mast*; második s. esmég — *ismeg*; negyedik s. ő — *ű.*
96. v. harmadik s. ő — *ű.*
99. v. negyedik s. hon — *hun.*
100. v. második s. Istenségedhez — *Istenségedhöz*; harmadik s. miért — *méért*; negyedik s. most — *mast.*
101. v. harmadik s. lelkemben — *lölkömben.*
102. v. második s. most — *mast.*
104. v. második s. elejben — *eleiben.*
105. v. második s. Számtalan — *Szántalan.*
106. v. második s. Le vészi — *Leueszi*; negyedik s. légyen — *legyen.*
109. v. második s. száiamban — *száiomban.*
111. v. első s. erdőkön — *erdőken*; második s. kesön — *késűn*; negyedik s. keresztyénen — *körösztényen.*

Pars decima tertia. (232. lap.)

1. v. első s. ő — *ű.*
3. v. negyedik s. Őtet — *Űtet.*
4. v. negyedik s. őtet — *űtet.*
6. v. harmadik s. Szebb — *Szöb,* az ő — *az ű.*
7. v. harmadik s. hiják — *hiák*; negyedik s. most — *mast.*
8. v. negyedik s. miát — *miat.*
9. v. első s. ő — *ű.*
10. v. első s. föl-vészi — *föl ueszi*; harmadik s. fel-ugrik — *föl ugrik,* vészi — *ueszi.*
11. v. első s. ki-mégyen — *kimegyen.*
12. v. első s. reszére — *részire.*
13. v. negyedik s. hirtelen — *hirtelent.*
14. v. első s. siettében — *siettébe*; harmadik s. életemben — *életembe*; negyedik s. békeségben — *békeségbe.*
16. v. első s. említe — *emlité*; második s. Gondolt — *Gondold.*
17. v. első s. nyeregbül — *nyergébűl*; harmadik s. evét — *euet.*
18. v. első s. támad — *támod*; harmadik s. szegény — *szeginy.*
19. v. első és második s. légyen — *legyen.*
20. v. negyedik s. lagyitá — *lágyta.*
21. v. harmadik és negyedik s. ő — *ű.*
22. v. harmadik s. ő — *ű.*
26. v. harmadik s. lelkének nyit — *lölkének nyt.*
27. v. első s. ő szép — *ű szép*; harmadik s. kezén — *kézen*; negyedik s. vészi, siet — *ueszi, siét.*
28. v. harmadik s. Ő — *Ű.*
30. v. első s. be-fogadá — *bé fogadá*; második s. ő — *ű*; negyedik s. elejben — *eleiben.*
33. v. harmadik és negyedik s. ő — *ű.*
34. v. második s. őis — *űis.*
36. v. negyedik s. be-gyűiche — *bé gyüyche.*
37 v. negyedik s. előttök — *előttek.*
40. v. második s. ő — *ű.*
41. v. negyedik s. mostan — *mastan.*
42. v. negyedik s. most — *mast.*
43. v. első és harmadik s. Miért — *Méért.*
44. v. első s. Ő — *Ű*; második s. Artzul — *Orcul*; negyedik s. szeligyültek — *szelégyültek.*
49. v. második s. Az ő szava — *Az ű szoua*; harmadik s. ő — *ű.*

52. v. harmadik s. Hon — *Hun.*
53. v. első s. esmértek — *esmertek.*
54. v. negyedik s. förtöztetem — *förtesztetem.*
55. v. első s. lelked — *lölköd*; harmadik s. most — *mast.* innét — *inned.*
58. v. harmadik s. mindnyájan — *minniáion.*
59. v. első s. emléti — emliti.
60. v. első s. hon — *hun*; második s. szörzöttem — *szerzettem*; harmadik s. miát — *miat.*
61. v. negyedik s. elő — *elől.*
63. v. első s. ő néki — *ű neki*; második s. miért — *méért.*
64. v. harmadik s. Palotában — *Palatában.*
65. v. harmadik s. miért — *méért.*
68. v. negyedik s. itél — *itil.*
70. v. első s. föl-fujt — *fel fuit.*
72. v. második s. Ahon — *Ahun*; negyedik s. Miért — *Méért.*
73. v. első s. kimégyen — *ki megyen*; harmadik s. ő szüvében — *ű szűuében*, tégyen — *tegyen.*
74. v. második s. miát — *miatt*; harmadik s. ő magához — *ű magához.*
76. v. harmadik s. el-helyheztessünk — *el helhesztessük*; negyedik s. segétséget — *segychéget.*
84. v. első s. néki — *neki.*
85. v. negyedik s. miát — *miat.*
88. v. második s. eszekben — *eszekbe*; negyedik s. bevivék — *bé uiuék.*
89. v első s. be-hivatának — *bé hiuatának*; második s. keresztény — *körösztény.*
90. v. negyedik s. miát — *miat.*
91. v. második s. Hatodát — *Hatadát.*
92. v. harmadik s. keresztény — *körösztény.*
93. v. második és negyedik s. miát — *miat* és *miatt*; második s. sohul — *sohun.*
94. v. negyedik s. mégyen — *megyen.*
96. v. negyedik s. Felséged — *Fölséged.*
98. v. első s. hol — *hun.*

Pars decima quarta. (249. lap.)

12. v. második s. Köszönteném — *Köszöntenem.*
14. v. első s. lelkekkel — *lölkökkel.*
15. v. első s. be lépék — *bé lépék.*
18. v. negyedik s. az ő — *az ű.*

19. v. negyedik s. Ő — *Ű.*
20. v. harmadik s. Keresztény — *körösztény.*
21. v. második s. medentzében — *medencébe.*
23. v. első s. vészen — *ueszen*; második s. tészen — *teszen*; harmadik s. fövényen — *főuenyen.*
24. v. második s. Keresztény — *Körösztény.*
25. v. harmadik s. Pokolbéli lelkeket — *pokolbéli lölköket.*
26. v. első s. lelkek — *lölkök.*
28. v. harmadik s. Most — *Mast.*
31. v. negyedik s. kinzók lelkek — *kinzot lölkök.*
34. v. második s. lelkeket — *lölköket.*
35. v. első s. Alig — *Alég*; második s. fogák — *fogyák*; harmadik s. meg-rázá — *meg rázza*; negyedik s. be sötetiteté — *bé sötétiteté.*
36. v. első és második s. be — *bé.*
40. v. második s. világ rötrentő — *uilágrettentő.*
42. v. harmadik és negyedik s. ő — *ű.*
44. v. második s. föl támat — *föl támot*; negyedik s. keresztnek — *körösztnek.*
46. v. első s. el-szenvedet — *el szenuedhet*; harmadik s. Miért — *Méért.*
47. v. harmadik s. kereszt jelre — *köröszt ielre.*
48. v. harmadik és negyedik s. ő — *ű*; negyedik s körösztiben — *körösztében.*
53. v. első s. sötétitök — *sötétitek.*
55. v. negyedik s. Miért — *Méért.*
59. v. második s. hij — *hy.*
60. v. harmadik s. énnékem most — *énnekem mast.*
61. v. negyedik s. hatalmamban — *hatalmomban.*
63. v. első s. ő — *ű*; második s. Miért — *Méért,* Keresztény — *köröszténi.*
65. v. harmadik s. miként — *mikint.*
66. v. első s. lészek — *leszek*; negyedik s. mint chak — *mind chak.*
67. v. harmadik s. veve ő — *uéué ű*; negyedik s. Keresztyénekkel — *körösztényekkel.*
68. v. második és harmadik s. Hon — *Hun.*
69 v. negyedik s. okádnak — *ukádnak.*
70. v. negyedik s. Ők — *Űk.*
72. v. második s. lünne nyilat — *lőnné nylát.*
73. v. első s. Keresztény — *körösztény.*
76. v. negyedik s. lelkünknek — *lölkünknek.*
77. v. harmadik és negyedik s. ő — *ű.*
78. v. első és második s. ő — *ű.*

81. v. harmadik s. Keresztény — *körösztény*.
82. v. első s. Keresztyénekre — *körösztényekre*.
83. v. harmadik és negyedik s. ő — *ű*.
84. v. harmadik s. kinél — *kűnél*, ő — *ű*; negyedik s. ő — *ű*.
85. v. első s. Ő — *Ű*.
86. v. negyedik s. Hon — *Hun*, miért — *méért*, röjtetted — *röitöted*.
87. v. második s. hon — *hun*.
88. v. második és negyedik s. hon — *hun*.
92. v. első s. hütit — *hitet*; negyedik s. segitséget — *segéchéget*.
93. v. első s. most — *mast*.
95. v. második s. érötte — *érette*.
97. v. első s. Egy kis — *Egykis* (= egyik is), az nékem — *nékem*; negyedik s. néki — *neki*.
98. v. második s. Keresztyénséget — *köröszténységet*.
100. v. első s. most — *mást*; negyedik s. keményéti — *keméniti*.
102. v. negyedik s. most égbül — *mast égből*.
103. v. Mind a négy sorban a rímül szolgáló szótagban ben — *be*.
104. v. első s. most légyen — *mast legyen*.
106. v. első s. most — *mast*.
107. v. első s. emeli fel — *emeli föl*.
109. v. első s. okádik — *ukádik*.
110. v. negyedik s. ő — *ű*.
113. v. első s. eséshez — *eséshöz*; második s. feszéti — *fesziti*; harmadik s. lelkét — *lölkét*, veté — *ereszti*.
114. v. második s. életét — *életet*; harmadik s. ő — *ű*; negyedik s. szíja — *szya*.

Pars decima quinta. (270. lap.)

2. v. első s. ő — *ű*; második s. Most — *Mast*.
4. v. harmadik s. most — *mast*.
5. v. negyedik s, le-pechétölni — *le pechételni*.
6. v. negyedik s. szépéti — *szépíti*.
7. v. harmadik s. az Török — *a Török*; negyedik s. Keresztyénnel — *köröszténnyel*.
8. v. első s. miát — *miat*; második s. Mihent — *Mihánt*; negyedik s. mostis — *mastis*.
9. v. harmadik s. az ő — *az ű*; negyedik s. küvek — *köuek*.

10. v. negyedik s. lelkét — *lölkét.*
12. v. második s. ő — *ű.*
13. v. második s. leg-szebb — *legszöb.*
16. v. második s ő — *ű.*
17. v. második s. szögrül — *szegrűl.*
19. v. második s. ő — *ű.*
20. v. első s. lölkök — *lölkek.*
22. v. harmadik s. ruhában — *ruhába.*
24. v. első s. lőn — *lén*; negyedik s. Ő — *Ű.*
25. v. második s. égbéli — *égbeli.*
26. v. második s. láttattok — *láttáttok*; harmadik s. ő rájok — *ű ráiok.*
27. v. első s. meg lüvé — *meg lűue*; harmadik s. ő — *ű*; negyedik s. Most is — *Mastis.*
28. v. második s. ő — *ű.*
29. v. első s. Ahon — *A hun*; második s. hütömért — *hitemért*; negyedik s. hütökbül — *hütekbűl.*
30. v. első s. nékik — *nekik*; harmadik s. fegyverközni — *fegyüerkezni*; negyedik s. Be kel — *Bé kel*, fenékre — *fenekre.*
31. v. második s. Szigethez — *Szigethöz*, fegyverös — *fegyueres*; negyedik s. őket — *űket.*
32. v. első s. hon — *hun*; második s. lölkök — *lölkek.* harmadik s. kezetökön — *kezeteken*; negyedik s. örökkén — *örökké.*
33. v. második s. tündöklő — *tündeklő.*
34. v. második s. keresztet — *körösztet*; negyedik s. az ő — *az ű.*
37. v. második és negyedik s. ő — *ű.*
39. v. harmadik s. Az ő — *Az ű*; negyedik s. lángozo — *lángoló.*
41. v. második s. Keresztyénségnek — *köröszténységnek*; negyedik s. az ő — *az ű.*
42. v. második s. most — *mást.*
43. v. második s. segétségedre — *segichégedre.*
44. v. negyedik s. ű lelkét — *ű lölkét.*
46. v. második s. föl-fuvalkodottak — *föl fualkodottak.*
47. v. második s. mostan — *mastan.*
50. v. harmadik s. meg esmerék — *meg esmérék.*
52. v. első és negyedik s. az ő — *az ű*; második s. lelked — *lölköd*; negyedik s. lelkestül — *lölköstűl.*
54. v. első s. ésmérvén — *esmeruén.*
55. v. negyedik s. hon — *hun.*

56. v. harmadik s. kár nelkül — *kár nékűl*; negyedik s. jüvendőket — *iöuendőket.*
58. v. mind a négy sorban ötször egymásután Hon — *Hun*; első s. mostan — *mastan.*
59. v. második és harmadik s. Hon — *Hun.*
60. v. negyedik s. reszket — *röszket.*
61. v. első s. ő — *ű.*
62. v. harmadik s. Ő — *Ű.*
64. v. negyedik s. most — *mast.*
66. v. harmadik s. ő — *ű.*
67. v. harmadik s. most — *mast.*
68. v. első és harmadik s. ő — *ű*; második s. miát — *miat*; negyedik s. Eleséti — *Élesíti.*
69. v. harmadik s. keresztyénekre — *körösztényekre*; negyedik s. az ő — *az ű.*
71. v. első s. ő — *ű*; második s. keveredék — *keveredik.*
72. v. negyedik s. lelkét — *lölkét.*
75. v. harmadik s. lelkét — *lölkét.*
76. v. második s. Keresztény — *körösztény.*
77. v. negyedik s. ő — *ű.*
78. v. első s. ő — *ű*; második s. nelkül de mostan — *nekül de mastan.*
79. v. negyedik s. ő — *ű.*
80. v. első s. mostis — *mastis.*
83. v. első s. meg-rázá — *meg ráza.*
84. v. második s. ellenségét — *ellenséget.*
87. v. első s. ő — *ű.*
88. v. első s. ő — *ű.*
90. v. harmadik s. ő — *ű.*
91. v. első s. az ő — *az ű*; második s. De most és most — *De mást meg mást.*
92. v. első s. mihent — *mihánt.*
93. v. negyedik s. távulrolis — *táuulrul is.*
94. v. második s. az probát — *ez probát*; harmadik s. hon — *hun.*
95. v. második s. meg-ijet — *meg iét.*
96. v. harmadik s. ő — *ű.*
99. v. harmadik s. lelkét — *lölkét*; indita — *inditá*; negyedik s. tarta — *tartá.*
100. v. második s. az ő — *az ű*; negyedik s. Dicheretit — *Dichiretit.*
101. v. második s. miát — *miat*; harmadik s. ő — *ű*; negyedik s. hangos — *hangas.*

103\. v. első és második s. Ahon — *Ahun*; második és harmadik s. esmérem — *esmerem.*
104\. v. negyedik s. az ő — *az ű.*
105\. v. negyedik s. elejben — *eleiben.*
106\. v. első s. közel menni — *közel iünni.*
107\. v. második s. hangos — *hangas*; harmadik s. lelket — *lölkét.*
108\. v. első s. lelket — *lölket.*

Arianna sírása. (289. lap.)

2\. v. második s. Miként — *Mikint,* fülemile — *fülemüle.*
4\. v. első s. énekelek — *űnekelek.*
5\. v. harmadik s. nékem — *nekem.*
10\. v. első s. most — *mast.*
11\. v. második s. fel-vont — *föl uont.*
13\. v. első s. Teseus — *Teseust.*
15\. v. második s. Mihent — *Mihant*; negyedik s. be-tér — *bé tér.*
18\. v. harmadik s. ő — *ű.*
19\. v. harmadik s. ismétlen — *ismeglen.*
23\. v. harmadik s. hon — *hun,* kétszer.
24\. v. negyedik s. lelkemetis — *lölkömetis.*
25\. v. első s. lelkemet — *lölkömet*; második s. Miért — *Méért*; negyedik s. őtetis — *űtetis.*
30\. v. második s. Az ő — *Az ű*; harmadik s. most — *mast.*
31\. v. első és harmadik s. Miért — *Méért.*
33\. v. második s. miát — *miat.*

Fantasia Poetica. (296. lap.)

1\. v. második s. le-mégyen — *lemegyen*; ötödik s. észik — *eszik.*
2\. v. hetedik s. ahon — *ahun.*
4\. v. nyolczadik s. babutákat — *babutokat.*
6\. v. negyedik s. baglyokat — *bagliakat.*
8\. v. második s. mostan — *mastan.*
9\. v. második s. most — *mast.*
10\. v. első s. nekem — *nékem.*
11\. v. második s. Miért — *Méért;* most — *mást.*
12\. v. harmadik s. ennékem — *énnekem*; negyedik s. nékem — *nekem*; hetedik s. Pánt — *Pant.*

13. v. harmadik s. versemre — *uerseimre.*
15. v. harmadik s. tahát — *tehát*; negyedik s. az ő — *az ű.*
16. v. hatodik s. esmérjem — *esmeriem.*
17. v. első s. ismég — *ismeg.*
18. v. első s. nékem — *nekem*; hatodik s. Ő — *Ű.*
20. v. második s. előb — *eléb.*
21. v. második s. Miért — *Méért.*
22. v. hetedik és kilenczedik s. ő — *ű.*
23. v. ötödik s. lészek — *leszek*; hetedik s. Szebb — *Szőb.*
24. v. harmadik s. lészek — *leszek.*

(A vadász és Echó. 302. lap.)

1. v. második s. Töredözöt — *Töródözöt.*
2. v. harmadik s. nékem — *nekem.*
3. v. hatodik s. Az ő — *Az ű.*
5. v. hatodik s. enyim — *enim.*
6. v. negyedik s. valasztal — *uálosztal.*
7. v. első s. Miért — *Méért.*
8. v. kilenczedik s. illatokat — *illatokot*; huszonkettedik s. az ő gyökerét — *az ű gyükerét*; huszonnegyedik s. ő — *ű*; huszonötödik s. néked — *neked*; harmincz-ötödik s. gyökere — *gyükere.*

Orfeus. (306. lap.)

3. v. második s. leg-szebbik — *legszöbbik.*
4. v. második s. Miért — *Méért.*
5. v. második s. Miért — *Méért.*
6. v. első s. ő — *ű*; harmadik s. aranyas — *aranios.*
7. v. első s. miát ő — *miatt ű*; negyedik s. miát — *miat.*
9. v. első s. lelkem — *lölköm.*
10. v. első s. ennékem — *énnekem.*
11. v. harmadik s. Vadajmat — *Vadaimat.*
12. v. első s. tinéktek — *tinektek.*
14. v. negyedik s. gyulat — *gyulalt.*
17. v. első, második, harmadik s. Hon — *Hun.*
18. v. első s. Hon — *Hun*; második s. nékem — *nekem*; negyedik s. Miért — *Méért.*
19. v. harmadik s. Miért — *Méért.*
21. v. első s. szájad — *száiod*; második s. hajad — *haiod*;

harmadik s. állad — *álod*; negyedik s. hasad, lábad — *hasod, lábod.*
22. v. első s. Paradiczomnak — *Paradisumnak.*
23. v. harmadik s. nékem — *nekem.*
24. v. negyedik s. légyen — *legyen.*
25. v. második s. ésmerhet — *esmerhet.*

(Orpheus Plutónál. 310. lap.)

A czímben: következik — *következik.*
2. v. ötödik s. gyöplűn — *gyöplőn.*
3. v. negyedik s. Légyen — *Legyen*; hatodik s. Nékem — *Nekem.*
4. v. nyolczadik s. hatalmadban — *hatalmodban*; kilenczedik s. mostan — *mastan.*

Epigrammata. (312. lap.)

Attila.

1. v. negyedik s. földet — *földöt.*

Radiuoi és Juranich Vaidák.

1. v. harmadik s. Most Istennél van lelkünk — *Mast Istennel uan lölkünk.*

Assai ben balla (új).

Feszületre. (316. lap.)

2. v. első s. most — *mast.*
3. v. második s. ő — *ű.*
4. v. harmadik s. vétkekért — *uétkökért.*
6. v. második s. Ki győzedelmes vagy — *Győzedelmes ki uagy.*
11. v. harmadik s. neked törvényközned — *néked törueny-keznedd.*

Az idő és hirnév és az Elégia (újak).

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.*)

*) Az idézetek számai a *Szigeti Veszedelem*nél az éneket és versszakot, az *Idilium*oknál s a vegyes költeményeknél a lapszámot jelzik.

Nezér Chelebi fia, török dalnok, Badankovich ölte meg.
Enceladus, Zr. XII. 99., Zr. 294. 35., 306. 5. görög regebeli óriás, kit Zeus lázadása miatt mennykövével lesujtott és az Aetna hegyével zárt le.
Endimio, Zr. X. 56. a görög rege alakja, Diana kedvese, az álom megszemélyesítője.
Esterházy László, XIV. 10.
Eumenides, Zr. XIV. 37. a görög hitregében a bosszúállás végrehajtói.
Eurus, Zr. XIV. 71. a délkeleti szél.
Eurydice, Zr. 300. 19., 306. 3., 307. 8., 10., 309. 18., 21. Orpheus neje, kiért az alvilágba ment.
Észak-tenger, Zr. VI. 11.

Fallaris, Zr. XIV. 39. Agrigent királya, zsarnoksága miatt népe megölte.
Falsirene, Id. 17.
Faraho, Zr. V. 9., egiptomi király, ki alatt a zsidók Egiptomból kivonultak.
Farkaságyú, Zr. VII. 21. csigás lábakon álló ágyú.
Farkasich Péter, Zr. III. 67., 69., 103., 104., 105., 107., 108., IV. 19., VII. 28., 37., 38., 47., 49.
Fáti, Zr. XII. 24., 30., 39. Cumilla szolgálója.
Fátum, Zr. 308. 16., 314. 4., 321. 6., I. 39., VI. 19., 16., VII. 30., XII. 29. végzet, sors.
Fejérvár, Zr. XII. 70. Székes-Fehérvár.
Ferhát bég, Zr. XII. 69., 70., 81. Szulimán követe Delimánhoz.
Flegeton (Phlegeton), Zr. XIV. 27., 30., Zr. 309. 20., 310. 1. alvilági mocsár.
Franczuzok, Zr. VI. 19. francziák.
Frank András, Zr. III. 63. magyar vitéz, Rézmán ölte meg.
Fringia, Zr. V. 62., VI. 67. széles magyar kard, szablya.
Furiák, Zr. 308. 17., 311. 3., Zr. XIV. 29., 65., 69., 74. a bosszúállás istennői.

Gabriel, Zr. XV. 31., 38., 39., 40., 107. arkangyal.
Galata, Zr. I. 71. Konstantinápoly egyik városrésze.
Garamanta, Zr. XIV. 87. belsőafrikai nép.
Gerdei János, Zr. X. 25. Szelim kezétől elesett szigeti lovas.
Geréczi Berta, Zr. V. 55. az ostromkor fogságba került szigeti hadnagy.
Gerion, Zr. XIV. 39. hármas testű, ókori szörnyeteg.
Géták, Zr. I. 88.
Gisdaris, Zr. VI. 72. szerecsen vitéz, kit Novák ölt meg.
Golémi és Guszich, Zr. XII. 82. magyar hadnagyok.
Gorgonis, Zr. 308. 17. a reá tekintőket kővé változtató ókori szörnyeteg.
Gönczös szekér, Zr. XV. 36.
Görög hadnagyok, Id. 13.
Görögország, Zr. II. 53.
Gránát (kénküves, tüzes), Zr. XIII. 100.
Griffek, Id. 5. oroszlántestű, madárfejű, szárnyas csodaállatok.
Guilirgi basa, Zr. IV. 54. Zrinyi ölte meg.
Guszich András, Zr. V. 58. szigeti hadnagy.
Gyamer, Zr. XI. 86. török vitéz, Sárfőrét vágja le.
Gyáfer, Zr. VII. 34. dárdájával megsebesítette Farkasichot.
Gyula vára, Zr. II. 52., 54., 55., Zr. VIII. 63. Kerecsenyi védte, Pertev basa vette be hosszas megszállás után 1566-ban.

Haidár, Zr. XI. 100. török vitéz, kit Zrinyi levágott.
Hajdu Mátyás, Zr. X. 29. magyar vitéz, kit Demir khán megölt.
Hajdútáncz, Zr. IV. 40.
Halamir, Zr. I. 97. a szerecsenek vezére.
Halul bég, Zr. VI. 2., 3., 9., 37., 68., XI. 29., XII. 69.
Hamviván, Zr. I. 82., VI. 79., 88., 89., 94., 97., VII. 2., 3., 4., 7., 10., 89., 91., VIII. 17.
Harsán, Zr. VI. 1.
Haszanovich, Zr. X. 28.
Hazdia, Zr. II. 37. hosszú felső ruha.

SZÓ- ÉS SZÓLÁSJEGYZÉK.

A.

ágoztam. Zr. 290. 8.
ágyában bochátot. Zr. I. 44.
állandó állhatatlanságban. Zr. X. 2.
állapatban. Zr. I. 66.; állapattiában. Zr. I. 16.; állapottiát Zr. I. 63.
állatni. Zr. II. 81.
állich meg. Id. 13., Id. 15.
Áll uala. Zr. X. 54.
általment az uizen az törökök hátán (törököt kergetve) Zr. VI. 83.
ályos. Zr. XI. 1.
Ám legyen ez nekem legutolsó óra, De te életed életemnek lesz árra. Zr. III. 97.
ároszt. Zr. 312.; árosztottam. 290. 7.
árron. Zr. IV 7.
ártalam. Zr. VI. 41.
ártalmas nem is fene uagyok. Id. 13.
áruáiul. Zr. 309. 19.
áruiz — könnyezés. Zr. 290. 9.

B.

bajra hí. Zr. XIV. 71.
bajraktár. Zr. VII. 79., IX. 21.
baiuiuás. Zr. VIII. 96.
bayuiuás (magános). Zr. XIII. 70.
bajvivó. Zr. 323. 4.
Bayuiuó társára senkire nem talál. Zr. XI. 97.
báluánt. Zr. I. 8.
bánat erős száju ló. Id. 2
Bánatját lágycha noha ugy sem igen. Zr. VII. 8.
bánattját hogy euel mulatná. Id. 1.
Bán belső uárban szorult. Zr. XIV. 74.
Bán erős szűuéért nagy félelemben hűl. Zr. VII. 50.
Bán, mint uízi óriás. Zr. X. 98.
Bánnak kegyetlenűl kézzel üti mellyét. Zr. XV. 89.
bánkodgyunk helére. Zr. XIII. 67.
Bánni de heában fogod. Id. 4.
bassák. Zr. I. 52.
Bástyán nem hágy álni senkinek lűuéssel. Zr. X. 90.
bátor nyelu. Zr. XI. 44.
bátorsága de ninchen. Zr. XIII. 40.
bátor szűu. Zr. X. 10.
bátor szűuű. Zr. VIII. 30.
Béereszték azért Szigeti kapuban. Zr. XI. 43.
Befed ez a kék ég, ha nem fed koporsó, *Órám tisztességes csak legyen utolsó.* Akár farkas, akár emészszen meg holló, Mindenütt feljül ég, a föld lészen alsó. Zr. 319. 5.
béférkezék házában. Zr. I. 32.
béfog, béburit. Zr. XIV. 36.
béfogadá Szigetben. Zr. XIII. 30.
béfödözte. Zr. V. 61.
Bégség. Zr. I. 49.
bégyűyche. Zr. XIII. 36.
béhuntam szemem. Zr. IX. 85.
béiűiön. Zr. VI. 24., X. 75.
Bé kel föld fenekre űket űzni. Zr. XV. 30.
békéluén. Zr. XI. 44., 48.
béköt. Zr. XII. 56.
Békéuel maga sátorában bélépék. Zr. XI. 13.
bélépék. Zr. IV. 35., XI. 13., XIV. 15.

E.

G.

H.

I.

J.

K.

L.

M.

N.

Nem uáránk falának romlását Illetetlen megueuénk kűfalát. Zr. V. 20.
nem uárhat egyebet benne. Zr. XIII. 42.
Nem ueszed eszedbe, hun szállottál mastan. Zr. III. 10.
nem ueszik eszekben. Zr. XII. 33.
nem uettem eszemben. Zr. 297. 8.
Nem uéletlen dolgot szerenche ránk készit, Kit nagy szűuel uártunk, uitézek, uagyon it. Zr. V. 5.
Nem ugy én a minap magamat uiseltem. Zr. IX. 21.
neuedéken. Zr. 304. 8.
neuelt méreggel. Zr. XI. 58.
néha-néha. Zr. XI. 67.
néki megbeszéllé. Zr. XI. 24.
nész — nézesz. Id. 14.
néu nélkül való nép. Zr. IX. 50.
nézi fulánkiát Keserues sebchináló titkos hatalmát. Zr. XII. 6.
Néznék, hun lehetne, maga szálló helét Árthatlanul s honnan törhetnék Szigetet, Hun louas s Janchár szállithatny sereget. Zr. VI. 55.
néz szemeiben. Zr. XV. 96.
niha-niha. Zr. XI. 39.
nihut. Zr. XI. 21.
ninchen feletkezés bennem. Zr. XI. 41.
Ninch szűki tanáchra illy mint én uezérnél. Zr. VIII. 31.
ninch tartalékya — akadálya. Zr. III. 109.
noha eszel rakua. Zr. VII. 72.
Noha feie ütéstül. Zr. X. 38.
Noha mienk hoszu, de iobban uoniuk el. Zr. XIII. 46.
noha ninch hatalmán, Hogy árchon ő néki uitézséges uoltán. Zr. XIV. 7.
nyaualiában zabált ellenséged, Kik pokolbul iüttek. Zr. XV. 43.
nyaualiásul — szerencsétlenül. Zr. II. 26.
Niaualiás mit futok. Id. 16.
Nyelu nem meri mondani, kit kiuán esze. Zr. XIII. 42.
Nylat idegestűl. Zr. IX. 66.
Nyl láthatatlanul ű szűuét meg iárá. Zr. XII. 9.
nytá hangos torkát. Zr. III. 31.
nyomottam — nyomódtam. Zr. VII. 34.
nyomozni — keresni. Zr. III. 7.
nyomra uisszamegyen Hogy ualamint Iuranich nyomát esmerien. Zr. IX. 64.
nyomorultak nagy toyásokat hordozzák. Zr. VI. 65.
niugottam. Zr. IX. 9.
nyugszik sátorba. Zr. 290. 11.
niuszt bőr kápáual. Zr. V. 61.

O. Ö.

Oceánum tengerben mert. Zr. III. 116.
Oda rugaszkodik, az hun láttya társát, Engem, engem uitézek, meszirűl kiált, Engem öllyetek meg, nem az én társamat. Zr. IX. 70.
ohaitya társát hoszu iaigatással. Zr. XIII. 9.
ohaitás — sóhajtás. Zr. IX. 91., XV. 94.

S. Sz.

T.

U. Ü.

V.

ségemmel XIII. 57.; vitésséges uoltát. XIV. 111.
vitésségre te inditó uéred. Zr. XII. 72.
vitézebb uilágon. Zr. VIII. 17.
vitéz kezed. Zr. VIII. 90.
vitézség, vitésség. Zr. XV. 80., 81.
Vitézségnek árniékia az irigység, Ez mi eleinktűl maradott örökség, Kiben nem szakadhat világ fogytáig vég. Zr. XIV. 8.
vitéz szűued. Zr. VIII. 90.
vitéztelenséget. Zr. IX. 23.
vitéz tiszta lelkét. Zr. VII. 37.
Vitéz töröknek hatalmas feiedelme. Zr. VIII. 81.
vitéz uirágszál. Zr. XIV. 81.
vitéz uoltodat, kiért. Zr. III. 113.
vittenek. Zr. X. 17.
Viz lassu zugással. Zr. III. 33.
volt tűle uitetue. Zr. XV. 67.
vőgy. Zr. III. 50., XIV. 101.

Z.

zászló az széllel lobog. Zr. VII. 16.
zászlók — csapatok. Zr. IV. 65.
zöld patyolatok zagatároknak. Zr. I. 90.
zöndülés. Zr. XV. 10.
Zönghnek az kűsziklák ű bömböléséuel. Id. 5.
zöngöt. Id. 8.
Zrini áll nagy gondokon: mint nagy tornyos kűsziklák magas Késmárkon. Zr. V. 2.
Zrini ártalmas széluész. Zr. XI. 89.
Zrini Deli Viddal igy beszélnek uala. Zr. IX. 14.
Zrini egészségért. Zr. VII. 25.
Zrini iövendőie. Zr. II. 84—86.
Zrini, mely kaur köszt legnagyobb leuenta. Zr. XII. 74.
Zrini, melynek széles hire. Zr. VIII. 33.
Zrini mint kegyetlen halál. Zr. XI. 97.
Zrininek könyuei tellyesednek szemébe. Zr. XI. 93.
Zrini ötszáz karddal kimegyen s fegyuerderékban. Zr. XI. 88.
Zrini uagyon harcban. Zr. II. 62.
Zrini uiszi dárdáiát Mint uitorlás gállya az nehéz árbócfát. Zr. XI. 92.
Zrini uitézeket. Zr. IX. 39.
Zrintűl giőzetettem. Zr. VIII. 16.
zurzauar. Zr. IV. 95.

TARTALOM.

